

GÖRÖG KÖLTŐK ANTOLÓGIÁJA

FORDÍTOTTA:
BABITS MIHÁLY
DEVECSERI GÁBOR
FALUS RÓBERT
FRANYÓ ZOLTÁN
GÁSPÁR ENDRE
HORVÁTH I. KÁROLY
JÁNOSY ISTVÁN
KÁLNOKY LÁSZLÓ
KERÉNYI GRÁCIA
MARTICSKÓ JÓZSEF
MÓRA FERENC
ORBÁN OTTÓ
RADNÓTI MIKLÓS
RITOÓK ZSIGMOND
SOMLYÓ GYÖRGY
SZABÓ LŐRINC
SZEPESY TIBOR
TRENCSÉNYI-WALDAPFEL IMRE

VÁLOGATTA, SZERKESZTETTE:
FALUS RÓBERT

TARTALOM

HOMÉROSZ

ÍLIÁSZ (Részletek)
ODÜSSZEIA (Részletek)
HIMNUSZ HERMÉSZHEZ
HIMNUSZ DIONÜSZOSZHOZ
HIMNUSZ ÁRÉSZHOZ
HIMNUSZ A NAPHOZ
HIMNUSZ A HOLDHOZ
MARGITÉSZ (Töredékek)
BÉKAEGÉRHARC
EPIGRAMMA
APOLLÓNHOZ
A KŰMAIAKHOZ
A HAJÓSOKHOZ

HÉSZIODOSZ

THEOGONIA (Részlet)
MUNKÁK ÉS NAPOK (Részlet)

KALLINOSZ

MÉG MEDDIG HEVERÉSZTEK?...

TŰRTAIOSZ

A SPÁRTAI HARCOSOKHOZ
SZÉP A HALÁL...
NEM FÜZNÉM VERSEMBE...
HARCI DAL

ARKHILOKHOSZ

KÖLTŐ ÉS KATONA
NEOBULÉ
LÜKAMBÉSZ
A RÓKA ÉS A SAS
MEGNYUGVÁS A SORSBAN
SZÍVERŐSÍTŐ A FEDÉLZETEN
A PAROSZI PERIKLÉSZHEZ
AZ ISTENEK HATALMA
NAPFOGYATKOZÁS
A HITSZEGŐ BARÁT
TOLVAJ ÉS NAPLOPÓ

ALKMAN

LEÁNYKAR ARTEMISZ ORTHIA ÜNNEPÉRE
ESTE
A SZÜZEK KARDALA
NYÚJTOM A HÁROMLÁBU EDÉNYT...

SZTASZINOSZ

KÜPRIA (Töredékek)

ARKTINOSZ

AITHIOPISZ (Töredék)
ÍLION PUSZTULÁSA (Töredékek)

LESZKHÉSZ

KIS ÍLIÁSZ (Töredékek)

HAGIÁSZ

HAZATÉRÉSEK (Töredékek)

ISMERETLEN KÖLTŐ

THÉBAISZ (Töredékek)

SZÉMÓNIDÉSZ

EMBERI SORSOK
NE GYÁSZOLJUNK!
RÖVID AZ ÉLET!
AZ ASSZONY ÉRTÉKE
FÉLELMES ELLENFÉL
ÉLVEZD AZ ÉLETET!

MIMNERMOSZ

NANNÓ
HÉLIOSZ
TÖREDÉKEK
AZ IÓNOK ÁZSIÁBAN...

SZOLÓN

SZALAMISZ
VESZÉLYBEN AZ ÁLLAM!
KÉTFÉLE ÉRTÉK
A KORMÁNYZÁS BÖLCSESSÉGE
AZ IGAZI GAZDAGSÁG
SENKISE BOLDOG
A FÉLREVEZETETT NÉP
ÖNKÉNYURALOM
SZÁMADÁS
A MÚZSÁKHOZ

SZAPPHÓ

APHRODITÉHEZ
ÚGY TŰNIK NÉKEM...
HALNI VÁGYAKOZOM...
HÉRÁHOZ
HEKTÓR ÉS ANDROMAKHÉ LAKODALMA
FIVÉRE HAZATÉRÉSÉÉRT
ARIGNÓTA
GONGÜLÁHOZ
ÉDESANYÁM! NEM PERDÜL A ROKKA...
CSILLAGOK...
EZ LOVASNÉPET, GYALOGOST A MÁSIK...
HOLTAN MAJD FEKÜSZÖL
A HÁZASTÁRSÁK KORÁRÓL
PÁRBESZÉD
PÁRBESZÉD ALKAIOSZSAL
AKHILLEUSZRÓL
NÁSZDALTÖREDÉKEK
EGYÉB TÖREDÉKEK

ALKAIOSZ

A HAJÓ
A HAZÁRÓL
VESZÉLY KÖZELEDTÉN
AZ ELLENFÉL HALÁLÁRA
HARCI DAL
EGY NAGYRATÖRŐRŐL
PITTAKOSZHOZ
PITTAKOSZRÓL
NEM SZÉPEN-ÉPÜLT, SZÉPTETEJŰ LAKOK...
NEM KŐ ÉS FA, NEM ÉPÍTÉSZ...
ZEUSZHOZ
APOLLÓNHOZ
HÉLIOSZHOZ

HERMÉSZHEZ
A DIOSZKÚROSZOKHOZ
HELENÉRŐL
MELEG SZOBÁBAN
BORDAL
BORDAL
BORDAL

ASZIOSZ
EGY ÉHENKÓRÁSZ

ARION
HÁLA-HIMNUSZ POSZEIDÓNHOZ

PHÓKÜLIDÉSZ
INTELMEK

THEOGNISZ
KÜRNOSZ, NEM TEHET ARRÓL SENKI...
VISSZA NE TARTS...
SZÁRNNYAL ÖVEZTELEK ÉN...
MŰZSÁK ÉS KHARISZOK
KOST, SZAMARAT KERESÜNK...
LENNE MA PÉNZEM...
KÜRNOSZ, HALLOTTAM MADARAK
HANGJÁT...
A VAGYONRÓL
KÖNYÖRGÉS APOLLÓNHOZ MEGARÁÉRT
VAN IGAZSÁG...?

XENOPHANÉSZ
ASZTALI ELÉGIA
TESTI ÉS SZELLEMI ERŐ
A FÉNYŰZŐ KOLOPHÓN
MÉRTÉKLETESÉG
BŐKEZŰ AJÁNDÉK
PÜTHAGORÁSZ

IBŰKOSZ
TÖREDÉK A TAVASZRÓL
TÖREDÉK A SZERELEMÉRŐL
POLÜKRATÉSZHEZ

NÉPDALOK
MALOMDAL
SPÁRTAI KARDAL
KOLDUSOK ÉNEKE OLAJÁG-ÜNNEPEN
VERSENY-DALOKBÓL
GYERMEKDALOK
RHODOSZI FECSKEDAL

ANAKREÓN
ARTEMISZHOZ
DIONÜSZOSZHOZ
GYERMEK, SZŰZI TEKINTETŰ...
BÍBOR LABDÁJÁVAL...
SZERELMI PÁRVIADAL
BORDAL
TÖREDÉK A HALÁLÉRŐL
A VETÉLYTÁRS
SZERENÁD
EGY LEÁNYHOZ
GYÚLÖLÖM...

HIPPÓNAX
A BÚPALOSZ-ÜLDÖZŐKBŐL
KOLDUS-FOHÁSZ HERMÉSZHEZ
FORDÍTOTT HÁLAIMA HERMÉSZHEZ
SOROK PLÚTOSZRA
FÉRFI-TANÁCS HÁZASSÁGRA

SZIMÓNIDÉSZ
DANAÉ
ARETÉ
EMBER VAGY
THERMOPÜLAI
VÁLASZ KLEOBÚLOSZNAK
A PLATAIAI CSATA EMLÉKÉRE
A NÍSZAIAI EMLÉKOSZLOPRA
A KÜPROSZI GYŐZELEM EMLÉKÉRE
ANAKREÓN SÍRJÁRA

SZTÉSZIKHOROSZ
ÁELIOSZ HAZATÉR
KÜPRISZ BOSSZÚJA
A MŰZSÁRÓL
KIKELETKOR

TIMOKREÓN
THEMISZTOKLÉSZ ELLEN
UGYANAZ

PRATINÁSZ
ÚJ TÁNCDAL

AI SZKHÜLOSZ
AGAMEMNÓN (Részletek)
EUMENISZEK (Részletek)
LELÁNCOLT PROMÉTHEUSZ (Részletek)

PARMENIDÉSZ
TANKÖLTEMÉNYÉNEK BEVEZETŐJE

EPIKHARMOSZ
TÖREDÉKEK

BAKKHÜLIDÉSZ
A SZÜRAKÚSZAI HIERÓNHOZ
A SZÜRAKÚSZAI HIERÓNHOZ
BÉKE-DAL
AZ ANTÉNORIDÁK, VAGY HELENA
VISSZAKÖVETELÉSE
AZ IFJAK - THÉSZEUSZ
ÍDÁSZ
BOR

ATTIKAI SZKOLIONOK
PALLASZ ATHÉNÉ
DÉMÉTÉR ÉS PERSZEPHONÉ
LÉTÓ GYERMEKEI
PÁN
GYŐZELMI ÜNNEP
A SZÍV TITKA
A LEGFŐBB JAVAK
LÉGY ELŐRELÁTÓ!
PÉLDASZÓ
KALLISZTRATOSZTÓL
VEGYES SZKOLIONOK

PINDAROSZ

A SZŰRAKÚSZAI HIERÓNNAK, OLÜMPAI
GYŐZELMÉRE
NEKIK OTT AZ ÉJI SÖTÉTET ALANT...
MERT ERŐSEBB NÁLA...
KIKNEK A BŰNEIKÉRT...
AGRIGENTUMI THÉRÓNNAK, A
KOCSIVERSENY GYŐZTESÉNEK
LOKRISZI HAGÉSZIDÁMOSZNAK, OLÜMPIAI
GYŐZELMÉRE
KÜRÉNÉI ARKESZILÁOSZNAK, A
KOCSIVERSENY GYŐZTESÉNEK
AIGINAI PÜTHIÁSZNAK
DITHŰRAMBOSZ-TÖREDÉK

KORINNA

ASZÓPOSZ LEÁNYAI

HÜBRIÁSZ

KRÉTAI LOVAG ÉNEKE

PRAXILLA

AKHILLEUSZ
ADÓNISZ
LEÁNYASSZONY

EMPEDOKLÉSZ

A VÍZÓRA-HASONLAT

SZOPHOKLÉSZ

ANTIGONÉ (Részlet)
OIDIPUSZ KIRÁLY (Részletek)
OIDIPUSZ KOLÓNOSZBAN (Részlet)
ÉLEKTRA (Részlet)
KÜPRISZ-HIMNUSZ

IÓN

FOHÁSZ DIONŰSZOSZHOZ
TIZENEGYHÚRÚ LANT
EURIPIDÉSZ SÍRJÁRA

EURIPIDÉSZ

MÉDEIA (Részlet)
ÍPHIGENEIA AULISZBAN (Részletek)
HÜMÉN-ÉNEK

ARISZTOPHANÉSZ

LÜSZISZTRATÉ (Részletek)
NÓURALOM (Részlet)
A NŐK ÜNNEPE (Részlet)

KRITIÁSZ

SPÁRTAI MÉRTÉKLETESÉG
A VALLÁS EREDETE

TIMOTHEOSZ

A PERZSÁK

MELANIPPIDÉSZ

BEZZEG ATHÉNÉ...
MÉG AZT SE TUDTÁK...

ARIPHRÓN

AZ EGÉSZSÉGHEZ

PHILOXENOSZ

LAKOMA

PLATÓN

MÍG AGATHÓNT CSÓKOLTAM...
HOZZÁD RÖPPEN AZ ALMA...
ALMA VAGYOK...
CSILLAG, AZ ÉLŐK KÖZT...
ÉN, KI LENÉZTEM...
CSILLAGOK
A TIZEDIK MÚZSA
AZ ARANY ÉS A KÖTÉL

KRATÉSZ

PARÓDIA SZOLÓN FOHÁSZÁRA
PÉRÉ, A CINIKUSOK VÁROSA
MINDENÜTT OTTHON
OLCSÓ BOLDOGSÁG

ARISZTOTELÉSZ

HERMIÁSZ EMLÉKÉRE
HIMNUSZ AZ ERÉNYHEZ

MOSZKHIÓN

AZ EMBERISÉG ŐSKORA

TELESZTÉSZ

ŐT, AMA SZENTDALU...

PHÍLÉTÁSZ

BITTISZ DALA

HERMÉSZIANAX

SZERELMESEK KATALÓGUSA

PHANOKLÉSZ

ORPHEUSZ HALÁLA

MENANDROSZ

DÜSZKOLOSZ (Részlet)
ÍTÉLETKÉRŐK (Részletek)
KISEBB TÖREDÉKEK ELVESZETT
VÍGJÁTÉKOKBÓL

ISMERETLEN KÖLTŐK

HIMNUSZ TÜKHÉHEZ
HIMNUSZ PÁNHOZ
HIMNUSZ A MOIRÁKHOZ

ASZKLÉPIADÉSZ

OLDOGATOM, BONTOM...
ÉLETUNTSÁG
EPIGRAMMA
KÜLDJ HAVAT...
SZÜZESSÉGEDET ŐRZÖD...
ELRAGADOTT DIDÜMÉ...
A LÁMPÁHOZ

ERINNA

A HALOTT BAUKISZ
BAUKISZ SÍRBOLTJÁRA

POSZEIDIPPOSZ

A ZOKOGÓ PHÍLAINISZHOZ
KEKROPSZ-FÖLDI POHÁR...

HERMOKLÉSZ

PAIÁN DÉMÉTRIOSZRA

SZIMIÁSZ

A KOZMIKUS ERŐSZ

A SZEKERCE

ZÉNODOTOSZ

EGY ERŐSZ-SZOBORRA

KALLIMAKHOSZ

ZEUSZHOZ

ARTEMISZHOZ

PALLASZ FÜRDŐJÉHEZ

DÉMÉTÉRHEZ

MINT A VADÁSZ...

EGY LEÁNY AJTAJA ELŐTT

BATTOSZ SÍRJÁRA

MATRÓZTEMETÉS

KRITIÁSZ SÍRJÁRA

KISGYERMEK SÍRJÁRA

SÍRIRAT

AZ EMBERGYŰLÖLŐ TÍMÓN SÍRJA FÖLÖTT

AZ EMBERGYŰLÖLŐ SÍRIRATA

BOR MELLETT

SAJÁT SÍRFELIRATA

SÍRIRAT

SÍRIRAT

EGY SÍR FÖLÖTT

EGY SÍR FÖLÖTT

ESKÜT TETT...

A NEGYEDIK KHARISZ

LEÓNÍDÁSZ

ANAKREÓN SZOBRÁRA

ASSZONY, E PÁROSZI OSZLOP ALATT...

FUSS...

PORLIK MÁR...

FÖLD S TENGER...

MESSZE KERÜLTEK...

GYAKRAN ELŰZTE...

ANÜTÉ

TENGERPARTON ÁLLÓ APHRODITÉ-

SZOBOR

EGY ÚTMENTI FORRÁSRA

ARÁTOSZ

DIOTÍMOSZ

DIPHILOSZ

EMBER, NE TÉKOZOLJ!

THEOKRITOSZ

SZERELMES PÁRBESZÉD

THÜRSZISZ

ARATÓK

A KÜKLÓPSZ

SZÜRAKÚSZAI NŐK AZ ADÓNISZ-ÜNNEPEN

A MÉZTOLVAJ

ANAKREÓN SZOBRA

ARKHILOKHOSZ SÍREMLÉKE

HIPPÓNAX SÍRJA

NÍKIÁSZ

FESTŐ ÉS BORBÉLY

SZÓTADÉSZ

KIRÁLY HA VAGY...

HA DERÉK VAGY

BÉSZANTÍNOSZ

IFJÚSÁG ÉS ÖREGSÉG

ISMERETLEN KÖLTŐ

DAL

APOLLÓNIOSZ RHODIOSZ

ARGONAUTIKA (Részletek)

EUPHORIÓN

EGY TENGERBE VESZETT SÍRVERSE

EUDOXOSZRA

BIÓN

ADÓNISZ SIRATÁSA

AZ ÉVSZAKOK

A PÁSZTORLÁNY ESTI DALA

MOSZKHOSZ

A MEGSZÖKÖTT ERŐSZ

A FÖLDMÍVES ÉS ERŐSZ

EURÓPÉ ELRABLÁSA

HÉRONDÁSZ

AZ ISKOLAMESTER

KLEANTHÉSZ

HIMNUSZ ZEUSZHOZ

RHIANOSZ

A TROIZÉNI EMPEDOKLÉSZRE

KLEONÍKOSZHOZ

A RIGÓ

IFJAK SZÉPSÉGE

ANAXILÁSZ

A HETAIÁKRÓL

ERATOSZTHENÉSZ

A BORISSZA XENOPHÓN AJÁNDÉKA

MINT A DÜHÖNGŐ TŰZ...

MEGLÁTVÁN MELITÉT...

ATHÉNIÓN

A SZAKÁCSMŰVÉSZET DICSÉRETE

HÉGÉSZIPPOSZ

HERMIONÉBA VALÓ...

A HALOTT MEG A HALAI

HÉGÉMÓN

LÁTVÁ E SÍRT...

DIOSZKORIDÉSZ

DÓRISSZAL AZ ÁGYBAN

SZELEUKOSZ

DRÁGÁBB, JOBB SZERETŐK...

ISMERETLEN KÖLTŐ
AZ ELHAGYOTT LEÁNY PANASZA

ALKAIOSZ
GYŰLÖLÖM ÉN...

HÉLIODÓROSZ
HIMNUSZ THETISZHEZ

MELINNÓ
ÓDA RÓMÁHOZ

ANTIPATROSZ
SZAPPHÓ ÉS MNÉMOSZÜNÉ
BÁRHOL TENGER...

MELEAGROSZ
TAVASZ
NYÍL A FEHÉR SZEKFŰ
SAJÁT SÍRFELIRATA
TÖLTS...
HERVAD HÉLIODÓRA...
EGYBE FEHÉR VIOLÁT...
ASZKLEPIÁSZ...
EGY CSAK A KÉRESEM...
GYŰLÖLT HAJNALI CSILLAG
UGYANAHHOZ
ESKÜSZÖM ÉN...
MINDNYÁJUNK ANYAFÖLDJE...
A TŰCSÖKHÖZ
UGYANAHHOZ
SZEMED ÉS CSÓKOD...
AZ ÖSSZETÖRT SZERETŐ ERÓSZHOZ
SZÍNBORT, HOGYHA CSALÓDTÁL...
A SZÉP THÉRONHOZ
KÜLÖNÖS ESET
AZ ELHAGYOTT NŐ
A KEGYETLEN ERÓSZHOZ
AZ ESKÜSZEGŐHÖZ
A GONOSZ ERÓSZRÓL

ISMERETLEN KÖLTŐ
HELENÉ GYÁSZDALA

ETRUSZKOSZ
KETTŐS TISZTE SZERINT...

KAPITÓN
SZÉPSÉG BÁJ NÉLKÜL...

PHILODÉMOSZ
ÉJÜNK TITKAINAK...
ÓH LÁB, ÓH LÁBSZÁR...
JÓ REGGELT
XANTHIPPE DALA...

ONESZTÉSZ
NEM KELL

ANTIPATROSZ
ARISZTOPHANÉSZ DICSÉRETE

ALPHEIOSZ
A HÓBA-TEMETETT JÉRCÉRE
DÉLOSZ SZIGETÉNEK DICSÉRETE

PHILIPPOSZ
BESZÉLGETÉS EGY HERMÉSZ-SZOBORRAL
LEÓNÍDÁSZ ÉS XERXÉSZ

NIKOLÁOSZ
AZ INGYENÉLŐ

MARKOSZ ARGENTÁRIOSZ
KEBLEM AZ Ő KEBELÉN...
LÁTOD-E, HOLD...

GAITULIKOSZ
HABVERT SZIRTFOKOT...

SZEKUNDOSZ
AZ ÖREGEDŐ LÁISZ PANASZA

LUKILLIOSZ
NIKÜLLA FEKETESÉGE
ARCKÉPFESTŐ ÉS APA
A FUKAR HERMÓN RÓL
ASSZONYTEST ÉS SÖTÉTSÉG
AZ ENYVESKEZŐ ANTIOKHOSZRA

NÍKARKHOSZ
CSÓK ÉS GYŰLÖLET

LEÓNÍDÁSZ
SZÜLETÉSNAPI AJÁNDÉK

BABRIOSZ
A SZÉL ÉS A NAP
A RÓKA ÉS A SZŐLŐ
A KÉTSZÍNŰ FÉRFI
A SZERELMES MENYÉT
A VESSZŐNYALÁB PÉLDÁZATA
HERMÉSZ ÉS A KUTYA
ÁLLAT-SZÉPSÉGVERSENY
ZEUSZ, POSZEIDÓN ÉS ATHÉNA
VETÉLKEDÉSE
IDEGEN TOLLAKKAL NE ÉKESKEDJ!
HERMÉSZ ÉS A MESTEREMBER
A TŰCSÖK ÉS A HANGYA

AMMIÁNOSZ
NEARKHOSZ TEMETÉSÉRE

MESZOMÉDÉSZ
A MŰZSÁHOZ
OLVADT ÜVEG

KILLAKTÓR
TERMÉSZET ÉS TUDOMÁNY
ÉDES ÉS KESERŰ

DIONŰSZIOSZ
A RÓZSAÁRUS LÁNYHOZ

LUKIÁNOSZ
A BOLOND ÉS A BOLHÁK
A TANÍTÁS MEGSZÁLLOTTJA
PRIAPOSZ PANASZA
SZEMREHÁNYÓ HÁLÁLKODÁS
SZERENCSE ÉS BARÁTSÁG
A BÜDÖS TELESZILLA

A JÓZAN, AKI RÉSZEG
RÖVID ÉS HOSSZÚ ÉLET
EGY ORVOSRÓL
ZERGELÁB

RHÚPHINOSZ

ILLATOZÓ KOSZORÚT...
KÜLÖNÖS ÍTÉLET
A TELJESÜLÉS ÓRÁJÁN
VETÉLKEDŐK
AZ ÉLET GYÖNYÖRE
ISTENI MELITÉ
KÉSŐ!
RÉSZVÉT
FURCSA MEGHATOTTSÁG
GYÚLÓLÓM...
HÉRA-SZEMŰ M ELITÉ...

ANAKREÓNI DALOK

ERÓSZ
SZÜRETI ÉNEK
PIHENŐ
EGY FECSKÉHEZ
ERÓSZ A RÓZSASZIRMON
GYERE, BOLDOGAN BOROZZUNK
EGY FECSKÉHEZ
A KÖLTŐ AZ ÁLMÁRÓL
ERÓSZRÓL
TÜCSÖK, Ó BE BOLDOG IS VAGY...
A NŐK AZT MONDOGATJÁK...
ERÓSZRÓL
A VÍG ÖREG...
ÖNMAGÁHOZ
EGY LEÁNYHOZ
GÜGÉSSZEL MIT TÖRŐDÖM...
AKARTAM ÁTRIDÁKRÓL...
TE CSAK DALOLD KI THÉBÁT...
ÍME, ITT A KATALÓGUS
A BARNA FÖLD ISZIK...
A TERMÉSZET BIKÁKNAK...
BORDAL
EGY EZÜST IVÓEDÉNYRE
MONDJÁK, A SZÉP KÜBÉBÉ...
A PÁSZTORHOZ, AKI MŰRÓN SZOBRÁNÁL
LEGELTET

ORPHIKUS HIMNUSZOK

A NAPHOZ
A HOLDHOZ
A TERMÉSZETHEZ
A FELHŐKHÖZ
A FÖLDHÖZ
ERÓSZHOZ
HÜGIEIÁHOZ
APHRODITÉHEZ
AZ ÁLOMHOZ

QUINTUS SMYRNAEUS

AINEIÁSZ

GRÉGORIOSZ

SZASZÍMA

SZÜNESZIOSZ

HIMNUSZ KRISZTUS
POKOLBASZÁLLÁSÁRÓL ÉS
MENNYBEMENETELÉRŐL

PALLADÁSZ

LEPEDŐ ÉS TEMETŐ

NONNOSZ

DIONŰSZIAKA (Részlet)
AZ EPOSZBA ÁTÜLTETETT JÁNOS-
EVANGÉLIUM (Részlet)

KLAUDIÁNOSZ

A MEGVÁLTÓHOZ

ISMERETLEN KERESZTÉNY KÖLTŐK

KRISZTUS SZÜLETÉSÉRE
A NAPKELETI BÖLCSEKRE
ANGYALI ÜDVÖZLET
A MEGFESZÍTÉSRE
ISTEN BÁRÁNYÁRA

PROKLOSZ

KÖZÖS HIMNUSZ AZ ISTENEKHEZ

ISMERETLEN KÖLTŐK

IFJAK SZIVÉT...
VÁROST LÁNGBABORÍTÓ...
ÉGTEM, CSÓKOLTAM...
BÁRHA LEHETNÉK...
MELLETTED, CITERÁSLÁNY...
TÖRJÖN RÁM...
AZ ÖNTUDATOS ATHÉNI POLGÁR
SZÉLTÖRTE FENYŐ A HAJÓACSKOKHOZ
A MÁSODIK HÁZASSÁGRÓL
HÉRODOTOSZ ÉS A MŰZSÁK
MENANDROSZ DICSÉRETE
SZAPPHÓ DICSÉRETE
A SZÉP EGYIPTOMI LÁNYRA
A PARÁZNA ALKAIOSZ SÍRJÁRA
EGY VÁZAFESTMÉNYRE
EGY FÜRDŐ CÉGÉRÉRE
EGY MÁSIK FÜRDŐ CÉGÉRÉRE
RÓZSA ÉS TÖVIS
KÉTRŐFÖS FÉRJ - NÉGYRŐFÖS FELESÉG
PRAXITELÉSZ NIOBÉ-SZOBRÁRA
HOMÉROSZ ÉS A HÉT VÁROS
ANAKREÓN KÉPMÁSÁRA
A SZÉP HETAIRA HALÁLÁRA
FÜSTBEMENT ÜZLET

MÚSZAIOSZ

HÉRO ÉS LEANDROSZ

JULIÁNOSZ

A RÓZSALUGASBAN LETT ERÓSZ

RHÓMANOSZ

AZ UTOLSÓ ÍTÉLETRŐL

MENANDROSZ

EGY PERZSA MÁGUSRA, AKI KERESZTÉNY
LETT ÉS MÁRTÍRHALÁLT HALT

PAULOSZ SZILENTÁRIOSZ
AZ ARANY HATALMÁRÓL
VETKÖZZÜNK HAMAR...
LÁTTAM HŐ SZERETŐKET...
RÁNCAID ÉKESEBBEK...
KEBLE KEZEMBEN...
KÉPZELD EL...

AGATHIÁSZ
SZENT MIHÁLY ARKANGYAL SZOBRÁRA
HOZZÁBÚJVA EGÉSZEN...
MERRE KERESD?
ZÁRÓ VERS

HOMÉROSZ

ÍLIÁSZ (Részletek)

ΙΙΙΑΣ

Istennő, haragot zengj, Péleidész Akhileuszét,
véstest, mely sokezer kínt szerzett minden akhájnak,
mert sok hősnek erős lelkét Hádészra vetette,
míg őket magukat zsákmányul a dögmadaraknak
és a kutyáknak dobta. Betelt hát Zeusz akaratja,
attól kezdve, hogy egyszer szétváltak civakodva
Átreidész, seregek fejedelme s a fényes Akhilleusz.

*

És hogy elértek Athéné szentélyéhez, a várnak
legtetején, ajtót tárt ott széparcu Theánó,
Kisszeusz lánya, derék lovas Anténór felesége:
mert Pallasz papnőjévé őt tette a trósz nép.
Karjukat ott Pallaszhoz nyujtották ki jajongva;
és átvette a leplet a széporcájú Theánó,
széphaju Pallasz Athénának térdére takarta;
majd a hatalmas Zeusz lányát így kérte imával:

„Büszke Athénaié, várvédő, isteni úrnő,
törd Diomédész dárdáját szét, s tedd, hogy e harcos
arcraomoljon még Szkaiai kapujának előtte:
áldozatul hogy kapj tüstént tőlünk te tizenkét
egyéves betöretlen tulkot, megkönnyörülvén
várunkon meg a trójai nőkön, a csöpp csecsemőkön.”
Szólt könyörögve; hanem nemet intett Pallasz Athéné.

Ők a hatalmas Zeusz lányához eképen esengtek.
Hektór meg sietett gyönyörű házába Parisznak,
mit maga épített, ácsok seregével, a bajnok,
akkori legjobb ácsaival rögzös Ílionuknak,
kik neki asszonyházat emeltek, termet is, udvart,
Hektór és Priamosz közelében, a vár tetejében.
Zeusz-kedvelt Hektór ide lépett most be; kezében
nagy tizenegyrőfös kelevéz volt, szórta a szikrát
réz-hegye és körülötte arany karikája gyűrűzött.
Hálótermében lelt rá, mikor éppen a pajzsát,
páncélját s ívelt íját vizsgálta, törölte;
argoszi szép Helené meg a szolgálóival ott ült,
s őket szép munkára irányította szavával.
Hektór látva Pariszt, piszkálta goromba szavakkal:

„Ej, te bolond, nem szép, hogy eként duzzogsz a szivedben:
hullanak embereink várunk körül és a magas fal
alján küzdve; s a nagy csatazaj meg a harc temiattad
lángol a vár körül: itt magad is szidnál olyan embert,
kit meglátsz vonakodni a gyűlöletes viadaltól:
kelj föl, a várunkat dúló tűz el ne eméssze.”

Isteni-képü Alexandrosz neki válaszul így szólt:
„Hektór, ennyi igaz, joggal, nem jogtalanul szidsz:
éppenezért felelek, s te figyelj rám, halld meg a szómat:
nem sértődötten, s nem a trójai népre dühödten
ültem a termemben, csak, hogy magamat kibusuljam.
Csakhogy most feleségem hízelgő szava is küld
küzdeni, s úgy látom magam is, hogy több haszon érhet
így: hisz a harciszerencse hol erre, hol arra köszönt rá.
Ámde maradj még itt, hadd bújjak már hadi vértbe:
vagy menj, és én majd a nyomodba; hiszem, hogy elérlek.”

Szólt; de sisakrázó Hektór nem adott neki választ;
ám hozzá Helené hízelgő hangon eképp szólt:

„Sógorom énnékem, bajszerző, rossz kutya nőnek,
bár csak az első nap, hogy anyám megszült a világra,
hurcolt volna el engem a szél iszonyú viharával
hegyre akár, vagy a sokzúgású tengeri árba,
s elnyelt volna a víz, mielőtt mindez megesik még.
Ám miután e csapásokat isteneink rendelték,
hát legalább derekabb embernek hitvese volnék,
érezné az a csúf szégyent és népe szidalmát.
Ennek azonban most sincs ép esze és sosem is lesz;
éppenezért, hiszem én, hogy el is veszi majd a jutalmát.
Rajta azonban, lépj be mihozzánk, ülj le e székre,
sógorom, úgyis a legtöbb gond a te szíved emészti
értem az ebszemüért s Parisz átkos vétke miatt is:
ránk Zeusz mérte a rossz sorsot, hogy majd a jövőben
énekeket rólunk zengjen sok megszületendő.”

Erre sisakrázó deli Hektór válaszul így szólt:
„Bárha szeretsz, Helené, ne marasztalj, úgysem ülök le:
mert már kerget a lelkem azért, hogy védjem a népem,
mely nagyonis vágyik már rám, aki távol időzőm;
inkább ezt sűrgesd, s igyekezzék ő maga szintén
engem még idebent, bátyáink közt utolérni.
Mert én is hazatérek azért, hogy lássam a házam
népét és szeretett feleségem, csöpp csecsemőmet.
Nem tudom úgyse, vajon megtérek-e még a körükbe,
vagy leigáznak akháj kezek által az istenek immár.”

Szólt a sisakrázó Hektór, és nyomban elindult,
és a saját jólépült házát érte el útján,
csakhogy a hókaru Andromakhét nem lelte meg ottbenn,
mert az a gyermekkel meg a szépövű szolgálánnyal
már odakint állt és zokogott keseregve a bátyán.
S Hektór, nem lelvén bent tisztanevű feleségét,
állva maradt küszöbén és szolgálóihoz így szólt:

„Rajta, ti szolgálók, mondjátok igaz szavatokkal,
hókaru Andromakhé hol van, hova tűnt a teremből?
Ángyaihoz ment, szépövű sógornői körébe,
vagy Pallasz szentélye felé, hol a széphaju többi
trójai nő engeszteli harcias istennőnket?”

Néki a fürge, serény gazdasszony mondta a választ:

„Hektór, halld, miután sürgetsz, hogy mondjak igaz szót:
nem ment szépövű sógornőihez, ágyaihoz sem,
sem Pallasz szentélye felé, hol a széphaju többi
trójai nő engeszteli harcias istennőnket;
Trója magas bástyájához ment, hallva a híret,
hogy gyötrődnek a trójaiak, s az akhájok erősen;
eddig már el is ért sebesen száguldva a falhoz,
mint aki őri; és a fiát vele vitte a dajka.”

Mondta a gazdasszony; s Hektór sietett ki a házból,
s újra a jólépült utcák sorain haladott át.
És a hatalmas városon át Szkaiai kapujához
ért el, ahol kivonulni szokott a csaták mezejére;
s ott sokajándékú felesége futott vele szembe,
Andromakhé, lánysarja a nagyszivű Étiónnak:
Étión Plakosz erdős alján lakta a házát,
s ott Thébában volt a kilixeknek fejedelme:
lánya az ércbeborult Hektórhoz ment feleségül;
most meg elébe került, vele tartott szolgaleánya,
ölben hozva fiát, aki zsenge kicsiny csecsemő volt,
egyfia Hektórnak, s gyönyörű, mint csillag az égen:
apja eképen hívta: Szkamandriosz; Asztüanaxnak
hívta a nép, minthogy Hektór maga védte a várat.
S ő meglátva fiát, csendben mosolyogva figyelte;
Andromakhé pedig ott állt sírva az oldala mellett,
átkulcsolta kezét szorosan, szót szólva kimondta:

„Rettenetes, fölemészt az erőd, nem esik meg a szíved
csöpp fiadon s rajtam, nyomorulton, kit hamar özvegy
sors vár, mert hamar ölnek meg, rádrontva sereggel,
téged az argosziak; de nekem jobb lenne, ha téged
elvesztlek, lekerülni a földre; hiszen sohasem lesz
már vigaszom többé, miután te betöltöd a sorsod,
csak kínom: sem apám nincs már, sem anyám, a királynő.
Mert hisz apámat a fényes Akhilleusz küldte halálba,
és a kilixek dús várát feldúlta egészen,
nagykapujú Thébát: ott végzett Étiónnal;
nem fosztotta ki őt, ettől szive visszariadt már:
fényes fegyvereit vele együtt tette a tűzre,
majd sírhalmot emelt, s aköré szilfákat a pajzos
Zeusz atya lányai ültettek, gyönyörű hegyi nimfák.
Hét fivérem is élt otthon, palotánknak ölében,
és ez mind lekerült Hádészhoz, mind ugyanaznap:
mert mindet lenyilazta az isteni fürge Akhilleusz,
kint a kaszáslábú ökrök s a juhok legelőin.
S édesanyámat, az úrnőt erdős nagy Plakosz alján,
kit minden kincsel hurcolt el idáig Akhilleusz,
s végtelenül sok váltságért engedte el újra,
őt nyilas Artemisz ölte meg otthon: az apja lakában.
S most, Hektór, te vagy édesapám, te vagy édesanyám is,
és te a fivérem, virulóerejű deli férjem.
Hát rajtam könyörülve maradj mellettem a bástyán;

árvává fiad, özvegyé ne tegyed feleséged.
Ám fűgefánk mellé állítsad a néped, ahonnan
könnyű a várbatörés, könnyű fölhágni a falra.
Mert ott háromszor támadtak a legderekabbak,
hírneves Ídomeneusz meg a két Aiász seregükkel,
s mindkét Átreidész és Tüdeusz nagyszivű sarja:
vagy valamely jós mondta nekik, jól értve jelekhez,
vagy pedig önlelkük buzdítja, sietteti őket.”

Néki sisakrázó deli Hektór válaszul így szólt:
„Ez nekem is gondom, feleségem; csak hogy a szégyen
bánt, ha a trójaiak s az uszályos trójai nők is
azt látják, hogy a harctól, mint aki gyáva, vonakszom;
és lelkem sem ereszt, mert hősnek lenni tanultam
mindig is, és legelől tusakodni a trójaiak közt,
védve az édesapám nagy hírét és magamét is.
Mert hisz a lelkemben s a szivemben jól tudom úgyis,
eljön a nap, mikoron megszentelt Ílion elvész
és Priamosz meg népe a jógerelyes Priamosznak.
Mégsem emészt oly erős nagy bánat a trójai népért,
sem Hekabéért, sem Priamosz fejedelmi apámért,
sem testvéreimért, kik számosak és daliások,
s mégis az ellenségtől sujtva a porba omolnak,
mint érted, ha egy ércpáncélos akháj tovahurcol,
s könnyed omol, s a szabadság napját elveszi tőled;
s még valamely más nő vásznát szövöd argoszi földön,
vagy korsót hordasz Messzéisz vagy Hüpereia
kútjáról kelletlen, s terhel a kényszerű végzet;
és ezt mondja talán, aki látja, hogy omlik a könnyed:
»Hektór asszonya ez, ki csatákban a legderekabb volt
Ílion ostromakor, lótaró trójaiak közt.«
Így szól majd amaz, és benned csak a fájdalom újul
ily férjért, ki a rabság napját tőled elűzze.
Haljak hát meg előbb, föld halma takarja be testem,
mint jajodat halljam, s tudjam, mint tépnek el innen.”

Szólt ragyogó Hektór, s karját nyújtotta fiáért;
csak hogy a szépövű dajkához pityeregve simult most
vissza a gyermek, mert megijedt, így látva az apját,
félt a sok ércről és a sisak lószőr-tarajától,
látva, hogyan leng az fönről iszonyú lobogással.
Fölnevetett szerető jó apja, meg anyja, az úrnő.
És ragyogó Hektór tüstént lecsatolta sisakját,
és maga mellé tette a földre a messzesugárzót,
Megcsókolta fiát, szeliden ringatta a karján,
aztán Zeust meg az isteneket kérlelte imával:

„Zeusz, s más égilakók, ti vigyétek teljesedésbe,
hogy fiam is, mint én, tűnjék ki a trójaiak közt,
ő is erős legyen és Tróján gyakorolja uralmát,
»Apjánál sokkal derekabb« - mondhassa, ki látja
majd, ha a harcból jön; hozzon véres hadizsákmányt
ellenségéről, szívében örüljön az anyja.”

Szólt, s szeretett feleségének karjára helyezte
csöpp gyermekét, s ő illatozó kebelére ölelte
sírva-nevetve fiát; megesett Hektór szive rajta,
megsimogatta szelíd kézzel, szót szólva kimondta:

Jaj, te szegény, ne gyötörje ilyen nagy bánat a lelked!
nincs oly férfi, ki sorson túl Hádészra vet engem;
csak hogy a végzet elől, azt mondom, senkise futhat,
sem hitvány, se nemes, miután megszülte az anyja.
Hát csak eredj haza, és munkáddal foglalatoskodj,
rokka legyen gondod, s a szövőszék, szolgálélynak
össz munkára parancsot, a harc meg a férfiaké lesz,
és legelőbb az enyém mind közt, aki Trója szülötte.”

„Így szólván ragyogó Hektór fölemelte a fényes
lóforgós sisakot; s hű hitvese ment haza ismét,
folyton visszatekintve, keserves könnyeket ontva.
Jólépült házába elért hamar ennekutána
férfiölő Hektórnak; igen sok szolgáléanyát
lelte amott, s vele mind zokogó sírásra fakadtak.
S Hektórt, bár még élt, házában nyögve siratták:
mert már nem hitték, hogy a harcból visszakerülhet,
s hogy kikerülheti karjait és erejét az akhájnak.

Amde Parisz sem késlekedett a magas palotában:
mert rézzel-berakott híres vértjét felövezve,
szelte a várost át, gyors lábában bizakodva.
Mint a soká pihenő, jászolnál abrakozott mén
féke-szakítva ha nagy dobogással a síkra iramlík,
mert megszokta a tiszta folyó habjában a fürdést,
büszkén tartja fejét, magasan, körülötte sörénye
repdes a marja fölött, és ő, jól tudva, milyen szép,
könnyen emelgeti térdét, száll a szokott legelőkhöz:
így szökkent Priamosz-fi Parisz nagy Pergamonából
fényes-fegyveresen lefelé, napként sugarazva,
kényes örömmel, gyors lábbal; s úton hamar érte
isteni testvérét, Hektórt, aki épp tova készült
onnan, hol feleségével gyöngéd szavakat szólt.

Isteni-képü Alexandrosz szólt ekkor először:
„Testvér, lám, te sietsz, s én hátráltatlak az úton,
késve jövők, s nem olyan gyorsan, mint hagyta parancsod.”

Erre sisakrázó Hektór neki válaszul így szólt:
„Kedvesem, ember nincs, aki, hogyha igaz szivü férfi,
téged a harc dolgában szíd, hisz bátor a szíved.
Csak gyakran renyhülsz s vonakodsz: és ekkor a szívem
lelkemben szomorú, hallván, hogy szídnak erősen
téged a trójaiak, noha érted tűrik a sok bajt.
Jőjj; s ezt majd elrendezzük, ha megadja a nagy Zeusz,
hogy palotánkban az elnemenyésző égilakóknak
állítsuk föl már a szabadság borkeverőjét,
Trójából ha a jólábvértes akhájt kizavartuk.”

Devecseri Gábor fordítása

ODÜSSZEIA

(Részletek)

ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Férfiuról szólj nékem, Múza, ki sokfele bolygott
s hosszan hányódott, feldúlván szentfalu Tróját,
sok nép városait s eszejárását kitanulta,
s tengeren is sok erős gyötrelmet túrt a szívében,
menteni vágyva saját lelkét, társak hazatértét.
Csakhogy nem tarthatta meg őket, akárhogy akarta,
mert önnön buta vétkeikért odavesztek a társak...

*

És amidőn a folyó gyönyörű sodrához elérték,
sűrű mosógödrökhöz, ahol szép víz elegendő
ömlik elő s ki, nagyon szennyest is mosni fehérre,
akkor a két öszvért a szekérből nyomba kifogták,
s forgatagoshullámu folyó partjára terelték,
rágjanak édes jó füveket. Maguk ott a szekérről
két kézzel hordták a ruhákat az éjszinü vízbe,
és sebesen vetekedve taposták lent a gödörben.
És az egész szennyest hogy tiszta fehérre kimosták,
végül a tengerparton sorban szétteregették
ott, hol a parti kavics legtisztább lett a haboktól.
Mégfürdöttek, a fényes olajjal megkenekedtek,
és a folyó partján lakomához láttak utána;
nap sugarán hagyták száradni a tiszta ruhákat.
Élvezvén az ebédet a szolgálok s a királylány,
fátylukat eldobták s labdával játszva mulattak:
hókaru Nauszikaá vezetett, táncolva daloltak.
Mint nyilas Artemisz úrnő jár a hegyek meredélyén,
járja a hosszugerincű Téügetoszt s Erümanthoszt,
hol vadkanra, szökő szarvasra vadászik örömmel,
s véle a pajzsos Zeusz lánysarjai, völgybeli nimfák
játszadózón járnak, s Létó örvend a szívében:
mert mindannyi közül feje, homloka úgy kimagaslik,
s könnyen ráismerni, pedig gyönyörű valamennyi:
szolgái között így tűnt ki a szép hajadonlány.

Amde midőn haza kellett már indulnia újra,
s öszvért is befogott, beredőzte a drága ruhákat,
akkor mást gondolt a bagolyszemű Pallasz Athéné:
ébredjen föl már Odüsszeusz és lássa a szép lányt,
az meg a phaiák városhoz vezetője lehessen.
Szolgálója felé hajított labdát a királylány:
elvétette, s a mély örvénybe zuhant be a labda.
Fölsikítottak a nők: föl is ébredt fényes Odüsszeusz,
és föl is ült, így töprengett a szívében, eszében:
„Jaj nekem, újra milyen népek földjére jutottam?
Dölyfősek-é, vadak-é, törvénnel mitse törődők,
vagy vendégszeretők s elméjük féli az istent?

Most lányok hangját hallottam, női sikoltást,
nimfákét, kik a csúcson laknak, a bérc meredélyén,
és a folyók forrásainál, s a füves legelőkön.
Tán szóval szóló népek közelébe kerültem.

Rajta, magam fogom ezt megtudni s látni szememmel.”

Szólt, s a sűrűből bújt ki az isteni bajnok Odüsszeusz,
ágot tört le erős markával a rengeteg erdőn,
lombosat, ezzel testét fedte, takarta szemérmét.
Mint a hegyekbennőtt, erejében biztos oroszlán,
ment, ahogy az megy a szélben, esőben, a két szeme fényben
szikrázik, s ökrökre rohan, vagy a gyöngye juhokra,
vagy szarvasra az erdőn, s arra is űzi a gyomra,
hogy juhokért az erős aklok közepére berontson:
így kívánt Odüsszeusz szépfürtű szüzek seregébe
törni ruhátlanul is, mivel ennyire bajba szorongott.
Rettenetesnek tűnt fel előttük a tengeri habtól
rútan; szétrebbenve futottak a parti fokokhoz.
Csak maga Nauszikaá várt; mert szívébe Athéné
merszet tett és tagjaiból kiemelte a félést.
Szembe tekintve csak állt; Odüsszeusz meg hánytá-vetette:
átkulcsolja-e térdeit, úgy könyörögjön a lányhoz,
vagy csak a távolból, hízelgő szókkal, esengjen,
hogy városba vezetné tán és adna ruhát rá.
Így töprengett és úgy látta, hogy ez helyesebb lesz:
távolból fog csak hízelgő szókkal esengni,
hogy haragos ne legyen, ha a térdét illeti kézzel.
Édesen és ravaszul hát hozzá nyomban eképzolt:
„Úrnőm, esdekelek; ki vagy? isten? földi halandó?
Hogyha te istennő vagy, a tágterű égbe lakók közt -
Zeusz atya gyermeke: Artemisz az, kihez én a leginkább
tartalak íme hasonlónak, termetre s alakra;
és ha halandó vagy, ki a földön tartja lakását,
boldog apád háromszor, anyád is boldog, az úrnő.
és testvéreid is háromszor: bennük a lélek
örvendezve repes bizonyára örökre miattad,
táncbavegyülni ha látnak ilyen szép tiszta virágot.
Ámde legáldottabb a szívében mindegyikük közt
az, ki ajándékkal megnyer s házába vezet majd.
Mert sohasem láttam még én ily földi halandót,
sem férfit, sem nőt: ha tekintlek, a bámulat elfog.
Egykor Déloszban, nagy Apollón oltáránál
láttam ily ifju, magasbaszökő pálmának a törzsét:
mert ott is jártam, sok nép követett amaz úton,
melyen olyan sok csúf nyomorúság várakozott rám.
Hát mikor azt láttam, bámultam eképzolt a szívemben
hosszan, mert oly szálfá a földről még sose szökkent,
mint téged bámulva csodállak, s félek erősen
térdedet átkulcsolni; nehéz bú súlya szakadt rám.
Tegnap, húsz nap után, sikerült kikerülnöm a borszín
vízből: eddig a hullám és rohanó vihar űzött

Ógügié szigetéről. Most idedobva a daimón
tán valamely új bajba kever; mert nem hiszem ám, hogy
végeszakad, de elég bajt mérnek rám az egek még.
Hát könyörülj, úrnőm: mert hozzád jöttem először
annyi keserves kínom után, nem is ismerek embert
egyet sem, kik e várost lakják, ezt a vidéket.
Rajta, mutasd az utat, valamely rossz rongyot is adj rám,
tán hoztál a ruhák számára magaddal ilyesmit.
S néked az istenek adják meg mindazt, mire vágyol,
férjet s háztartást, s hozzá gyönyörű egyetértést:
mert hiszen annál nincs soha szebb és nincs derekabb sem,
mint mikor egymást értő szívvel tartja a házát
férj és nő, nagy fájdalmára a rosszakaróknak,
jóakarók öröme, jeles hírére magunknak.”

Erre a hókaru Nauszikaá neki válaszul így szólt:
„Jó idegen, nem vagy hitvány te, sem esztelen ember;
csakhogy olümposzi Zeusz maga osztja az emberek üdvét,
jóknak is és rosszaknak is úgy, ahogy őneki tetszik:
ezt osztotta neked, s túrnöd kell mindenesetre;
most miután a mi várunkat, földünket elérted,
nem léssz már szűkébe ruhának, semmi olyannak,
mit sokateltűrt esdekelőnek nyújtani illik.
Néked a várost megmutatom; halld népe nevét is:
phaiákok lakják, az övék ez a föld, ez a város,
én meg a lánya vagyok nagyszívű Alkinoosznak,
s nála találod a phaiák nép erejét s a hatalmát.”

Szólt, és széphaju szolgálóinak adta parancsát:
„Vissza, ti szolgálók; hova futtok e férfiu láttán?
Tán csak nem hiszitek, hogy minket bántani kíván?
Nincsen olyan földönsiető ember, sosem is lesz,
phaiákok földjére ki pusztító akarattal
érkeznék: mert drága kegyében az égilakóknak
ember-messze lakunk a zajongó tengeri árban,
itt, a világ szélén, s nem jár ide földi halandó.
Csakhogy ez itt nyomorult, hányódva került szigetünkre,
gondoznunk kell őt: mert Zeusztól ér ide minden
koldús és idegen, s a kevés is jólesik annak.
Rajta, leányok, kínáljátok ebéddel, itallal,
s fürdessétek meg, hol a szél nem fű, a folyóban.”

Szólt; mire egymást biztatgatva megálltak a lányok,
széltől védett helyre vezették őt, hova küldte
Nauszikaá, lánysarja a bölcsszívű Alkinoosznak;
és mellé rakták a palástot, az inget, a köntöst;
adtak aranykorsót Odüszeusznak, síkos olajjal,
s biztatták, hogy a víz hullámai közt lefűrödjék.
Ekkor a szolgáléányokhoz szólt fényes Odüsszeusz:
„Álljatok egy kicsit arrébb, lányok, hogy magam öntsem
vállamról le a sós habot és kenekedjem olajjal;
mert régen volt már bőrömnek része kenetben.
És tielőttetek én nem fürdöm: szégyelem azt, hogy

széphajfürtű leányok elé álljak ki mezítlen.”

Szól; arrébb mentek, s elmondták ezt a leánynak.
S most a folyóban mosta le isteni bajnok Odüsszeusz
azt a habot, mely erős vállát s hátát borította,
meddő víz tajtékját is lesikálta fejről.

És miután mindent lemosott már, megkenekedve
vette föl azt a ruhát, mit a szép hajadon neki küldött;
ekkor Athénaie, a hatalmas Zeusz atya lánya,
szemre nagyobbá tette, erősebbé, s a fejére
göndör fürtöket is, mint jácint-szirmokat, öntött.
Mint amidőn aranyat körülönt az ezüstre egy ember,
művész, kit tanított Héphaisztosz s Pallasz Athéné
minden mesterségre, s ezért kezeműve nagyon szép,
így öntötte a bájt vállára, fejére az úrnő.

Félrevonult Odüsszeusz s odaült peremére a partnak,
szépségtől, bájtól ragyogón; bámult a királylány.

S végre a széphaju szolgálólányokhoz ekép szólt:

„Rajta, fehérkaru szolgálók, hallgassatok énrám.

Lám, nem az összes olümposzi istenek óhaja ellen
ért ez a férfi az isteni phaiák nép közelébe:

mert az imént még rútnak tűnt, nyomorultnak előttem,
most meg olyan, mint isteneink, kik az égbe lakoznak.

Bárcsak ilyen férj volna nekem kijelölve az égtől,
ittlakozó, és vajha maradna e földön örömmel.

Rajta, leányok, kínáljátok ebéddel, itallal.”

Szól; a leányok hallgatták s tették a parancsát:
vittek már Odüsszeusz elibé ételt is, italt is.

S ekkor evett meg ivott a sokattúrt fényes Odüsszeusz
nagyhevesen: mert rég nem volt már része evésben.

S Nauszikaá, a fehérkaru mást vett most az eszébe.

Tiszta ruháit mind gyönyörű szekerére rakatta,
és befogatta erős öszvéreit, ő maga fölszállt,
s buzdította ekép Odüsszeuszt, szót szólva kimondta:

„Kelj föl, jó idegen, városba megyünk, hogy igen bölcs
édesapám házához küldjelek el, s te az összes
phaiások közt legderekabbakat ismered ott meg.

Tedd csak, amit mondok, mert látom, hogy buta nem vagy:

míg mi a földeken át haladunk, meg a búzamezőkön,

addig a szolgálóleányokkal kísérd csak az öszvért

és szekerünk szaporán; az utat pedig én mutatom meg.

Ám hogy a város alá érünk, melyet égremagasló
bástya övez, s mindkét végén gyönyörű kikötő van,
szűk a bejárat: a görbe hajók ott állnak az útnak
mentében sorban, mindnek helye megvan a vízben.

Ott a Poszeidón szép szentélye körül piacunk is,
áll odavonszolt s földbe leverte sok sziklaüléssel.

Fölszerelését itt készítik a barna hajóknak,

vásznakat és köteleket, s evezőt élesre gyalulnak.

Mert nincs gondjuk a phaiákoknak nyílra, tegezre,

árboc kell nekik és evező, és gálya, arányos,

mellyel az ősz habokon dicsekedve suhannak előre.
Rossz szavukat kikerülném, még valahogy ne gunyoljon
egy ezután, mert nagydölyfűek akadnak a nép közt,
s még valamely hitványabb így szól, szembevetődve:
»Ejnye, ki itt ez a szép idegen, nagytermetű férfi
Nauszikaával? Hol lelt rá? Még férje is ez lesz.
Vagy valamely vándort hívott ide fűrge hajóról,
messzelakó népből, hisz senki sem él közelünkben;
vagy míg mondta imáját, isten szállt le az égből,
egy nagyonóhajtott és elveszi minden időkre.
Jobb is ez így, hogy utánaszaladva szerezte a férjét
máshonnan; hiszen úgyis megveti itthon a phaiák
férfiakat, pedig annyi nemes kérné feleségül.«
Így szólnak, s ez a szó majd énrám hozza a szégyent.
Mert magam is megítélném azt a leányt, ki ilyent tesz,
hogy bár apja s az anyja s a jó rokonok nem akarják,
férfival együttjár, mielőtt virrad lakodalma.
Most, idegen, szavamat jól értsd meg, hogy hamarabb kapj
jó kíséretet édesapámtól, hogy hazaküldjön.
Fölleled itt Pallasz ragyogó ligetét az utunknak
szélén: nyárfaliget, forrással, rét közepében:
itt van apám földrésze, virágzó kertje, a város
szélétől oly messze, hová még ér a kiáltás.
Ülj le tehát itt és kis időt várj, míg mi előre
tartva, elérjük a várost és az apám palotáját.
Csak miután már azt gondoltad, hogy hazaértünk,
vedd utadat te a phaiák város iránt, s odaérve
kérdd meg, hol van háza a hősszívű Alkinoosznak.
Könnyű fölismerned, kisgyermek is elvezet arra,
mert hisz a phaiák házak közt nincs egy se hasonló,
oly gyönyörű palotája a harcias Alkinoosznak.
Ámde mikor már elrejt téged a ház meg az udvar,
vágj át legsebesebben a termen, míg oda nem jutsz
édesanyámhoz: a tűzhelynél ül, a tűz sugarában,
tengeri-bíbor szép fonalat szövöget, csoda nézni;
oszlophoz dől; háta mögött a cselédei ülnek.
Ott van az oszlop alatt trónszéke is édesapámnak,
ő azon ülve borozgat, mint valamely örök isten.
Menj el apám mellett, s kulcsold át édesanyámnak
térdét, hogy meglásd hazatérted örömteli napját
gyorsan, akármily távolról értél ide hozzánk.
Hogyha az ő szívében irántad jóakarát kél,
újra remélheted azt, hogy látod a kedveseid még
s jólépült házaadba elérhetsz, otthoni földre.”

Így szólt, és ragyogó ostorral csapta meg ekkor
két öszvérét: elhagyták a folyót nekifutva.
Gyorsan ügettek, a lábaikat sebesen szedegették;
s ő jól húzta a gyeplőt, hogy vele tudjon Odüsszeusz
lépni, s a szolgálók, s mértékkal emelte az ostort.
S már a nap is lebukott, hogy elértek Pallasz Athéné

híres szent ligetébe; leült ott fényes Odüsszeusz.
S nagy Zeusz lányához tüstént így küldte fohászát:
„Hallgasd meg szavamat, pajzsos Zeusz gyermeke, Győztes:
hallgass rám legalább most, mert nem tetted idáig,
hogy tutajom széttört, meg a Földrázó dühe morzsolt.
Tedd, hogy a phaiák nép szívesen s könnyörülve fogadjon.”

Így szólt ő könnyörögve; meg is hallgatta Athéné.
Mégse jelent meg előtte, mivel tisztelte erősen
édesnagybátyját, ki gyűlölte lobogva szünetlen
isteni hős Odüsszeuszt, valameddig csak haza nem tért.

Devecseri Gábor fordítása

HIMNUSZ HERMÉSZHEZ

ΕΙΣ ΕΡΜΗΝ

Zeusz és Maia fiát, Hermészt zengd, Múzsá, e dalban,
Küllénének urát, meg a nyájdús Arkadiáét,
ég hasznos követét, kit Maia hozott a világra,
széphaju, tisztos nimfa, mivel szerelembe vegyült el
Zeusszal; a boldog olümposziaktól messzehuzódott,
otthona mélyárnyú barlang volt, éji fejéskor
ott hált együtt a széphaju nimfával Kronidész, míg
édesen elfoglalta az álom a hókaru Hérát;
ezt örök isten nem láthatta, se földi halandó.

Ám miután a hatalmas Zeusz szándéka elérte
célját s már tizedik hold jött számára az égen,
akkor szült s minden kiderült, ami rejtegetett volt:
mert fiú jött a világra, ravasz, nyájasszavu csalfa,
nyájhajtó tolvaj, rabló, álmok vezetője,
éjszaka is figyelő, kapukon beleső, ki csodákat
volt hivatott gyorsan cselekedni az égilakók közt.
Hajnalban született, délben pengette a lantot
s este, a hó negyedik napján, amikor született, a
messzelövő nagy Apollón barmait elhajtotta.
Anyja örök két combja közül miután kiszökött már,
nem maradott szent bölcsőjében fekvé sokáig,
fölpattant, hogy Apollón csordájára akadjon,
és a magasfödelű barlang küszöbét átlépven
egy teknősbékára talált - roppant nyereségre,
mert legelőször a teknőst Hermész tette dalossá.

Udvari ajtónál akadott útjába az állat,
házuk előtt a buján viruló füveket legelészve
lomhán lépegetett. Mikor ezt meglátta Kronión
hasznat-adó fia, fölnevetett és nyomban eképzolt:

„Máris ilyen jó jelt kapok én, de nem is vetem ám meg!
Üdvözlég, gyönyörű alakú, lakomák követője,
táncvezető, nagy örömmel látlak. Honnan e páncél
rajtad, e sokszinű szép játék, te hegyek tekenőse?
Légyszeg a segítségem, fölemellek s viszlek a házba,

nem teszek én rosszat, csak légy hasznomra először,
jobb otthon lennünk, veszedelmes az élet a réten:
ártalmas megigézés ellen légy te varázs-szer
míg élsz, ámde ha meghaltál, légy nagyszerű dalnok.”

Így szólott, azután mindkét kézzel fölemelve
fogta a bájos játékszert, házukba bevitte,
ott lemetélte fejét meg a lábait, és kikaparta
a hegyiteknős belső részét szürke vasával.
Mint ahogyan gyors mentőgondolat átüti szívét
annak, kit sűrű gondok falkája szorongat
s mint ahogyan pillantások szikrázva röpülnek,
úgy a dicső Hermész szólott és tett is azonnal.
„Mértékben lenyesett néhány nádszálat, a teknős
páncélján s hátán átfúrta, lekötve erősen.
És ügyesen betakarta ökör bőrével egészen,
két rudat is tett rá s egy igát e rudakra keresztbe,
és azután kifeszített rá hét húrt juh beléből.
Majd miután elkészült ezzel, fogta a bájos
játékszert és minden húrt megütött a verővel.
Ujja alatt éles hangon szólt lantja, s az isten
rögtönzött dalokat zengett - így szoktak az ifjak
csípős, víg dalokat kiabálni az ünnepi karban.
Szépsarujú Maiáról szóltak ezek s Kronidésről,
egykor, a nász idején egymáshoz mint közeledtek;
és a saját nagy nemzetségét mondta el aztán;
anyja cselédségét s triposzokkal, számtalan üsttel
megtöltött ragyogó házát dicsérte a dalban.

Csak hogy míg így szólt, a szívében másfele gondolt.
Fogta a vájt lantot, szent bölcsőjébe helyezte,
ő maga megkívánta a húst: kiugorva az édes
illatu csarnokból, egy leshelyen ült le; szívében
furfangos cseleket tervelt - így szoktak az álnok
férfiak éji sötét órán rablásra vonulni.

Héliosz éppen alásüllyedt és Ókeanoszhoz
ment lovain s szekerén, amikor Hermész tovaszökkent
s Périába, az árnyékos hegycsúcsokig ért el.
Ott volt istállója a boldog olümposziak szép
barmainak s lekaszálatlan gyönyörű legelője.
Maia szülötte, az Argoszölő, élesszemű, ekkor
elvágott ötven böggő tehenet csapatától
s elhajtotta kanyargós úton, puszta homokban,
megfordítva a lábnyomukat. Volt gondja a cselre:
elrendezte patájukat, úgy, hogy hátul a mellső
hagyja nyomát és megfordítva, de ő maga szembe
ment velük. Aztán gyékénytálcát font a homokban,
eddig nem képzelt, nem sejtett új csoda-dolgot,
összecsavarva a mirtus hajtását tamariszkkal.
Egy telikarravalót friss gallyból font hamar össze
és szépen megerősítette a talpa alatt, mint
könnyű sarut, levelestül; a hírneves Argoszölő ezt

Périában szedte, mikor tervelte az útját
s mint aki hosszú útnak vág neki, élt az eszével.

Csakhoggy egy agg ember, művelve virágzó kertjét,
látta, amint Onkhésztozon át sietett le a síkra;
Maia dicsőséges fia hozzá nyomban ekép szólt:

„Hallod, öreg, ki a szőlőt ásod görbe derékkal,
sok hasznod lesz majd, ha gyümölcsöt hoznak a vesszők:
ám nem láttad, amit láttál, hallásra süket vagy
és hallgatsz arról, ami úgysem néked okoz kárt.”

Így szólván az erősfejű barmokat összeterelte
s elhajtotta a híres Hermész számtalan árnyas
bércen, sok visszhangzó völgyön, tarka mezőn át.
Ámde sötétlő cinkostársra, az isteni éj, már
vége felé járt és dolgos hajnal közelített.
Újra elért a hatalmas Pallas lánya, Szeléné
istennő, Megamédész sarja az égi oromra;
Zeusz bátor fia ekkor vitte az Alpheusz árján
Phoibosz Apollón széleshomloku barmait által.
Nem fáradtak el, úgy érkeztek a nagytetejű szép
istállóhoz, a dús legelő mellett itatókhoz.
Ott megetette füvekkel a bőgő barmokat, aztán
istállóba terelte zsufoltan, sűrű csoportban,
míg levelén rágódtak s harmatmosta virágon
s fát gyűjtött: megkísérelte a tűzélesztést.
Vett egy hosszú babérágat, lekaparta a héjját

jól megfogta s a forró füst fölszállt a magasba;
szikrát így Hermész dörzsölt legelőszőr a fából.
És vett sok száraz rózsét, egy földi verembe
rakta be sűrűn és bőven, láng gyúlt ki azonnal,
messzire hirdetvén a hatalmas tűz lobogását.
S míg ezt tette hatalma a nagynevű Héphaisztosznak,
addig a tűzhöz Hermész két bőgő tehenet vitt,
két görbültszarvút, minthogy roppanterejű volt.
Ott levetette hanyatt a talajra s a két lihegőnek
oldaltfordította nyakát s elvágta gerincét.
Munka után munkát végzett, szétszelte a zsíros
húst, fölhúzta fanyársra s a hátrészt és a kövér húst
mind egyszerre sütötte meg, együtt a belsőrésszel
és a sötét vérrel. Mindezt szétrakta a földre;
bőrüket ott a kemény sziklán kifeszítve letette;
hosszu idő telt el s ott vannak most is a bőrök,
egyfolytában azóta. Az örvendőszivű Hermész
ekkor a hájtól vastag húst fölemelte a földről,
egy sima köre helyezte, tizenkét részre metélte,
sorsot vetve megadta a részét mindegyiküknek.
Vágyott ekkor az áldozatok húsára a híres
Hermész, mert noha isten volt, kínoztá a jó szag.
Nem nyugodott bele mégsem nagyszerű lelke, akárhogy
sóvárgott hogy szent torkán lebocsássa az étket.

Így a magastetejű baromistállóban a hájból
és az egész húsból épített halmot az első
rablás emlékéül, utána a rőzszenyalábon
lábukat és fejüket hamuvá égette a tűzben.

És miután mindent véghezvitt rendben az isten,
Alpheiosz mély örvényébe vetette fatalpát;
majd a sötét hamut és parazsat porral betakarta,
így töltötte az éjt, míg fénylett fönt a szelíd Hold.
S Külléné ragyogó szép csúcsaihoz hazaszökkent
hajnalban, s hosszú útján ki se jött vele szembe,
boldog olümposzi isten sem, sem földi halandó,
és a kutyák sem ugattak. Zeusz hasznos fia, Hermész
meggömbülve osont be a házba, a kulcslukon átbujt,
mint koraősszel a szél, vagy mint a köd, éppenszóval volt.
Barlangjuk belső, dús, szentelt terme felé ment,
lassan lépdelt, zajt sem ütött, mint mások, a padlón
s bölcsőjébe rohanva szaladt be a nagynevű Hermész;
vállá köré göngyölte a pólyát s mintha butácska
gyermek volna, a térde fölött heverő takaróval
játszva feküdt s kedves teknőset balkeze fogta.
Ám istennő anyja az istent látta s ekép szólt:

„Hát te, te tarkaeszű, honnan jössz vissza ez éji
órában, te szemérmertlenség-öltönyű fickó?
Látom, vagy Létó fia fogja erős kötelékkel
oldaladat lekötözni, s kivisz majd téged a házból,
vagy pedig életedet rablóként töltöd a völgyben.
Vissza veled! Hisz apád roppant bajként szabadított
az örök isteni és a halandó emberi népre.”
Óhozzá Hermész furfangos válasza így szólt:
„Édesanyám, mit rémítgetsz, mint egy buta kölyköt,
mint aki semmi gonoszságot nem tudva szívében
félénk és megijed, ha az anyja kemény szavakat mond?
Megkísérlem a legjobb fortélyt, hogy veled együtt
eltartsam magam; azt sem tűrjük már, hogy imákkal
s áldozatokkal meg nem ajándékozva az összes
égilakók közt csak mi maradjunk, mint te kívánnád.
Jobb minden napon át mulatozni az isteni néppel,
gazdagon és gabonával dúsan, mint a homályos
barlang mélyében gubbasztani: tiszteletemről
gondoskodni fogok, szertartásom nekem is lesz.
Hogyha apám ki nem adja nekem, majd arra törekszem,
hisz van erőm rá, hogy rablók fejedelme lehessenek.
Hogyha pedig híres Létó fia kémlel utánam,
azt hiszem, újabb s ennél rosszabb kárta talál csak.
Mert Püthóba megyek, hogy nagy házába betörjek
és jó sok gyönyörű triposzát, sok drága edényét
elhordom s aranyat lopok és ragyogó vasat onnan
s rengeteg öltönyt, csak kívánd és látni fogod majd.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek,
pajzstartó Zeusznak fia és nagy Maia, az úrnő.

Majd meg a ködből kelt Hajnal, fényt hozva a népnek,
Ókeanosz mélyéből fölszállt; ekkor Apollón
Onkhésztoz gyönyörű ligetéhez, a messzemorajló
Földtartó berkéhez jött és ott egy öregre,
egy nyájörző szörnyre talált a sövény kapujánál.
Nagyhírű Létó fia hozzá nyomban eképzolt:

„Hallod, öreg, füves Onkhésztoz vén tuskeszedője,
barmaimat keresem s idejöttem Périából,
mindjük nöstény volt, mindjüknek görbe a szarva,
csordámból; biz barna bikám egyedül legelészett,
tőlük messze, de négy egyetértő vad kuvaszom járt,
mint négy férfi, nyomukban; mégis hátramaradtak
mind a kutyák s a bikám, ez nagy csoda mindenestre;
ámde a barmok, amint lefelé süllyedt a nap éppen,
elballagtak a lág rétről, édes legelőről.
Hát mondd meg, te nagyon régen született öregember,
láttál-e valakit, ki mögöttük rőtta az ösvényt?”

Erre felelt az öreg s neki válaszul ily szavakat szolt:
„Szörnyü nehéz, uram, azt, mit az ember lát a szemével,
mind elmondani, mert sok vándor járja az ösvényt
és van olyan, ki gonoszra törekszik, van, ki a jóra
vágva halad. Bajos is róluk mindent kitalálni.
Ám az igaz, hogy egésznap, míg nem jött el az alkony,
szőlőskertemet ástam s azt hittem, de egészen
biztos nem vagyok ebben, uram, hogy láttam egy ifjú
gyermeket, egy csecsemőt, szépszarvú barmok után ment,
bárki is ő, pálcát vitt, erre meg arra szaladgált;
hátrafelé hajtotta a csordát, szembehaladva.”

Szolt az öreg. S ő gyorsabban ment, hallva e választ;
egy szélesszarvú madarat vett észre s azonnal
tudta e jeltől, hogy Kronidész fia volt az a rabló.
Zeusz fia, Phoibosz Apollón Úr sietett a nagyonszent
Pülosz földje felé, a csavargó csorda nyomában;
széles válla fölött bíbor felhőtakaró volt.
És amikor nyomukat meglátta a Messzelövő, szolt:
„Ó jaj, szörnyü csodát veszek észre szememmel a földön,
mert egyenesszarvú barmok nyoma itt ez a sok nyom,
csakhogy vissza, az aszphodeloszteli rétre mutat mind;
és ezek itt nem férfinyomok, nem női nyomok, sem
szürkés farkasoké, sem medvéké; nem oroszlán
hagya, hiszem, hogy durvasörényű Kentauros sem.
Bárki is az, ki szilaj lábával ilyen nagyokat lép,
fursák itt e nyomok, de az út tulsó fele fursább.”

Így szolt s elsietett a hatalmas Phoibosz Apollón,
Zeusz fia: Külléné erdőborította hegyére
ért el, a szikla sötét árnyékú mély üregéhez,
hol Kronidész gyerekét megszülte az isteni nimfa.
Vágyakozást keltő illat szállt szét a nagyonszent
dombon, hol sok vékonylábu juh ette a zöldet.
Ekkor a kökűszöböt hamar általlépve, bement a

mélyárnyú barlangba a messzelövő nagy Apollón.

Zeusz és Maia szülötte, mikor meglátta a barmok elrablása miatt haragos Nyilazó nagy Apollónt, illatozó pólyája alá bújt, s mint az elégett fák roppant paraszát hamujuk betakarja egészen, látva a Messzehatót, Hermész úgy dugta magát el. És a kezét s lábát fölhúzta egész a fejéig, mint aki most fürdött és hívja a jóízű álmot, ébren volt igazán s karjával fogta a lantot. Csakhogy Zeusz s Létó fia nem ment lépre, nagyon jól látta a szép hegyi nimfát és bájos gyermekét is, fordulatossá cselelő takarózó kis csecsemőjét. Minden kis zugot átvizsgálva a nagy palotában, tündökölő kulccsal három rejtekre nyitott be: nektárral volt mind tele és üde ambrosziával és sok arany, sok ezüst volt fölhalmozva a mélyben, számos ezüst s bíborszínű köntös, a nimfa ruhái, boldog olümposziaknak is ez van szent lakaikban; és miután minden zugolyát kikutatta a háznak Létó gyermeke, szólt a dicső Hermészhez eképen:

„Gyermek a bölcsőben, mondd csak meg, hol van a csordám, egy-kettőre, különben csúfosan összeveszünk még. Mert a homályaltelt Hádész mélyébe taszítlak, szörnyű reménytelen éji sötétbe, ahonnan a fényre nem hoz föl sem anyád, sem apád, de a földnek alatta fogsz tévelygeni, mint apró népség vezetője.”

Óhózzá Hermész furfangos válasza így szólt: „Létó gyermeke, mért szólsz hozzám zord szavaiddal? És ha a csordádat keresed, mért jössz ide éppen? Nem láttam, sose hallottam mástól sem a híret, nem tudok újat mondani, díjat sem vehetek föl; izmos férfi a nyájhajtó, nem látszom olyannak. Ez nem az én dolgom, mindig más foglal el engem, engem az álom foglalkoztat, anyám teje és, hogy pólya legyen vállára körül és fürdöm melegítve. Senki se tudja meg azt, hogy e cívódás mi miatt van, mert az örökkéélők közt is nagy csoda lenne, hogy legelő barmokkal megy ki a ház küszöbén túl egy csecsemő, aki most született: tréfálsz bizonyára. Tegnap szültek, a talpam gyenge, a föld pedig érdes. Ámde, ha azt akarod, meg is esküszöm édesapámra, ünnepien kijelentem, hogy nem voltam a tettes, sem nem láttam mást, aki barmaidat tovaűzte, bármilyenek legyenek, csak hírből ismerem őket.” Szólt s pillája alól sok szikrát szertelövelve és fölvonva szemöldijét, erre meg arra tekintett s mintha hiábavaló szót hallana, csak füttyörészett.

Messzeható nagy Apollón halkán fölnevetett s szólt: „Ej, te csaló, ravaszul szóltál, de gyanítom erősen most már, hogy sok jólépített házba betörsz még

s padlójára leültetsz majd nem is egy urat éjjel,
mert a lakásából mindent nesz nélkül elorzol;
sok hegyipásztort fogsz még megszorítani eztán
hegyszakadékokban, ha a hús ízére sovárogsz
és tehenekre találsz, vagy sűrűgyapju juhokra.
Rajta, nehogy legutolsó s végső éjed aludd át,
szállj ki a bölcsőből, feketéllő éjszaka társa,
mert bizony úgy tisztelnek a végtelenéletűek majd,
hogy tolvajvezető néven szólítnak örökké.”

Igy szólt és a fiút fölvette, kivitte Apollón.
Ám a nagy Argoszölőnek kész volt máris a terve:
jósmadarat küldött, mialatt tartotta Apollón,
fájdalmas korgást gyomrából, szörnyű követként
és ezután nyomban tüsszentett gyorsan; Apollón
meghallotta, ledobta a földre a nagynevű Hermészt;
aztán melléült s noha vágyott már tovamenni
útján, így szólt Hermészhez s szurkálta szavával:

„Bátorság, pólyás csecsemő, Zeusz s Maia szülötte,
rá fogok én az erős tehenekre találni azonnal,
bízz csak e jósjelben: te magad mutatod meg az ösvényt.”

Igy szólt. Fölpattant rögtön Küllénei Hermész
és indult gyorsan; fölhúzta fülére a pólyát,
mit vállára csavart a kezével imént, ezután szólt:

„Messzeható, te legörjögőbb isten, hova hurcolsz?
Barmaidért támadsz énrám így szörnyű haraggal?
Ó jaj, bár fajtájuk pusztult volna ki, mert én
nem loptam marháidat el, nem láttam a tettest,
bármilyenek legyenek, csak hírből ismerem őket.
Légy méltányos, a döntést bízod Zeuszra, Kronidészra.”

Egymáshoz mindenről nyíltan szólva, eképen
cívódtak Létó ragyogó fia és a juhpásztor
Hermész. Mindkettő haragos volt. Az jogosan szólt,
barmaidért jogosan hurcolta a nagynevű Hermészt,
míg ez, a küllénei, cselekkkel s törbekerítő
szókkal akarta a Fénylőíjjút félrevezetni.
Ám miután fortélyaisal furfangra talált csak,
hirtelenül nekiindult és a homokban előre
lépegetett, míg Zeusz s Létó fia ment a nyomában.
Zeusz két szép fia egy-kettőre elért az Olümposz
illatozó csúcsára az apjához, Kroniónhoz.
Mert ott mindkettőt az igazság mérlege várta.
Jöttek a hóborította oromra az elnemenyészők
s ott az aranyló trónusu Hajnal után gyülekeztek.

Álltak Hermész és az ezüstíjjas nagy Apollón
apjuk térde előtt. És kérdést téve, eképen
szólt a magasbandörgő Zeusz ragyogó sarjához:

„Phoibosz, honnan hajtod elénk e hatalmas zsákmányt?
egy csak imént született és hírnöki-arcu fiúcskát?
Látom: súlyos ügyet tárgyalhat az isteni gyűlés.”
Válaszul ezt mondotta a messzeható nagy Apollón:

„Nem könnyű szavakat fogsz hallani rögtön, apám, bár engem szídsz, hogy a zsákmányt én egyedül szeretem csak. Ezt a fiút fogtam - pusztító nagy betörő ez - Külléné hegyein, miután nagy utat bebolyongtam. Ennyire szemtelen istent nem láttam, de halandót sem, köztük, kik társaikat csapják be a földön. Mert ellopta a rétről barmaimat s tovahajtva őket az est folyamán, zúgózaju tenger mentén, ment Püloszba azonnal. S kettős nagy nyoma támadt, mit bámulni lehet, mint nagyszerű isteni művet. Mert csordám nyoma vissza az aszphodeloszlegelőre volt fordítva s ekép őrizte meg azt a sötét por. Ő maga meg ravaszul nem az ösvényen s nem a lábán, nem kezein ment át a homokborította vidéken; volt más eszköze s oly nagyokat lépett vele útján, mint aki kis tölgyfák hajtásán lépdél előre. Míg homokos földön hajtotta a barmokat, addig szembetűnően meglátszottak a léptek a porban, ám miután a homokban már befejezte nagy útját, eltűnt rögtön csordám lábnyoma és az övé is mind a kemény talajon. De egy ember látta, amint ment Püloszba s hajtotta a széleshomloku csordát. És miután azokat csendben beterelte karámba, s ő maga is hazament, ravaszul kanyarogva az úton, bölcsőjébe feküdt le, olyan volt, mint a sötét éj, árnyas barlangban s a homályban egy éleslátó sas sem bukkant volna rá. A szemét a kezével hosszan dörgölgette, de cselt forralt ezalatt is. És nagybátran megszólalt, ezt mondta azonnal: »Nem láttam, sose hallottam mástól sem a hírét, nem tudok újat mondani, díjat sem vehetek föl«.”

Phoibosz Apollón így szólt és le is ült: de utána Hermész máshogy mondta el ezt az olümposziaknak s rámutatott Kroniónra, az égilakók nagy urára: „Zeusz atya, én az igazságot mondom neked el majd, mert őszinte vagyok s a hazugság nem tudományom. Házunkhoz jött, hogy csámpás tehenekre találjon, reggel, a nap kezdett épp fölfele menni: a boldog égilakók közül egy kémlőt se, tanút se hozott el, csak rámszólt nagy erőszakosan, hogy valljak azonnal, s rémített, hogy a Hádész mély fenekére taszít le, mert a dicső fiatalság zsenge virága övé, míg engem csak tegnap szültek s ezt tudja nagyon jól; izmos férfi a nyájhajtó, nem látszom olyannak. Hidd nekem el, hiszen azt mondod, hogy az édesapám vagy, - boldog aképp legyek én - hogy nem vittem haza nyáját s nem léptem ki az ajtón, állítom, hogy ez így van. Tisztelem Élioszt nagyon és vele mindegyik istent, téged imádlak s ettől félek: jól tudod azt, hogy nem vagyok én bűnös, de nagy esküvel esküszöm is rá.

Így van: az elnemenyészők ékes tornácára.
Egyszer még megbüntettem őt, amiért ilyen ádáz
s faggat, bármily erős. Te pedig védd azt, aki ifjabb.”

Szólt Külléné Argoszölő ura, szertetekintett
s pólyáját nem dobta el, ott tartotta a karján.
Zeusz meg fölnevetett nagy hangon, látva, milyen jól,
mily ügyesen letagadja a vásott gyermek a rablást.
Mégis mindkettőt intette, hogy értsenek egyet
a keresésben: a hírnök Hermész menjen elől és
cselre nem is gondolva, mutassa meg azt a vidéket,
melyen Apollón nagyfejű barmait elrejtette.
Bólintott Kronidész s a dicső Hermész el is indult,
mert könnyen hajlott pajzstartó apja szavára.

Ment együtt Zeusz két gyönyörűszép gyermeke gyorsan,
és fövényes Püloszba s az Alpheiosz folyamához
ért meg a szántóföldekhez s a magasrafölepült
istállóhoz, ahol jóllaktak a barmok az éjjel.
Ott azután Hermész behatolva a sziklaüregbe,
kezdte a fényre terelni a széleshomloku csordát.
Közben Apollón félretekintett s látta a lejtős
szirten a két bőrt és a dicső Hermészhez ekép szólt:

„Hogy tudtál, te ravasz fiu, két tehenet lenyakazni?
hisz csak nemrégén született csecsemő vagy; ezért én
bámulom azt az erőt, mely részed lesz; de nem is kell,
hogy megnőjj még, Külléné fia, Maia szülötte.”

Így szólt és a kezével szívós fűzkötéléket
font; de a vesszők hirtelenül fölnöttek a földből
lábuk előtt s ugyanott egymásba fonódva, sietve
terjedtek, s az egész pihenő csordát betakarták:
így kívánta a tolvaj Hermész. Ekkor Apollón
elbámult a csodán. Az erőskezű Argoszölő most
újra meg újra a földre tekintett, hogy szeme lángját
elrejttesse, s eközben a Messzelövőt, fiusarját
Létónak, megbékítette, ahogy csak akarta,
bár zord volt, könnyen: baljára emelte a lantot,
minden hűrt megütött a verővel, s ujja alatt szólt
éles hangon a lant; nevetett már Phoibosz Apollón
örvendezve, az isteni dal szép hangja szívébe
szállt, s lelkét elfogta az édes vágyakozás, míg
erre figyelt. Bűvös dalokat pengetve a lanton,
már fölbátorodott és ott állt Maia szülötte
Phoibosz Apollón balján, majd csengő zene mellett
hangját is fölemelte s az ének bájosan ömlött.
Az örök isteneket s a sötét földet megzengte:
létre mikép jöttek s hogy kapták részüket is meg.
Mnémoszünét tisztelte először dalban, a Múzsák
anyját, mert ő volt, aki Maia fiára vigyázott.
Aztán szólt születésükről s így sorrahaladva
Zeusz fényes fia megtisztelte a többi nagy istent.
Rendben szólt mindről, s karján pengette a lantot.

Phoibosz Apollón lelkét nagy vágy fogta el ekkor,
és őt megszólítva eké, szárnyas szavakat szól:

„Nyájnyakazó, buzgó tolvaj, lakománál társunk,
éneked ér annyit, mint ötven barmom, ezért én
azt hiszem, egy-kettőre megállapodunk egymással.
Most mondd meg, leleményes gyermek, Maia szülötte,
bűvös szerszámod veled együtt jött a világra?
vagy pedig adta egy isten, vagy rövidéletű ember
fényes ajándékkal s oktatta az isteni dalra?
Mert csodaszép ez az új zengzet, most hallom először;
Állítom, hogy idáig senki se tudta, sem ember,
sem pedig elnemenyésző isten olümposzi házban,
csak te tudod, tolvaj, Zeusz gyermeke, Maia szülötte.
Mily művészet, mily dal ez, orvossága a szörnyű
gondnak, mily játék? Három van benne valóban
választásra: derű, szerelem, meg a jóízű álom.
Bár az olümposzi Múzsákat követem, kik a táncot
kedvelik és a dalok fényes menetét, a virágzó
ének hangjait és fuvolák vágyó sivitását,
még sohasem vágytam szívemben ilyen nagyon arra,
mit bemutatnak ügyes kézzel lakomákon az ifjak.
Zeusz fia, bámullak, hogy milyen kecsesen citerázol.
S mert fiatal létedre van ekkora szép tudományod,
ülj le, fiam, s tiszteld az idősebb vágyakozását:
mert az örökkéélők közt lesz híred azonnal,
néked is, édesanyádnak is, ezt komolyan megígérem.
Úgy van, e somdárdára, kimondom az eskümet: ismert
és boldog vezetővé teszek az égilakók közt,
díszes ajándékkal; sose foglak félrevezetni.”

Hozzá most Hermész furfangos válasza így szólt:
„Messzeható, okosan kérdezzetsz, tőled azonban
én nem irigylem, hogy kitanuljad az én tudományom.
Tudni fogod hát, s még ma. Neked kedvezni kívánok
szándékkal s szóval. Hisz mindent tudsz te szivedben,
Zeusz fia, mert legelől ülsz mindig az égilakók közt,
szép vagy, erős vagy, a bölcs Zeusz kedvel téged, ez így van
jól, sok fényes ajándékot nyújtott neked át már.
Messzeható, mondják, tisztelnek s Zeusz szava által
jóslatokat kapsz s Zeusz isteni szózata részed.
Hogy sok kincsed van, mindebből már tudom én is.
Bármire vágyakozol, csak tőled függ, hogy elérjed.
S minthogy olyan nagyon óhajtod pengetni a lantot,
csak zengj és pengesd és add magad át az örömnél,
vedd ezt át tőlem. S adj hírnevet érte, barátom.
Szépen játssz és tartsd a kezében ez élehangú
társadat és tudj szép rendben megzengeni mindent.
Tudd biztos kézzel hordozni a dús lakomákon,
vágykeltő tánchoz s a dicső ünnep menetéhez,
mert éjjel-nappal gyönyörűség ez. Ha a lantot
művelt és avatott művész kérdezzeti, azt ő

megszólalva nagyon sok bájos hangra tanítja,
mert a tanult játékos lágyan pengeti, könnyen
s nem kínos fáradtsággal; de ha egy tanulatlan
nagyhevesen hozzáfog s úgy kérdezgeti, annak
céltalanul felel, ingadozó hangon hamisan szól.
Bármire vágyakozol, csak tőled függ, hogy elérjed,
Zeusz ragyogó fia, éppenezért ezt néked adom most:
s én a hegyek, meg a lónevelő földek legelőin,
Messzeható, engedd, hogy a réti baromra vigyázzak.
Sok borjat szülnek pározva bikákkal a barmok,
hímet meg nőtényt; nem kell már, hogy haragudjál
és nyereségvágyó légy, ekkora szörnyű haraggal.”

Igy szólván odaadta a lantot; Phoibosz Apollón
átvette s Hermésznek az ostort adta, a fénylőt,
nyájőrzővé tette; örömmel vette kezébe
Maia szülötte; s utána a messzeható nagy Apollón,
Létó szép fia, balkarjára emelte a lantot,
minden hűrt megütött a verővel s ujja alatt szólt
éles hangon a lant. És zengett szépen az isten.

Ennekutána kicsapták nyomban az isteni rétre
csordájuk; s maguk ők, Zeusz két gyönyörű ivadéka,
visszasiettek a hóborította olümposzi csúcsra;
élvezték a zenét közben. Megörült az okos Zeusz,
hogy megbékítette a két fiut. Akkor Apollónt
Hermész már kedvelte erősen s kedveli most is,
mert odaadta a bájos lantot a Messzelövőnek;
az karjára emelte s ügyes kézzel citerázott;
ő maga meg kitalált egy másik nagyszerű művet,
elkészítve a pásztorsípot, a messzirehangzót.

És akkor Hermészhez Létó gyermeke így szólt:
„Maia szülötte, ravaszlelkű hírnökfiu, félek,
visszalopod lantod s vele együtt görbe nyilam még;
mert Zeusztól hivatalt kaptál: a cseréket a népek
közt intézed a bőventermő földi mezőkön.
Ám ha az égilakók komoly esküje kötne le téged,
fejbólintásoddal a Sztüx szigorú habjára,
mindent megtennél, ami szép és jó a szívemnek.”

Ekkor bólintással ígérte a Maia szülötte,
hogy soha semmit sem fog lopni a Messzelövőtől,
nem közelít gazdag házához. S erre Apollón,
Létó gyermeke, azt ígérte: az égilakók közt
senki se lesz neki drágább társa, barátja, sem isten,
sem pedig ember Zeusz ivadékai közt; azután meg

„Jó sorsot mutatóvá teszlek az égilakók közt
és a halandók közt, szívemben sokrabecsüllek
és megajándékozlak a boldogság s tehetőség
háromszárnyu aranypálcájával, mely egészben
őriz meg téged s véghezviszi mindama jó szót
s tettet, amit Zeusz hangja nekem tudtomra adott volt.

Ám te a jóstudományt kéred, Zeusz gyermeke, kedves;
nem szabad azt se neked, sem másnak az égilakók közt
tudni, mivel csak Zeusz tudhatja, hiszen megígértem
én is, erős esküt tettem, bölintva fejemmel,
hogy rajtam kívül sose fogja az elnemenyésző
égilakók közt Zeusz bölcs tervét senkise tudni.
Testvérem, ki aranypálcával szállsz, te se kívánd,
hogy mit a Messziredörgő tud, beavassalak abba.
Lesz, akinek használni fogok, mást tönkreteszek majd,
sokszor körbevezetve a bánatos emberi népet.
Jóslatom annak lesz hasznos, ki tökéletes és szép
jósmadarak hangjára jön el, vagy szárnyuk után megy,
szózatom akkor hasznos lesz neki, nem csapom őt be.
Ám aki balgatagonfecsegő madarakban bízva
jóslatom esztelenül kérdezetgi; többet akarván
tudni az égilakóknál, kik soha el nem enyésznek,
az hiu úton jár, noha átveszem azt, amit áldoz.

Ám mást mondok, pajzstartó Zeusz s nagynevű Maia
gyermeke, néked, az égilakók hasznos követének.
Mert élnek bizonyos hajadon nővérek a földön,
hárman vannak, szentek, gyors szárnyuknak örülnek.
Mindegyikük feje meg van hintve fehérszínű liszttel,
a Parnasszosz alatt élnek s ott tőlem egészen
távoli jóstudományt oktatnak, melyet amíg még
gyermek voltam a csordánál, tudtam s az apám nem
bánta. Ezek röpködnek a réteken erre meg arra,
lépeket építenek, majd mindegyiket teletöltik.
Hogyha fehér mézet kóstolnak s lázbahevülnek,
megmondják a valót készséggel jóslataikban.
Ámde ha elveszik isteni édes táplálékuk,
akkor nyugtalanul szálldosnak s félrevezetnek.
Őket néked adom, te pedig kérdezz figyelemmel,
örvendj szívedben s ha tanítod majd a halandót,
jóslatodat gyakran hallhatja meg az, ha szerencsés.
Maia szülötte, legyen tied ez, csámpás tehenekkel,
és a lovakra s a munkás öszvérekre vigyázzál.

és a dühösnézésű oroszlán, hófogu vadkan,
mind a kutyák s a juhok s mit csak táplál a kerek föld
és minden nyáj tartozzék a dicső Hermészhez.
Hádészhoz csakis ő rendeltessék követül s az
ad neki nem kis ajándékot, noha ő maga nem kap.”

Így a hatalmas Apollón Hermészt elhalmozta
sok kedvességgel; s Kronidész még több kegyet osztott.
Hermész jár a halandók közt meg az égilakók közt
és a sötét éjben, noha olykor védi, segíti,
gyakran rászedi ő a halandó emberi népet.

Most pedig üdvözlégy, Zeusz gyermeke, Maia szülötte:
énekelek mást is, de fogok még zengeni rólad.

Devecseri Gábor fordítása

HIMNUSZ DIONÜSZOSZHOZ

ΕΙΣ ΔΙΟΝΥΣΟΝ

Szólni fogok Dionüszoszról: a dicső Szemelének gyermeke mint tűnt föl benyuló meredélyen, a meddő tenger partja fölött: fölserdült termetű ifjú férfi alakjában: dús fürtjei körbelebegték szép kékesfeketén és bíbor köntöse omlott izmos válla fölé. Hamar ott termettek, a borszín tengeren át iramodva erősevezőjü hajóval etruszk tengeri rablók. Hossz sors volt vezetőjük. Meglátták, jeleket váltván sebesen kirohantak s bárkájukra ragadták őt, örvendő szívében. Mert úgy gondolták, hogy Zeustáplálta királyok sarja; kemény kötelekkel akarták összekötözni. Nem fonhatta be szíj, a bilincsek messzerepültek karja, bokája felől, ő meg mosolyogva pihent ott, mélykék szemmel; a kormányos jól látta, mi történt, és odahíva azonnal a társait, ezt mondotta:

„Balgatagok, milyen istent hoztatok összekötözve? Szörnyű erős, hisz a jólépített bárka se tudja hordani. Vagy Zeusz ő, vagy ezüstíjas nagy Apollón, s hátha Poszeidáón. Mivel épp nem földi halandó népre üt, ám az Olümposzon élő isteneinkre. Rajta, csak engedjük szabadon most rögtön a barna partra, ne bántsátok kezetekkel: megharagudva rettenetes szeleket ne kavarjon szörnyű viharral.”

Így szólt: ám a vezér korholta goromba beszéddel: „Ó, te bolond, csak a szélre vigyázz, igazítsd meg a vásznat, nézz a kötélzet után, ezzel majd férfi törődik. Úgy hiszem, eljut Egyiptomig is, vagy a küproszi földre tán a hüperboreusz tájékra s akár azon is túl: végül szólni fog testvéreiről, vagyonáról s társairól, ha az isten már idedobta utunkba.”

Elhangzott a beszéd, fölronta tehát a vitorlát, azt fölfújta a szél; kifeszítették a kötélzet két szárnyát: de hamar csoda-dolgok tűntek elébük. Mert legelőször csörgedező bor folyt le a barna, gyors bárkán, jó illatu, ízű s ambrosziás szag támadt; látták mind, s elfogta a félelem őket. És a vitorlatetőn szétterjedt nyomban a szőlő, itt meg amott, mindenhol dúsan csüngtek a fürtök, s árbocukon feketén kígyózva szaladt a borostyán, ifju virágaival, búbajos drága gyümölccsel: és minden cöveken koszorú nyílt: most a hajósok szóltak a kormányosnak már, hogy tartson a partra: csakhogy oroszlánná változva a csúcson az isten szörnyű volt, nagyot ordított s a hajó közepére medvét állított, borzasnyakut, így mutatott jelt: az bőgött; az oroszlán meg dühödötten alulról

fölfele szétnézett a hajó orrán; megijedtek
és az okos szívű kormányoshoz inaltak a tatra,
álltak rémülten; hanem az sebesen nekilendült,
ráugrott a vezérre, a többi, hogy elmeneküljön
gyászos vége elől, ugrott ki az isteni vízbe
s delphin lett. De a kormányost megszánta az isten
és nagyon is boldoggá tette, ilyen szavakat szólt:

„Bátorság, te szívemnek kedves, hogy ki vagyok, halld:
messzehatóhangú Dionüszosz, kit Szemelé szült,
Kadmosz lánya, mivel Zeusszal szerelembe vegyült el.”

Széparcú Szemelé fia, üdvözlégy, aki téged
elfeled, édes dalt alkotni nem is tud azontúl.

Devecseri Gábor fordítása

HIMNUSZ ÁRÉSZHOZ

ΕΙΣ ΑΡΗΝ

Árész, szörnyűerős, aranyosságakú, kocsihajtó,
bátor szív, paizsos, várvédő, ércbeborított,
hőskezü, buzgó, jódárdāju, olümposzi bástya,
apja a harcos Níkének, haditársa Themisznak,
lázadozókhöz zsarnok, igaz népek vezetője,
férfierő jogarát tartó, ki tüzes szekereddel
hétszer körbefutó bolygók közt jársz, paripáid
fúva a harmadik ég peremén túl visznek örökké,
halld a szavam, segítő, bátor fiatalakor adója,
önts kegyesen sugarat magasodból életutamra
s harcierőmre, hogy el tudjam kergetni egészen
főmből a vad-keserű félelmet, s tudja az elmém
lelkemnek csalafinta kívánságát leigázni,
és kebelem heves indulatát fékezni, ha indít
véres háboruságba; te boldog, nyújts nekem inkább
bátorságot a béke szelíd szigorába maradnom,
gyilkos Kéreket és dühödött csatazajt kikerülnöm.

Devecseri Gábor fordítása

HIMNUSZ A NAPHOZ

ΕΙΣ ΗΑΙΟΝ

Zengj a sugárzó Napról most, Zeusz gyermeke, Múza,
Kalliopé, minekünk - a tehén szemű Eurüphaessza
szülte, a Föld meg a csillagos Ég sarjának; a híres
Eurüphaesszát nőül vette a nagy Hüperión,
nővérét s neki gyönyörű szép gyermekeket szült,
rózsakarú Éósz, azután szépfürtü Szelénét

s Élioszt, ki nem ernyed s isteneinkre hasonlít,
fénylik a földi halandóknak meg az égilakóknak,
száll szekerén, s kitekint éles szeme fényes aranyló
harci-sisakjából, pompás sugarak ragyogóan
áradnak szét róla, halántékán meg a fényes
hajfürtök koszorúzzák szép és messzirelátzó
arcát. Testén könnyűszövésű szép köpeny áraszt
fényt, míg szélben leng. S szekerével szállnak a ménék.
Mégfékezve aranyjarmú szekerét s paripáit,
egy kissé pihen ott, a nagy ég tetején, azután meg
újra csodásan vágat az égen az Ókeanoszba.

Üdvözlégy, kegyesen nyújts szívvidító eleséget;
félisten hősről szólok utánad a dalban,
kiknek tetteiről Múzsáktól hall a halandó.

Devecseri Gábor fordítása

HIMNUSZ A HOLDHOZ

ΕΙΣ ΣΕΛΗΝΗΝ

Jertek a szélesszárnyú holdat zengeni, Múzsák,
édeshangu leányai Zeusznak, az éneket értők:
isteni arcáról áradva, előnti a földet
égből küldött fény és roppant nagy gyönyörűség
jár a nyomán: a sötét levegő felcsillan azonnal,
szertevilágít arany koszorúja derült sugarakkal,
hogya az Ókeanoszban szép testét lefürösztve
s messzesugárzó öltönyeit föl is öltve Szeléné
úrnő, fényes, erős lovait szekerébe befogja,
s hajtja sietve előre sörényes szép paripáit,
este, a hó közepén, amikor köre megtelik újra.
Ekkor a legragyogóbb kívét árasztja, növekszik,
és a halandóknak biztos jel, jóslat az égen.

Hajdanidőn vele Zeusz szerelembevegyült kerevetjén;
ő meg terhes lett s lányt szült: Pandeia e gyermek,
és az örökkéélők közt szépsége kiváló.

Hókaru istennő, üdvözlégy, égi Szeléné,
nyájas, szépfonatú: teveled kezdem dalomat, most
félisten hősök tettét dalolom, mit a Múzsák
népe, a sok költő, mindig zeng boldog ajakkal.

Devecseri Gábor fordítása

MARGITÉSZ
(Töredékek)

MARGITHΣ

Jött akkor Kolophónba egy agg és isteni dalnok,
Múzsákat szolgálta s a messzelövő nagy Apollónt,
kedves kezében zengzetes lantot hozott.

*

Sok dolgot tuda, ám rosszul tudván valamennyit.

*

Őt a nagy istenek ásni se, szántani sem tanították,
semmi okosra; akármibe kezdett, mindbe hibázott.

Devecseri Gábor fordítása

BÉKAEGÉRHARC

BATPAXOMYOMAXIA

Kezdve a dalt, legelőbb Helikónról kérem a Múzsák
drága karát, szálljon kebelembe, az énekemért, mit
táblámon firkantva imént térdekre helyeztem,
roppant harci viszályt, Árész hadizajteli dolgát,
vágyom vetni fülébe az összes földilakóknak,
békák ellen mint rontott a vitézi egérnép,
úgy cselekedve, miként hajdan földszülte Gigászok,
mint a halandók közt rege szólt: hát kezdete ez volt.

Szomjuhozott egy egér, kikerülve a macska veszélyét,
hát gyöngéd állat mártotta a tóba, közelben,
és élvezte a mézédese vizet; észrevéve őt
egy tavon-örvendő sokhangzatu, s ily szavakat szólt:

„Vendég, honnan jössz partunkra? ki vagy? ki a nemzöd?
Szólj igazat: valahogy ne találjalak én hazudónak.
Mert ha barátságomra való vagy, hát hazaviszlek:
s részed lesz tőlem sok szép vendégi ajándék.
Mert a király vagyok én, Pöfögőpofa, s itt a mocsárban
tisztelnék s vezetem békáim minden időkből;
és az apám, ki nevelt, Iszapos volt, Vízileánnyal
Éridanosz partján egykor szerelembevegyülvén.
S látom, szép vagy, erős te, a többi közül kimagasló,
nagy jogaras vezető, deli harcos az ütközetekben:
rajta, a nemzetséged nékem mondd meg azonnal.”

S most neki Morzsacsennő választ ada, így szólalt meg:
„Mit kérde nememet? Jól ismerik úgyis az összes
emberek, istenek és magasanrepülő madarak mind.
Morzsacsennő vagyok én, így hívnak; sarja a híres
nagyszivü Tésztafalónak; apám ő, édesanyám meg
Lisztbenyaló, lányarja vezérlő Sonkafalónak.
Meggzült kunyhónkban, s azután etetett eledellel,

adva fügét s melléje diót, s még sok jeles étket.
Ámde barátod hogy legyek én? Hiszen úgy elütünk mi!
Mert te az életedet vízben leled; én meg, amit csak
esznek az emberek, azt rágom: nincs rejtve előttem
sem kisütött kenyerecske a szép körmívü kosárban,
sem nagytestü lepény, melyben sok a sajt meg a jó liszt,
és nem a sonkaszelet, vagy a jó máj hószinü ingben,
és a fehér tejből csak imént sajtolt puha sajt sem,
és, mire vágynak a boldogok is, sütemény, tele mézzel,
semmise, mit sütögetnek a jó lakomákra szakácsok,
mindenféle nyalánksággal telerakva fazékjuk.
Én soha bős hadizajtól nem menekültem a harcban,
ám a tusába siettem, előcsapatokba vegyültem.
Nem remegek biz az embertől sem, bár nagy a teste,
átfutok ágyán is, megcsípem az ujjahegyét is,
és sarkába kapok, de a kín nem gyötri azért őt,
álma, az édes, nem szalad el, mikor én harapom meg.
Kettő van, mi leginkább rettent engem a földön:
ölyv és macska, ezek hozzák a fejemre a nagy gyászt,
s még a siralmas csapda, cseles sors szörnyü tanyája;
legfőképp az ügyes macskától félek, amely még
akkor is űz s kikutat, ha előle a lyukba bukunk le.
Ám retket, tököt és káposztát én sose rágok,
és nem eszem meg a zöld hagymát soha, és nem a zellert;
mert ez mind a ti ételeitek, kik a tóba lakoztok.”

Elmosolyodva felelt Pöfögőpofa erre a szóra:
„Jaj de nagyon kérkedsz, vendég, a hasaddal; azonban
van nálunk is elég a vizen s parton csoda látni.
Mert hisz a békáknak Kroniön két életet osztott,
hogy két elkülönült elemet lakhassanak egyre,
ugrani parton akár, vagy a testük vízbemeríteni.
Hogyha pedig kívánod tudni, be könnyü a dolgod!
Mássz föl az én hátamra, fogózz jól, vízbe ne pusztulj,
s így azután vitorán palotámba kerülsz velem együtt.”

Szólt, s hátát nyujtotta; amaz megmászta azonnal,
manccsal fogva nyakát, a sikost, könnyed szökeléssel.
És eleinte örült, míg még láthatta a partot,
élvezvén Pöfögőpofa úszását: de mikor már
bíbor hullámok mosták, ontotta a könnyét,
s szidta bizony buta gondolatát, tépkedte a szőrét,
és lábát hashoz szorította, belül meg a szíve
rázkódott a szokatlantól, vágyott ki a partra,
szörnyen nyögdécselt, a fagyos félsz kényszere nyomta.
Farkát mint evezőt mozgatta a vízre feszítve,
és kérlelte az isteneket, hogy földre kerüljön;
és hogy a bíbor víz mosogatta, kiáltva kiáltott,
és ily szózatot intézett, szólván, ajakáról:

„Jaj, be nem így hordotta az édes terhet a hátán
egykor az Európét Krétába vivő bika, mint most
engem visz, vizet átszelvén, ez a béka, lakába,

sárgás-zöld testét a fehér habokon kifeszítve.”

S hirtelen egy vizikígyó tűnt föl, rémületes kép mindkettőjüknek, s a nyakát fönnhordta a vízen. Vízbe merült Pöfögőpofa és bizony arra se gondolt, hogy mily társa maradt a vízen, pusztulni, magára. Tó fenekére bukott s a sötét véget kikerülte. Az pedig ottmaradott s behanyatlott nyomban a vízbe, és mancsát tördelte, sikoltva-sziszegve halódott. Sokszor a felszín alá süllyedt, sokszor pedig újra fölbukkant vonagolva, s a sorstól nem menekült meg. Ázott szőrei nagy súllyal húzták le a mélybe; végül, míg pusztult, ily szókra nyitotta ki száját:

„Nem marad ez, Pöfögőpofa, rejtve, csalárd ez a tette, hogy te a hátadról, mint szitról, vízbevetettél. Ej, te gonosz, derekabb sose lettél volna a földön, karral, ököllel, sem szaladásban; s lám, csalogattál, s vízbevetettél: lát bosszúzó szemmel az isten. Megbűnhődsz egerek seregétől, nem menekülhetsz.”

Szólt, s a vízen lelkét kilehelte: de látta halálát Tálbanyaló, ki közelben a lány partnak peremén ült: szörnyen felvisitott, egereknek vitte a gyors hírt. Hallva e sorsot, a szörnyü harag szállt mindegyikükbe. S hírnökeiknek mind megmondták: hajnalidőben Tésztafaló házához hívják össze a gyűlést, ő nemzője a gyászos-sorsú Morzsacsenőnek, s ez holtan fekszik hátán, s már messze a parttól, víz tetején úszkál a szegény, a mocsár közepében. Jöttek azok sebesen, hajnalban, s kélt legelőször Tésztafaló szólásra, fiáért szörnyü haraggal:

„Kedveseim, ha magam szenvedtem is ezt a gonosz bajt mostan a békáktól, de a szándék mindeteket sujt. Én nyomorult, most már három fiamat veszítettem. Mert a legelső elhurcolta, megölte a macska, ó, az a gyűlöletes, ki lyukon kívül lecsapott rá. Másodikat meg a bős ember vonszolta halálba, új mesterséggel, fából új cselet kitalálva, csapda nevűt, egerek pusztító nagy veszedelmét. S most eme harmadikat, ki nekem meg az édesanyának kedves volt, Pöfögőpofa fullasztotta a mélybe. Rajta tehát, fegyverkezzünk s szálljunk ki elébük, ékítsük testünk díszes szép fegyvereinkkel.”

Mondta, meg is győzvén mindet, hogy a vértjeik öltsek. S őket fölvertezte Arész, ki a háboru őre: és legelőbb lábvértet vettek, kétféle törve zöld babokat, s betakarták véle azonnal a lábuk, babbal, mit maguk ők rágtak le serényen az éjjel. Nádrafeszített szíjból volt páncéljuk, amelyet egy macskát megnyúzva, tudón szabtak ki maguknak. Mécs közepéből volt pajzsuk; lándzsájuk azonban mind csupa hosszú tű, teljes-bronz míve Arésznek;

s borsóhéj a sisak, mi halántékukra simult rá.

Így az egérnép vértben volt; ezt látva a békák,
fölbukkantak a víz mélyéről, s egybeszaladva
gyűlést tartottak, bős háboru harcitanácsát.
S míg vizsgálták, honnan a baj s mért kélt e zsvajgás,
hírnök jött közelükbe, kezében hírnöki pálca,
nagyszivü Sajtvájó fia volt, Fazekakbabemászó,
jött bős háboru-meghirdetni, kimondta e szókat:

„Ó, békák! egerek küldtek fenyegetve felétek,
hogy ti a fegyvert öltétek már harcra, csatára.
Mert látták ők Morzsacsenőt a vizen, kit a vízbe
ölt Pöfögőpofa, ő, a királytok. Rajta, csatára,
mind, kik a békák közt kiemelkedtek viadalban!”

Így kijelentve, a tiszta beszéd behatolt a fülükbe,
és a vitéz békák szívét fölverte-kavarta;
ám a szidott Pöfögőpofa így szólt mindegyikükhöz:

„Kedvesek, én egeret sosem öltem, látni se láttam,
mint pusztult: bizonyára befűlt, játszván, a mocsárba,
békauszást mímelve: s utána e leggonoszabbak
engem szídnak, az ártatlant; node most tanakodjunk,
mind a csalárd egeret hogyan írthassuk ki a földről.
Én biz megmondom, mit látok a leghelyesebbnek.
Ékítsük testünk fegyverrel, s mind föl a partnak
legcsúcsára kerüljünk, hol lejtős a szegélye:
és mikor ők támadva miránk törnének a parton,
fogjuk csak sisakon, kit-kit, ha ki legközelebb jön,
és őket sisakostul azonnal vessük a tóba.
Így emez úszni-tudatlanokat benyuvasztva, vidáman
állítjuk föl egér-megölő diadalmi jelünket.”

Szólt, s vele mindenkit meggyőzőtt öltetni fegyvert.
Mályvalevélből lábvérttel fedték be a lábuk,
mellvértjük meg a halványzöld szép céklalevél volt,
és káposztalevélből jó pajzsot remekeltek,
hosszu hegyes sásból lándzsát is hord vala mindjük,
és fejüket sima kagylóval védőn borították.
S így megerősödvén, a magas parton sorakoztak,
lándzsájuk rázták, bátorság kélt vala mindben.

Zeusz meg az isteneket földidézte a csillagos égre,
és a tömött hadakat mutatá, az erős hadinépet,
nagy daliás sokaságukat és hosszú kelevézük,
mint csak a Kentaurok s a Gigászok nagy hadinépét,
és édes nevetéssel kérde, ki védene békát
és egeret ki, a nemmúlók közt. Kérde Athénét:

„Lányom, nem mennél-e segítségként az egérhez?
Mert hiszen ott ugrálnak a szentélyedben örökké,
zsírszapot élvezgetve, örülve az ennivalóknak.”

Így szólott Kronidész; de Athéné válaszul így szólt:
„Édesapám, bizony én őket sohasem segitem meg,
bárhogy gyötrődnek, hisz sok kárt tettek amúgyis:
sok koszorút rágtak, s olajért sok mécsbe betörtek.

És szívemet mardossa nagyon, mit még cselekedtek:
elrágták köpenyem, mit szőttem fáradozással,
könnyű finom szállal, könnyű bordán szövögettem,
s ők telelyukgatták, s a szabó immár nyakamon van
s kéri fizetségét, ami rossz a haláltalanoknak.
Kölcsönből szőttem, s most nincs, amiből kifizessem.
Csakhogy a békákat sem akarnám óvni a harcban.
Mert hiszen ők sem józanok ám, minap is, mikor éppen
jöttem a háboruból, nagyon elfáradva s az alvást
megkívánva, bizony nem hagytak, csúf brekegéssel,
szunditanom kicsikét se, csak álmatlan heverésztem
s főfájással, amíg a kakas föl nem kukorintott.
Rajta, te isteni nép, szűnjünk hát védeni őket,
egy se legyen közülünk sebesítve hegyes kelevéztől:
mert tusavívók ők, lépjen bár isten elébük;
nézzük csak gyönyörünkre az égből cívakodásuk.”

Mondta; s az istenek engedtek mind ennek a szónak,
mind egy helyre kerültek, sűrűn ott gyülekeztek.

Ekkor már szunyogok, nagy kürtöt hordva, a harcnak
szörnyű jelét fűjták; s maga Zeusz Kronidész a nagy égből
mennydörgött, csodajelt így küldve vad ütközetükre.

Hát legelőbb Magasanbrekegő sebzette dzsidával
Büszkenyalit legelől, a hasában, májközepében:
arcrabukott tüstént, puha szőrét porbakeverte.
Döngve zuhant le a földre, csörömpölt rajta a fegyver.
Majd meg Lyukbabuvó Iszaposfira dobta dzsidáját,
s már az erős kelevézt kebelébe szegezte: lehullt ez,
és megfogta az éjszinű vég, és lelke kiröppent.
Majd meg Céklás verte szíven Fazekakbabemászót.
S Tésztaevő a hasán Sokhangzatut általütötte:
arcrabukott és tagjaiból már lelke kiröppent.
Most Tavonörvendő, látván Sokhangzatut esni,
fogva malomkő-forma követ, vele Lyukbabuvónak
gyöngé nyakát sebzette: szemét a homály betakarta.
Elbúsult Bazsalik, nekilendült jóhegyű sással,
és ki se húzta a dárdáját: lezuhant az azonnal.
Büszkenyaló meg rá célzott ragyogó kelevézzel
és el nem vétette, a máján verte; mikor meg
látta Gyökérrágót menekülni, a partra bukott le:
és még így se hagyott föl a harccal, rajta sebet vert,
s az lezuhant s már föl sem kelt: vértől pirosult már
végig a tó, míg ő hosszában nyúlt el a parton,
mert beleit s ragyogó lágyékát általütötték.
Sajtrágót pedig ott a szegélyen verte keresztül.

Sonkacsipőt meglátva, futásnak ered vala Nádfi,
ugrott s tóba merült, elvetve előbb is a pajzsát.
Hörpencet gáncsnélküli hős Fazekakbabemászó,
majd meg Sonkafalót, a királyt, Vizi ölte meg ottan,
kövel verve fejen, s a velő csöpögött ki azonnal

orrán át, teleföcskendezvén vérrel a földet.
Tisztanevű Sárbanheverő meg Tálbanyalóra
szökkent dárdával: s a szemét a homály betakarta.
Hagymás meglátván, lábnál vonszolta a holtat
és belefullasztotta a tóba, kezébe szorítva.
Morzsacsenő még holt társát is védte a vészben
s Hagymást meghajította, mikor még partra se lépett:
ez meg előrebukott s Hádészhoz szállt le a lelke.
Kelrekelő meglátta, iszapdarabot hajított rá,
homlokban sértette, szemét oltotta ki majdnem.
Gyúlt méregre az, és izmos kézzel fölemelve
egy roppant kavicsot, mely ott volt, terhe a földnek,
Kelrekelőt ezzel térden hajította: diribre
tört neki jobblábszára, hanyatthullott a homokba.
Fennbrekegő meg védte, megint rátört az egérre,
s hasközepén megdöfte, benyomta egészen az éles
sásdárdát, s kifelé omlott, ki a földre a béle,
hogy nagyeros kézzel húzták már vissza a dárdát.
Lyukbabuvó a folyópartról mikor erre tekintett,
vissza bicegve vonult, ki a harcból, fájt szive szörnyen:
és árokba szökelt, futván meredek veszedelmét.
Tésztafaló Pöfögőpofa lábahegyét megütötte.
Ez jött legkésőbb ki a tóból, fájt szive szörnyen.

Hagymás meg, látván, hogy félholt s hullik előre,
tört az elősoron át, s hegyezett nagy sást hajított rá:
pajzsát át nem ütötte, megállt kelevézhegye benne.
Négyfazekas kitűnő sisakát neki általütötte
isteni Kertigyopár, úgy tévén, mint maga Árész,
mert ő vált egyedül ki a békák közt a tömegben.
Rárontott. De mikor meglátta, bizony be se várta
azt az erősszívű hóst, a mocsár mélyére lesüllyedt.

Volt az egérség közt egy nagy hős, Buktacsenő, ki
Rágó gyermeke volt s unokája Kenyérkelopónak;
apja a háboruból hazatérve, fiát odaküldte,
s ő maga gögösen állt meg a tó partján, nagy örömmel.
Ez fenyegette a békákat, hogy mindre halált hoz,
vett a kezébe diót és tüstént kétfele törte,
s két üreges héját mint vértet vette kezére:
féltek a békák és tüstént elbujtak a tóban.
S tán véghezviszi, mit megígért, mert szörnyű erős volt,
arra ha nem néz most a halandók s istenek apja.
Ám a vesző békákat már megszánta Kronión:
megcsóválta fejét s ezeket mondotta azonnal:

„Jaj bizony én itt szörnyű csodát veszek észre szememmel:
nem kis rémületet kelt Buktacsenő, ki a tónál
föl meg alá fut a békák közt: hát küldjük azonnal
hadzsivajos Pallaszt, vagy akár Árészt a csatába,
ők majd visszavetik harcától, bármi vitéz is.”

Így szólott Kronidész; de felelt neki Héra e szókkal:

„Halld, Kronidész: sem Athénaié, sem Arész nem erős, hogy föltarthassa a békáknak meredek veszedelmét.

Rajta, az oltalmukra eredjünk mind; vagy a fegyvert rázzad meg te, a Títánok nagyeros megölőjét, mellyel rég Kapaneuszt ölted meg, a bajnoki férfit, és a nagy Enkeladoszt, s a Gigászok vad sokaságát, rázd hát meg: s belepusztul mind, ki a legdaliásabb.”

Szólt; s Kronidész füstös villámot ütött a mezőre. Megdördült legelőbb, megrázta a térés Olümposzt, aztán villámot, félelmetes isteni fegyvert, küldött, megcsóválva: kiszállt az a gazda kezéből. Mind megfélemedett, amikor Zeusz mennyköve csattant: ám az egérsereg így is harcolt, s egyre remélte dárdavető békák népét elveszteni végkép; míg az Olümposzról Kronidész nem szánta meg őket, s nem küldött tüstént védőket a békasereghez.

Jöttek hirtelenül, vasháttal, görbe karommal, oldalvásthalladók, görbék, ollós-ajakúak, kagylósbőrű, laposhátú, fényvállu, kifordult lábu, kitártkaruak, méregetve szemük kebelükből, nyolclábú, kétsápu erősek: rák a nevük, s ők szájjal most az egérnép farkát nyomba leszelték, s lábukat és kezüket: s meggörbült rajtuk a lándzsa. Tőlük minden egér megijedt, nem várta be őket, fordult mind szaladásnak; a nap már szállt le az égről, és így ért ez az egynap tartó háboru véget.

Devecseri Gábor fordítása

EPIGRAMMA

Χαλκή παρθένος εἴμι...

Érc-hajadon vagyok én, Mídász sírján ülök itt, lásd: míg a vizek folynak, fák lombba-virágaborulnak, míg a folyók áradnak, s parthoz torlik a tenger, fölkel a nap s fénylik, s fölkel szép fénye a holdnak, én maradok soksírású halmom tetejében, s mondom az erremenőknek: Mídász fekszik alatta.

Devecseri Gábor fordítása

APOLLÓNHOZ

Κλῆθί μεν εἶχομένον, Κουροτρόφε...

Hallgass rám, Ifjak-nevelője, te tedd, hogy ez asszony vonja meg ifjaktól a kegyét és nászkerevetjét, és örvendjen az őszhajuaknak, akiknek ugyan már eltompult erejük, de a lelkük vágyakozik még.

Devecseri Gábor fordítása

A KŰMAIAKHOZ

Ὅ μ' ἄλκι' δ' κε πατὺς Ζεὺς...

Lám, mily sorsnak adott zsákmányul Zeusz atya engem,
tisztos anyám térdén amikor, csecsemőt, maga dajkált.
Mit feltornyoztak, pajzsos Zeusz óhaja folytán,
Phrikón népei hajdan, a vad ménék megülői,
kik ha Arész dolgát végzik, hevesebbek a tűznél,
ezt az eol Szmürnát, hullámvert tengeri várost,
melyen az égi Melész folyik át szép tiszta vizével:
innen emelkedtek föl fényes lányai Zeusznak,
fennhirdetni e szent tájékat, e férfiu-várost.
Ők meg az isteni hangot, a dal szavait kicsufolták
balgán: emlékszik közülük rá bárki a bajban,
hogy velük ő is rossz-sorsomnak volt okozója.
Én, amit isten adott, mihelyest a világra születtem,
tűröm e gyász-sorsot, tűrő lélekkel amúgyis:
kedves tagjaim itt nem akarnak időzni a szentelt
kúmai utcákon, tovahajt a nagy indulat engem,
bármi kicsiny vagyok is, hogy más népekhez eredjek.

Devecseri Gábor fordítása

A HAJÓSOKHOZ

Ἰμέας, ὀξεῖνοι, ἐνεμος λάβεν...

Szembefuvó szél szállt a vitorlátokba, hajósok;
ám engem vegyetek föl mégis, s jó utatok lesz.

Devecseri Gábor fordítása

HÉSZIODOSZ

THEOGONIA

(Részlet)

ΘΕΟΓΟΝΙΑ

Kezdjük a dalt immár Helikón múzsái nevével!
Ők lakják e hegyet, Helikón magas, isteni ormát,
forrás kék ibolyát nyíló partján kicsi lábbal
járják táncukat és oltára körül Kroniónnak.
Gyöngé fehér testük Permészosz hajjai mossák,
ott meg az isteni Hippúkrénén fürdenek ők meg,
akkor kezdik kartáncuk Helikón magas ormán,
édes vágyat kelt ez a tánc, dobbannak a lábak.

Innét indulnak, sűrű ködöt öltve magukra,
éjszaka járnak, szépséges hang száll körülöttük,
zengik az égisztartó Zeust, s Hérát, a királyi
Argosznak magas úrnőjét aranyos sarujában,
s égisztartó Zeus lányát, a bagolyszemű Pallaszt,
Phoibosz Apollónt s szüzi hugát, a nyilat kiröpítőt,
s azt, ki ölelve a földet meg-megrázza: Poszeidónt,
Aphrodité ragyogó szemeit s a nemes Themisz úrnőt,
és az aranykoszorús Hébet és véle Diónét,
Létót, Íapetoszt s a ravasz Kronosz álnok lelkét,
Hajnalt és a Napot meg a Hold fényét, a szelídet,
Gaiát, Ókeanoszt, meg az éjszaka méla sötétjét,
s mind az örökké élő istent s szent születésük.
Ők szép dalra tanítják Hésziodoszt is, a pásztort,
míg a juhok Helikón lejtőin szerte legelnek.
Ez volt első szótaguk, ezt mondták legelőször
égisztartó Zeus lánykái, olümposzi múzsák:
„Hitvány pásztori nép, szolgáltok csak hasatoknak!
Szánkon tarka hazugság, mely a valóra hasonlít,
ám ha akarjuk, színigazat hirdethet az ajkunk.”
Így szóltak hozzám az igazszavu isteni lányok,
s adták repkény dús hajtását, hogy leszakasszam,
pálca gyanánt, csoda volt: lelkembe leheltek az ének
isteni hangjából, hogy hirdessem, mi leszen s volt,
zengjem a boldog, örökké élő isteneket mind,
s rajtuk kezdjem a dalt és velük hagyjam is abba...

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

MUNKÁK ÉS NAPOK (Részlet)

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Múzsák Píeriából jertek, szálljon az ének,
zengjétek Zeuszt, égi atyákat illeti himnusz,
ő tesz híressé embert, s ő dönt a homályba,
nagy nevet ő ad, s névtelenül hagy Zeusz, ha akarja.
Gyöngét ő tesz erőssé s földhöz sujthat erőset,
ő büszkét megaláz s a kicsit naggyá teszi könnyen,
görbe utat kiegyenget, a gögöt megtöri könnyen,
Zeusz, a magasban dörgő, lakva magas palotáját.
Hallgass meg, s látván-hallván törvényt az igazság
útján tégy; én meg Perszésznek mondok igaz szót.

És az igazság az, hogy Erisz kettő van a földön,
nem csak egy; ezt dícséri, ki ismeri, ámde a másik
méltó minden gáncsra, szokásuk olyannyira eltér.
Mert ez a másik visszavonást és harcokat indít,
szörnyű lény, ember nem tudja szeretni, de mégis,
hogy szolgáljuk e súlyos Eriszt, hajt isteni kényszer.
Ám elsőnek szülte amazt az Eriszt a sötét Éj,
s ég magasában kormányzó Kronidész lehelyezte
mélyen a föld gyökeréhez, s ez már hasznos a népnek.
Mert ez a resteket is gyakran serkenti dologra:
megkívánja a munkát mind, látván, hogy a másik
szántani-vetni igyekszik, rendben tartja a házát,
s éppen ezért gazdag. Verseng szomszéddal a szomszéd,
s boldogul az, ki igyekszik: Erisz jót így tesz a néppel.
És féltékeny az ácsra az ács, fazekas fazekasra,
koldus a koldus irigye, a dalnok irigye a dalnok.

Ó, Perszész, hallgass rám, s jól véd ez a szivedbe,
munkádtól kárörvendő Erisz el ne szakítson,
hogy veszekedni tanulj, piacon hallgatva a lármát.
Mert nem gondolhat sokat az gyűlésre, viszályra,
kit nem biztat egész év bőségével a kamra,
s benne amit csak a föld hoz: Démétér gabonája.
Ráér az, ki a gyomrát megtöltötte, pörölni,
más vagyonára kinyujtva kezét; nem jó neked ismét
így cselekedned, jobb lesz már befejezni perünket
Zeusz törvénye alapján, mert legjobb az igazság.
Mert az örökséget szétosztottuk, de te többet
loptál még, a falánk bírakat vesztegetéssel
megnyerted, s ők hajlandók neked ezt megítélni.
Balgák, nem tudják, hogy a fél az több az egésznél,
sem, hogy a mályva s az aszphodelosz hagymája milyen jó.

Elrejtették mélyen az istenek élelmünket;
másként könnyen meghozná neked egy napi munka
azt, ami kell az egész évben, bár tétlenül élnél;
gyorsan akaszthatnád a hajókormányt is a füstre,

ökrök s öszvérek munkája se kellene akkor.
Ám Zeusz elrejtette, szívében megharagudván,
hogy megcsalta a görbeeszű Prométheusz őt is;
embereket pusztító gondokat akkor eszelt ki.
Elrejté a tüzet, de derék fia Íapetosznak
bölcс Zeusztól ellopva lehozta az emberi nemnek,
durva husáng szárába, kijátszva a mennyköves istent.
Ekkor felleggyűjtő Zeusz így szóla haraggal:

„Íapetosz fia, minden másnál hát ravaszabb vagy,
annak örülsz, hogy megcsaltál s elloptad a lángot,
mely bajt hoz tereád s a jövőben az emberi nemre.
Tűz kellett? Adok én majd nékik olyan veszedelmet,
hogy szeretik s körülujjongják a saját veszedelmük.”

Szólt és felnevetett a halandók s istenek atyja,
s tüstént hívta a híres Héphaisztoszt a parancsál,
hogy földet gyúrjon vízzel, majd emberi hangot
és mozgékony erőt adjon bele és gyönyörű szűz
istennőkre hasonló szépségét, azután meg
asszonyi mesterségre: szövésre tanítsa Athéné,
és arany Aphrodité öntsön bűbájt a fejére
s bajszerző vágyat s gondot, mi a testet emészti,
szemtelen eblelket bele, tolvaj hajlamot adjon
végül az isteni hírnők, Hermész Argeiphontész.

Így szólt, s mind hallgattak Zeusz fejedelmi szavára.
Tüstént gyúrt, ahogyan Kronidész kívánta, a sánta
mester szégyenlős szép szűz lánykát az agyagból,
és a bagolyszemű Pallasz Athéné felcicomázta.
Istennők: Khariszok, s Peithó, a királyi Igézet,
hoztak aranyláncot testére, s a széphaju Hórák
nyíladozó tavaszon fonták meg dús koszorúját,
végül minden dísz elrendez rajta Athéné.
Keblét Argeiphontész megtöltötte csalással,
hízelt szóval s tolvaj hajlammal egészen
úgy, ahogyan mennydörgő Zeusz kívánta, s adott még
hangot az isteni hírnők a lánynak, s elnevezé őt
Pandórának, mert neki, kik lakják az Olümposzt,
mind adtak valamit, kárára az emberi nemnek.

Aztán elkészülve ravasz tervével egészen,
már Epimétheuszhoz küldötte le Zeusz atya Hermészt,
mint gyors hírnöke, kézenfogva vezesse a szűzet
hozzá, s ez, bár szólt neki jókor bátyja, Prométheusz,
hogy, ha ajándékot küld Zeusz atya, el ne fogadja,
mert a halandó emberi nemre hoz az veszedelmet,
észbe csak akkor kap, hogy a bajt már látnia kellett.

Mert gond nélkül élt mindaddig az ember a földön,
távol a fáradság, távol minden nyomorúság,
és távol volt még, mi halált hoz ránk, a betegség.
Most a halandó sok baj közt gyorsan megöregszik.
Mert ez a nő, hogy a hombárnak fedelét felemelte,
mind szétszórta az embernek sok gondot okozva.

Egy nem távozik el, mélyen megül ott a Reménység,
hombár szája mögött mindvégig, s el se repülhet,
mert mielőtt kirepült, a fedél ismét lecsapódott,
úgy, ahogy égisztartó Zeusz kieszelte előre.
Más, sokezernyi csapás kószál pusztítva közöttünk,
bajjal telt el a föld, vele telt el a tenger egészen,
nappal törnek a kórságok ránk, s éjszaka törnek,
mind hívás nélkül jön s bajt hoz az emberi nemre,
némán, mert elvette a hangot tőlük a bölcs Zeusz.
Így amit elgondolt Zeusz, nem lehet azt kikerülni.

Vagy ha kívánod, más magyarázatot adhatok erre,
jól tudom én azt is, csak jól vésnéd a szivedbe.

Egy törzsből származnak az istenek és a halandók.

Emberi nemzetséget először fényes aranyból
készítettek az istenek, ők, az Olümposzon élők.
Akkor még mindenki fölött Kronosz égi király volt,
s könnyű szívvel, akárcsak az istenek, élt a halandó,
távol a bajtól, távol a jaitól, még az öregség
sem járt köztük, mindvégig duzzadt az erőtlől
karjuk s lábuk, a kórság még nem törte meg őket;
mint lágy álmom jött a halál rájuk, s amíg éltek,
csak jóban volt részük; a föld meghozta magától
bő termését és dolgozni merő gyönyörűség
volt, sok jó közepette, a dús legelőn legelészett
nyájuk, s kedvelték az olümposzi boldogok őket.
Majd aztán, hogy a föld befogadta magába e fajtát,
jótét lelkek lettek, a nagy Zeusz rendeletére,
földönjáró hű őrzői az emberi nemnek,
minden gaztettet meglátnak, s őrzik a törvényt,
míg magukat köd leplezi, úgy járják be a földet,
gazdagság-gyarápítók, mert az övék ez a rang is.

Másodikul sokkal satnyább rend jött, az ezüstmép,
úgy rendelték ezt el, akik lakják az Olümposzt,
testben-lélékben nem volt az aranyra hasonló.
Száz évig nevelődött hű anya oldala mellett
otthon a gyermek, balgataon játszódva egész nap,
ámde amint felserdültek, s átléptek a mezsgyén,
már alig éltek arasnyi időt, azt is tele bajjal,
dőrén, mert egymás gögjét nem tudta kivédni
egy sem, s már nem tisztelték a nagy isteneket sem,
s istenek oltárára se hozták áldozatuk már,
úgy, ahogy embertől a szokás törvénye kívánja.
Zeusz Kronidész haragos szívvel rejtette el őket,
merthogy a boldog olümposzi isteneket nem imádták.
Majd aztán, hogy a föld befogadta magába e fajt is,
föld-mélyén-lakozó boldognak hívja az ember,
s csak másodsorban, de azért még tisztelik őket.

Zeusz atya akkor harmadikul más rendet, a rézkort:
új embert formált, az ezüstkorhoz se hasonlót,
kőrisfából, durva, kemény fajt, melynek Arész kell,

gőgje alatt jajszó támad, nem is él gabonával,
lelke szilárd és meg nem hajlik, mint a rideg vas,
izmában szörnyű hatalom van, nagy keze vállból
nő ki hatalmas tagjaihoz, s közeledni sem enged.
Rézből voltak a fegyvereik, rézből a lakásuk,
rézszerszámmal dolgoztak, nem járta a vas még.
Egymással harcoltak s egymást gyúrte a karjuk,
így érték el a hús Hádész tágas palotáját,
névtelenül: feketén, bár rettentő erejük volt,
értük jött a halál, s el kellett hagyni a napfényt.

Majd aztán, hogy a föld befogadta magába e fajt is,
más embert állított Zeusz ismét a világba,
jobb s igazabb volt, mint az előbbi, ez új, negyedik rend,
isteni hősök rendje, nevük félisten a földön,
föld végnélküli térein ők jártak mielőttünk.
Emberölő csata, irtó harc pusztítja ki őket,
részben a hétkapujú Thébaiban, a kadmoszi földön,
míg a Dagadtlábú dús nyájaiért tusakodnak,
másokat elcsalt messzire, tengeren át a hajókkal
szépfürtű Helenáért Trója alatt tusakodni.
Ott a halál végzése homályba takarta be őket,
ám egy részét Zeusz Kronidész, ki az emberi sorsot
két mértékkal méri, a föld peremére helyezte.
Ott laknak, s lelkükhöz nem fér gond s szomorúság,
mély örvényű Ókeanosz boldog szigetében,
áldott hősök, akiknek mézédés gabonát ad,
s esztendőnként háromszor virul újra a szántó,
távol az isteni székhelytől s Kronosz ott a királyuk.
Mert a bilincsektől őt Zeusz atya megszabadítva,
száműzvéen tisztelte, királlyá téve felettük.

Aztán létrehoz ismét egy más emberi fajtát,
sok népet tápláló földön most ezek élnek.
Csak ne születtem volna e most élő ötödik rend
embereként, meghalni előbb vagy a messze jövőben
élni szeretnék, mert melyben mi vagyunk, ez a vaskor.
Éjjel-nappal nincs pihenésünk, pusztul az ember
gondban, bajban, az istenek így szabták ki a sorsunk.
Mégis, járul még öröm is némelykor a bajhoz,
s Zeusz el fogja törölni e fajtát is, ha az ember
már a halántékán ősz hajjal jó a világra.
Ellentét támad majd akkor apák s a fiúk közt,
s vendéghez vendéglátója, barát a barátához,
s testvérhez nem kedves a testvér, mint ahogy addig,
és nem tiszteli többé gyermek öreg szüleit sem.
Súlyos szitkokkal szólnak hozzájuk a durva
gyermek, isteni bosszútól nem félve, a hálás
gyermek adóját nem fizetik meg öreg szüleiknek,
áll az ököljog, s egymás városait kirabolják.
Nem becsülik meg a jót, az igazt, aki őrzi az esküt,
inkább azt, aki gőgjében mindig gonoszat tesz,

tisztelik, és markában a jog mindenkinek, és nem ismeri senki a szégyent, árt az igaznak az álnok, mert hamisan szól és nem fél megszegni az esküt. Sok baj sujtja a népet, s köztünk jár az Irigység, annak örül, ha baj ér, csúf hangja van, arca kegyetlen. Akkor a széles térségű földről az Olümposz orma felé, öltözve fehérbe, elindul, az embert elhagyván, fel örökké élő isteneinkhez Aidósz és Nemeszisz: méltó harag és a szemérem, itt csak a baj meg a kór marad és nincs ellene gyógyír.

Most a hatalmasnak mondom, ha megérti, mesémet. Így szólt egykor a sólyom a tarkanyakú csalogányhoz, míg a magasban a felhők közt karmába ragadta, s ez szálnalmas hangon sírt, szenvedve a horgas karmok közt, de kemény szóval támadta a sólyom: „Ó nyomorult, mit nyögsz? Az tart, aki sokkal erősebb, s dalnok vagy bár, arra cipellek, amerre akarlak, mígnem elengedlek, vagy, rád éhezve, bekaplak. Balgatag az, ki erősebbel mer szembeszegülni, úgy sem győz, csak a szégyenhez még bánata társul.” - Szólt a sebes sólyom, szárnyát szélesre kitérve.

Ó Perszész, te a törvény és ne a gőgös erőszak útján járj; nyomorult emberhez a gőg nem is illik, könnyen a jó sem tűri s akit balsorsa utólért, még jobban meggörnyed alatta, az út nem is erre visz célhoz, ha a célod igaz; gőgnél az igazság jobb mindig, a saját kárán csak a balga tanulja. Mert ha a törvényt elcsavarod, fut utána az Eskü, s bár meghurcolták, az Igazság sodra erős még, pénzéhes bíró a jogot bár csúri-csavarja. Sírva bejárja a városokat, s hol az emberek élnek, bajt hoz rájuk, ködbe takarva fejét, az Igazság, mert megcsúfolták, elgörbítvén igaz útját. Ott, ahol egy mérték mér polgárnak s idegennek, és az igaz törvény útjáról senki le nem tér, dúsan hajt az a város, benne virágzik az ember, békesség lakozik földjén, ifjak nevelője, messzetekintő Zeus nem támaszt ellene harcot. Nem pusztítja a törvénytartó népet az inség, sem rontás, a nehéz munkát a siker koszorúzza. Bőséges termést hoz a föld, erdő a hegyekben, tölgy koronáján makk, odvában méhek, a réten sűrű gyapja alatt már szinte leroskad a bárány, szülnek az asszonyok, és a fiú az apára hasonlít. Minden jó az övék, ily népnek azért sohasem kell szállni hajóra: az áldott föld meghozza a termést. Ámde akiknek a gazság tetszik, a gőgös erőszak, törvényt köztük a messzetekintő Zeus maga hirdet. Gyakran egész város szenved, mert egy gonosz élt ott, egy bűnös, kit a bűn útjára az ostoba gőg vitt.

Nagy veszedelmet hoz le rájuk Zeusz a magasból,
járványt és éhínséget, hogy hulljon az ember.
Meddők lesznek az asszonyok, így pusztulnak a házak,
Zeusz, az olümposzi terve szerint; van, hogy csatarendet
visz romlásba, vagy úgy, hogy várost rombol, a bástyát,
vagy hogy a tengeren éri utól a hajóikat isten.

Gondoljátok meg, hogy ítéltetek, ó ti királyok!
Mert közelünkben járnak az istenek, itt a halandók
közt, s azokat látják, akik elferdítik a törvényt,
egymást megrövidítik, az istennel se törődnek.
Isteni őrzőt rendelt harmincezret a földre
Zeusz, hogy az ember minden lépésére vigyázzon,
minden gaztettet meglátnak s őrzik a törvényt,
míg magukat köd leplezi, úgy járnak be a földet.
Zeusz atya lánya Diké, szépséges szűz az Igazság,
tisztelik őt, kik fenn az Olümposzon élnek örökké,
és ha ki görbe uton jár és őt sérti szavával,
Zeusz atya mellé ülve a szűzlány messzire csengő
hangon hirdeti meg, hogy a bűnre lecsapjon a bosszú
s ostoba bírák bűnéért szenvedjen a község,
hogya a jogtipró nagyok elferdítik a törvényt.
Erre figyelve, királyok, igazság lesz szavatokban,
csak ne a vesztegetést lessétek, hogya ítélték.
Az, ki a másiknak tesz rosszat, majd maga szenved,
s szöve gonosz tervet, neki üt ki a leggonoszabbul.
Zeusz szeme mindent lát és mindent észrevesz, azt is
látja, ha éppen látni akarja, hogy ebben a pörben
mit tartott a saját kebelében jognak a város.
Mostanság bárcsak ne igazság embere volnék
én se, fiam se, hiszen csak bajjal jár ma igaznak
lenni, hiszen most több jogot élvez a jogtalan ember,
- csakhogya nem hiszem én, hogy Zeusz így hagyja örökké.

Ó Perszész, hallgass rám és jól véd a szivedbe,
hogy tiszteld a jogot, s többé ne vezessen erőszak.
Zeusz Kronidész csak az emberi nemnek hozta e törvényt,
míg a halak meg az erdő vadjai, saskeselyük is
egymást falják, mert szava nincsen köztük a jognak.
Ámde az embernek - s mindennél szebb ez ajándék -
ő jogot ad, s ki akarva a jót és tudva a törvényt
hirdet igazságot, majd boldoggá teszi azt Zeusz.
Az, ki hamis szándékkal vall s meg is esküszik arra,
sértve a törvényt, végül is önmaga szenved örök kárt
és emlékét sem fogják éltetni utódok,
míg igaz embertől majd boldog utódok erednek.

Jó szándékkal szólok hozzád, ostoba Perszész.
Az, ki a hitványsághoz húz, célját el is éri
könnyűszerrel: síma az út hozzá s közel is van.
Ámde örökkéélő isteneink az erényhez
izzadság árán visznek, hosszú meredélyen,
útja göröngyös kezdetben, de a csúcsra felérve

aztán már könnyűnek tetszik, bármi nehéz volt.
Mindenben legjobb annak, ki megérti magától,
hogya mi következik aztán és jobb végre hogyan jut.
Mégis, az is jól jár, aki meghallgatja a bölcs szót.
Ám aki önmaga nem tud itélni, de másra se hallgat,
hogya okos szót szól, az már a haszontalan ember.
Így te szavam ne feledd, véds inkább jól a szivedbe,
Perszész, isteni sarj, dolgozz, hogy téged az ínség
gyűlöljön, de szeressen a szépkoszorús Démétér
és telerakja a szent úrnő gabonával a csűröd.
Mert ínség az örök vendég annál, aki tétlen.
Arra az istenek is, meg az emberek is haragusznak,
kit soha nem látnak dolgozni, akár a heréket,
kik csak a dolgos méhek munkáján csemegézve
élősködnék. Végezd mindig kedvvel a munkád,
évről-évre hogy étellel teljék meg a csűröd.
Gazdaggá tesz a munka, a nyáját is az gyarapítja,
dolgozzál, s jobban kedvelnek az istenek akkor,
és a halandók is, de a lustáktól iszonyodnak.
Nem szégyen dolgozni, de szégyen tétlenül élni.
Dolgozzál, s féltékeny lesz rád, látva a lusta,
hogya vagyonod nő és a vagyonnal jár a dicsőség.
Sorsod hozta magával, hogya dolgoznod a legjobb,
és ne a mások kincse után epekedjen a lelked,
gondolj arra, miből élsz, úgy, ahogy én javasoltam.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

KALLINOSZ

MÉG MEDDIG HEVERÉSZTEK?...

Μέχρις τεῖ κατὰκεισθε;...

Még meddig heverészték? erőre mikor kap a lélek
bennetek, ó ifjak? Szégyen a népek előtt
így elhagyni magunkat, mintha a béke virulna
köztünk, míg az egész földön a háboru áll.

Forgasd fegyveredet, míg csak elér a halál.
Tiszteletet szerezz az, mikor állja a férfi a harcot,
védve a hű asszonyt, gyermekeit s a hazát.
Akkor jó a halál hozzád úgyis, ha a Moirák
úgy fonják fonalad: lépjen előre ki-ki,
dárdáját feltartva szorítsa keményen a pajzsot
melléhez, mihelyest kél kavargva a harc.
Mert nem hagy senkit menekülni a sors a haláltól,
bár örök istenek is vannak az ősei közt,
gyakran van, hogy a fegyverzajtól megmenekült egy
s otthona négy fala közt éri utól a halál.
Ám az ilyen nem drága a népnek, meg se siratják,
míg ha baj éri a hőst, apraja-nagyja zokog.
Mert hős férfi ha meghal, egész nép vágyik utána,
s mint istenfiakat tisztelik őt, amíg él;
mindnyájan felnéznek rá, mint bátyatoronyra,
mert helyt egymaga áll tetteivel sokakért.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

TÜRTAIOSZ

A SPÁRTAI HARCOSOKHOZ

'Αλλ' ἄλκιμα κλέος...

Rajta, ti Héraklész sose-vert ivadékai, bátran
küzdeni! - nem fordult Zeusz kegye tőletek el!
Félni vagy megrettenni se kell a csatár-sokaságtól,
csak bele pajzssal az él-harcosok ezrein át!
Vessétek meg az életet, áhítsátok a Kérek
gyászos szellemeit, mint csak a nap sugarát.
Tudjátok, hogy a megsiratott Árészs csupa-rémség
műve milyen, hogy a bőszi harc dühe rettenetes.
Hisz már üztetek is, menekültetek is csata közben,
untig elég, amit így éltetek át, fiaim.
Mert hol a hős katonák hada együtt, zárt csatasorban,
bátran az elsők közt vívja a kézitusát,
ott kevesebb esik el, de megóvjá az otthoni népet,
míg aki meghátrál: minden erényt odaveszt!
Senkise tudná mind elmondani emberi szóval,
mennyi gyalázat is ér gyávaszivű katonát.
Szégyen a férfira, hogyha a véres harcban a dárda
hátról döfi át, épp amikor menekül.
Még a halálban is átkozzák, ha a porba hanyatlót
hátról, a vállai közt szúrta keresztül a vas.
Rajta kilépni! ma mind gyökerezze keményen a földbe
lábait, - ajkbamaró daccal a harcba tehát!
Mellet, vállakat és le egészen a combig, a lábbig
mindent védjen a jó, öblösölű hadipajzs.
Jobb kezetek csak rázza a roppant érchegyű lándzsát,
szörnyen lengjen a toll fent a sisak tetején!
Küzdelem árán szokhat a férfi vitézi erényhez,
hogyha kezében a pajzs: el ne kerülje a vést,
rontson az ellenség közelébe, hajítsa a dárdát
messzire, villámló kardja kaszálja le mind.
Lábat a lábhoz, pajzsot a pajzshoz a párviadalban,
míg sisak ér sisakot, bóbíta-tollat a toll.
Mellet a mellre szorítva viaskodjék, de a jobbja
fogja marokra a kard vagy csata-dárda nyelét.
Ám ti csatárok a pajzsok alá itt-ott lelapulva,
sok nagy sziklakövet dobjatok át szaporán.
Árasszátok el őket a símanyelű gerelyekkel,
mindig az első sor hős katonái mögött!

Franyó Zoltán fordítása

SZÉP A HALÁL...

Τεθνάμεναι γὰρ καλόν...

Szép a halál, ha az első sorban harcol a férfi
bátran, s ott esik el védve hazája rögét.
Ám ki bolyong elhagyva a várost s dús legelőit
koldusként, nem akad még egy olyan nyomorult;
kóborol anyja is és öreg apja, s hordja magával
kisded gyermekeit, megy hites asszonya is,
gyűlöletes lesz, hogyha betér majd bárhova, már nem
bírvá viselni a kint, kárhozatos nyomorát,
megcsúfolja családját, szépségére homályt vet,
szégyene és keserű sorsa kíséri nyomon.
Lám, a bolyongó férfit senki se néz, nem ügyel rá
senki, a tisztelet és irgalom is kerüli,
harcoljunk hát bátran e földért s gyermekeinkért,
haljunk meg, ha hazánk életét is követel.

Ifjak, küzdjete egymás mellett hát, ne ragadjon
félelem el titeket, szégyen a gyáva futás,
hősi szívet, bátor lelket hordozzon az ifjú,
s harc közben ne legyen kedves az élete sem;
és az elaggott férfiakat, mert lassu a lábuk,
hátra ne hagyjátok, mentve saját magatokat.
Mert szégyenletes ám az, hogyha elesve az első
sorban fekszik idős férfi az ifjak előtt,
mindvégig bátor lelkét kilehelve a porban,
állán szürke szakáll, ősz haja leng a fején,
vérrel előntött ágyékán ott tartja kezét még -
rút s szégyenletes ezt látni, csupasz tetemét;
ifjakat illet a harc javarésze, amíg csak a bájos
ifjúság ragyogó tarka virága övék.
Tiszteli minden férfi a harcost, kedves a nőknek,
míg él, s hős, ha csatán ott esik el, legelől;
két lábát hát jól megvetve maradjon az ember
földjén, ajka fölött összeszorítva fogát.

Kerényi Grácia fordítása

NEM FÜZNÉM VERSEMBE...

Οἶτ' ἰν' μνησαίμην...

Nem fűzném versembe a férfit, szóba se hoznám,
jól birkózni ha tud, vagy fut a versenyeken,
nem, ha a Küklópszok nagysága, hatalma övé is,
s elhagynák szaladó lábai thrák Boreászt,
sem, ha Tithónosznál is igézőbb lenne alakja,
s Mídász meg Kinürasz bujna a pénze előtt:
sem, ha királyibb lenne a Tantalosz-ági Pelopsznál,
s mézszavu Adrésztosz nyelve se lenne simább,

s lenne övé minden hírnév, - ha a harci erény nem:
mert nem lesz soha hős férfi a háboruban
az, ki a véres ölésre tekintve leejti a karját,
ellenségre közel törve lecsapni remeg.
Minden erénynél több ez, a legméltóbb jutalomra,
legszebb pályafutás ifjak előtt ez a cél.
Mert a vitézség hasznos a városnak, meg a népnek,
hogya a férfi kitart, s szüntelenül legelöl
lépked, az első sorban; a lelkét gyáva futástól
távoltartva, merész szívvel előre halad,
s együtt álló társait is buzdítja szavával, -
így lesz hős a derék férfi a háboruban:
gyorsan megfordítja az ellenség csatarendjét,
bár rohamoz, s buzgón állja a had viharát.
Majd a legelső sorban elesve lehelli ki kedves
lelkét, s áldja a hír népe, meg atyja nevét, -
mert jóköldökű pajzsán át mindig csak előlről,
páncélos kebelén érik a szörnyű sebek.
Gyászolják az ilyet mind együtt az ifjak, a vének,
és az egész várost gyötri miatta a kín,
sírdombját és gyermekeit mindenki dicséri,
büszkék rá fiai s kései sarjai is;
híre, dicső neve el nem enyészik, bár maga földben
fekszik már, soha nem győzi le azt a halál,
kit bátran harcolva a gyermekekért meg a földért,
mindvégig legelöl, sujt le a gyilkos Arész.
És ha a hosszúléptű haláltól megmenekülne
teste, dicső hadi hír lessz az övé örökön,
tisztelik őt valamennyien együtt: az ifjak, a vének,
szép örömök közt él, míg a Hadészba elér.
Vénségére elől jár polgártársai közt; nagy
becsben tartja a nép, senki sem árt neki majd,
és ha közéjük megy, gyűlésben néki az ifjú
mind átadja helyét, rendre kitér a sok agg.
Ezt az erényt próbálja tehát megvívni, ki férfi,
lelkétől ne legyen távol a háboruzás.

Kerényi Grácia fordítása

HARCI DAL

Ἄγετ' ὦ Σπάρτας ἑἰάνδοσον...

Nosza, hősökkel dús Spárta
fia mind, méltó az apákhoz,
balkézzel a pajzs-karimát ki!
s rázzátok bátran a dárdát,
még életetek se kimélve,
hiszen ez nem Spárta szokása.

Devecseri Gábor fordítása

ARKHILOKHOSZ

KÖLTŐ ÉS KATONA

Εἰ μὴ ἔδ' ἔρω...

Árésznak vagyok én szolgája, a vad csatazajnak,
s Múzsáktól adatott szép tudományom, a dal.

Dárdával szerzem kenyerem, dárdával a bort is,
iszmaroszit, s dőlven dárda nyelére iszom.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

NEOBULÉ

Ἔχουσα θαλλόν...

Kezében mirtus-ág, abban gyönyörködik,
s a rózsza szép virágain...

...Fürtös haja
beárnyékolja vállait s a homlokát...

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

LÜKAMBÉSZ

Πάτερς Λυκάμβα...

Te vén Lükambész, mit ki nem találsz megint?

Hol hagytad józanságodat,
amellyel eddig éltél úgy-ahogy? De most
egész város rajtad nevet.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

A RÓKA ÉS A SAS

Ἀρῶς τις ἀνθρώπων ἔδε...

Emberre céloz ily mese:
a róka és a sas barátságot kötött...

*

Beláthatod: magasra raktam fészkeket,
e szirtfok ellenedre van,
elülve rajta, könnyen elbirom dühöd.

*

Ó Zeusz, ó Zeusz atyám, az égben úr te vagy,
az embereknek tetteit
te látod, jók-e, rosszak-é, s az állatok
között igazságot teszel.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

MEGNYUGVÁS A SORSBAN

Θυμέ, θυμ' ἐμυχάνοισι...

Ó, te szív, te úzhetetlen gondok által meggyötört,
légy erős hát és a rosszal szembevetve melledet,
áldd a harcot, tartva hűn a baj között is elveid,
rendületlen; s más szemének győztesen se légy kevély,
ám legyőzve, könnyeket titkon se hullass, csüggedőn,
hanem örömmel és keservnek - jóban-rosszban egyaránt -
vess határt, s fogadd el hát az emberélet ritmusát.

Marticskó József fordítása

SZÍVERŐSÍTŐ A FEDÉLZETEN

Ἀλλ' ἐγε σᾶν κώθωνι...

Usgyi, szaladj a kulccsal fel-le a gályapadok közt
és a hasas hordón nyisd ki legott a csapot!
Fejtsd le a seprűjéig a rőt bort, - nincs, aki köztünk
szomjan bírja ki, míg éjjel az őrhelyen áll.

Franyó Zoltán fordítása

A PAROSZI PERIKLÉSZHEZ

Κήδεα μὲν στονόεντα...

Gyász jaja tör ki Periklész, ám se a vár, se a környék
népe ma meg nem fedd, s víg lakomán se vidul;
lám, ily férfiakat ragadott el a zúgva dühöngő
vízár, és a tüdőnk sóhaja fázva zihál.
Ámde az isteneink, ó drága barátom, a sebre
adtak oly írt, hogy e gyászt tűrni lehessen erőnk.
Máskor mással esik meg ilyesmi, de most ime hozzánk
ért, és felzokogunk véres ütése alatt.
Majd a jövőben más is sorra kerül; nosza, tűrjünk,
félre a gyász nyafogó női siralmaival!

Franyó Zoltán fordítása

AZ ISTENEK HATALMA

Τὸς θεὸς τ' ἐθεῖ ἔπαντα...

Mindent bízz az istenekre: gyakran állítják megint
talpra azt, kit balszerencse sujtott mélysötét porig,
majd meg azt, ki önbiztosan tör magasra, azt verik
ők hanyatt a földre; csőstül gyűl a baj, s ott láthatod:
gyatra koldus-élet útján bomlott ésszel ténfereg.

Franyó Zoltán fordítása

NAPFOGYATKOZÁS

Χρημάτων ἔελπτον οἱ Ἕδέν...

Semmi sincs, mi érthetetlen, nincs, mit esküvel tagadj,
nincs, amit csodálj, mióta Zeus, Olümposz atyja fönt
déli fényből éjt varázsolt és a tündöklő napot
eltakarta, míg a népre fojtó rémület szakadt.
Nos hát, hinni kell ezentúl mindent, bármily meglepő,
az se ejtsen bámulatba már, ha tán a rengeteg
vadja vízi delfinekkal is cserélne lakhelyet
és a zúgó tenger árja jobban tetszenék neki,
mint a szárazföld, hol egykor oly vidáman kóborolt.

Franyó Zoltán fordítása

A HITSZEGŐ BARÁT

...κύματι πλαζόμενος...

.....vesse vad dagály
sodra a partig el őt:
és Szalmüdesszosznál a torzonborz hajú
trák csapat ejtse rabul -
sok rosszban lesz ott része, csúf rabszolgasors
bús kenyérét eszi majd!
Úgy leljenek reá, didergőn; fonja át
zöld moszatával az ár,
és ott kushadjon fogvacogva, szűkülőn,
mint nyomorult suta eb
dühöngő ár habtorlatán, - hadd lássam így
sínyleni őt, aki rám
tiport, az esküjét megszegte, - s egykor ő
volt a barátom, e gaz!

Franyó Zoltán fordítása

TOLVAJ ÉS NAPLOPÓ

Ἰλλή χλαῖνα...

Be jó a ködmön! másokhoz közel szeretsz
 ülni a varsa mögött;
de jobban mint akárki, Hippónax hajós
 tudja e sanda fogást;
s a Legdicsőbb is tudja (boldog az, ki még
 rusnya zsiványt sosem ért
lopáson). És ma bántod Aiszhülosz fiát,
 ezt a szegény fazekast.
De most leleplezett e nap s alattomos
 orv cseled is kiderült!

Franyó Zoltán fordítása

ALKMAN

LEÁNYKAR ARTEMISZ ORTHIA ÜNNEPÉRE

ΠΑΡΘΕΝΕΙΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

elbánt vele Pólüdeukész.
És a holtak közt Lükaitoszt fel se sorolom,
már csupán Enarszphoroszt s Thebroszt, a gyorsat,
Alkimoszt, ki oly erős volt,
Hippothuszt az ércsisakkal;
Euteikhész meg Aréiosz, a nagyszerű
hős Akmón, ez az isteni sarj,

és a had vezére, nagy
Szkaioszt, s viharát Arésznak
bátran álló Eurütoszt
s Alkón, felidézni méltók
mind e fényes férfiak.
Leverte a Végzet őket
és a Sors, ez ősi két
isten. Sose törjön égig
semmiféle vakmerő e-földi szándék,
nőül úgyse kapja meg sem Aphrodítét,
Küprosz úrnőjét, se Porkoszt
tengeristen szép leányát.
Nincs, ki Zeuszt küszöbén bemerészkedik,
csak Khariszok, ha szemükben Erósz.

Mit sem ér el emberi
szándék, egyedül a daimón
dönt, ajándékhoz csak ő
juttatja az ég kegyeltjét
- mint csupán föld ad vizet -,
ellenfeleit kiirtva.
Lázadók törtek Zeusz
trónjára, dühöt lihegvén
elvakúlt göggel, de ezt nyílhegy találta,
míg amaszt fénylő malomkő zúzta széjjel;
mind Hadész zsákmánya lettek,
mert a Kéreket bolondúl
sürgették, iszonyú kinok ezreit
vonva fejükre merényletükért.

Büntet, így vagy úgy, az ég.
Boldog, ki nyugalmat élvez
s nem zokogva tengeti
éltét. Dalolok tehát most
Ágidóról, fénylik ő,
akár a nap, és bizonyosság
Ágidó, hogy szép a nap.
De karvezetőnk, a híres,
tiltja őt dicsérni és gáncsolni egyképp,
mert olyan nagyon kitűnik ő, miként csak
birkanyájából válhatik ki
izmos és döngő patájú,
versenyeken diadalt arató, deli
táltosa éteri álmainknak.

Látod-é? A ló ugyan
velencei, ám az én szép
Hagészikhorám hajának
fénye, mint a színarany,
és tiszta ezüst az arca -;
de kötelezhet nyílt beszéd?
Hagészikhorám, ki más ő!
Az pedig, ki Ágidó után a legszebb,
Szkütha lóként versenyez lüd kanca ellen,
s a Peleiaszok velünk már,
míg ekét kap Artemisz, mint
nyár idején, csodabalzsamos éjjelen
gyúl ki a Szíriusz, úgy csatáznak.

Mert nem óvhat meg pazar
bőséggel a bíbor és a
tarka színarany kigyó,
sem lágyszemű lányok éke,
cifra lüd homlokszalag,
Nannó haja még kevésbé,
s Areta sem, bár istenek
közt volna igaz helyén ő,
sem Szülákisz, sem pedig Kleésziszéra,
és hiába mondod Ainészimbrotának:
„Asztaphisz legyen velem, vagy
fogja pártomat Philülla,
Démareta s vele drága Vianthemisz,”
- íme Hagészikhoránk, ki megvéd.

Nincs-e özbokájú szép
Hagészikhoránk velünk tán?
Ágidónak oldalán
örvendez az ünnepünknek.
Ó, vegyétek, istenek,
jó szívvel imájukat, hisz
teljesülte töletek
függ. Karvezető, magam csak

holmi éjbagoly vagyok, mely hasztalan rí
házeresről, bár szeretnék Artemisznak
járni kedvében, ki annyi
sok bajunkra írt adott már, -
ám Hagészikhoránk műve, hogyha a
lányok elérik a béke útját.

Mert a hámos ló mögött
gördül a szekér magától,
és a kormányos szava
parancsol a tengerésznek.
Dalkarunk túl nem tehet
sziréneken énekével,
tizenegy istennő helyett
mégis dalol itt a tíz lány!
Hangjuk oly szép, mint a hattyúé a Xanthosz
habjain: de ő, a szőke széphajú szűz

Kálnoky László fordítása

ESTE

Εἶδονσιν δ' ὤξων κορυφαί...

Alszanak a hegyek ormai és a völgyek,
szikla-csúcsok, barlang-mélyek,
nyüzsgő állat, ahányfélét táplál csak a fekete föld,
hegyben lakozó vadak és a méh-családok,
és a szörnyek a bíbor tenger mélyeiben,
s alszanak a madarak szárnyemelő fajai...

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

A SZÜZEK KARDALA

Πολλάκι δ' ἔν κορυφασ'...

...Gyakran lépsz a hegy orma fölé
mikor az istenek ünnepe hangos,
hozva hatalmas edényed, a csöbröt aranyból,
mint amilyen van a pásztori népnek,
benne oroszlánok teje csurran,
abból sajtolsz fénylő sajtot, messzefehérlőt.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

NYÚJTOM A HÁROMLÁBU EDÉNYT...

Καί ποκά τοι δώσω...

nyújtom a háromlábú edényt neked,
melybe sok ennivaló belefér majd.
Nincsen alatta parázs, de hamar bele-
gyűlik a kása, mit Alkman, a mindent
felhabzsolni tudó, ha kikergetik,
langyosan élvez: akárcsak a népnek,
jobban esik neki jó eledelnél
kotyvalék -----

Kálnoky László fordítása

SZTASZINOSZ

KÜPRIA (Töredékek)

KΥΠΡΙΑ

Akkor az emberi sok törzs, bár szétszórta, erősen
ránehezült szélesmellű síkjára a földnek,
s Zeus, ezt látva, meg is könyörült, és bölcs esze döntött:
embertől könnyíti a tápláló anyaföldet,
Ílion elleni nagy harcnak fölszítva viszályát,
és a halál súlyával söpri le: Trója terén így
hullt hősök hadirendje: betelt hát Zeus akaratja.

*

Kasztór halni-tudó, a halál sorsára jelölt volt,
ámde haláltalan ő, Polüdeukész, ága Arésznak.

*

S harmadikul Helenét, e csodás nőt, hozta világra,
egykor a szépfürtű Nemeszisz, szerelembevegyülvén
Zeusszal, az égilakók nagy urával, erőszaka folytán:
hisz menekült, nem akart ugyanis szerelembevegyülni.
Zeus Kroniónnal, az apjával, mert marta a szégyen
és a harag: menekült a mezőn meg az éjszinü meddő
tengeren át, s Zeus üzte, epedt érette szívében:
egyszer a sokmorajú tág tenger habjain által,
másszor az Ókeanosz folyamában, a Föld pereménél,
halnak alakjában, tovasiklott sok vizen által,
majd meg a sokrögű földön, olyan sok szörnynek alakját
öltve, ahányat a föld táplál - csak megmeneküljön.

Devecseri Gábor fordítása

ARKTINOSZ

AITHIOPISZ

(Töredék)

ΑΙΘΙΟΠΙΣ

Így tették Hektór temetését. S jött az Amazón,
nagyszívü Árésznek lánysarja, a férfiölőnek.

Devecseri Gábor fordítása

ÍLION PUSZTULÁSA

(Töredékek)

ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΙΣΙΣ

Thészeidáknak adott adományt a király Agamemnón,
és nagyszívü Menesztheusznek még, népterelőnek.

*

Apjuk, a híres Földrázó, mindezt maga adta
mindkettőnek, s más-másban volt ez meg amaz több:
ennek adott könnyű kezeket, húsból hogy a vesszőt
metszeni, húzni, s a lőtt sebeket gyógyítani tudja,
míg annak kebelébe tudást helyezett, hogy a rejtett
bajt is lássa s a már föladatakat is gyógyítsa:

ő ismerte föl őrzöngő Aiásznak először
villámló szemeit s elméje vad elborulását.

*

s közben Iambosz
arrébb állt kicsikét, lábát nyújtván ki előre:
lássák megfeszülő testét s kitűnő erejét is.

Devecseri Gábor fordítása

LESZKHÉSZ

KIS ÍLIÁSZ

(Töredékek)

ΙΙΙΑΣ ΜΙΚΡΑ

Tróját s jólovu Dardaniát éneklek, amelyért
annyi sokat tűrtek danaosz követői Arésznak.

*

Mert Aiász fölemelte, kivitte a szörnyű csatából
hős Akhileuszt, mit nem vállalt el a fényes Odüsszeusz.

*

Mit hangoztatod ezt? Illetlen, rút a beszéded
és hazug...
Asszony is elviszi, hogyha föladja a férfit, a terhet,
küzdeni mégsem tud: becsinálna, ha küzdeni kéne.

*

Péleidész Akhileuszt Szküroszba sodorta a szélvész,
s ő a keserves öbölbe került ott, még azon éjjel.

*

Szőlő volt, Kronidész ezt adta cserébe fiáért,
szép aranyos fürtökkel, gyöngéd lágy levelekkel,
apjának, Zeusznak, Héphasztosz véste ki s adta,
s Láomedónnak emez, Ganümedész díja fejében.

*

Múzsá, nekem mondd el, mi idáig még nem esett meg
és ezután sem esik.

hogy Zeusz sírja körül paripák törnek patazajjal
szét sok hadszekeret, míg győzelemért törekednek.

*

Éjfél volt s a sugárzó hold már kelt a magasba.

*

Majd meg a nagylelkű Akhileusz ragyogó fiasarja
Hektórnak feleségét vitte a görbe hajókhoz;
s széphaju dajkájának a kebléről leszakítva,
lábánál fogva ledobta fiát a torony tetejéről:
hullt, s elfogta a bíborszínű halál s a kemény sors.
S Andromakhét, Hektór gyönyörűvü szép feleségét
választotta, megadták néki az összes-akhájok
főbbjei, kedves ajándékkal tisztelve e férfit;

s lóbetörő Ankhízésznak híres fiúsarját,
Aineiászt, tenger-befutó bárkáira vitte,
íly nagy ajándékot soha nem nyert más danaosz még.

Devecseri Gábor fordítása

HAGIÁSZ

HAZATÉRÉSEK

(Töredékek)

ΝΟΣΤΟΙ

Aiszónt szép viruló fiuvá váltotta azonnal,
mert lesikálta a vénségét leleményes eszével,
színarany-üstökben sok fűből főzve ki nedvet.

*

Emberi elmét és tettet megront az ajándék.

Devecseri Gábor fordítása

ISMERETLEN KÖLTŐ

THÉBAISZ

(Töredékek)

ΘΗΒΑΙΣ

Most meg az isteni sarj, az aranyhaju hős Polüneikész,
Oidipusz oldala mellé tett egy drága ezüstös
asztalt: isteni bölcs Kadmosznak az asztala volt ez;
s szép szinarany poharat töltött tele mézizü borral.
Ám, mikor ő ott látta az apjáról maradott szép
drága ajándékot, nagy bánat hullt a szívébe.
S míg ott volt mindkét fia, tüstént szörnyü nagy átkot
esdett: és nem volt süket erre az isteni bosszú.
Kérte, hogy ők soha osztzkodni ne tudjanak édes
testvérségben, a harc meg a háboru légyen a részük.

*

S hogy Thébában a hét holttest temetése lezajlott,
följajdult Talaíonidész és köztük ekép szólt:
„Ó, jaj, nem látom, hova tűnt seregem szemefénye,
ő, ki tudott jól jóslani és verekedni gerellyel.”

Devecseri Gábor fordítása

SZÉMÓNIDÉSZ

EMBERI SORSOK

ὁ ὧ παλ, τέλος...

A dörgő Zeusz kezében van, fiam, csupán
a végcél, - ő ítéli meg, hogy az hol áll;
az ember oktalan; miként a réti nyáj,
egyetlen napnak él, de arról mitse tud,
hogy isten itt miféle véget szán neki.
De mind a jóreménység fűti és a sok
hiú törekvés; ez csupán a holnapot
kivánja, más az évek változó sorát.
De nincs, ki azt ne higgye: majd egy szebb ujév
vagyonnal és pazar javakkal érkezik.
Emezt a vénség kapja el korán, habár
még célt sem ért; a másikat talán a kór
emészti el; sokat kiirt a háború,
kit Áidész leküld a barna föld alá;
és van, ki vad vihartól felkavart habok
mély, bíbor örvényében hanykolódva hull
a pusztulásba, bár sok szép napot remélt;
vagy más, ki szenved, hurkot vet nyakába és
a napvilágtól önként elbucsuzni kész.
Tehát a rosszban nincs hiány; sok tízezer
csapás, temérdek kín és baj leselkedik
mindenkire. De hallgatnának csak reám:
nem hajszozná a rosszat senki, és ha gyász
szakadna rá: nem gyötrené meg ön-szívét.

Franyó Zoltán fordítása

NE GYÁSZOLJUNK!

Το ἔμψυ θανόντος...

Ha bölcssek volnánk, nem vennők a holtakat
soká szivünkre, legfeljebb csak egy napig.

Franyó Zoltán fordítása

RÖVID AZ ÉLET!

Πολλὺς γὰρ μὲν ἔστι...

Hiszen halottnak lenni lesz elég időnk,
de életünk csak kurta, rossz napokból áll.

Franyó Zoltán fordítása

AZ ASSZONY ÉRTÉKE

Γυναικὺς οἷός τις μὲν...

Az asszony az, mit párja hoz belőle ki;
ha jót: a legjobb, ám ha rosszat: túlgonosz.

Franyó Zoltán fordítása

FÉLELMES ELLENFÉL

Οἷός τις οἶός τις...

Az ember így nem félhet zord hegyek között
se hímoroszlántól, se tigristől, amely
egy elhagyott szorosban szembejön vele...

Franyó Zoltán fordítása

ÉLVEZD AZ ÉLETET!

ΕΛΕΓΕΙΑ

(Senki halandó lény java úgysem tarthat örökké);
Bölcsen mondta az ősz khioszi énekes ezt:
„Mint a falomb, úgy nő és hervad az emberi fajta!”
Ó be kevés, aki bár hallja fülével e szót,
jól megszívleli azt. A remény mindhez be közel van,
és már ott rügyezik mélyen az ifju szívén.
Míg a halandó lénynek az ifjúkor üdve virul még,
sok sose-teljesülő tervet eszel ki bohón;
percre se gondol rá, hogy a Vénség és a halál jön,
kórtól nem riadoz, míg fiatal meg erős.
Ó, be rövidlátók, kik nem veszik észre, be gyorsan
illan az ifjúkor s véle az élet is el.
Ámde te jól tudod ezt, ne feledd el hát, hogy a szívnek
add meg a szép gyönyörök élvezetét, amíg élsz!

Franyó Zoltán fordítása

MIMNERMOSZ

NANNÓ

NANNΩ

Élni mit ér arany Aphrodité nélkül s mi lehet szép?

Haljak meg, ha nekem gondot okozni se tud
már édes szerelem nyoszolyáján titkos ajándék.

Mert csak az ifjúság gyöngé virága gyönyör
férfinak és nőnek. De ha megjön a gyászos öregség,
mely férfit hitvány vázra cserél, derekat,
szívén már a gonosz gondok rágnak csak örökké,
napfénynek sem örül, hogyha az égre tekint,
gyűlölik őt a fiúk, asszonynak semmirekellő.

Vénségünkre ilyen terhet az isten adott.

*

Úgy mint fán a levél, ha virágba borulva tavasz jön,
zsendül, nő, mihelyest érik a napsugarak,
úgy mi arasznyni időn örülünk a drága napoknak
ifjan, az istentől hogy mi a jó, mi a rossz,
nem tudván. De elénk állnak feketében a Kérek,
Egyik a vénséget tartva kezében elénk,
másik már a halált. Be hamar megfonnyad a hamvas
gyöngé gyümölcs, hol a nap szórja a földre a fényt!
Ám ki a csúcsra felért, mindjárt megfordul a sorsa,
rögtön az életnél jobb neki már a halál.
Mert lelkére a sok baj tör: kit a gondok emésztnek,
pusztul a háza, szegény lát szomorú napokat,
ezt a kívánság gyötri a gyermek után, de hiába,
Hádész háza felé sírba kíséri a vágy,
más meg a lélekölő kórságnak rabja, de nincsen
ember senki, kinek bajt ki ne osztana Zeusz.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

HÉLIOSZ

Ἥλιος μὲν γὰρ πόνον...

Héliosz izzad, nap mint nap van része dologban,
pályáján sohasem lel pihenőre sehol,
sem maga, sem paripái, mihelyt Éosz a habokból
a magas égre kilép: rózsa az ujjai közt.
Őt a habok hátán viszi egyre előre csak öblös
szép nyoszolyája, amit Héphaisztosz keze vert
drága aranyból, szárnyasan, érve csak épen a vízszínt,

heszperiszek mellől alva ragadja tova
aithiopok földjéig, ahol, míg megjön a Hajnal,
elkészült a fogat s várnak a gyors paripák.
Akkor hág Hüperión gyermeke fel kocsijára...

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

TÖREDÉKEK

Τὸ πρῶτον ἡ κάλλιστος...

Mégha a legszebb volt is előbb: ifjúkora multán
már sem övéi, se volt hívei nem becsülik.

Τιθωνὸν μὲν ἔβωκεν...

Tithónosznak örök gyötrelmül Zeusz az öregkort
adta; de szörnyűbb volt élete, mint a halál.

...ἔλλ' Ὀλοχρῶτον...

Mint rövid álom, olyan hirtelen illan a szép,
mámorító fiatalság el. De a testnyomorító
vénség már a fejünk búbja fölött fenyeget!
Senkise tisztel már, nem is ismer torz alakodra,
elméd tompa lesz és árnyba borúl szemed is.

Α, γὰρ ἐτεσ νόσων...

Még mielőtt csunya kór és gyötrő gond nyomorít meg,
hatvanas évnapomon érjen utól a halál.

Τὸ σάπιο ἔφζενά τέσπε...

Szítsad öröme szived; mialatt a gonoszszivű polgár
rád csupa rosszat mond, más azalatt csupa jót.

Franyó Zoltán fordítása

AZ IÓNOK ÁZSIÁBAN...

...ἔτε Πήλον Νηλήιον...

Püloszt hagytuk el és meredek néleuszi erődjét,
erre hajóztunk szép Ázsia partjaihoz;
hetyként tört nagy erőnk a kies Kolophónra, pihentünk
kissé, majd dacosan kezdtük el ott a csatát.
Ám a folyótól felkerekedtünk s isteni jelre
Szmürnát vette be, mely Aiolosz éke, hadunk.

Franyó Zoltán fordítása

SZOLÓN

SZALAMISZ

Ἀἴτῳ κ' ἑὸν λῶον...

Mint követ érkezem én Szalamisz gyönyörű szigetéről,
érveitekre hozom válaszul énekemet.

*

Lennék bár pholegandroszi ember vagy szikiníta,
lenne hazám bármily kis sziget és ne Athén!
Mert azt érzük meg, hogy ránk ujjal mutogatnak:
„Nézd ez athénit, ez is veszni hagyá Szalamiszt!”

*

Menjünk hát Szalamisz gyönyörű szigetére, hogy érte
harcoljunk s döntsünk: szégyen-e vagy becsület?

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

VESZÉLYBEN AZ ÁLLAM!

Ἰμετέρα δ' Ὀπόλις...

Zeusz végzése s a szent örökéletű istenek által
nem mehet úgyse hazánk városa tönkre soha,
mert az atyától nyert hatalommal a nagyszivű védnő,
Pallasz Athénaié tartja fölötté kezét.
Ők maguk ejtik e nagyszerű várost balga eszközkel
végmrolásba: csupán ők, a mohó nagyurak;
hitvány lelkek a nép demagógjai mind, kiket öntelt
dölyfűk bűne miatt, hej, be sok átok is ér!
Nem zabolázzák szomjúságukat, és a kedélyes
asztal szebb gyönyörét már nem is ismerik ők.

Zsákmányt hordanak így össze, de jogtalanul.

Nem kímélik a nép közvagyonát, sem a szent
kincseket; ellopják, elorozzák ezt is, amazt is,
fitymálják a nemes Díke parancsait ők, -
hallgatagon szemléli a voltat ez és a leendőt,
ámde ha eljön a perc, itt terem és boszut áll.
Így ez a város most se kerülheti már el a romlást,
hej, be hamar töri majd bús rabigába a sors!
Pártharc átka s az alvó háboru lángja lobog fel,
s ó, mily sok viruló életet olt ki e vész!
Drága hazánkknak kárt tesz ön-ellensége, ha titkon
gyűl raja össze, - mit úgy kedvel a bajkeverő;
ily kór pusztít a népben; a nincstelenek csapatostól

járnak kint idegen földön, ahol eladott
 rabszolgák rajaként, megalázó gúzsba kötözve
 (huzzák tán egy egész életen át az igát).
 Így a közös vész, lám, benyomul mindenki lakába,
 s nincs a kapunkon olyan zár, amely ellene véd,
 áttör a nagy falon és nincs senki, ki elmenekülhet,
 még ha a legbensőbb zugba húzódik is el.
 Arra tanít a szívem, hogy Athén polgárait intsem:
 mennyi veszélyt hoz a rossz, népnövelő uralom,
 míg az igazságos vezetés jogtiszteletet szül,
 megbéklyózza gonosz rendzavarók seregét,
 enyhít a terhen, eloltja a bűnt, leigázza a gőgöt,
 elfonnyasztja a Rossz még ki se nyílt rügyeit;
 ferde igazságot kiegyenlít, a szertelen önkény
 tetteit enyhíti és durva viszályt letipor,
 bösz harag indulatát elfojtja: - csak általa épül
 bölcs és jóhiszemű rendben az emberi lét!

Franyó Zoltán fordítása

KÉTFÉLE ÉRTÉK

Πολλοὶ γὰρ πλουτοῦσι...

Sok gaz dúslakodik, de nyomor jut a legnemesebbnek,
 mégse cseréljük az ő kincseikért el a szép
 férfierényt, mert ez maradandó mindig, - azonban
 kézből kézbe tovább siklik a földi vagyon.

Franyó Zoltán fordítása

A KORMÁNYZÁS BÖLCSESSÉGE

Δήμῳ μὲν γὰρ ἴστωκα...

Annyi előjogot adtam a népnek, amennyi elég volt,
 nem nyomtam le becsét, túl se tetéztem azért;
 s őket, akiknek a pénz ad fényt, becsülést, igyekeztem
 óvni, hogy aljas tett meg ne alázza soha.
 Védtem erős pajzsommal a két felet és sose hagytam
 egymást károsítón győzni sem ezt, sem am azt.

*

Úgy megy a nép legjobban a bölcs vezetője nyomában
 hogyha a féke se túl lanyha, se fojtogató.
 Bőség csak kicsapongást szül, ha az ember a jólét
 dús javait nyeri el, s nem zabolázza az ész.

Franyó Zoltán fordítása

AZ IGAZI GAZDAGSÁG

ἄλσον τοι πλουτοῦσιν...

Egyformán vagyonos mindaz, ki ezüstben-aranyban
gazdag, mind, aki dús búzavetéseken úr,
sok lova és öszvére van; ámde az is, ki derűsen
éli le épkezláb testtel az élte sorát,
nőjén és gyerekén örömét leli, míg fiatalság
fűti s a boldogító, szép napok üdve virul.
Mindez kincs a halandónak. De nem is viszi senki
nagy vagyonát Aidész éji lakába soha,
meg nem váltja magát a haláltól és az emésztő
kórtól, nem menekül mégsem az aggkor elől.

Franyó Zoltán fordítása

SENKISE BOLDOG

Ὁ Ἐὸ Φυάκας ὁ Ἐδεῖς...

Boldog a földi lakó nem lesz soha; küzd nyomorogva
mind, ki halandó lény nézi az égi napot.

Franyó Zoltán fordítása

PHÓKOSZHOZ

ΠΡΟΣ ΦΩΚΟΝ

„Ej, Szolón nem éles elme, sem nem élelmes, se bölcs,
isten annyi jót kínált és mégse nyúlt a kincs után,
szép fogást csinált, de jócska hálóját az oktalan
mégse húzta össze, - nem volt ő se bátor, sem ravasz.
Hej, ha én jutnék e polcra, nagy vagyont harácsolok,
és csak egy napig lehetnék zsarnok itt Athén fölött:
megnyúzhatnának s a törzsem eltiporhatnák legott!”

*

Hogyha így kiméltem én
szép hazámat és kegyetlen zsarnokság nehéz nyögét
nem raktam nyakába, szennyel meggyalázva híremet, -
meg nem bántam ezt; hisz' inkább azt hiszem, hogy így teszek
túl a többi emberen.

*

Mennyi rabló jött, ki nálam konc felé lesett mohón!
Mindegyik csupán a zsíros, jó fogásra számított,
hitte tán, hogy enyhe szóval sanda célt takargatok.
És amért csalódtak ebben, ó, hogy átkoznak ma már,
görbe szemmel néznek engem, átkos ellenség gyanánt.
Nincs miért! Az istenekkel váltottam be azt, amit

megfogadtam; balgaságot nem csináltam, zsarnokok
módszerét kerültem, - ámde az se tetszett, hogy hazánk
dús rögén a jó s a hitvány mind egyenjogú legyen.

Franyó Zoltán fordítása

A FÉLREVEZETETT NÉP

Εἰς τὸν πεπὸν θατε...

Hitványságtok hozta a bajt rátok, ne az istent
vádoljátok hát mostoha sorsotokért.
Zálogot adtatok és hagytátok, hogy föllibétek
nőjjön akárki, ezért nyögtök a szolgasoron.
Bár ha egyenként mindnyájan túltesztek a rókán,
együttvéve a nép ostoba, gyáva tömeg.
Mind csak a nyelvet nézitek, adtok a cifra beszédre.
Ám soha egyik sem kérdez a tettek után.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

ÖNKÉNYURALOM

Ἐκ νεφέλης πέλεται...

Felhőből hull hó és zord jégzápor a földre,
villan a villám és mennydörög útja nyomán.
Így a hatalmas férfi kezén elpusztul a város:
mit sem sejtve a nép zsarnoka rabja leszen.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

SZÁMADÁS

ΤΡΙΜΕΤΡΑ

Abból, miért a nép szavamra összegyűlt,
mit adtam én fel, míg minden célhoz nem ért?
Tanúm legyen, ha majd ítélni fogsz, Idő,
az istenek nagy és kegyelmes anyja, Gé,
a barna föld, amelyből sok jelzőkövet
kitéptem, itt is, ott is, mely leverve volt:
így lett, mi addig szolga volt, a Föld szabad.
S az istentől rendelt hazába is sokat
vezettem vissza, kit rabként hurcoltak el,
ezt jogtalan, más régi törvények szerint
adósságáért volt földönfutó, amíg
Athén nyelvén többé beszélni sem tudott.
Voltak, kik itthon szenvedtek rút szolgaság

alatt, szeszélyes gazdájuk parancsait
rettegve: én szabaddá tettem őket is.
Hatalmat és jogot kibékitettem, így
mindent véghez vittem, mit elvállaltam én.
A jót s a rosszat egyazon szabály köti:
igaz törvényt írtam, mely mindenhez talál.
A kormánypálcát vette volna kézbe más,
gonosz szándéku, kincsre vágyó férfiú,
a népet meg se tudta volna tartani.
Ha pártosokra hallgatok, ha megteszem,
mit egyikük kívánt, vagy másikuk javalt,
a városból ma hány ember hiányzanék!
Ezért kellett védnem magam mindenfelől,
s úgy járnom, mint a farkas jár ebek között.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

A MÚZSÁKHOZ

Μνημοσύνης καὶ Ζηνός...

Mnémoszüné s az olümposzi Zeusz lánykái, ti fénylő
Múzsák, Pieriszek, jusson elétek imám!
Boldogságot a boldog olümposzi istenek adnak,
ember megbecsülést, hogyha segít szavatok.
Édesnek lásson, ki barát, keserűnek az ellen,
hogy tiszteljen amaz, félni tanuljon emez.
Vágyom a gazdagságra, de semmit igaztalanul nem
vennék kézbe: a jog megtorol és igazol,
mert csakis az maradandó kincs, mit az istenek adnak,
nőve az ifjúval, mígcsak a csúcsra felér.
Ámde mi göggel tölti az embert, jóra sosem visz,
enged a bűnöskéz tetterejének a kincs.
Mégis, váratlan romlást hoz rá maga Áté,
úgy támad kicsiből, mint ahogy ébred a tűz:
kezdeté könnyelműség, gyászos vége gyalázat,
mert sohasem tartós az, mit erőszak adott.
Zeusz mindennek a végét látja, de hirtelenül jön,
úgy, mint hirtelenül szórja a fellegeket
szét a tavaszban a szél, felkorbácsolva a tengert,
mélyen nyúlva alá, s végig a búzamezőn
mindent elpusztít, hogy az isteni székhely, az égbolt
lássa kemény erejét, míg az idő kiderül
és ragyogó sugarát szétönti a szép nap a földön:
égen a felhőnek nincs maradékja se már.
Így jön a megtorlás Zeusztól, de nem emberi módon,
nem mindenkire sujt hirtelen indulata,
ámde nem is feled el senkit, kinek álnok a lelke,
vagy mindjárt vagy utóbb, mind ami bűn, kiderül.
Lesz, ki azonnal bűnhődik, lesz majd, ki sokára,

lesz, aki megmenekül, sorsa reá se talál,
mégis, visszajön újra s eléri utóbb a fizetség
ártatlan fiait s gyermeke gyermekeit.
Mert a halandó, jó s gonosz egyformán, magabízó,
minden tetteiben pusztá szeszély vezeti,
míg utoléri a balsors: akkor jajgat, odáig
tátott szájba galamb: biztat a lenge remény.
Az, kire fájdalmas nyavalyák nehezülnek, a sírig
vígasztalja magát: gyógyul a baj hamarost,
más, hitvány létére, magát maga tartja deréknek.
S azt hiszi, hogy daliás, bár az alakja se szép,
van, ki vagyontalan és a szegénység átka borul rá,
s biztatgatja sokat pénzzel a balga remény.
Mások másra törekszenek, ez felszállva hajóra
tengereket bebolyong, úgy hiszi, visz haza majd
kincset, míg a vihar csapkodja erősen a gályát.
S nem rendíti saját lelke veszélye se meg.
Van, ki kapával a földjét törve, a kertet, a fákat
őrizi szolga gyanánt s húzza a görbe ekét,
Ennek mestere volt Héphaisztosz s Pallasz Athéné:
nap mint nap kenyerét két keze szerzi neki,
ezt az olümposzi Múzsák szép kara arra tanítja,
édes ajándékként mérje ki bölcsen a szót,
azt látnokká tette a messzeható nagy Apollón,
meghirdetni a vést lássa a messze jövőt,
őt igazolja az isten is, ám, ha kiszabta a végzet,
el nem hárítják jósjelek, áldozatok.
Mások a gyógyfüveket gyűjtik, Paión követői,
orvosok ők, de bizony mindenben ez se segít,
gyakran a kis bajból feltámad a láz nagy erővel,
s nincs gyógyfű sem, amely nyújtana enyhületet,
míg akad egy, kit a rossz kórság kínozott csak örökké,
s orvosa pusztá kezét érzi magán s megujul.
Jót és rosszat az embernek maga méri a Moira,
s isten ajándékát nincs kikerülni sem út.
Minden tett mélyén a veszély van; senki se tudja,
hogymit hoz neki még az, mibe most belekezd.
Azt hiszi ez, sikerül neki minden s észre se vette,
romlás verme hogyan tátog a lába alatt,
más meg ügyetlen kézzel fog munkába, s az isten,
mit maga elvétett, jóra vezette neki.
Ámde nem ismer az ember vágya határt a vagyonban,
ez minden társán túltesz a kincseivel,
s megkettőzni akarná. Mindet jól ki lakassa?
Kincset az embernek mér örök isteni kéz,
Átét már maga vonja magára az ember, az isten
küldi le, hogy bosszút álljon előbb vagy utóbb.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

SZAPPHÓ

APHRODITÉHEZ

Ποικιλόθρον' ἐϑᾶνατ' Ἀφροδίτα...

Tarka trónodon, kegyes Aphrodité,
Zeusz leánya, már könyörülj te rajtam!
Fájó kínra mért csalog, ó hatalmas,
törbe a lelkem?

Inkább jöjj hozzám, ahogy annyi másszor
mindig hajlottál a szavamra s jöttél,
kedvemért elhagyva arany lakását
égi atyádnak.

Fürge pár veréb a kocsidba fogva
siklott, míg a föld feketélt a mélyben,
sűrűn verték szárnyukat, égi úton
vágva az ösvényt.

Gyorsan érkeztek veled, és mosoly járt
halhatatlan arcodon, ó te boldog,
úgy kérdezted, hogy mi bajom, mi végre
hívtalak újra,

hogy mi kívánság gyötör újra engem.
„Csábító szóval kit akarsz, hogy hozzád
hozza Peithó hú szerelemre, Szapphó,
mondd ki, ki bántott?

Mert ha most kerül, hamar ő keres fel,
most ha nem kell tőled ajándék, ő ad,
most ha nem szeret, hamar érted ég majd,
bár ne akarja.”

Jöjj ma is hozzám s szabadíts ki engem
súlyos gondomból s mire hajt e lélek,
teljesítsd nékem te magad s e harcom
küzd velem együtt.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

ÚGY TÜNIK NÉKEM...

Φαίνεται μοι κ' νος θεοῖσιν...

Úgy tűnik nékem, hogy az istenekkel
egy a férfiú, aki szemben ülhet
véled és édes szavadat közlel
hallja, hogyan szól,

s ezt a vágykeltő nevetést, amelytől
felszökik mellem közepén a szívem;
hisz ha látlak s bár kis időre, hangot
nem tud a nyelvem

adni, megtörvén elakad, s a könnyű
tűz egész bőröm befutossa végig
nyomban, és nem lát a szemem se, zúgván
zúg a fülem már.

És veríték önt el, egész valómban
reszketek, fűnél színem íme zöldebb,
s mint ki végéhez közelít, olyannak
látszom, Agallisz.

Túrni kell mindezt, ha ez így van, úgyis...

Devecseri Gábor fordítása

HALNI VÁGYAKOZOM...

Τεθνάκην δ' ἐδόλως θέλω...

Atthiszt már sose látom én.
Halni vágyakozom csupán.
Sírt ő is hevesen, mikor elhagyott,

s ezt mondotta zokogva: „Jaj,
mily szörnyű a mi végzetünk,
Szapphó! Nem szívesen megyek, esküszöm.”

S ez volt akkor a válaszom:
„Járj csak boldogan, és reám
emlékezz: tudod, úgy szeretett szívem.

S hogyha elfeleded talán,
emlékedbe idézem én:
kedves volt s gyönyörű közös életünk:

fontál szép koszorút sokat,
rózsát és ibolyát, s hajad
vélük oldalamon diszitetted itt;

sok fényes kenetet sima
szép bőrödre előttem itt
kentél, balzsamokat, fejedelmi szert;

s édes lágy kerevetre is
dóltél rózsaszirom között,
s vágyadtól szabadult e helyen szived.

Nem volt ünnepi tánc soha,
szent ünnep sem, amelyben én
nem vettem vala részt közösen veled;

nem volt oly viruló liget,
hol csörgődobod és dalod
nem zendült föl a szép tavasz ünnepén...”

Devecseri Gábor fordítása

HÉRÁHOZ

Πλάσιον δὴ μοι κατ’ ἥνας παρξείη...

Állj fejem mellé, mikor álmodom, szent
Héra úrasszony, gyönyörű alakban,
mint az Átreusz két fia látta, esdvén,
képed, a két úr,

épp mikor Tróját leigázta karjuk;
és Szkamandrosztól mikor útrakeltek,
otthonukba vissza elérni nekik
nem lehetett még,

míg nem áldoztak neked és uradnak
és Thüóné hõnszeretett fiának.
Éppenúgy kérlek könnyörögve, úrnõ:
hadd tegyem újra

Leszboszomban szép hivatásom, ismét
drága szüzek közt, kiket annyi táncra,
dalra oktattam, mikor ünneped jött
szent örömevel.

Mint a két Átreusz-ivadék hajóit
visszajuttattad honi partra, kérlek:
engem is vigy vissza hazámba, Héra,
légy kegyes úrnõm.

Devecseri Gábor fordítása

HEKTÓR ÉS ANDROMAKHÉ LAKODALMA

Κύπρσο...

Küproszból odaértek a tengeri gyors hajók.
S hírnök jött rohanó-sebesen föl a várba, hõs
Ídaiosz, s hirüladta a jót, szava harsogott:
„Nagy hírünk lesz, amely sose hervad el, Íliont
díszítõ, s vele Ázsia városait, mivel
Hektór társaival vezet erre sötétszemû
lányt szent Théba s a dúsmezejû Plakié felõl,
gyöngéd Andromakhét; közeleg, jön a sós vizen
gályákkal; s arany-ékszereket hoz, igen sokat,
s bíbor, illatos öltönyöket, gyönyörû ezüst
kelyheket vele, számtalan éket, ivort ide.”

Így szólt; s nagysebesen föl is állt a derék apa;
szállt a tágterü városon át ez a hír hamar.
S fogták jókerekű szekerekbe a férfiak
most öszvéreiket: föl is ültek az asszonyok
mind, és vélük a zsengebokáju leánycsapat,
és külön Priamosznak a lányai éppenúgy.
És fogták be az ifju legények a méneket
hajlott-ívü igába: röptültek a síkon át;
gyeplőt tartva ülésen...

...milyenek csak az istenek.
Dícsérték dalaikkal ezért valamennyien
őket, s ment menetük velük így ama vár felé.
Édeshangu vidám fuvolák meg a lant szava
szólt ott elkeverülve, csivogtak a csöngetyűk,
éles hangon a szűzek a szent dalokat velük
zengték, s isteni hang, nevetés zaja szállt egész
égig; és az utak sorain...
csészék és keverő nagy edények...
tömjén, mürrha, fahéj buja illata egybeszállt.
Éltes asszonyok éneke zengte dicséretük,
és a férfiak égreható süvítése is,
Paiánt híva, a Messzelövőt, Gyönyörű-hurút;
Hektórt s Andromakhét vele zengte az énekük.

Devecseri Gábor fordítása

FIVÉRE HAZATÉRÉSÉÉRT

Κύπρι καὶ Νηρήϊδες...

Küpris és Néréiszek, arra kérlek:
jőjjön épségben szeretett fivérem
vissza hozzánk, és mit a lelke óhajt,
része legyen mind;

oldja föl mindazt, amit elhibázott;
hadd örüljön mind, aki jóbarátja;
minden ellensége legyen lesújtott,
s ránk sose törjön.

Lássa nővérét becsületben ismét,
ez legyen fő célja, s a sok keservtől,
melyet őmiatta viselt el eddig,
megszabadítsa.

Devecseri Gábor fordítása

ARIGNÓTA

...ἐπ' Ἀσασδίῳν...

Szardesz felől
gondolata gyakran száll erre hozzánk.
Mikor még együtt éltünk, téged mindig
istennőnek mondott s leginkább
örült az énekednek Arignóta.
Most meg Lúdia asszonyai között
tündöklök, mint mikor szállt már
a Nap, s a Hold, a rózsaujjú
minden csillagnál szebben ragyogja be
fényével a sötét, sós tengert
és a virághozó mezőket.
Szép harmat ömlik, és virulnak
a rózsák, gyöngy tubolyák és
mézizű lótoszok illatoznak.
Sokat jár-kél és nyugta nincsen,
Atthiszra gondol, kedves lelkét
vágy tölti el és nehezebb a sorsa...

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

GONGÜLÁHOZ

ΠΡΟΣ ΓΟΓΓΥΛΗΝ

Jőjj hamar hozzám, amilyen hamar tudsz,
rózsabimbóm, Gongüla, tejfehér szép
köntösödben: lásd, a szívem szerelme
száll körülöttem,
szép leány: mert már ha ruhádra nézek,
akkor is reszket, gyönyörömről, szívem.
Egykoron szórtam magam is szidalmat
Aphroditéra,
most pedig kérem, szavamért kegyét ne
vonja meg tőlem, de kiért leginkább
vágyom én, azt hozza el újra, hozzon
téged ölembe.

Devecseri Gábor fordítása

ÉDESANYÁM! NEM PERDÜL A ROKKA...

Γλύκηα μζτεζ...

Édesanyám! Nem perdül a rokka, olyan
szakadós ma a szál, -
vágy nehezül rám:
mert a sudár, szép Aphrodité letepert!
Szerető, szerető
kell ma nekem már!

Radnóti Miklós fordítása

CSILLAGOK...

Όστερες μζ έμφ<κάλαν σελάνναν...

Csillagok szép hold körül égve ottfönn
újra elrejtik gyönyörű világuk,
hogya megtelvén beragyogja földünk
fényes ezüstje.

Devecseri Gábor fordítása

EZ LOVASNÉPET, GYALOGOST A MÁSIK...

Όζμ ζζ ηζπήων σζζότον, όζδ ζπέσδων...

Ez lovasnépet, gyalogost a másik,
s az hajókét mondja a barna földön
messze legszebbnek; magam azt, ha szíved
gyúl szerelemre.

Érti ezt könnyen nagyonis, hogy így van,
bárki: látott már Helené igen sok
szépet, és mégis kiszemelte azt a
leggyönyörűbbet,

Trója szent várát aki tönkretette.
Gyermekeivel nem, szeretett szülőkkel
nem törődött, ment, hova vitte Küpris
őt, a szerelmest...

Devecseri Gábor fordítása

HOLTAN MAJD FEKÜSZÖL

Κατ'ἀνοίσα δ' ἑκείσεαι...

Holtan majd fekszől, senkise fog
visszatekinteni
emlékedre, ki sem vágyakozik
rád, ki a múzsai
rózsákat sose bírtad, de amott
lent, Aidész lakán
holt árnyak raja közt kósza kis árny,
erre meg arra szállsz.

Devecseri Gábor fordítása

A HÁZASTÁRSAK KORÁRÓL

...έλλ' ἦρον φίλος ἐμμιν...

...mégis, hogyha szeretsz, hát
ifjabb nő legyen asszonyod,
mert el nem viselem, hogy én
ifjabbnak legyek asszonya.

Devecseri Gábor fordítása

PÁRBESZÉD

Παρθενία, παρθενία, ποῖ με λίποις' ἐποίχ' ;...

„Lánykorom, te, lánykorom, te, merre röpülsz, ha elhagysz?”
„Már soha vissza hozzád, hozzád már soha vissza.”

Devecseri Gábor fordítása

PÁRBESZÉD ALKAIOSZAL

Θέλω τι Φείπην...

Alkaios:

Szólnék tehozzád, s fékezi nyelvemet
a szégyen...

Szapphó:

Ha szép, ha kedves volna, amit kívánsz,
s ha csúf beszéd nem volna a nyelveden,
szemedre szégyen nem borulna,
szólana szád helyesen s azonnal.

Devecseri Gábor fordítása

AKHILLEUSZRÓL

...καδδέκεται μέλαινα...

Őt magába éjszinü föld fogadta,
s vége lett akkor valamennyi kinnak,
mit magára Átreidák ügyéért
véve viselt el.

Devecseri Gábor fordítása

NÁSZDALTÖREDÉKEK

Ὁ ὅτ' ὕγλυκύμαλον...

Alma, az édesizű, magas ágon mint ha piroslik,
fenti a legfölsőn: nem vették észre szüretkor;
hej, dehogyisnem, csak nem tudták eddig elérni.

Ὁ ἔν τ' ἄν Ἑάκινθον ἔσσει...

Mint a hegyekben a jácintot ha a pásztori népek
földretapossák, s fekszik bíbor szirma a földön...

Ἐσπερε, πάντα φέσεις...

Estesillag, mint a Hajnal szétszórt, elviszed azt mind:
el a gödölyét,
el a bárányt, anyjától a gyöngye leánykát.

Ἄμμοι δ' ὅτ' ὕμέλαθρον...

Föl, jól föl a tetővel!
Hümenaiosz!
Magasabbra, magasra, ti ácsok!
Hümenaiosz!
Magas a vőlegény, mint csak Arész,
sokkal magasabb a nagyoknál.

Devecseri Gábor fordítása

EGYÉB TÖREDÉKEK

Κατ' ὀνόσκει, Κυθήρη'...

Meghal a kedves Adónisz, már mit tehetünk, Küthereia?
- Hantoljátok el őt, megszaggatva ruhátokat!

Ὅτι μοι κάλα πάϊς...

Van egy kicsiny leányom otthon, mint arany virágszál,
szép sudár alakja, Kleuisznek hívják az édest,
kincses lüd királyságáért sem adnám őt cserébe.

Δέδυκε μὲν ἡ σελάννα...

Elsüllyedt már a Hold is,
és a Fiastyuk, eljön az
éjfél, az idő tovatűnik,
én pedig egymaga alszom.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

ALKAIOSZ

A HAJÓ

Ἀσυννέτημι τὰ ν ἐνέμων στάσιν...

Immár a szél járása sem ismerős,
mert erre is hullám hegye hömpölyög,
 amarra is, mi meg középen
 csak vitetünk a sötét hajóval,
a vad viharral küzdve ahogy tudunk.
Már árbocunkat nyalja a víz körül,
 s egészen elszakadt a vászon,
 nagy lyukakat mutat ó vitorlánk.
Lazult a horgony is...

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

A HAZÁRÓL

...πᾶν φόστιον δ' ἤξιψαν αἰτοίς...

...kidobva minden terhet immár,
 csak menekülne a gálya népe.
S a gálya, míg vad víz veri oldalát,
vágyat nem érez küzdeni már tovább
 ádáz viharral, fürgeteggel:
 széttörik és szívesen lesüllyed.
Íly sorsa van hát: s én e bajok felől
feledkezően, drága barátaim,
 itt veletek vigadni vágyom,
 bakkhoszi jó lakomán mulatni.
S mégis: hazánktól vissza miért vegyük
szívünk, ha egy-két kótyagos össze is
 kúszált-kavart mindent...?

Devecseri Gábor fordítása

VESZÉLY KÖZELEDTÉN

Τὴ δὴ ἄε κἔμα...

A hab megint felzúg az előbbi szél
miatt, s ez oly sok kint fog okozni még.

Mihelyt a víz hajónkba tódul,
már odavesztjük- - - - -

- - - - -
- - - - -

A lékeket hamar betömjük,
csak hogy a biztos öbölbe térjünk.

És senki lelkét meg ne puhítsa most
a csüggedés, bár jön-jön a nagy csapás;
gondoljatok sok mult bajunkra, -
most legyen ám erős a férfi!

És férfiatlan tettel a jó, nemes
szülők nevét, kik mélyen a föld alatt
pihennek, meg ne szégyenítsük,
- - - - -

Franyó Zoltán fordítása

AZ ELLENFÉL HALÁLÁRA

Νῆες μεθύσθην...

Most inni kell! Vad tánccal a ház falát
kirúgni: holtan fekszik a Mürszilosz!...

Franyó Zoltán fordítása

HARCI DAL

Μαρμαίσει δὲ μέγας δόμος χάλκῃ...

Érctől csillog a nagy terem: díszlik fönn az egész tető Arész remek
harc-sisakjaival, s lecsüng föntről róluk a hófehér sörény s lobog,
harcos fők gyönyörű disze; s rejtve mindvalamennyi szög, mivel ragyog
rajta itt meg amott az érc-lábvért, mely az erős nyilat kivédi majd;
és új-vászonu vért is, és öblös pajzs is elég hever halomban itt,
s kard is, khalkiszi jó acél, és sok öv ragyog itt s igen sok új ruha;
ezt feledni sosem lehet nekünk, hogyha e nagy csatára indulunk.

Devecseri Gábor fordítása

EGY NAGYRATÖRŐRŐL

Ὀνῆς ὁ ἄος / μαιόμενος...

Vágyik szörnyen e férfiú nagy hatalomra s így
fölfordítja az államot: ing, lemerül hamar.

Devecseri Gábor fordítása

PITTAKOSZHOZ

ΠΙΠΟΣ ΠΙΠΤΑΚΟΝ

...és összehíva mind ragadó hadát,
a házat éj s nap színbora öntözi,
vad dőzsölés dül szerteszét ott,
hol maga szólt azelőtt a törvény.

El nem feledte őket e férfiú,
mihelyt először végre fölülkerült,
fogadta őket minden éjjel,
s egyre fenékig ürült a korsó.

Te, ily silány sorból eredő, olyan
tisztet betölthetsz, mit csak előkelő
szülők szabad hős sarja tölt be...

Devecseri Gábor fordítása

PITTAKOSZRÓL

...κέγ μῦ οἱ μέμναιμ'...

Bizony nem emlékszem: kicsi voltam én
akkor, ki dajka térdein ül, gyerek;
de jó apám elmondta, mit nyert,
mekkora tiszteletet Drakóntól

e férfiú; s most ő maga zsarnokok
pártjára állott, azt a Melankhrooszt
szolgáltatta, aztán észrevétlen
zsarnoka lett a mi városunknak.

Devecseri Gábor fordítása

NEM SZÉPEN-ÉPÜLT, SZÉPTETEJŰ LAKOK...

Οἷκ οἰκίαι κάλως τετεγασμένοι...

Nem szépen-épült, széptetejű lakok,
nem jólrakott nagy kőfalak és utak
adják a várost, nem hajógyár,
ámde olyan lakosok, kik avval
mi megvan, élni tudnak...

Devecseri Gábor fordítása

NEM KŐ ÉS FA, NEM ÉPÍTÉSZ...

Οἷ λίθοι ξύλα τ'...

Nem kő és fa, nem építész
tesz várost, hanem ott, ahol
vannak olyan vitézek,
kik megvédik az otthonuk,
ott van város is és fal is.

Devecseri Gábor fordítása

ZEUSZHOZ

ΕΙΣ ΔΙΑ

Zeusz atyánk, nekünk iszonyú bajunkban
kétezer sztatért a lüdek fizettek,
s így a szent várost, igazán remélték,
tán el is érjük,

bárha tőlünk még sose kaptak ők jót
és nem ismertek; s ez az ember itt, mint
sandaszívű róka, ígért sokat, de
szökni kívánt már,

mitse teljesítve, saját honából.

Devecseri Gábor fordítása

APOLLÓNHOZ

ΕΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Ó, úr Apollón, Zeusz atya gyermeke!
Mikor születted, ékesített apád
arany szalaggal, drága lanttal,
s hatyui szép fogatot kezedre

bízzván, kiküldött Delphoi iránt, s a szép
Képhisszosz-adta Kasztaliánk ezüst
vizehez: ott mondj jósigéket
s ossz igazat minekünk; s te szálltál

hüperboreuszok földje felé; mikor
Delphoiban ezt megtudta a nép, paiánt
fújtak s forogtak táncos ifjak
szent triposzod körül és esengtek,

hogy térj amonnan vissza; de mégis ott
láttál te törvényt egy kerek éven át,
s midőn idő jött visszatérned,
hattyuidat hazafordítottad.

Már nyárközépen járt az idő, mikor
Észak felől meghoztak a hattyuid:
a fecske szólt, pacsirta zengett
és a tücsök ciripelte nékünk

szent jósigédet, s Kasztaliánk ezüst
forrása buzgott, s bíboros árja a
nagy Képhisszosznak, tudva: nem jár
messze mezőn, hazatért az isten.

Devecseri Gábor fordítása

HÉLIOSZHOZ

ΕΙΣ ΗΑΙΟΝ

Nap, ki táplálsz mindeneket, s folyóknak
partjain fölkelész, vagy a bíboros nagy
tenger- árjánál, hol a kerge hullám
parti fövenyt dúl,

s hol nagyon sok szép hajadon mosakszik,
zsenge szép combját gyönyörű kezével
mosva és úgy öntve magára fönről
langy vizek árját,

mint olajkenet gyönyörét...

Devecseri Gábor fordítása

HERMÉSZHEZ

ΕΙΣ ΕΡΜΗΝ

Üdv neked, küllénei úr, dalomba
téged óhajtlak: szeles ormon egykor
Maia szült téged, Kronidész királlyal
csókba fonódván.

És a marháit mikor elraboltad,
rádtalált a jós, az erős Apollón,
s míg reádmordult fenyegetve, addig
 orra előtt már
kézivét elloptad; ezen mosolygott
és a jóspálcát neked adta: innen
hív arany-pálcásnak a földi ember;
 ő maga tőled
lantodat megkapta, s azóta hívják
őt arany-fegyver-viselőnek...

Devecseri Gábor fordítása

A DIOSZKÚROSZOKHOZ

ΕΙΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΥΣ

Jertek, elhagyván ragyogó Olümposzt,
Léda és Zeusz két nagyerős físarja,
nézzetek kedvvel s könyörülve, Kasztór
 és Polüdeukész;
tágterű földünk mezeit s a tengert
kik befutjátok rohanó lovakkal,
s könnyedén menttek ki a könnyfakasztó
 szörnyü halálból,
ráugorva fönt a vitorla-csúcsra,
messzefénylőn ültök elől a gályán,
vésszes éjben fényt sugarazva bolygó
 barna hajóra.

Devecseri Gábor fordítása

HELENÉRŐL

...» ὁ λόγος κάκων...

Őmiatta, mondja a hír, nagy átok
szállt, keserves baj, Priamosz királyra;
Ílion szent vára körül dühös harc
 lángja keringett.
Ó be más volt az, kit az Aiakosz-sarj
- boldogok népét lakodalma vágyott
ünnepére híva - kivitt a Nérusz
 háza öléből,

vitte Kheirónhoz, hol a zsenge szűznek
szép övét aztán meg is oldta Péleusz;
és a legszebb Néreis így övé lett,
s évnek utána

félig-isten hőst, daliás fiút szült,
boldog úzójét aranyos lovaknak;
ők meg elvesztek Helené miatt mind,
Trója s a népe.

Devecseri Gábor fordítása

MELEG SZOBÁBAN

Ὡς μὲν ὁ Ζεὺς...

Ma Zeus esőt hoz, és im' az ég felől
nagy tél süvít, megdermed a gyors folyó.

No győzd le hát a zord telet és tegyél
a tűzre! Finom mézizű bort vegyíts,
de bőven, és a homlokodra
köss puha gyapjuszövésű kendőt!

Franyó Zoltán fordítása

BORDAL

Οἷχς κάκοισι...

Nem kell a bajnak önmagad adnod át,
mert el mit érsz, ha mindig a baj gyötör,
barátom? Ámde drága gyógyszer
bort a pohárba töltve inni.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

BORDAL

Πῶνωμεν...

Jöjj, igyunk! Sose várj mécsre. A nap már csak egy ujjnyi tán.
Vedd le hát, szeretett társam, a nagy szépdiszű kelyheket:
gondúzóul adott bort minekünk Zeus s Szemelé fia,
embereknek; egészen tele töltsd, harmada bor legyen
és kétharmada víz, és azután rajta: kupát kupa kergessen...

Devecseri Gábor fordítása

BORDAL

Τέγγε πλεύμονας ο φ ...

Borral hűtsd le tüdőd: fordul a csillag, jön a vad meleg,
súlyos évszak ez itt, szomjuhozik már az egész világ,
lomb közt szól a tücsök, fák tetején édesen énekel,
nyílik már a bogáncs; most tüzesek szörnyen az asszonyok,
míg a férfiú mind gyöngé, mivel szárit a Szíriusz
főit és térdet...

Devecseri Gábor fordítása

ASZIOSZ

EGY ÉHENKÓRÁSZ

Χωλός, στιγματίης...

Bénán, bélyegesen bicegett Méléshhez a lagzin
jó potya-sültre leső, vénkoru kósza legény;
senkise hívta, de ő bezabált; s azután a közére
állt ki, e szennyből épp most kikapart suta hős.

Franyó Zoltán fordítása

ARION

HÁLA-HIMNUSZ POSZEIDÓNHOZ

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ

Ó, legmagasabb
isten, aranyszigonyos Poszeidón,
földtartó a sós tenger árján!
Játszva táncol a sok kopoltyus
víg vízi lakó te köréd!
Gyors lábaival könnyedén
felszökken a friss-uszonyú, virgonc,
sörtenyakú, kunkoros-orru kutyák raja, - Múzsák
kedvencei, pajkos delfinek,
Amphitrité szülötteitől,
habszüzekről felnevelt faj, -
Pelopsz üde partjáig, a Tainaron öble felé
röpitettetek el, ki Szikélia hajjain úszva
vergődtem, és hátatok ívén
sose-járt vízi síkon át
mentettetek meg engem ott, hol latrok a tág-
öblü hajóból gazul, álnokul
mély, bíboros ár vad örvényébe dobtak.

Franyó Zoltán fordítása

PHÓKÜLIDÉSZ

INTELMEK

ΓΝΩΜΑΙ

Phókülidész ezt írta: e négy állatnak utóda
tudd meg, az asszonyi fajta: a méhnek, lusta kutyának,
piszkos sertésnek, meg a hosszusörényű lónak.
Szépalakú az utóbbi, türelmes, gyors, de csavargó;
nem rossz éppen a piszkos sertés sarja, de jó sem,
lusta, nehézkes az eb-fajzat; csak a méh ivadéka
házas és takaros, munkához látni nem áttal.
Ezt kívánd bájos feleségül, drága barátom.

*

Phókülidész ezt írta: mit ér, ha nemes születésű
vagy, de szavadban nincs köszönet, sem gondolatodban?

*

Phókülidész ezt írta: egy apró, tisztessen élő,
sziklán épült város jobb a botor Ninivénél.

*

Phókülidész ezt írta: barátodról ne feledkezz
meg, ha barátja vagy, el ne riasszon a nép susogása.

*

Phókülidész ezt írta: vigyázz, hogy adósa kegyetlen
embernek sose légy, mert rosszkor zaklat a pénzért.

*

Gazdagságra ha vágyol, a dús anyaföldet iparkodj
megművelni; a föld bőségszaru, tartja a közhit.

*

Éjszaka tervezgess, mert éjszaka éles az elme,
férfi-barátom; kedvez a csend az erényt keresőnek.

*

Első: nézd, miből élsz, s ha megélsz már, nézz az erényre

*

Minden erényt az igazságosság rejt kebelében.

*

Gyakran látszik megfontoltnak a férfi, ha rendben
lépked a többi között, noha könnyelmű igazában.

*

Legjobb rész a középütt állóké: nekem az kell.

*

Sok kint kell túrnöd, ha a tisztességre törekszel.

*

Dús lakomán heverészve ha körben járnak a kelyhek,
édes enyelgés közben kell iszogatni a jó bort.

*

... még gyermeki korban
kell szép tette nevelni.

*

Istenség sokféle van és más-más a hatásuk:
vannak, akik ha reátör a baj, megmentik az embert.

*

Hű vagyok én a barátságban, ha tudom, hogy igaz vagy,
ám ha csalárd a barát, másfele fordulok én.
Nem hízelgek képmutatásból, ám akit egyszer
tiszttelek, azt szeretem végig, a síromig is.

Kerényi Grácia fordítása

THEOGNISZ

KÜRNOSZ, NEM TEHET ARRÓL SENKI...

Οἰδεῖς, Κύν', ἐτης...

Kürnosz, nem tehet arról senki, ha kárt vagy előnyt ad
sorsa: hisz' isteneink rendelik ezt vagy amaszt;
senkise tudja előre, ha művét kezdi, hogy üdvös
lesz vagy kárhozatos majd az a cél, mit elér.
Sokszor az is, ki gonosz tervet szövöget, csupa jót tesz,
és kit a jószándék hajt, csupa kárt okoz az.
Földi lakónak mindaz, amit kíván, sosem üt be,
mert tehetetlenség gátja rekeszti el őt.
Véges az ember, akármit hisz vagy tud, csupa ábránd, -
minden az isteneink kedve szerint alakul.

Franyó Zoltán fordítása

VISSZA NE TARTS...

Μηδένα τ' ὀδ' ἐέκοντα...

Vissza ne tarts olyat itt, akinek nincs kedve maradni,
éppígy el ne zavard azt, ki maradni akar,
és ne riassz fel olyat se, Szimónidész, kit a gyöngéd
szender a karjai közt tart, ha leitta magát;
azt, aki ébren vár, sose küldd, hogy menjen aludni,
minden kényszer elég ronda, csak elkeserít;
ám aki bort akar, annak töltsön a fürge pohárnok,
mert nem mindegyik éj hozhat ily élvezetet.
ÉN, ha elég üdítő bort ittam, a fájdalomoldó
álmon jár az eszem, míg haza bandukolok.
Engem utánozz, mily mértékkel kell poharazni:
hogy sem józaneszű, sem berugott ne legyek.
Mert aki mértéken felül él vele, az sose tartja
féken a nyelvét és már nem is úr az eszén;
trágár minden, amit kiböfög, hogy a józan utálja,
csúf tettől se riad vissza, ha már berugott.
Bármily okos volt, most gyerekes; hát védd az eszedbe,
és ne igyál több bort, mint amit elbir erőd!
Még mielőtt az agyadra köd ül, kelj fel, hogy a bendőd
rabja ne légy, mint rossz szolga, ki bérre sunyít;
vagy ha maradsz, ne igyál. Mert értelmetlenül egyre
ezt dadogod: „Nosza, tölts!” - míg az ital leteper.
Egy kupa bort „a barátságunkra”, emezt a nyomába,
ezt meg „az istenekért”, s már a kezedben amaz.

Nem tudsz már ki se térni. Be nagy hős volna, ki ennyit
önt a garatra s azért mégse fecseg badarul.

Franyó Zoltán fordítása

SZÁRNNYAL ÖVEZTELEK ÉN...

Σοῦ μὲν ἦρώ...

Szárnnyal öveztelek én, mely a légbe emel s tovahordoz
távoli tengereken, távoli földek egén,
s messze röpit, minden lakomára, vidám borozásra,
hol sokezernyi ajak téged idéz egyedül,
míg fuvolák hangján szerelemre hevült szívü ifjak
éneke rólad zeng, dalba szövik nevedet.
S még ha a föld mélyébe, a zord, örök éjbe, a Hádész
honja felé vezet el jajszavu, könnyes utad,
akkor is él, nem enyészik a híred a fenti világban,
mert neveden, Kürnosz, nem vesz erőt feledés:
szerte görög földön, s szigetek sora közt tovaszárnnyalsz,
átkelsz tengereink kékragyogásu vizén,
s nem paripák robogása röpit, utaidra a Múzsák
szép adományaiból nyersz te örökre erőt.
Mert ki a dalnak örül, az a messze jövőben is őriz,
míg csak a föld fennáll, s lángsugarat vet a nap.
S látod, mégse lelek nálad soha, semmi megértést,
ámítsz engem, mint ostoba kisgyereket.

Szepessy Tibor fordítása

MÚZSÁK ÉS KHARISZOK

Μοῦσαι καὶ Χάριτες...

Múzsák és Khariszok, Zeusz lányai, hajdan a Kadmosz
nászán zengtétek szépszavu éneketek:
„Mind, ami szép, kedves, de mi nem szép, az sose kedves.”
Kélt soha-nem-múló szátokon ím ez a szó.

Devecseri Gábor fordítása

KOST, SZAMARAT KERESÜNK...

ΚζηοΆς μϙ κας ^νους...

Kost, szamarat keresünk, Kürnosz, s lovakat nemes ősök
véréből, s a jeles férfi gebére nem ül;
hitvány lányt elvenni pedig, hitvány apa sarját,
nem röstell a derék férfi, ha pénzt sokat ad.
Könnyen megy hitvány emberhez a nő feleségül,
csak gazdag legyen az - pénzt akar és nem erényt.
Mert a vagyont becsülik; hitvány apa sarja nemessel
így kerül össze, a pénz összekeverte a vért.
Hát ne csodáld, Polüpaidész, azt, hogy a városi fajta
romlik; mert hitvány és nemes összekeverül.

Kerényi Grácia fordítása

LENNE MA PÉNZEM...

Εψμϙ χζηματ' ηχοιμ...

Lenne ma pénzem, Szímonidész, mint volt nekem egykor,
nem lennék jelesek közt ha vagyok, szomorú.
Most pedig elmegy mellettem, ki megismer, az ínség
szótlanságra ítél, bármi sokat tudok is,
s most siklunk leeresztve vitorlánk hőszinü vásznát
méloszi vízen ezért, sűrű, vak éjjelen át.
Merni vizet nem akarnak, s átsap a tenger a bárka
mindkét széle felől; egy is alig menekül
meg, ha ez így megy ezeknél; elküldték a szakértő
kormányost, ki hajónk mesteri őrszeme volt.
Pénzre vadásznak erőszakosan, megfojtva a rendet,
és a felosztás nem jogra tekint sohasem;
zsákhordók vezetik, hitványak ügyelnek a jókra,
félek, hátha az ár elnyeli így a hajót.
Mindezeket fejtsék meg a jók, - rejtvény a beszédem,
még hitvány is akad tán, aki érti, ha bölcs.

Kerényi Grácia fordítása

KÜRNOSZ, HALLOTTAM MADARAK HANGJÁT...

ᾨζηνθος φωνήν...

Kürnosz, hallottam madarak hangját a magasban,
hirdeti már a tavaszt, szántani itt az idő!
Ámde az én szívembe sötéten markol a bánat:
szép viruló földem másnak a birtoka lett,
párba fogott öszvér idegennek húzza ekéjét,
engem a messzi hajók hordanak únt vizeken.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

A VAGYONRÓL

Πλήθει δ' ἐνθζώπων...

Emberék ezreinek csak a gazdagság az erénye,
s mint mondják, soha más semmi haszont se terem,
lennél bár Rhadamanthüsz, a bölcsesség fejedelme,
verd bár furfangban Szíszüphosz Aiolidészt,
azt, ki a Hádészból is a fényre jutott nagy eszével,
mézédes szókkal győzve le Perszephonét,
bárha felejtést ad s leigázza az emberi elmét,
(- senki se volt, aki ezt ésszel elérte, soha,
senki, akit beborít a halál örökös feketéje,
látja az elhunytak árnybaborult ligetét,
s átkel a vaskapukon, melyek elzárják a halottak
hasztalan alkudozó, tiltakozó csapatát:
s innen is új élet fele indult Szíszüphosz árnya,
látta a nap sugarát újra a sokcselű hős -)
szólj bár színingázat-ragyogón csupa csalfa szavakkal,
isteni Nesztórként nyerve beszédben erőt,
száguldj bár sebesebben a zúgó Harpüiáknál,
szállj tova villámként, mint Boreász fiai,
mégis, mindegyikünk jól vesse eszébe a szókat:
szerte a föld hátán mindenén úr a vagyon.

Szepessy Tibor fordítása

KÖNYÖRGÉS APOLLÓNHOZ MEGARÁÉRT

Φοῖβε ἐναΐ...

Phoibosz urunk, ki magad tornyoztad az égre e várat,
védni Pelopsz sarját, hősszivű Alkathooszt,
légy segítőnk, magad üzd el a dölyfös perzsa bitorlót
innen a várostól, s majd örömeben a nép
dús hekatombát küld, ha tavaszra derül komor évünk,
lantszónál vigadoz, gondtalanul lakomáz,
s ott, hol templomod áll, paián zeng, dobban a táncuk:
bennem a rettenet úr, látva, hogy esztelenül
testvérharcra feszül Hellász. Jőjj, Phoibosz urunk, jőjj,
őrizd meg kegyesen, oltalmazd a hazánk.

Szepessy Tibor fordítása

VAN IGAZSÁG...?

Και τοῦτ', ἐθανάτων βασιλεῦ...

Jogszerű hogy lehet az, Zeusz, égiek atyja, királya,
hogy ki jogot nem tört tetteiben soha még,
bűn sosem érte kezét, hamis eskü se hagyta el ajkát,
s élete tiszta, jogos, jogtalanul sanyarog?
Lesz-e halandó még, aki mindezt látva tovább is
féli az isteneket? s jámborul érez-e majd,
hisz míg a bűn-mocskolta, a jogtipró menekülhet,
isteni, emberi kéz bosszuja elkerüli,
s dölyfösen él, tele pénzzel, aközben a jog követőjét
tépik a koldus-sors rettenetes fogai?

Szepessy Tibor fordítása

XENOPHANÉSZ

ASZTALI ELÉGIA

Νῆν γὰρ δὲ δ'Οὐζάπεδον...

Immár tiszta a föld a teremben, tiszta a kéz is,
tisztán vár a kehely s a fejeken koszorú.
Van, ki szelencéből kínál jóillatu mirrhát,
színig telve ígér új örömet keverőnk.
S áll a cseréphordókban a bor még, el sohasem fogy,
édes, akárcsak a méz, illata mint a virág.
Itt a közétről tömjénfüst száll már a magasba,
frissen csurran a víz, jóízű, tiszta, hideg.
Szőke kenyérrel s minden jóval rakva az asztal,
sajt és lépesméz rajta kínálja magát,
és ellepte virág a középen az ünnepi oltárt,
áll viruló jókedv, s szerte a házban a dal.
Illő, hogy legelőbb istent dicsérje az ember.
Jámbor szó a szavunk, himnusz a tiszta beszéd,
s áldozunk italunkból, kérve imánkban az istent,
hogy mindig mi jogos, azt cselekedje kezünk,
jobb ez, mint az erőszak - s akkor igyunk, de csak annyit,
hogy haza még egyedül menjen a nem nagyon agg.
Arra dicsőség vár, aki bor mellett helyesen szól,
emléket felidéz és az erényre tanít,
és nem mondja el újra meg újra a régi meséket,
kentaurt, durva gigászt: hagyja a sok csoda-fajt,
s hagyja viszályait, hisz ezekből jót ki tanulhat?
Minden szóra vigyázz, félve az isteneket!

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

TESTI ÉS SZELLEMI ERŐ

Ὀλλ' ἐφ' ὧ ταχὺ τι...

Még ha egy ember a gyors lábával is ér diadalhoz,
vagy ha ötös-viadalt nyer meg a Zeus ligetén,
ott, hol a Píza, Olümpia gyors vize fut, - ha birokban
győz, ha kiáll az ököl-harc vad ütése elé,
vagy ha a szörnyü tusában, a „pankration”-ban eléri
azt, hogy a népe legott benne imádja a hőst,
versenyen azzal tiszteli meg, hogy a dísz-helyen ülhet,
városa tartja el és ad neki ennivalót,
sőt nagy ajándékkal lepi őt meg, amely neki kedves;
vagy ha lovával nyer: mindegy, - ilyen becsülést

az sosem érdemel úgy, mint én; hisz' a bölcs tudománya
több mint az, mit a ló vagy mit a bajnok elér.
Ferde szokás, nem igazság ám, ami lábra kapott most:
többre becsülni az ész kincseinél az erőt.
Mert ha olyan van is itt, kinek ökle erős a tusában,
vagy ki ötös-viadalt nyer, ki birokban ügyes,
sőt ha talán a futásban győz, mit elébe helyeznek
mindama harcnak, ahol férfierő heve küzd:
nem lesz erősebb mégsem az állam rendje ezáltal;
vajmi kevés nyereség jutna hazánknak azért,
mert valamely fia győztes a pízai parton - ily érdem
városa kincstárát már sose töltheti meg!

Franyó Zoltán fordítása

A FÉNYŰZŐ KOLOPHÓN

Ἀβροσύνας δ' Φμαθόντες...

Lúdia szomszéd-népeitől lesték el a pompát,
még mielőtt a nyakuk zsarnok igába hajolt;
bíborszínű köpennyel pöffeszkedtek a téren,
együtt nem kevesebb, mint legalábbis ezer;
nyegle divat-ficsurak, lám, még a hajukban is ékszer,
s árad a drága kenőcs illata ingük alól.

Franyó Zoltán fordítása

MÉRTÉKLETESSÉG

Οἷός κεν ὦ κολίκι...

Az, ki kever, nem a színbort tölti előbb poharába,
vízzel tölti meg, így önt bele mámorítalt.

Franyó Zoltán fordítása

BŐKEZŰ AJÁNDÉK

Πέμπας γὰς κωλ ν...

Kis gida lábát küldted, ezért hizlalt bika combját
adta becses csereként vissza a férfi, kinek
hírneve Hellász tájain akkor múlt ki örökre,
hogya görög fiaink ajkain elhal a dal.

Franyó Zoltán fordítása

PÜTHAGORÁSZ

Νῆν αἶψ' ἐλλοι...

Most ime, más beszédbe fogok, de ez útmutató lesz.

*

S útja során egy rémesen elvert árva kutyácskát
 megsajnálta nagyon - így mondja a hír - s odaszólt:
„Hé, hadd abba, ne üsd! A barátunk lelke van ebben,
 ráismertem, ahogy kínjaitól kiabált!”

Franyó Zoltán fordítása

IBÜKOSZ

TÖREDÉK A TAVASZRÓL

Ἄῤῥῃ μὲν ἁπλῶς Κυδωνία...

Fénylik a birs a tavaszban, a zúgó
gyors patakok gyökerét megitatják,
s ott, hol a nimfa-sereg szűz kertje van,
újra virágzik a felragyogó pomagránát,
s búvik az új levelek hűvösében a kis fűt,
jár-kel az új venyigékben a bor már:
bennem a vágnak nyugovása, sem évszaka nincsen időtlen;
mint ahogyan lobogó villámokkal a thrák
északi szél söpör át a vidéken,
Küpris is úgy tipor engem örökké,
néma közönnel, olyan feketén, eszelősen,
egyre csak új szerelembe taszít gyermeki kortól
és ma is úr a szivemben.

Radnóti Miklós fordítása

TÖREDÉK A SZERELEMRŐL

Ἔρως ἀΓέ με...

Erosz újra sötét pillája alól rám nézve szemével olvatagon
minden babonás ígérete hálójába befonva Küpris elé vet.
Érzem remegésem, hogy közeleg,
mint az igába szokott, diadalban már fáradt paripát a szekérbe
csak kényszer fogja a verseny előtt.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

POLÜKRATÉSZHEZ

ΩΔΗ ΕΙΣ ΠΟΛΥΚΡΑΤΗ

rom lett Dardanidész Priamosz nagyon
híres, erősfalu városa általuk,
mert Zeusz óhaja volt,
hogy a szép Helénát, a szőkét,
Argosz hada hozza ki onnan
sok gyászt okozó viadalban,
mit a dalnokok ezre dicsőít.
Pergamont se került a vész meg az ínség;

Küprisz aranyló
 haja volt oka.
 Ámde a háznak urát becsapó, buja
 Páriszt tiltva ma zengenem és kecses
 lábú Kasszandrát
 s Priamosz valahány szülöttét,
 és a magaskapujú Ilionnak a
 vesztét is, ma tehát ki se térek a
 hős daliákra, akik
 a szilárd, a hatalmas, öblös
 gályákon a tengeren által
 hozták meg a Trója bukását,
 és Pleiszthenidész Agamemnón
 volt vezérük, e férfi-vezér, a derék agg
 Atreusz oly hős,
 daliás fia.
 Mindezeket csak a szent Helikónon a
 bölcs múzsák kara tudná zengeni:
 nincs olyan emberi lény,
 ki folyékonyan elsorolná
 mind a hajók neveit, s hogy az argoszi
 nép hogyan érte el aigai tengeren
 által a lónevelő
 Tróját, s az akhaiokat bronz
 pajzsukkal, a férfiakat, kik
 közt ott menetelt a csatában
 oly bátor Akhilleusz, a szélnél
 gyorsabb, és az erős Telamóniosz Aiasz.

 ----- az aranyhuru
 Hüllisz szülte a szép Tróiloszt, akit
 trójai és danaosz,
 mint újra meg újra öntött
 jó sárgarezet szinarannyal,
 gyakran vele összehasonlít.
 Köztük nyered el te a szépség
 fényét, Polükratész, az örök diadalmat,
 mit dalom által
 nyerek el magam.
Kálnoky László fordítása

NÉPDALOK

MALOMDAL

ᾠλει, μύλα, ἐλεῖ...

Örölj, malom, örölj,
mert maga Pittakosz öröl,
pedig ő Mütiléna királya.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

SPÁRTAI KARDAL

ΛΑΚΩΝΙΚΑ

Öregek kara:

Mi voltunk egykor bátorszívű férfiak.

Férfiak kara:

Mi most vagyunk, ha úgy tetszik, megláthatod.

Gyermekek kara:

Mi meg leszünk sokkal különbek nálatok.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

KOLDUSOK ÉNEKE OLAJÁG-ÜNNEPEN

ΕΙΠΕΣΙΩΝΗ

Hadd menjünk be a házba, a nagyvagyonú urasághoz,
ő biz' elég tehetős, kire csőstül hull a szerencse!
Önmagatoktól nyíljatok, ajtók, mert jön a Bőség
dús adománya, s a bőséggel virulón a vidámság
és a derűs nyugalom. Sok edény legyen itt tele mindig,
nagyra dagadjon a teknőjében az ünnepi tészta,
hadd mosolyogjon a szézá-m-fűszeres árpa-cipó rá.

Dízkocsin érkezék fia házához felesége,
izmos-inú, sebes öszvérpár robogón vigye hozzá,
s ő, ha a széknél szőne, borostyánkő-padon álljon.
Így jövök, évenként jövök én el, akárcsak a fecske
száll be mezítláb pitvarodig. Nosza, hozz alamizsnát;
Apollo koldusának tarsolyába tedd,
akármit adsz; - ha nem: mit álljunk itt tovább?
Nem úgy jövünk, hogy itt akarjunk lakni majd!

Franyó Zoltán fordítása

VERSENY-DALOKBÓL

Ἀρχεῖ μὲν ἐγὼ ν...

Kezdődik a nagy verseny, int már
a leggyönyörűbb díj; itt az idő,
most ne habozzunk!

*

Rúgjátok a lábatok, fiúk,
magasra ki, dárídózzatok
még vadabbul!

*

Végződik a nagy verseny, int már
a leggyönyörűbb díj; itt az idő,
most ne habozzunk!

Franyó Zoltán fordítása

GYERMEKDALOK

ΠΑΙΔΙΑΙ

A: Most én, a farkas, űzlek.

B: Ha űzöl is, nem érsz el!

A: Te teknős-teknősbéka, mondd, mit is csinálsz?

B: Milétosz enyhe gyapjupelyheít szövöm.

A: Miként esett az, hogy fiókád elveszett?

B: Fehér lováról ugrott tengerárba ő.

A: Mondd, hol van a rózsám, szép ibolyám
és hol van a zsenge zsályám?

B: „Nos, itt van a rózsád, szép ibolyád
és itt van a zsenge zsályád.”

Áldást hozzon a sors keze,
szálljon rátok egészség;

Küldik az istenek általunk
mindazt, mit ti kívántok.

Űzzük a baglyot, éji-szavú baglyot e tájról,
névtelenül ki a gyors gálya-hajókra repüljön.

Franyó Zoltán fordítása

RHODOSZI FECSKEDAL

Ἠλθ', λθε χελιδών...

Megjött, megjött a fecske,
a szép időt hozza,
a szép évet kezdi,
a begye fehérke,
és a háta fekete.
Te a fügesajtot gördítsd
kövér házadból,
hozd a boros kancsót,
a sajtot kosárban.
A fecske a kalácsot sem,
bablisztból sült kenyeret sem
utasítja vissza.

Elmenjünk-e hát vagy kapunk valamit?

Megyünk, ha adsz, ha nem, mi nem megyünk tovább,
vagy visszük a kaput vagy az ajtó-bütüt,
vagy visszük asszonyod, ki most még bent csücsül,
kicsike ő, könnyen visszük el.
De ha adsz valamit,
adj nagy valamit.
Nyisd meg, nyisd meg ajtód a fecske előtt!
- Hisz nem vagyunk mi vének, gyermekek vagyunk.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

ANAKREÓN

ARTEMISZHOZ

ΕΙΣ ΑΡΤΕΜΙΝ

Esdem, szarvasölő leány,
Zeusz aranyhaju gyermeke,
 szent úrnője vadaknak,
Artemisz, jer a Léthaiosz
örvényéhez, a hősszívű
férfiaknak e városát
kedveld: nem gonoszak, kiket
 véd itt pásztori pálcád.

Devecseri Gábor

DIONÚSZOSZHOZ

ΕΙΣ ΔΙΟΝΥΣΟΝ

Herceg, kit bika-borjúként
pajkos, víg Erosz, éjszemű
 nimfa-raj meg a bíbor
Küprisz hancurozón kísér,
míg nagy csúcsokon át vonulsz,
esdőn kérlek, Uram, szelíd
szívvel jőjj ide, légy kegyes,
 hallgass meg, Dionúszosz:
vedd rá szép Kleobúloszom
szívét, hogy neki is legyen
 kedves már a szerelmem!

Franyó Zoltán fordítása

GYERMEK, SZŰZI TEKINTETŰ...

Ὡ παῖ παρθένιον βλέπων...

Gyermek, szűzi tekintetű,
kívánlak, de te nem törödsz
avval sem, hogy az én szívem
 gyeplőszára kezedben.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

BÍBOR LABDÁJÁVAL...

Σφαίς ἡ δὲ ᾧ με πορφυρέ ...

Bíbor labdájával imént
megdob Erósz, az aranyhajú,
úgy hív játszani szépsarús
 lánykával csalogatva.

Ez meg, mert a nemesfalú
Leszbosz lánya s az én hajam
ősz már, semmibe sem veszi,
 máris másra kacsingat.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

SZERELMI PÁRVIADAL

Φέξ' ἴδως, φέ'ς οἶον...

Vizet adj, de bort is, ifjú,
hamar adj pazar-virágú
koszorút: ma még Erósszal
megyek én ököltusára.

Franyó Zoltán fordítása

BORDAL

Ἄγε δὴ, φέξ', μν, Ἐπαῖ...

Gyere, gyermek, add a korsót,
hadd iszom ki egyhuzamban;
bele tíz pohár vizet tölts,
bele öt pohárnyi bort önts,
hogy az illetet ne sértsem,
csak örömmel iddogáljak.

Nosza rajta! Mégse zúgva,
dübörögve és dobogva,
sivitozva, mint a szittya,
csak igyunk mi móddal-okkal,
vigadozva szép dalokkal.

Devecseri Gábor fordítása

TÖREDÉK A HALÁLRAÓL

Πολλοί μὲν ἤμιν ἤδη...

A halánték deres immár, a haj ősül koponyámon,
fiatalságom elillant, feketéllnek fogaim már,
oda van multam, az édes, rövid és csúf, ami jön még.
Remegek már a haláltól, hisz a Hádészban a szöglet,
ami vár rám, hideg és szűk, a lejárát is ijesztő,
s aki egyszer lemegy, az már soha fel nem jön a fényre...

Radnóti Miklós fordítása

A VETÉLYTÁRS

Πῶς μὲν ἦκων βεσβέσιον...

Hej, azelőtt szörsüveget, szűkre kötött gunyát viselt,
tarka fakockát a fülén és kiaszott hasán reves
kis marhabőrt: egy ócska pajzs
piszkos, avított bőrhuzatát. Rossz kenyeres-kofák, ledér
férfi-faló némberek orv cinkosa volt gaz Artemón,
e szennyes életű lator.
Volt kalodák járma nyakán, s már a kerék is törte őt,
sokszor ütött végig a szíj rajta; szakállá szálait
s haját kitepték százszor is.
Most fogaton jár ki s arany fülbevalót is látni már
Kúke fián; - szép elefántesontnyelű ernyőt tart, miként
az nők szokása...

Franyó Zoltán fordítása

SZERENÁD

Ἠρίστησα μὲν ἡσίου...

Gyorsan faltam a reggelim:
egy kis házi pogácsát,
s ittam egy kupa bort; no most
halkan játszom a finom
lanton: hajnali dalt az én
kedves, kis szeretőmnnek.

Franyó Zoltán fordítása

EGY LEÁNYHOZ

ΕΙΣ ΚΟΡΗΝ

Thrák csikó, miért szaladsz el, görbe szemmel rámtérintve,
íly vadul? tán azt hiszed, hogy semmihez sem értek én?

Hidd csak el, hogy könnyűszerrel rádvetem még ezt a zablát,
és a gyeplőt kézbetartva, körbe kényszerítelek.

Még ma lány füvet harapdász, könnyeden szökellve játszol,
mert ki hátadat megülje, nem került derék lovas.

Devecseri Gábor fordítása

GYŰLÖLÖM...

Οἷ φιλέω...

Gyűlölöm azt, aki telt kupa mellett bort iszogatván
háborut emleget és lélekölő viadalt.

S kedvelem azt, aki bölcs és Aphrodité meg a Múzsák
szép adományairól zengve szeretni tanít.

Radnóti Miklós fordítása

HIPPÓNAX

A BÚPALOSZ-ÜLDÖZŐKBŐL

KATA BOYΠΑΛΟΥ

Halljátok Hippónaxot: Klazomenai népe,
én nem vagyok már, Bupalosz megölt engem!

*

Ilyképp Erüthrai ifjait behálózván
anyjával-ágyas Bupalosz s Arétésze,
kicsalta tőlük oly szegényes élelmük...

Horváth I. Károly fordítása

KOLDUS-FOHÁSZ HERMÉSZHEZ

Ἰῆς μὲν , φίλ' Ἰῆς μὲν ...

Hermész, szívem Hermész, te Máia szent sarja,
Külléniosz! Könyörgök, ó, nagyon fázom!

Adjál köpenyt Hippónaxodra s ingecskét,
szandálka és bundácska is legyen hozzá,
s arany-sztatér, vagy hatvan, úr zsebéből jött!

*

Adjál köpenyt Hippónaxodra, mert fázom
s fogam nagyon vacog!

Horváth I. Károly fordítása

FORDÍTOTT HÁLAIMA HERMÉSZHEZ

Ἐμοὶ γὰρ οἴκῳ ῥοκάς...

Nem adtál énnekem köpenyt, nem adtál hát,
jó-bolyhosat, vad télidőben enyhítőt,
s két lábamat se fedted bunda-bőrökkel,
hogy nagy gumók ne fagyjanak szegényekre.

Horváth I. Károly fordítása

SOROK PLÚTOSZRA

Εμοὶ δὲ Πλούτος...

Nem mondta Plútosz énnekem, hiszen vaksi,
nem mondta még lakomba jőve: „Hippónax,
adok neked harminc ezüst-minát, és még
sok mást, mi kell.” Elméje sincs egész rendben.

Horváth I. Károly fordítása

FÉRFI-TANÁCS HÁZASSÁGRA

Γάμος κἀπιστός ἔστιν...

Bölcs férfinak jó házasság csupáncsak az,
ha józan elmét hoz magával asszonya:
házát csupán e nászajándék óvja meg.
Ám bárki nőt puhult gyönyörre visz haza

zsarnok helyett az húszivű baráttra lel
s míg élte tart, szilárdan építhet reá.

Horváth I. Károly fordítása

SZIMÓNÍDÉS

DANAÉ

... ἄτε λάζνακι ὧν δαιδαλέα...

Mikor a remekmívü láda
vitte, s a fűvó szél meg a víz megmoccanó tükre
eltöltötte félelemmel, s arcát mosták könnyei,
kedves keze Perszeuszt tartotta ölelve
és szólt: Gyermekem, ó mi szakadt reám
S te alszol, elnyugtat a tej, békés szívvel szunnyadsz e szomorú
ércszöges deszkák közt,
s a fénytelen éj, a kéklő sötétség borul rád.
Sós víz ha felülről hajad éri a mélyben,
míg elmegy a hullám, nem bánod,
sem a szél-süvöltést,
fekszel csak, a bíbor kendő betakarja szép arcodat.
S ha megriaszt téged is, ami riasztó,
az én szavaimra figyelhet finom füled.
Azt mondom, aludj, kicsi gyermek, aludjon a tenger,
aludjon a végtelen veszély,
s valami változás jöjjön már, Zeusz atya, tőled!
De ha vakmerő szóval imám
többet kér, mint ami illet, bocsáss meg nekem.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

ARETÉ

Ὅστις τις λόγος...

Van tanítás erről is:
férfi erénye magas, járatlan sziklaszirteken lakik;
könnyű lábú nümphák szent kartánccal ott veszik körül,
és akármilyen halandó szem nem is láthatja őt,
csak kibe izzadság foga mart, a lélekemésztő,
s bátran lép a csúcsra fel.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

EMBER VAGY

Ἄνθρωπος ἦν...

Ember vagy: ne találgasd, mit hoz a holnapod,
s boldog férfit látva ne mondd, meddig lehet az,
mert oly hirtelenül a könnyű
szárnyú légy sem tűnik el...

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

THERMOPŪLAI

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙΣ ΘΑΝΟΝΤΑΣ

Thermopülai halottainak
sorsa a jó hír, szép a bukásuk is,
sírhelyük oltár,
emléket idéz siratásuk, a gyászt eltörli dicséret,
mert ilyen temetőhelyet
meg nem ront az idő, mely mindent jármába hajt.
Hős férfiaké ez a kert, befogadta lakónak
Hellasz tiszteletét. Leónidasz,
Spárta királya bizonysgot tett: tőle maradt reánk
a férfi-erény koszorúja,
s ami el nem apadhat, a hírnév.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

VÁLASZ KLEOBÚLOSZNAK

Τίς κεν ἀνήσειε...

Ugyan ki dicsérné józan eszű Lindosz lakosát, Kleobúloszt?
Nem ragyogóbb-e a hold és az aranytüzü nap,
szép csobogású folyók és a tavasz virulása,
s tengeri örvények nem érnek-e többet e kőnél?
Nem ér fel az istenekkel egy oszlop, bármi erős,
széttöri emberi kéz. Csak ostoba férfi
képzeltet ilyet.

Kerényi Grácia fordítása

A PLATAIAI CSATA EMLÉKÉRE

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΠΛΑΤΑΙΑΙΣ ΜΑΧΗΝ

Mind, kik e táj közepén, dúsforrású Ephürében
laknak, a harci erény jónevű mesterei,

*

vagy Glaukosz földjén, a korinthuszi vár közelében,
így örökítik meg nagy hadi tetteiket:
égbeszökő arany emlékkal. Hadd kapja a gyors hír
szárnyra dicső nevüket s hősi elődeikét.

Kerényi Grácia fordítása

A NÍSZAIAI EMLÉKOSZLOPRA

Ἰλλάδι καὶ Μεγαρῆσσιν...

Hogy Hellaszt s Megarát a szabadság napja hevítse,
küldtek a végzet elé, s ránk szabadult a halál.
Jöttünk Euboiából, a hegyfok alól, hol a szűzi
soknyilu istennő, Artemisz otthona van;
és szirtes Mükalából, meg Szalamisz közeléből,
phoinix-földi hajón irtva vitézül Arészt,
és a boiót síkságról is, kik bátran emeltünk
lőháton robogó vad katonákra kezét;
most hódol vendégszerető Níszaia előttünk,
ím, a piac közepén őrzi nevünket e kő.

Kerényi Grácia fordítása

A KÜPROSZI GYŐZELEM EMLÉKÉRE

Ἐξ οὐρυῆς Ἐξώπην...

Ázsia partjairól amióta levágta a tenger
Európát, s vad Arész úzi az emberi fajt,
földi halandók nem hajtottak végre hasonló
tettet a partokon és tengereken soha még.
Mert e vitézek Küproszban sok médre lecsaptak
gyilkosan, és a vizen száz teli harci hajót
vettek a phoinixoktól el, hogy nyögte hatalmuk
Ázsia: két kézzel verte a had vihara.

Kerényi Grácia fordítása

ANAKREÓN SÍRJÁRA

Ὁ Ἄτος Ἀνακρεΐοντα...

Íme, Anakreiónt, akit éltet a Múza örökre,
őt, ki Teószba való, rejti e dalnoki sír;
őt, kit Erószok, kit Khariszok bízattak a dalra,
s ifjak iránt érzett vágyairól muzsikált.
Most egyedül rossz néki alant, nem mintha a napfényt
elhagyván, feledést nyujtana mély Akherón,
ámde azért, mert szánja a bájdús ifju Megisztész,
s thrák Szmerdiászt, akikért hasztalan úzi a kín.
Ám gyönyörűséges dalait most sem feledé el,
Hádészban ma is él s hirdeti őket a lant.

Kerényi Grácia fordítása

SZTÉSZIKHOROSZ

ÁELIOSZ HAZATÉR

Ἀέλιος δ' Ὑπεριονίδας...

Áeliosz, Hüperión gyermeke íme, aranyló
kelyhe mögül kibukott s befutotta a tengert,
hogy a szent, a sötétvizü éjszaka mélyire érjen,
ahol anyja lakik, felesége meg édes gyermekei.
S a babérlugasok ligetébe belépve
megállt Zeusz nagy fia.

Kerényi Grácia fordítása

KÜPRISZ BOSSZÚJA

... οἴνεκα Τυνδάρεος...

Tündareosz valaha
áldozva az összes égilakóknak, a dúsadományu
Küpriszt kihagyá, amiért a haragvó
leányaiban büntette meg őt: mert mind csapodár lett,
s váltogatta urát.

Kerényi Grácia fordítása

A MÚZSÁRÓL

ἢ Μοῦσα γέ οἱ ἐπόζως...

A Múza nem azt ízlelgeti csak, mi virul, de az érni sovárgót
is beragyogja tüze.
Engem se hagy el, mióta először
zengedezett gyönyörű dalokat széphangu, sokajku
fuvolám.

Kerényi Grácia fordítása

KIKELETKOR

Τοιάδε χρὸ Χαρίτων...

Ily népdal kell - puhafürtü
Kháriszok éneke, phrüg
dallamra talált zene zengjen
frissen, üdén,
hogyha tavasz közelít.

Franyó Zoltán fordítása

TIMOKREÓN

THEMISZTOKLÉSZ ELLEN

Ἀλλ' ἐπὶ γὰρ Πανσανίαν...

Te Pauszaniászra tekints
rajongva, Xanthipposzt magasztald,
s Leutükhidészt, - de biz' én
csupán Ariszteidészt dicsérem:
jobb a dicső, nagy Athénből
nem jött, amióta a gaz
Themisztoklészt megrótt a Létó, -
mert ő, ez a csalfa, hazug,
rut áruló vendégbarátját,
Timokreónt a kicsalt
kalóz-ezüstért nem vitette
el haza Íalüszoszba;
elvette a három ezüst
talentumot s eltünt hajóján.
Orvul hazavitt sok üzért,
mást számüzött, sok mást legyilkolt,
gyült a zsebében a pénz;
kocsmát nyitott az Iszthmoszon, hol
csontot adott, sose hust;
bár ettek ebből, ám Themisztoklészt
elátkozták haláláig.

Franyó Zoltán fordítása

UGYANAZ

Οἷκ ὅσα Τιμοκρέων...

Nemcsak Timokreón az, ki méd
hadakkal összeesküszik;
van más, ki éppilyen gazember.
Nemcsak én vagyok ravaszdi,
van biz' ilyen sunyi róka még!

Franyó Zoltán fordítása

PRATINÁSZ

ÚJ TÁNCDAL

Τίς ἰ θόρυβος ~ ~ε;...

Mi legyen e zenebona?

Mi ez a ficáncolás?

Mi dobog ily esztelenül

Dionüszosz eme szent zene-padozatán?

Az enyém, enyém Bromiosz,

nekem illik e zaj,

ez a vad dobogás,

ha a hegyekbe futok csupa nimfa között,

hattyui módra vezetni

tarkaszárnyu éneket.

Mert a tánc dallamát tette Pie-

risz fejedelmül; a flóta

jőjjön majd utóbb a kar-

tánchoz: ez csak szolga itt.

Ricsajban, ajtódöngetésnél,

ölre-menő, berugott suhanchad élén

ott legyen csupán vezér.

Dobd el ezt a fúvót,

torka mint a béka vartyog;

be a tűzbe e nyálfacsaró furulyát,

e lihegve dadogó dalütem-nyomorítót,

e fúró-kivájta víjjogó lomot!

Nézd: karod s lábad ön-kedvedért

rugdosod ficáncolón, Thriambo-dithürambosz,

repkény-fürtös isten,

halld tehát e tánc dór melódiáját!

Franyó Zoltán fordítása

AISZKHÜLOSZ

AGAMEMNÓN

(Részletek)

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

ŐR

Ti istenek, kínomnak véget vessetek;
egy hosszú éve őrködöm s úgy fekszem itt
az Átridák tetőjén hasmánt, mint az eb,
így nézem én az éj csillagseregletét,
a földi embernek telet s nyarat hozó
uralkodó nagy égi fényességeket,
a sorvadozva gyöngülőt s a fölkelőt.
Most is lesem, hogy gyúl-e már a fáklya-jel,
a tűz-sugár, a hírhozó, hogy Trója már
ledőlt, bevettük: így akarja, rendeli
a férfitervű nő reménykedő szive.
Harmatmegeste éji-vándor ágyamat
nyomván, ez álmok-elkerülte fekhelyet
- mert hisz nem álom állong itt, de félelem,
a szemhéjam hogy le ne szorítsa szunnyadás -
mikor dúdolni vagy fütyülni kezdenék,
a szendert visszaéneklő varázsszerűl,
e ház balsorsán sírok nyögve akkor is,
mert nem vezérli már a régi bölcsesség.
Ó, bár ez éj kínomnak véget vetne már,
s jóhírt ragyogni gyúlna éji tűz-sugár.
Légy üdvözölt, napfény-jelentő éji láng,
ki Argosz-szerte sok körtáncot is jelentsz,
mely mind e hír nyomán hullámszik hálaként.
Be jó, be jó!

Agamemnón asszonyának megjelentem ezt
fennen kiáltva, hogy serkenjen föl hamar
kerevetjéről, s a házat víg zaj verje föl
e fáklyafény miatt, ha immár Ílions
bevettük, mint a lángoló jel hirdeti:
s a megnyitót a tánchoz én magam ropom:
uram kockája jó esését felrovom,
az őrködésem háromszor hatot dobott.
Bárcsak lehetne már uram kegyes kezét,
midőn belép, e kézzel illetnem megint;
egyéből hallgatok: - nagy súly van nyelvemen:
- a ház, ha tudna szólni, mindent pontosan
mondhatna el; csak annak szólok szívesen,
ki érti, hogy mit mondok; annak nem, ki nem.

*

KAR

Ma tiz éve, hogy a Priamoszra törő
nagyerős vezető, Meneláosz az úr
és Agamemnón, kire Zeusz kegye szállt
- kettőstrónú, kettősjogarú
Átreida-fogat - nagy ezergályás
argoszi hadját erről a partról
társul tusakodni vezette:
kebelükből kélt nagy hadriadás,
valamint keselyűk rínak keserűn,
ha fiókátlan fészük föliben
kavarog röptük,
csupatoll-evezővel evezve leget,
s fészüket őrző

töredelmük a semmibe foszlott,
hanem ezt odafönt hallja Apollón
vagy Pán, vagy Zeusz, e madárzokogást,
közelébe-lakók élesszavu búját,
s késve, de mégis

elküldi a bosszu-Erínüsz:
Vendégvédő Zeusz is az Átreusz
fiai küldötte Pariszra ekép,
s férfiövezte Heléna miatt vert
test-nehezíteni sok vad viadalt
föl, ahol lerogyott a fővenybe a térd,
hol a lándzsa csaták kezdetein már
töredezvén tört

az akháj meg a trójai nép közt.
Úgy jön a végzet, mint ahogyan már
jönnie kell: ha ki nem gyul az oltár,
áldozat éghet, a cseppje csöpöghet,
szívós harag arra nem enyhül.

Vének, mi, akik gyöngé tagokkal
akkor a haddal ki se szállottunk,
vesztegelünk itt,
az erőnk gyereké, bot a megtartónk:
hisz a zsenge kebel velejét kezdet
kezdetekor nézd: ugyanígy nem Arész
lakhelye az; s hát aki vén már és
lombja kiszáradt? Az uton három
lábon tipeg és nem erősebb már,
mint a gyerek, s csak
fel-alá bolyg: nappali álom.

De te, Tündareosz
fejedelmi leánya, Klütaimésztra,
mit akarsz? mi a hír? mi okozta, hogy ég
a szavadra, lobog
mindenhol az illatos oltár?
Mindet, ki vigyáz várunkra, a ház,

meg az ég, meg a mély s a piactér
isteneit mind
adományok lángja köszönti:
innen s onnan is égbemagasló
láng meredez fel, megtöltik a szent
drága kenetnek
igaz-illatu enyhe szelíd szereit
a király palotája zugából.
Mindazt mondd hát el, amit lehet és
mondani illik, s légy orvosa már
ennek a gondnak, mely néha gyötör
s gonoszul megijeszt, de van úgy: a remény
áldozatodból kél s tovaúzi
tőlünk a mohó
bús gondot, a lélekemésztőt.

El tudom én az erős csodajelt, mely a hős hadak útján
kélt, harsogni: az isteni kegy belehell lelkembe
aggságomban dalra erőt még:
az ifju Hellász frigyessült vezetőit, a kettős-
trónu hatalmat
mint küldötte a bős sas a trójai
földre boszúló kéz- s kelevézzel,
gályák két fejedelme elé repült
két fejedelmi madár: feketén egy,
fehéren a másik, a ház közelében, a lándzsát
rázó kéz felől, ormon
falva mohón viselős nyul-anyát kicsinyestül, a végső
futáskor elfogott nyulat.
Zengd csak a, zengd csak a gyászt, de a jó hadd győzzön.

Ott a sereg figyelő jóspapja az indulatukban-
egy, heves Átreidákat, a had vezetőit látta
bennük nyomban, s szólt csodafejtve:
„Ez út idővel Priamosz falait letapossa;
bástyafalának
minden kincse, amelyet a nép bírt,
vésteli végzet karma közé hull;
csak ne küldjön egy isten irigy ködöt
Trója-evő lecsapó seregünkre:
mivel haraggal telik Artemisz szent szive, szánván
apja szárnyas ebétől
ellésének előtte befalt nyulat és hasi vemhét:
a két sas étkét gyűlöli.”
Zengd csak a, zengd csak a gyászt, de a jó hadd győzzön.

„Ilyen szelídszívű a Szép,
ki bős oroszlán tipegő kicsinyét
s minden erdei vad csecsemőjét
védvén, nézi gyönyörrel mindet;
ő hív most, hogy fejtsem a jósjelt,
mely minekünk örömet s bajokat jelent.

De kérem én segítő Paiánt is,
hogy huga vissza ne tartsa soká a mi
gályarajunkat irigy vad széllel,
s jogtalan áldozatot ne kívánjon, oly éttelen étket,
mely ácsolva családi viszályt, nem féli a férjet:
s újrakelő Harag őrzí
folyton a házat, ügyel, bosszút áll gyermekölésért.”
Így süvitett Kalkhász, elegyítve a bút nagy örömmel,
mondva madár-útról a király házára a jós-szót;
hát te is éppígy
zengd csak a, zengd csak a gyászt, de a jó hadd győzzön.

Zeusz! mert bárki légyen ő, e név
hogyha kedves őneki,
ajkam ezzel illeti;
más olyanra nem lelek,
bárhová is fordulok,
kívüle, hogyha hiú terehét a szivemnek
kell lerázni biztosan.

Az, ki rég erőshatalmu volt,
minden harcra bösz csatár,
szóba sem jöhet ma már,
és utódja is letűnt,
győztesére lelve már;
ám aki Zeusz diadalma felől szivesen zeng,
mindenekfölött okos:

bölcseségre ő vezet,
embereknek ily szabályt
ad: „ki szenved, az tanul”;
álmában szívére csöppen a
büntudó kín a vétkesnek, így
észretérni kényszerül:
ily erőszakos kegyes hatalmak
ülnek szent kormánypadon.

S az akháj hajók idő-
sebb vezére semmi jóst
nem szidalmazott, a sors
szélvészével egyetértve szólt -
akkoron, hogy nem indulhatott
népe vízre s éhezett
Khalkisz ellenében, áradó hab
verte Aulisz öblein.

Fuvalmak Sztrümón felől eredtek,
időlopók, bőjthozók, bezárók;
a férfihad bolyong, s rohad
gálya és kötélzet
miattuk, s ők időt kinyujtva,
Argosz virágát eként
kisorvasztják: s midőn a jós szava

a keserű időnél
még nehezebb irat kért
- Artemisz-óhajul -, a két
Átreidész jogarával
csapva le, nem tudta vissza-
fojtani már a könnyét.

A báty-vezér ott eként emelt szót:
„Nehéz a szívem, ha nem teszem meg,
s nehéz megölni gyermekem,
őt, a házam ékét,
beszennyezvén a szüzi vérrel
apjának ontó kezét
az oltárnál: mi itt a bűn, mi nem?
hagyhatom-é hajóim
s társaim én a bajban?
Áldozatot, mely a szelet
szünteti meg s ily szüzi vért
nagyhevesen vágyni: igaz
jog - legyen így, javunkra.”

A kényszerűség igábatörte,
s utána már mint a változó szél,
a bős, az iszonyatos, gonosz, -
csapongva elméje vakmerő lett:
ilyen merésszé
tehet halandót
az ártani nyomorult csunya téboly:
leányát ledöfte ő,
nőboszuló hadát hogy így
tudja vezetni vízre,
áldozatot kínálván.

A szűz esengő, apját sikoltó
szavát s ki-nem-nyílt korát se szánta
a harcra-törekedő tanács:
az apja intett, s oltári szolgák
miként a kecskét
oltár fölébe
emelve ima után a beburkolt
s fejét csüggesztő leányt,
s tartva erősen, az édes
ajkat erőszakos fék-
kel betömik, nehogy még

a házra átkot kiáltson szava.
S mikor leomlott a földre sáfrány
ruhája, esdő nyilat
lőtt az áldozókra mind
szeméből külön-külön,
mint ha néma kép kíván
beszélni: hányszor dalolt

apja termében, asztalánál
a férfiak közt e szűz
tisztá hangján a har-
madik kehelynél paiánt
a gyöngéden-szeretett apáért.

Mi lett utóbb, nem tudom, nincs szavam!
Kalkhász a célját el nem hibázza.
S Diké bizony kínnal és
oktatóan látogat;
s mi eljön - ha itt leszen,
megtudod; ne lesd előbb;
előbb siratnád csak így;
a hajnal úgyis világra hozza:
de vajha jó fordulat
jönne minderre, mint
e földnek itt érkező
egyetlen gyámola is kívánja.

*

KASSZANDRA

Jaj, jaj; milyen tűz árad így szét testemen;
te Farkas-ölő Apollón, jaj, ó jaj nekem.
A kétlábú nöstényoroszlán, az, ki a
farkassal pározott, míg távol volt jó ura,
engem szerencsétlent megöl; beléveti
kavart mérgébe most a bért érettem is:
férjére fenve kardot, fennen kérkedik,
hogyan rajta így a jöttömért is bosszút áll.
Miért viselnem itt nevetségemre még
e jós-botot s e jós-szalag nyakdíszét tovább?
Előbb, mint vészbe hullok, elpusztítalak:
no, vesszetek, hisz veszttem váltja vesztetek;
helyettem más nőt gazdagítson átkotok.
Imé, Apollón foszt meg engem, senki más,
a jósruhától, ő, ki sokszor látta már,
hogyan még e díszben is mint gúnyolt engemet
barát s ellenség - ebben nem különbözött:
kóbor csavargó papnőnek csúfoltak, és
éhenkórász koldusnak, és én türtem ezt;
és most, ki engem is jósnővé tett, a jós,
ilyen halálos végső sorsba kergetett:
mert nem az apám oltára - vágótőke vár,
mely majd kiomló forró véremtől vörös.
De istenektől tiszteletlen nem halunk:
jön majd a másik, eljön majd a bosszuló,
az apjáért anyját lesújtó sarjadék,
ki messzebolygó száműzöttként tér haza,
hozván családját átkának zárókövét:
apjának elhanyagolt teste hívja őt.

De én miért nyögök, miért siránkozom?
Hisz láttam én először Trója városát
ledőlni, mint ledőlt, s most hódítói is
eldőlnek éppúgy, istenítélet szerint;
megyek, teszem, mi kell, eltűröm hulltomat:
az istenek nagy esküt tettek erre már:
s ez ajtót úgy köszöntöm, mint Hádész-kaput;
csak azt kívánom, hogy jól sujtsanak reám,
ne vergődjem, szelíden folyjon vérem el,
és így lehessen majd lezárnom két szemem.

Devecseri Gábor fordítása

EUMENISZEK

(Részletek)

EYMENIAEΣ

*Szín: Delphoi, Apollón temploma előtt. A Püthia
jobbról megjelenik és a templom zárt kapuja
felé indul. De mielőtt belépne, megfordul*

A PÜTHIA

Esdő szavammal minden istenek közül
Gaiát, az ős-jóst tisztelem meg; majd Themiszt,
ki, mint beszélük, másodikként ülte meg
az anyja jósló-székhelyét; s harmadsoron
erőszak nélkül, mint Themisz kívánta is,
a Földnek egy más títán-lánya nyerte el,
Phoibé: s ajándékul Phoibosznak adta át,
midőn világrajött ez s tőle nyert nevet.
Phoibosz tehát Délosz tavát és szirtjeit
elhagyta, s átevezve Pallasz gálya-járt
partjára, eljött, és a Parnasszoszra szállt.
Útján kísérték s hódoltak nagyon neki
Héphaisztosz ösvénykészítő magzatjai,
s szelíddé tették földünk vad vidékeit.
Megérkezett, fennen becsülte őt a nép
s Delphosz király, e föld kormányozó ura.
S az elméjét jósművészettel töltve meg,
negyedszer, jósul, őt ültette Zeusz ide,
s most apja, Zeusz, szóhirdetője Loxiász.
Ez istenekhez száll tehát első imám.
A Templomörző Pallasz is legyen dicsért;
és mind a nimfát tisztelem, ki Kórükosz
madár- s isten-szerette barlangjában él:
Bromiosz az úr fölötté - nem felejttem el -
mióta hadba-vitte bakkhánsnő-raját,
és Pentheusz végzetét mint nyúlét szötte meg.
Pleisztosz patakjait, Poszeidón erejét,

a Teljesítő, Fönti nagy Zeust hívom én,
s elfoglalom, jósnő, jósnői széket.
Adják meg, hogy beléptem minden eddigi
jöttömnél jobb legyen; s ha van hellén jelen,
sorsot kivette sorra jőjjön, mint szokás:
mert jósolok, miként az isten rávezet.
(Belép a templomba, de visszahőköl, s az oszlopnak dől)
Jaj, szörnyű szólni róla, szörnyű látni azt,
mi engem Loxiasz lakából visszaűz,
hogy már erőm is elhagy, állni sem tudok,
s kezem segít előre fürge láb helyett:
agg nő ha fél, már semmi, nem több, mint gyerek.
Midőn a sok-füzérű zúgba lépek én,
egy istenektől-útált férfit látok ott
mint kérlelőt megülni földünk köldökén,
kezéről vér csöpög, friss sebből most kivont
kardot fog és magasranőtt olajgalyat,
körültekerve gondosan dús gypjuval,
fehér pehellyel: eddig érthető szavam.
De e férfiú előtt egy furcsa nő-csapat
a székeken körül megülve szendereg:
nem asszonyoknak, ám Gorgóknak mondanám,
de mégse Gorgó-félékhez hasonlítom:
láttam lefestve, kik rég Phíneusz ételét
ragadták el: olyanok, bár szárnyatlanok,
de oly sötétek és egészen undokok:
távoltart tőlük hortyogó lehelletük,
szemükből borzadalmas cseppek hullanak;
s a dísz, mit hordanak, sem istenszobrok előtt,
sem embereknek otthonában nincs helyén;
e társaságnak törzsét nem láttam soha,
földet se, mely kérkedne, hogy ily fajzatot
baj nélkül fölnevelt s utóbb nem bánta meg.
S mi most jön, annak már maga e ház ura
viselje gondját, nagyhatalmu Loxiasz:
jós-orvos ő, csodák megoldó látnoka,
s más otthonokról is minden szennyet lemos.

*(Jobbra eltávozik. A templom kapuja kitárul:
Oresztész a Föld Köldökén ül; Apollón mellette áll;
Apollón oldalán Hermész; az Erínuszok körben,
a székeken alusznak)*

APOLLÓN

Nem árulód, örökkön őriződ leszek,
ha oldaladnál állok, és ha távol is,
az ellenségeidhez nem leszek szelíd.
A tombolókat itt lefogtam, láthatod:
álombahullt az undorító lánycsapat,
ős agg leányok, kikkel nem közösködik
egyetlen isten, ember, állat sem soha;

gonosz dologra lettek ők, hiszen gonosz
homályban élnek, Tartaroszban, föld alatt,
mint emberek meg églakók utálata.
De fuss előlük így is ernyedetlenül:
mert űznek ők a teljes nagy földrészen át,
bolyongó lépted bármi tájon át halad,
s ha tengeren, ha víz-ölelte városon;
vigyázz, e kínodat terelve túlkorán
ne lankadj, ám elérve Pallasz városát,
ott ülj le, ősi szobrát karral fonva át:
mert ott mi bírakat lelünk s engesztelő
varázsigéket, s arra is lesz eszközünk,
hogymind e kintől teljesen szabad lehess:
hisz én beszéltelek rá, hogy megöld anyád.

ORESztész

Nagy úr, Apollón! tudsz jogot nem véteni;
s mert tudsz, tanuld meg azt is, hogy már el ne hagyj,
s kezkesedik hatalmad arról, hogy segítsz.

APOLLÓN

Csak emlékezz, s ne győzzön félsz a szíveden!
(Hermészhez)

Te, egy-apatól vérszerinti jó öcsém,
Hermész, te őrizd! Légy nagyon, neved szerint,
Úton-kisérő: pásztorként vezesd az én
esdőmet itt: hisz tisztod Zeusz is tiszteli,
mivel halandókat jó sorssal ez kísér.

*(Apollón eltűnik. Hermész és Oresztész balra eltávoznak.
Klütaimésztra árnya megjelenik a templom közepén)*

KLÜTAIMÉSZTRA ÁRNYA

Aludjatok csak! Jaj! Mit érek véletek?
Míg engem, kit ti tiszteletlen hagytatok
a többi holt között, mivelhogy öltem én,
az árnyak közt sosem hagy el gyalázatom,
csúfságra bolygok - és kimondom nektek azt,
hogy ők, amott lent, ontják rám a vádjukat;
de lám, szerettemtől szenvedtem szörnyűt én,
s haragra énmiattam egy isten se gyúl,
bár anyagyilkos kéz vágott le engemet.
No nézd, szíveddel nézd meg itt e sok sebet:
az elme szemmel tündököl ha álmodik,
s halandók sorsa nappal meg nem látható.
Az én javamból már be sokszor nyaltatok
italt bor nélkül, józan édességeket;
s áldoztam éji szent lakomát a tűzhelyen,
oly órán, melyben más istenség részt se kér;
s mindezt ma lábbal megtaposva láthatom:
s ez itt, kisiklott s mint az őz tűnik tova,

a hálótokból így megugrott könnyedén,
s orrfintorítva néz reátok vissza már.
Hallgassatok rám, lelkemért beszéltem én,
jól értsetek meg, földalatti istenek:
Klütaimésztra, az álomkép, szólítalak.

KAR *(felnyög)*

KLÜTAIMÉSZTRA

Csak nyögjete, s majd addig ő továbbbszökik:
enyéimet megóvják, s engem senkisé.

KAR *(felnyög)*

KLÜTAIMÉSZTRA

Be mélyen alszol! meg nem indulsz kínomon:
s Oresztész elfut, az anyagyilkos, gyilkosom.

KAR *(följajdul)*

KLÜTAIMÉSZTRA

Jajgatsz, de szunnyadsz; hát miért nem kelsz hamar?
Mi más a dolgod, mint hogy ossz a szenvedést?

KAR *(följajdul)*

KLÜTAIMÉSZTRA

Álom s fáradtság, izmos összeesküvők,
kiszáritották, bős sárkány, mérgeket.

KAR *(kétszeres erővel élesen nyög)*

Fogd meg, fogd meg, fogd meg, fogd meg, figyelj!

KLÜTAIMÉSZTRA

Álmodban üzöl gyors vadat s csaholsz reá,
miként az eb, mely dolgát nem feledheti:
mit téssz? riadj föl! bágyadás ne nyomjon el,
s álomba lankadón se nézd el kínomat:
jogos szidalmaim májadba marjanak:
a józanok számára mindez ösztöke:
fuvalld utána vérhabos lehelleted,
aszald meg őt, beledből fűj reá tüzet,
a második futáson üzd, emésszed el.

(Az Erínüsze sorban fölriadnak és egyenként megszólalnak)

KAR

No, föl! no verd föl ezt, miként én tégedet;
alszol? no szökkenj! messze rúgd el álmodat!
Lássuk, vajon hiúság-é ez intelem.

Jaj, kedvesek! lever a gyöttelelem, -
kínlódtam, és hiába, jaj, milyen sokat -
iszonyu kín gyötört, szomorú szenvedés,
nem is tűrhető: -

vadászhalómból elfutott-szökött a vad. -
Levert az álom, s a zsákmány oda!

Jaj, Zeusz fia! be csalafinta vagy! -
ifjan legázolsz ily öreg hatalmakat -
a kegyeletlen és szüleihez gonosz
fiút pártolod, -
kiloptad őt - isten! -, ki anyját ölte meg: -
ki mondaná még, hogy így volt helyes?

Álmomban énhozzám gyalázat érkezett,
ütött, mint ahogy kocsis ragad
kezibe ösztökét,
szivem alá, májam alá:
ím itt a korbácsoló,
kínozó, kínozó,
az az iszonyú fagyos, az a nehéz.

Ilyet mívelnek hát az ifju istenek,
igazságtalan parancsolók:
csöpög a trón: csurog,
fölül-alul esik a vér,
ím itt a Föld köldökén
véresen, rémesen
feketedik a nyomorú iszonyat.

Itt ő a jós, itt önmagát mocskolta be,
a maga jós-zugát;
senkise - ő akarta;
ki rövidéletűt, noha tilos, kegyel,
s az ősi sorsokat nyűvi szét.

Rám kint hozott, de ezt itt mégsem oldja föl;
noha a föld alá
fut, szabadulni nem fog,
mehet akárhová ez a gonosztevő,
fejére sujt az új bosszuló.

(Apollón hirtelen megjelenik)

APOLLÓN

Ki innen, házamból hamar, parancsolom,
hagyjátok el sietve jóshelyem zugát,
nehogy megérezzétek a szárnyas fehér
kígyót, arany húromról mely rohamra száll,
mert éjszinű tajtékot hány majd kínotok,
vért, mit legyilkolt emberekből szíttatok.
E házhoz itt közel sem illik jönnötök:
hol főt levág a törvény, hol szemet kiváj
és torkokat hasít, hol magvat vesztenek,
fiuk heréjét rontják, hol csonkítanak
s köveznek s hol karóbahuzottak jajuk
ontják, csak arra menjetek! Halljátok-e,
mily ünnepeknek kedvelése az, miért

az istenek megvetnek? Hisz mutatja már
külsőtök: így rút fajzatoknak vérivó
oroszlán barlangjában kéne lakniok,
s nem jósdám szent helyére kenni szennyüket.
Pusztulj csak innen, nyáj, te pásztor-nélküli!
Íly nyájra egy isten se vetne jó szemet.

KARVEZETŐ

Hallgass meg, úr Apollón, most enyém a szó:
te néki vétkében nem is büntársa vagy,
de mindenestül legfőbb vétkes vagy magad.

APOLLÓN

Mikép? Beszéded még idáig nyujthatod.

KARVEZETŐ

A jósszavad küldötte anyját ölni meg.

APOLLÓN

A jósszavam „Bosszuld apádat!” volt; no és?

KARVEZETŐ

S bár frissen-ontott vér tapadt rá, védted is.

APOLLÓN

És mondtam is, hogy házamat keresse fel.

KARVEZETŐ

S akik kísérik, minket csak gyalázzol-e?

APOLLÓN

Mivel lakomba nem való belépnetek.

KARVEZETŐ

De részünkül jutott mégis, hogy ezt tegyük.

APOLLÓN

Milyen tisztség ez? Szép lehet! Kérkedj vele.

KARVEZETŐ

Kergetjük házról-házra anyja gyilkosát.

APOLLÓN

Hát azt a nőt, ki hitvesét gyilkolta le?

KARVEZETŐ

Nem vérrokonnak pusztult tőle élete.

APOLLÓN

Nagyon kevésre tartod így, vagy semmire
a Héra és Zeusz végbevitte szent frigyet;
szerinted Aphrodité senki, semmi se,

kinek leginkább örvendeznek az emberek;
a férfi és nő sorsjelölte fekhelye
az eskünél is több, mert jog védelmezi.
Ha hitvest gyilkolók iránt ily lanyha vagy,
hogy nem kívánsz bosszút s nem kél benned harag,
kimondom én: Oresztészt üzni sincs jogod.
Az ő bűnét lelkedre vetted módfelett,
a másikat, látom, lassabban bosszulod.
De törvénytőlünk Pallasz istennő legyen.

KARVEZETŐ

De őt ugyan többé már el nem engedem.

APOLLÓN

Csak üzd, s növeld a munkád még tovább vele.

KARVEZETŐ

Ne szöld le szűrő szókkal tisztos tisztemet.

APOLLÓN

Ajándékul se venném át e tisztet.

KARVEZETŐ

Zeusz trónja mellett téged nagynak mondanak;
De én, mivelhogy engem anyja vére hív,
e férfiút büntetni, ebként hajszolom.

APOLLÓN

De én - mert hozzám esdekelt - oltalmazom:
mert emberek s az istenek közt szörnyű ám
az esdeklő haragja, hogyha elhagyom.

(A kar balra eltávozik. A templom bezárul)

*

KARVEZETŐ

Úrnő, Athéna, székhelyül mit adsz nekem?

ATHÉNA

Ahol se kín, se baj nem ér; fogadd csak el.

KARVEZETŐ

S ha elfogadtam, mondd, mi lesz a tisztelet?

ATHÉNA

Hogy egyetlen ház sem virulhat nélküled.

KARVEZETŐ

Ilyen hatalmat adsz tehát önként nekem?

ATHÉNA

Ki téged tisztel, azt segítjük majd mi is.

KARVEZETŐ

S hogy mindörökre így leszen, kezeskedel?

ATHÉNA

Amit nem teljesítek, ígérnem se kell.

KARVEZETŐ

Varázsszavadra, érzem, csillapul dühöm.

ATHÉNA

Földmélyben élve bár, így nyersz barátokat.

KARVEZETŐ

E földre mily áldást daloljak, mondd ki hát.

ATHÉNA

Mely mocskos győzelemre nem tekint soha,
s a földről minden és a tenger harmata
s az égbolt és a szél fuvalma jót tegyen
és enyhe napsugárral járja földemet;
a föld termése, barmok dús ellései
mind lankadatlan gazdagítsák népemet,
s az emberi magzatokra üdvöt hozzatok;
de üzd csak el, ki áhitattalan gonosz:
én, mint az ültető kertész, azt kedvelem,
ha itt igaz sarj gaztól sértetlen virul.
Ez lesz a tiszted. Én pedig, ha nagyszerű
csatákra jön sor, el nem tűröm, hogy ne ezt
a győzedelmes várost érje tisztelet.

KAR

Átveszem, Pallasz oldalán, lakom;
nem vetem meg városát,
mely mindenható Zeusznak s Arésznak
szinte vára, lakhelye,
s védi minden isten
hellénföldi zsámolyát;
s én is érte esdem itt
jóslat-adva jámborul:
szerencse érje, jó haszon, s e földre már
sarjasszon dús áldást
fény sugárzó tiszta nap.

ATHÉNA

Kegyesen teszem én városoméért ezt,
hogy most e hatalmas s haragos nagy
szellemeket jól telepítem ide:
mert hisz a részük, hogy az embernek
utait kijelölje rajuk. S ki nem
nyeri el jószándékuk, sohasem
tudhatja, csapás hogyan éri: mivel

mit az ősei vétettek, viszi őt
hozzájuk: a vész, néma dühével,
a dicsekvőt porba alázza.

KAR

Fákat itt szél ne verjen, vészhozó;
ezt kívánom, ez kegyem;
hőség, mely rügyet s csirákat öl, ne
hágjon át határain,
és gyümölcstelen kór
gyászosan ne lepje meg;
és a föld a nyájakat
s csöpp iker-bárányokat
nevelje föl s időre; és a gazdagon
kincses föld a szellemek
víg kegyét becsülje meg.

ATHÉNA

Városom őrei, halljátok-e, mily
szépeket ad most? Tehet is sokat ő:
büszke Erínüsz, ki a földbelakók
s elnemenyészők közepett tisztelt;
bizony ők teszik azt, hogy az embernek
sorsa milyen lesz, hogy dalt kap-e, vagy
csak a könnyektől vakon élhet.

KAR

Ifjakat pusztító
sorsot messze dallok én;
s a gyönyörű leányokat
jőjjetek áldani násszal, erős hatalomban
uralgó Moirák,
mert az anyánk egy, ti
tisztá-ítéletűek,
mind a lakok lakozói,
minden időben igaz s jó
társaságul eljövők,
fennkölt istenek ti mind fölött.

ATHÉNA

Örülök, mert ily jót s szépeket adsz
mezeimnek. Ezért Peithó szemeit
áldom, amért ő ajakam s nyelvem
jól segítette s meggyőztem e vad
tagadókat is így; és diadalt nyert
Szózatón-őr Zeus, s él sikerünk,
vetekedve ha jóra törekszünk.

KAR

És a jólnemlakó
csúnya vész, a pártviszály

itt ne zúgjon, esdem én;
itthoni vért, feketét, ne igyon föl a por, hogy
ne kérjen majdan
megtorolón polgár-
vért, s le ne dőljön a vár;
kapjanak, adjanak is jót
kölcsonösen szeretetben,
s egyet is gyűlöljenek:
mert ez annyi földi bajra ír.

ATHÉNA

Lám, ugye leltünk, mert jót akarunk,
szelid ösvényt itt? E rémületes
arculatokból igaz üdv kerül e
városi népnek; jóakaróitok
jóakarattal ha ti tisztelitek
mindig erősen, áll ez a város,
és ez a föld, s jó s igaz is lesz.

KAR

Éljetek, éljetek
gazdagon és örömben,
üdv, athéni nép, neked,
Zeuszhoz így közel ki élsz,
s szüzi lánya így szeret,
és időben bölcs lehetsz;
Pallasz szárnya kit megóv,
Pallasz apja tiszteli.

ATHÉNA

Nektek is üdv. Én legelől megyek és
- így kell - mutatom lakotok nektek,
szent fáklyavilágnál, követők közt:
nosza jöjjetek és áldozatok szent
sokasága között, ide a földnek
mélyébe hatolva, a városomat
áldjátok igaz diadallal;
s városvédők, ti vezessétek,
ti, ős Kranaosz sarjai, őket:
és jóakarók
akaratja vezesse a várost.

KAR

Éljetek, éljetek,
újra meg újra mondom,
mind e város népei,
istenségek s emberek,
Pallasz városát lakók,
és az ittlakásomat
tisztelők, ti: sorscsapás
már panaszra nem fakaszt.

ATHÉNA

Dicsérem ezt az áldást, mit szád énekel,
s most fáklyafénynél én magam kísérek el
a földalatti mély üregbe, és velem
vonulnak szolgálóim is, kik szobromat
itt híven őrzik. Szemefénye az egész
thészeuszi földnek is jön, nagyhirű hada
fiúknak, és az ifju és agg nők raja

bíborbamártott szép ruhákban jöve hát,
s tisztelve őket, gyúljon már a fáklyafény,
hogy jót akarjon társaságuk mindig is,
bátor fiakkal boldogítsa ezt a hont.

KÍSÉRŐK KARA

Térjetez itt ez uton, ti nagyok, dics-
vagyók, Éjszaka sarjtan
sarjai, vélünk
- s néma légyen a tisztelet -

mélyen a föld zugolyába alá, hogy
ott ősrégi nagy áldozat
dísze fogadjon:
s néma légyen a tisztelet.

Tiszteltek, Kegyesek, mi vidékünk
jóakarói, fáklyavilágnak
örvendően, előre tehát!
S rivalogjon a tánc meg az ének!

Nektek szent lakotokban örökké
áldoz a Pallasz népe; s a Látó
Zeusz meg a Moira is egyet akar.
Rivalogjon a tánc meg az ének!

Devecseri Gábor fordítása

LELÁNCOLT PROMÉTHEUSZ (Részletek)

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ

ERŐ

Hát itt vagyunk, bejárva messze földeket,
a szküthák útja ez, járatlan pusztaság.
Héphaisztosz, arra már gondod neked legyen,
hogy teljesítsd, amit rádbízott Zeusz atya,
magas sziklákhöz kösd e nagy gonosztevőt,
acélkötéssel, elszakíthatatlanul.
Hiszen te vagy, kit meglopott: virágodat
az embereknek adta, soktudó tüzed.

E bűne az, miért meg kell lakolnia,
becsülni Zeusz uralmát így tanulja meg,
s embert szeretni végre abbahagyja már.

HÉPHAISZTOSZ

Erő s Erőszak, immár semmi dolgotok,
mit Zeusz parancsa rótt reátok, készen áll.
De én viharcsapkodta szirthez kötni őt,
ki isten és rokon, magam nem is merem,
de mégis meg kell tenni, mert atyánk szavát
ki könnyen venné, súlyos bajba jut maga.
(Prométheuszhoz) Józan Themisznek nagyralátó gyermeke,
parancs köt engem, hogy téged megkösselek
embertelen hegymoron ércbilincssel itt,
hol nem fogsz többé embert látni s hallani,
a tűző napfény itt aszalja bőrödöt,
amíg elhull virága, és örülsz, ha már
az égnek tarka köntösébe bújt a nap,
s örülsz, ha visszatér s a fagy felengedett.
Kifogyhatatlan kínjaid sorvasztanak,
s ki téged megmenthetne, nem termett olyan.
Emberről szeretni erre volt csak jó neked.
Isten létedre istenekkel nem törődsz,
s az emberekkel többet, mintsem illenék.
Ezért im ezt a zord sziklát őrizheted,
álmatlan állsz, térded sem hajlíthatva meg,
és hasztalan siránkozol szünetlenül,
a jajgatás meg nem puhítja Zeusz szívét;
az új urak mindig kérlelhetetlenek.

ERŐ

Akkor miért időzöl és siránkozol?
Az istenektől megvetett istent te mért
nem gyűlölöd? Hisz kinsed osztogatta el!

HÉPHAISZTOSZ

Rokonság és barátság mégis nagy dolog.

ERŐ

Elismerem, dehát atyánk szavát szabad
nem teljesítenünk? Miért nem aggat ez?

HÉPHAISZTOSZ

Könyörtelen vagy és elszántsággal tele.

ERŐ

A gyászdal nem hoz gyógyulást; siratnod őt
hiába már, ne törd magad te céltalan.

HÉPHAISZTOSZ

Hogy gyűlölöm saját kezem művészetét!

ERŐ

Mért gyűlölöd? Belátni nem nehéz: a bajt,
a szenvedést nem mesterséged hozta rá.

HÉPHAISZTOSZ

Mégis, ne volna benne részem énnékem!

ERŐ

Ki istenek fölött uraskodik, van el
baj nélkül s Zeuszon kívül senki sem szabad.

HÉPHAISZTOSZ

Mindezt tudom s nem is felelhetek reá.

ERŐ

S mégsem fogadsz te szót, bilincsbe verve őt,
hogymint tetlenül tovább ne lásson Zeusz atya?

HÉPHAISZTOSZ

Láthatja már, hogy készen áll a karperec.

ERŐ

Tedd hát kezére és feszítsd meg izmodat,
a sziklafalhoz vaspöröllyel úgy szegezd.

HÉPHAISZTOSZ

E munka sem marad bevégezetlenül.

ERŐ

Fogd jobban össze, még szorítsd, ne hagyd lazán.
Egérutat találna ez, hol senki más.

HÉPHAISZTOSZ

E kar szilárdan áll, mozdíthatatlanul.

ERŐ

Hurkold erősen azt is, hadd tanulja meg:
akármilyen ravasz, Zeusznál alábbvaló.

HÉPHAISZTOSZ

Más senki bennem gáncsot nem lelhet soha.

ERŐ

No még ez ék kérlelhetetlen vashegyét
verd át egész erőddel itt a mellkasán.

HÉPHAISZTOSZ

Ó, jaj, Prométheusz, együtt szenvedek veled!

ERŐ

Zeusz ellenségéért siránkozol? Vigyázz,
ne kelljen egyszer megsiratnod önmagad!

HÉPHAISZTOSZ

A szemnek elviselhetetlent láthatod.

ERŐ

Elérte, látom, azt, amit megérdemelt.
Szíjazd még össze bordáit köröskörül.

HÉPHAISZTOSZ

Bár meg kell tennem, csak ne sürgetnél te így.

ERŐ

Pedig sürgetlek én, de még hajszottak is.
Kerülj alulra s hurkold össze combjait.

HÉPHAISZTOSZ

Már kész a mű, s nem is volt sok dolgom vele.

ERŐ

Erősen rakd reá szeges bilincseit.
E művedet kemény bíró ítéli meg.

HÉPHAISZTOSZ

Külsődhöz méltó minden szó a nyelveden.

ERŐ

Te kényeskedj csak, ám szememre azt ne vedd,
ha bennem több a büszkeség s az indulat.

HÉPHAISZTOSZ

Menjünk tovább, a tagjait bilincs köti. *(El)*

ERŐ *(Prométheuszhoz)*

Most légy gőgös, ha tudsz, s az istenek javát
az egynapéló embereknek osztogasd.
Hát érdemes szenvedned értük ennyire?
Prométheusznak hiába hívnak tégedet
az istenek: „gondoskodót” magad keress,
remekmivű hálóból az talán kiránt.

(El, az Erőszakkal Héphasztosz után)

PROMÉTHEUSZ *(egyedül)*

Ó halhatatlan éther, gyorsszárnyú szelek,
friss kútfejek s kacagva harsogó habok,
te mindeneknek anyja, Föld, s mindent ki látsz,
te fényes Nap, szólítalak, tekints le rám:
isten vagyok, s mivel sujtottak istenek!

*

Ne higgyétek, hogy önhitt daczból hallgatok,
de szívemet mardossa a felismerés,
mert látnom kell, hogy énvelem hogy bántak el.

Ez új istenségeknek itt pedig ki más
szerzett hatalmat és tekintélyt, hát nem én?
De erről hallgatók, mert tudjátok ti is.
Arról beszélek nektek inkább: balgatag
szegény halandóknak, hogy én adtam tudást,
s én tettem azt, hogy ésszel élni tudjanak.
Az embereknek nem rovom fel ezt sem én,
azért mondom, hogy lássátok jószágomat.
Addig, ha láttak is, hiába láttak ők,
s amit hallottak, azt sem értették, akár
az álomképek, éltek öntudatlanul,
mint kiknek minden mindegy, téglából falat
se tudtak rakni, sem gerendaházakat,
a földbe ásták magukat, mint a serény
hangyák, barlang mélyében, hol nem jár a nap.
Nem ismerték a tél s az illatos tavasz
s a termő nyár szilárd ismertetőjelét,
terv nélkül vittek végbe mindent s esztelen
mindaddig, míg én nem mutattam meg nekik
a felkelő s letűnő csillagképeket.
Okoskodásuk legjavát, a számot is
számukra feltaláltam, s a betűvetést,
s a Múzsák anyja lett a hű Emlékezet.
Először én fogtam járomba barmokat;
nyerget s a terhet hordva, hogy rabszolgaként
az embertől a súlyos munkát átvegye,
szekér elé a hámot kedvelő lovat
befogtam s arra büszkék most a gazdagok.
S fel sem találta tengertjáró gyors hajók
vitorlaszárnyát én helyettem senki más.
És mégis túrnöm kell: halandóknak ki ily
sok eszközt feltaláltam, most magamnak én
e kintől mely megváltson, eszközt nem lelek.

KARVEZETŐ

Méltatlan szenvedésed, és cserben hagyott
az ész, akár a rossz orvos, mikor beteg,
csüggedten állsz s tanácstalan, mert nem tudod,
milyen gyógyírral orvosold most tenmagad.

PROMÉTHEUSZ

Még jobban elcsodálkozol, ha megtudod,
mi minden eszközt és utat találtam én.
A legnagyobb jó mindezek közül: ha kór
támad meg embert, nem volt orvosság sehol,
mit enni vagy mit inni, vagy mit kenni kell,
de gyógyszer híján sorvadoztak, mígsak én
meg nem mutattam, hogy kevernek balzsamot,
minden betegség ellen mást s mást gyógyszerül,
s hogyan s miből lehet jövődöt mondani.

Én választottam szét először, hogy melyik
álomlátás válik valóra s hangokat
ha úton járva hallanak, mi mit jelent.
Horgaskarmú sasok röptét figyelni meg,
melyik mikor baljóslatú vagy kedvező,
melyiknek mily szokása van s természete.
Harcban melyik madár melyik madárral áll,
s melyik melyikkel fér meg békességesen.
A síma belső részeket megnézni jól,
az istenek milyen színű epét s milyen
máj tarkaságát s szép arányát kedvelik.
Az áldozat nehéz művészetére én
vezettem rá az embert, zsírral eltakart
forgócsontot s a végtagot hamvasztva el,
s a tűz titkos jelére nyitva rá szemük.
Elég ez is már. S föld alatt rejtőzködő,
az emberek hasznára váló kincseket,
rezet, vasat, s ezüstöt és aranyt ha én
meg nem lelem, ki hozta volna fel nekik?
Tudom jól, senki: kár tovább beszélni is.
Tudd meg tehát, egy röpke szó mindent kimond:
ember minden tudása éntőlem való...

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

PARMENIDÉSZ

TANKÖLTEMÉNYÉNEK BEVEZETŐJE

Ὑποῖται με φέρονσιν...

Kancáim, melyek elvisznek, hova vágy csak elérhet,
vittek, amint nekivágtak, előre a nagyhirű úton:
urnőnkén, aki mindenén át vezetője a bölcsnek.
Ott jártam, mivel ott vittek tovahajtva kocsimmal
jófejű kancáim, s szüzek adtak irányt az utamnak.

Sípszerű hangot adott a csapágy furatában a tengely,
s áttüzesedve szorult két örvénylő kerekében
kétoldalt, amidőn - elhagyva az Éj birodalmát -
ott termettek a Héliaszkok, fölemelve kezükkel
fátylukat arcukról, hogy a fényre vezessenek engem.

Ott van az égi kapú, hol az Éj meg a Nappal is átjár,
sziklaküszöb s boltív köti kétfelül egybe a félfát,
éteriek s két nagy kapuszárny fedi köztük a nyílást,
s kulcsuk a sokfényitékű Diké keze váltja a zárban.

Ám a szüzek szelid érvekkel meggyőzve az úrnőt,
rávették okosan, hogy félretaszítsa előttük
nyomban a zár reteszét: mire felpattantak a szárnyak,
megnyitván a nyílást, ahogy ércművű tengelyeikkel
kölsönösen megfordultak küszöbük furatában,
pántokkal s szögecsekkel együtt; s lám köztük az úton
nyomba be is vitték kocsimat s kancáim a szüzek.

Jó szívvel fogadott be Diké s megfogva kezével
jobbkezem, ekképp szólt és így intézte beszédét:
„Isteni útmutatók vezetettje, te ifju, ki végre
íme e kancákkal, kik visznek, a házam elérted:
üdvözlégy! hisz a jog s az igaz vezetett - nem a balsors -
errefelé, s oly messze van innen az emberek útja!
Most pedig érts meg hát ime mindent: mind a kerekded
szinigaz állhatatos szive-mélyét, mind a halandók
nézeteit, mikben soha sincs szinigaz bizonyosság...”

Marticskó József fordítása

EPIKHARMOSZ

TÖREDÉKEK

Ἀλλ' εἰ τοι θεοί...

- Mindig itt volt minden isten, s nem hiányzott, nem, soha, s minden itt van mindörökkön változatlan általuk.
- Mégis mondják: istenek közül Khaosz lett legelőbb.
- Már hogyan? Honnan jöhetne mint első, s hová mehet?
- Semmi sem jött hát *először*? - *Másodszor* sem, Zeuszra, nem, már legalább, amiről ma szólunk, mindaz itt volt mindig is.

Ἀποτ' ἐς θυμόν τις...

- Páratlan számhoz, vagy éppen pároshoz, ha óhajod, egy kövecskét hozzátesznek, vagy elvesznek egyet is, azt hiszed, hogy ugyanaz marad talán? - Dehogyan hiszem.
- És ha egy könyöknyi mértékhez talán még egy kicsit hozzátesznek, vagy ami megvolt, azt lemetszik, megmarad ugyanaz a mérték? - Semmiképpen. - Kérlek akkor, hogy tekints éppenígy az emberekre: ez növekszik, az lefogy, minden ember egyre-másra új s új változásban él. És mi természettől fogva változik s helyt nem marad, az már más, mint volt imént a mássá változás előtt; így te is más voltál tegnap, mint ma vagy, s én magam is, s holnap is mások leszünk már ugyane törvény szerint.

Ὡς ἔστιν ἀλλήσις...

- A fuvolajáték dolog-é? - Dolog bizony.
- És ember is a fuvolajáték? - Semmikép.
- S most nézd, a fuvolás mi? Minek is véled őt? Embernek, vagy nem? - Annak én. - Hát nem hiszed, hogy így áll az ügy a jóval is? A jó maga magánvaló dolog magában: és aki már tudja, megtanulta, jó ember leszen. Fuvolás lesz, ki megtanul fuvolázni, és ki táncolni, táncos, és ki fonni, az fonó; és minden mással, amit csak óhajtsz, így vagyunk: a művész nem lehet így a művészet maga.

Εἶμαι, τῷ σοφόν ἔστιν...

- Eumaios, a bölcsesség nem egymagában él, hanem ami csak él, annak mind, mind értelme van. Mert hisz a kakasoknak is nőtény-párjai, (ha jól megfigyeled) nem szülnek élő kicsinyeket,

hanem tojáson kotlanak s lelket adnak nekik.
S csak a természet tudja, mi ez a bölcsesség:
mert ő maga nevelte erre magamagát.

Θαυμάσιον ὁ Ἑῶν...

Nem is csodálatos, hogy így szólunk mi, és
magunknak úgy tetszünk, s hogy úgy véljük, nagyon
szép termetünk van: mert hisz ebnek is csak eb
tűnik legszebbnek, és ökörnek az ökör,
számár számárnak, disznónak disznó a szép.

Ὡς δ' ἦρώ δοκέω...

Hát úgy értem, ahogy értem? Azt az egyet jól tudom,
hogy e mai szavaimra emlékeznek egykoron.
S lesz, ki majd lehúzza róluk e mostani vers-ruhát,
s bíbor öltönyt ad reájuk, tarka szókkal ékeset,
s megmutatja: őt nehéz s ő könnyen győz le másokat.

Devecseri Gábor fordítása

BAKKHÜLIDÉSZ

A SZÜRAKÚSZAI HIERÓNHOZ (OLÜMPIAI KOCSIVERSENYEN NYERT DIADALÁRA)

ΙΕΡΩΝΙ ΣΥΡΑΚΟΣΙΩ - ΙΠΠΟΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑ

Gyümölcsadó Szicília asszonyát zengd,
és Perszephonét, koszorús leányát,
ó édesajándoku Múza, és O-
lümpiában járt Hierón csikóit.
Mert büszke Győzelem kísért s Szépség
futásukat Alpheosz elkanyargó
partján, hogy a Deinomenész szerencsés
sarja zöld babérkoszorút szerezzen.
S ezt zúgta a rengeteg ember:
„Boldog az háromszor is,
kit Zeusz hellénjei
közt nemzetek urává emelt,
fekete leplű éjszakával nem földi
kincse tornyos halmazát.”

Megtelt a szentély ökröt áldozókkal,
utcán sokezernyi a drága vendég,
remek tripuszoknak aranyja fénylik,
tündököl, miket lerakatsz a templom
elé, ahol Phoibosznak oly magasztos
berkére, mit átszel a Kasztalía,
ügyelnek a delphoiak. Ma pompa
jár az istennek, hisz e kincs a legszebb.
Lám, egykor a lóidomító
Lúdiában a királyt
(míg betellett rajt’ Zeusz
végzetszerű ítélete,
és Szardeiszt bevette már a perzsa had),
Kroisoszt védte színarany

pajzsú Apollón. Mert midőn a nem várt
bús napra viradt, nem akart keserves
rabláncra veretve zokogni, s máglyát
hordatott tüstént ama bronzfalú nagy
csarnok tövébe, s arra hű nejével
s vigasztalanul zokogó, jajongó
selymeshaju lányaival fel is ment,
s égre tárva két tenyerét, eképp szólt:
„Kevély hatalom te az égben!
Hát a hála elmarad?
Hol van Apollón király?
Rom már az Alüattész laka?”

vértől pirosúl az aranyban oly dús
Paktólosz, az asszonyokat galádúl
elragadják már az erős tereméből.
„Az oly gyűlölt halál ma édes és szép!”
- szólt, s Habrobatésznek a jelt megadta,
hogy gyűjtson a máglya alá. A szűzek
sírtak, anyjukért kezüket kinyújtva,
ó, mert az előre tudott vég
minden élet megriaszt.
S míg lobogva gyűlt ki a
félelmetes tűz s fényesen,
fekete felleget bocsátott rá Zeusz,
oltva sárga lángjait.

Mit isten elgondol s bevált, való az:
az aggot a déloszi sarj, Apollón
fölvitte Hüperboreusz-tanyára,
s őzbokájú lányaival ma ott él
a jámbor agg, ki szent Püthóba többször
küldött adományokat annyi másnál.
Ki hellaszi, egy sem akarja nyilván
azt hazudni majd, Hierón, te tisztelt,
hogy több aranyát odarakta,
mint te, Loxiász elé.
Kit nem irígység dagaszt,
mint ég kegyeltjét csak dicsér,
s lóhoz értő jó vitézt lát benned, azt,
kit jogarral felruház

Zeusz, s kegyelnek ibolyafürtű múzsák.

----- a király, Apollón
azt mondta Pherész szeretett fiának:

„Mert halandó vagy, ne feledd e kettőt:
hogy holnap utolszor örül a
napsütésnek két szemed,
vagy, hogy ötven évig élsz
nagy boldogan, dúsgazdagon.
Ha kegyesen cselekszel, örvendhet szived,
többet ér az bárminél.”

Eszesnek érthető a szóm: az éter
nem tűri a szennyet, a tenger árja
nem rothad, aranynak a fénye nem vész;
nem viselhetjük, ha ezüst a fürtünk,

az ifjúság virágosabb mezét mi.
De el nem enyészik a gyatra testtel
együtt az erény ragyogása, mert a
múzsza óvja azt. Hierón, a bőség
virágainak mi halandók
általad látjuk javát.
Nem dicsőít hallgatás
győztest sosem: méltó nevén
így dicsérik majd „Keosz mézesszavú
csalogánya” énekét.

Kálnoky László fordítása

A SZÜRAKÚSZAI HIERÓNHOZ
(VERSENYPARIPÁVAL NYERT DIADALRA)

ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ - ΚΕΑΗΤΙ ΟΛΥΜΠΙΑ

Bátor szüракúszai ló-
futtatók boldog vezére,
örvendsz, ha virágkoszorús
múzsák viszik édes ajándokuk neked
- úgy, ahogyan soha más -;
űzd bátran a gondokat el
oly igazságos szivedből,
s jól figyelj énrám, mivel
szépöltözetű Khariszoktól is segítve
áld ma dicső szigetén
himnuszban a hajdani vendég,
s hallja híres városod,
mert ő, az arany diadém-mal
ékes Uránia híve,
öntve kebléből a dalt,
dicséri a nagy Hierónt.
Sárga, gyors szárnnyal magasban
ott szántja a felleget a
mennykő ura, messzeuralkodó Zeusz
hírnöke, szent sasa, mely
bátor, mivel ő az erős,
s vijjogó hangú madárnép
megriadva száll tova.
Nem fékezik őt meg a bércek föl-magasló
csúcsai, tornyosuló
tenger vize sem, ha a szárnyát
végtelen légben zefír
mozgatni segíti lebegve,
s tudja követni az égen
útirányát földi szem.
Így most elibém is sok út nyílt erre s arra,
hogyan sok erényeteket

dícsérjem a bronzkebelű Arész s Niké, az
éjsötét fűrtű, kegyéből,
Deinomenész fiai,
csak pártfogoljon mindig így az ég ura!
Éosz, az aranykaru, látta
győzni sárgaszín sörényű
gyors Pherenikoszodat,
hol kanyargó árja zúg az Alpheosznak,
Püthóban, az isteniben.
Én bizony Gaiára mondom,
hogy versenyen életetörő
más gyors paripák pora nem mocskolta őt,
megközelítve a célt,
mert mint Boreász robogott,
futtatóját óva tört ő
élre, s megtapsolt sikert
szerzett Hierónnak, a nagy vendégbarátnak.
Boldog az, isten akit
győzelmet aratni segít
s földi jókkal gazdagon
áld meg, hogy irigyeli sok más,
hisz ki e föld fia, nem mind
boldogul mindenben itt.
Mert Perszephonét, a kecses
lábu istennőt kereste
föl mennyköveket ragyogón
sújtó Zeusz érckapuzózó hős fia,
fényre vezetni Hadész
élesfogu Kerberoszát,
zord Ekhidnának fiát, és
látta lenn a Kókütoz
partján amaz árva halandók lelkeit, mint
rőt levelek tömegét,
mit szél sodor Ída hegyének
dúsfüvű, fénylő fokán.
S árnyképe a lándzsavető hős
Porthanidésznek is ott
volt a holt lelkek között.
Fegyverzete fényében Alkméné csodált, hős
gyermeke látta, s legott
íjgombra feszítve a zengőhangu íjhúrt,
már elővont, fürge kézzel
nyitva a puzdrafedélt,
egy bronzhegyű, hosszú nyilat. S elébe állt
tiltólag a holt Meleagrosz,
ismerősként szólva hozzá:
„Állj helyeden, ne tovább,
nagy Zeusznak sarja, szíved csillapodjék,
és hasztalanúl ne röpíts
gyors nyilat célzó kezedből

holt árnyalakokra, hiszen
nem félnek azok.” S a király döbbenten állt,
Amphitrüón fia, és
így szólt: „Melyik isten, avagy
mely halandó sarja volt ez,
s mely vidék volt otthona?
Mely hős keze ölte meg őt? Nyilván e hőst
szépövü Héra az én
főm ellen uszítja, de énrám
szőke Pallasz jól vigyáz.”
S könnyezve felelt Meleagrosz:
„Azt, mit az isten akar,
ember elhárítani
nem tudja. A lóbetörő
Oineusz sem várta volna
restül a virágkoszorús,
szent, hókaru Artemisz istennő dühét;
ő, az atyám, sokezer
kecskét öletett le s vörös-
barna hátú ökröket, ámde
nem lohadt le Artemisz
ádáz dühe, és agyaras, vérszomju vadkan
dúlta a szép Kalüdönt,
ő küldte e szörnyeteget,
mely erőtől duzzadón
dús búzavetésekert irtott,
nyájákat ölve le és
szembeszálló bátrakat.
És színe-virága a helléneknek ádáz
harcba fogott vele, s folyt
az hat napon át. S hogy az aitólok legyőzték
isten által pártfogolva,
földbe temettük a hörgő
vadkan által eltiportak testeit,
Ankaiosz után Ageláoszt,
két derék testvéremet, kit
Oineusz édesapám
otthonában szült anyám, Althaia asszony.
Sínylette a moira dühét
sok, ki elpusztult, de Létó
bölcс лánya, a fürge vadász,
nem szűnt haragudni, s a fénylő irha lett
új csata indoka, rajt-
ütvén a Kurészeken, ott
társaimmal öltem én meg
gyors Iphikloszt és a jó-
lelkű Apharészt vele, nagybátyáimat, mert
zordon Arész a csatán
nem nézi, ki régi barát,
és vakon száll fegyverünk,

hogy lelkeket irtson az ellen-
ség sora közt, s kit az ég
halni szánt, azt éri el.
Ezt számba se véve, a vén
Thesztiosznak bölcs leánya,
boldogtalan édesanyám,
pusztúltni ítelt ez az elszánt szívű nő,
s nyitva a szépveretű
ládát, a halált okozó
fát sikoly közt égeté el,
mert a moira úgy ítelt,
hogy általa vesszek el. Éppen Daipülosznak
gyermeke, hős Klümenosz
szép és daliás tetemét
fosztogattam; őt a vár-
falnál kaszabolta le kardom,
mert menekült Pleurón
ősi, biztos, kőfalú
várába a vert had. S legott gyengülni kezdtem,
életerőm odalett,
s boldogtalanul mialatt végsőt leheltem,
sírtam, ifjan szállva sírba.”
És ki csatán sose félt,
Amphitrüónnak sarja könnytől harmatos
pillákkal e percben először
állt, a holtat elsiratva,
míg panaszára felelt:
„Jobb halandónak soha meg nem születni
s nem látni a nap sugarát,
ámde túl meddő vesződség
bánatba merülni ezért.
Mit rejt a jövő, afelől kell szólanunk.
Hogyha a harcszerető
hős Oineusz otthona még
szűz leányt, hozzád hasonló
szép növésűt rejtene,
tüstént viruló feleségemmé fogadnám!”
S rá Meleagrosz, a nagy
hős szelleme visszafelelt:
„Déianeirát, szépnyakú
testvéremet ott leled, ő nem
ismeri még az arany
Küprisz édes mákonyát.”
Hószínkaru Kalliopé,
állj meg ékes harckocsiddal
s dícsérd az olümposziak
élén haladó Kronidészt, a nagy Zeust,
Alpheosz elcsobogó
árját s a Pelopsz erejét,
és Pizát, hol futva győzött

fürge lábú jó lovad,
híres Phereníkosz; a boldogság örökké
zöld koszorúja jut így
bástyás Szürakúszai urának.
Most igazságos szívünk
dícséri a nagyratörőt, és
félretaszítja az oly
rút irígységet kezünk.
Boiótia sarja, az édes Múza papja
mondta ki, Hésziodosz:
„Kit nagyrabecsülnek az istenek, halandók
is dicsérik majd e földön.”
Megfogadom ma e szót,
s híres dalom, mely églakók útján halad,
küldöm Hierónnak, a fényes
győzelem forrása abból
szökken elő, mit atyánk,
nagy Zeus meg nem zavart békében óvjon.
Kálnoky László fordítása

BÉKE-DAL

Τίκει δέ τε θνατοῦσιν...

Minden jó magvat a Béke hint
e földre: aranyt,
ajakunkra mézes
énekek virágait,
szőke tüzek lobogását
égetni ökrök combjait
s gyapjas juhokét csodaszép
oltárköveken,
s drága fiúknak időt
tanulni táncot és zenét!
Fekete pókhálók
fonják be a rémes
pajzsoknak ércfogóját,
s a lándzsa vashegyét s a kard
két élet rozsdá emészti.
Trombitáknak
rezes öble nem rikolt
és lelkünk méze, az Álom
nem lesz, a szívbűvölő,
szemeinkhez hűtlen.
S haj! lakomák
uton-utfelen
s szeretők édes dalai lobognak!

Babits Mihály fordítása

**AZ ANTÉNORIDÁK,
VAGY HELENA VISSZAKÖVETELÉSE**

ANTHNOPIΔAI H ELAENHΣ AΠAIΘHΣIΣ

Feltárta az isteni An-
ténór nemes asszonya, Athéné derék
papnője szent és színarany ajtajait
harckedvelő Pallasz dicső
templomának, annyi sok szép gyermek anyja,
híres Odüsszeusz és egyben Meneláosz előtt,
ő, a mélyövä Theánó, és kit Argosz
küldött követül, ez a két
hős kérte a rettenetes Pallasz kegyét,
s Laertiadész szólt: „Mivel Ílion, a
jólépitett város tiéd,

----- mint vezetők,
és jó tanácsban gazdag atyjuk
értesíté már Priamoszt, a királyt,
és gyermekeit, hogy a két hős
mit kíván, és hírnökök
járták be szaladva a nagy
várost, s legott felállt a széles

főtéren a trójai had.
És messze hatolt el a hangos szó, s kitárt
karral rimámkodtak, hogy a kínjaikat
szüntesse meg most már az ég.
Múza, méltányos szavakkal, mondd, ki kezdte?
Pleiszthenidész Meneláosz szólt, cicomás Khariszok
pártfogásától oly édes mézszavával:
„Ó, trójaiak, ti Arész
kedveltjei, messzeuralkodó Zeusz
nem szán halandóknak soha ekkora kint,
mert mindenütt meglelhető
minden embernek Diké nyílt szíve, ő mint
Eunomiának, a szentnek hű követője meg a
bölcs Themisznek, boldogoknál jó lakótárs.
Fénylő hazugsággal vagy a fékeveszett
tébollyal ékes, félelemhez
nem szokott Hübrisz pedig ártani kész
dúsnak, hatalomban ülőnek,
s pusztulást visz, merre jár.
Ő hozta a Gaia-fiak,
gőgös titánok végzetét is.”

Kálmoky László fordítása

AZ IFJAK - THÉSZEUSZ

ΘΗΣΕΥΣ

Suhan a harcizaj hőse, Thészeusz,
s a gyönyörű kétszer-hét athéni ifjú:
már Kréta hajjait
szántja az égszinű hajó.
Gyors északi szelek csapnak a
pajzsalcsatázó Athéné
felől a távoli vitorla patyolatába.
A bűvös homlokszalagos
Küprisz adománya fel-
űzte szívét Minósznak.
Nem szüz már a leány: kezeit
nem húzta vissza róla hó-
szín arcát tapintva ő.
Sikoltja Eriboia, hívja
Pandión ércmellvasú
ükfia nevét. Hogy látja
Thészeusz, szemöldöke
alól sötéten örvénylik szeme.
Rág iszonyu kín szívében
s így szól: „Nagy erejű Zeusz fia!
Vajon az égi tilalom
nem tartja féken dühöd?
Küzdd le, hős, - veszedelembe ránt nyers erőd!

Mire az égiektől a végtelen
sors igene bólint és amerre billen
Dikének mérlege,
azt, ami ránk kiszabott,
vállaljuk, amikor jön. - De te
is fogd le zord tervedet, ha
Zeusztól fogant a komor Ída-orom alján
hulló halandók közül a
legkülönbnek Phoinix
szépnevű lánya téged!

Poszeidónt befogadva, fogant
engem dús Pitheusz leánya. Lent
arany fátylat adtak át
anyámnak ibolyával átszőtt
haju Néreidák.
Knósszoszi vezér, feledd el,
parancsolom, nyögést-
hozó vak dölyfödet! Ne lássam úgy
én az örök égi hajnal
édes sugarait, ha egyen is
e kamaszok közül erő-
szakot veszel. Vagy gyerünk!
Mérjük össze az erőnk! Itél majd a sors!”

Így szólt a híres lándzsaszóró.
„De büszke, vakmerő
férfi” - a hajósok á-
mulva néztek. Forrt a düh Héliosz vejében.
Hogy senki se gyanítja, cselet
szőtt s kiált: „Ó, nagyerejű Atyám,
Zeusz, szavamat halld, ha néked engem
Phoinissza szült, a szépkarú,
vess alá az égből hirtelen
bizonyító-jelül csak egy
tűzhajú villanást,
viszont, ha téged Poszeidóntól, a vad
földrengetőtől fogant
Aithra: ezt a csillogó
színarany gyűrűt
hozd fel a tengerből! - Atyád szobáiba
merítsd alá vakmerőn testedet!
Megtudod, teljesíti-e
Zeusz imámat, a
világkormányzó égzengés-király!

A nagyerejű Zeusz hallgatott reá:
tiszteletet túlon túl adott Minósznak,
hogy látható legyen,
mennyre kedveli fiát:
villáma lecsapott. - Látva az
úgy várt csodát, nyújtja kezeit
a harcban állhatatos hős a ragyogó ég
felé, s kiált: „Nézed, ugye,
Zeusz nyilvánvaló kegyét?
Most te ugorj a zúgó
tengerárba, ne félj, Kronidész
Poszidón atyád a legnagyobb
dicsőséggel halmoz el
utána a soklombu földön.”
Így szólt, de nem horgadott
vissza a fiú bizalma:
felállt a jólszerelt
fedélzeten, ugrott... s benyelte őt
jóakarón a tenger.
Olvad a szive Zeusz fiának, úgy
örül. Parancsol: a színes
hajót tekerjék a szél
mentibe, vigye a szél! - A Sors mást ítelt.

Repül a gyors hajó. Észak bösz szele
fű, fűtyül a hátuljába. Megremegnek
rajt mind az athéni
gyermekek látva: lemerült
Thészeusz a hullámokba. A
halálthozó Sorsra várva

csak folyt a könny ibolyaárnyu szemeikből -
 vízenlakó delfinek i-
 rányították Thészeuszt
 soklovu apja hajlé-
 kába. Isteni termeken át
 ment. Látva boldog Néreusz
 nagyhirű leányait
 dobolt a szive: mint a láng, úgy
 futott a fény csillanó
 tagjaikon. És hajukban
 arannyal átszövött
 fürtök úgy kigyóztak! És csuromvizes
 combbal üde táncot járva
 örült a szivük. Apja hitvesét
 is látta a drága palotán:
 tehénszemű Amphitri-
 tét. Ez vállaira bíbor inget dobott,
 utána csatakos hajára
 csodás füzért füzött:
 csupa lila rózsza... - még
 néki ravasz Aphrodité a nászban adta
 (az istenek a jó, okos
 embereknek nem akarják baját!)
 felmerül a karcsu orrú hajónál.
 Jaj, mekkora gondba verte a
 krétai hadvezért ez! Ott kilép
 a habokon, s a teste sem
 nedves... Ó, mily csodás!
 Az ég ajándéka csillog tagjain,
 s a hirtelen, új öröm-
 től a fénybeszótt fiúk
 felkiáltanak.
 Sikong a tenger is. A szeretett barát
 hangjára paiánt dalol a sok gyerek.
 Kéiosziak táncain vidulj,
 örök Apollón,
 s küldj istenadta jószerencsét nekünk!

Jánosy István fordítása

ÍDÁSZ

ΙΔΑΣ

Spártában a szökehajú
 nők egykor a széles uton
 fújták nem is egyszer e nótát:
 „Midőn a merészszívű Ídász
 a szépkaru, megkoszorúzott

Marpéssza nevű szüzet asszonyaként
elvitte sietve a végzet elől,
mivel viharok királya, Poszeidón
szélnél sebesebb fogatot
kínált, min Arész, az arany-
pajzsú, fia szállt Pleurónba

Kálnoky László fordítása

BOR

Ὅταν γλυκεῖ' ἐνάγκα...

Édes kényszer
árad a serlegből, szívet melegítő,
ébresztve reményt boldog szerelemre,
dionüszoszi drága ajándék.

Magasba röpíti a férfi gondolatát,
mint lebben a fátyol: város fala nyílik
s mindenki felett a királyt már érzi magában.

Arany ragyogás, elefántcsont fénye betölti a házat,
tengeren át kincses rakománnyal
Aigüptosz gabonáját hozza hajója:
annak, ki iszik, szárnyat kap a lelke.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

ATTIKAI SZKOLIONOK

PALLASZ ATHÉNÉ

Πάλλας Τριτογένεια...

Pallasz Trítogeneia, szent Athéné
úrnőnk, véd meg a várost és lakóit,
ha pártviszály marja, baj és
szörnyü halál korán sujtja, atyáddal óvd!

Franyó Zoltán fordítása

DÉMÉTÉR ÉS PERSZEPHONÉ

Πλούτου μητέρα...

Bőség anyja Olümp hegyén, Déméter,
téged zenglek a bimbozó tavaszban,
s kinek atyja Zeusz: Perszephonét, -
lelkesen álljatok őrt a hazánk fölött!

Franyó Zoltán fordítása

LÉTÓ GYERMEKEI

Ἐν Δήλῳ ποτ' ἦικτε...

Létó ikrei Déloszban születtek:
Phoibosz herceg, aranyhajú Apollón,
meg a szarvasölő Artemiszünk,
ő, ki hatalmasan védi a nők ügyét.

Franyó Zoltán fordítása

PÁN

ὦ Πάν...

Pán, ki fönt a csodás Árkádiában
lármás nimfa-csapat körül viháncolsz,
mosolyogva nézd, hogyha dalom
víg lakomára zeng, és kegyesen fogadd!

Franyó Zoltán fordítása

GYŐZELMI ÜNNEP

Ἐνικήσαμεν...

Diadal ma ez, úgy, ahogy kívántuk,
s a nagy isteni bért Athéna küldte
ide Pandroszosz, égi társa által.

Franyó Zoltán fordítása

A SZÍV TITKA

Εὖ ᾗ ἔχει ν...

Bár lehetne kinyitni bárki mellét
és benézni, vajon mi van szívében,
azután be is zárni megint,
s bízni gyanutlanul benne barát gyanánt.

Franyó Zoltán fordítása

A LEGFŐBB JAVAK

Ἐγχαίρειν μὲν ἐς...

Első kincs, mit az ember esd: egészség,
második meg a szép és büszke termet,
míg a harmadik: tiszta vagyon,
és negyedik: vidám, drága baráti kör.

Franyó Zoltán fordítása

LÉGY ELŐRELÁTÓ!

Ἐξάκου ἔτι γὰρ...

Még kint a partról mérd a hajó-utat,
s hogy markod izma vajjon elég erős?
Ha már a tenger habjain vagy,
arra repülj, ahová a szél hajt!

Franyó Zoltán fordítása

PÉLDASZÓ

Ἐὐκακίστος...

A kigyót odacsípte volt
ollója közé a rák,
s így szólt: „Légy egyenes, ne járj
görbén már sose, cimborám!”

Franyó Zoltán fordítása

KALLISZTRATOSZTÓL(?)

Ἐν μύσῳ κλαδί...

Mirtusz lombja közé fonom be kardom,
mint Harmodiosz és Arisztogeitón,
ki megölte volt zsarnok urát,
s újra szabadjogú lett az athéni nép.

*

Nem, Harmodiosz, nem, te meg se haltál!
Mondják, ott vagy a Boldogok Szigetjén,
hol a gyorsinu, hős Akhilleusz
és Diomédész is, Tüdeusz sarja, él.

*

Úgy rejtem ma a kardom mirtusz-ágba,
mint Harmodiosz és Arisztogeitón,
kik Athéna szent körmenetén
földre terítették zsarnoki Hipparkhoszt.

*

Büszke híretek él, örökkön él majd,
ó, Harmodiosz és Arisztogeitón,
kezetektől hullt porba a nép
zsarnoka és legott felszabadult Athén.

Franyó Zoltán fordítása

VEGYES SZKOLIONOK

ΣΚΟΛΙΑ

Admétosz szava, ó cimbora, ez: mindig a hőst becsüld;
gyáváktól menekülj: kishitűtől gyér öröm ér csupán!

Vajha lehetnék egyszer én szép elefántcsont-lant,
és csinos ifjú vinne majd szent dionüszoszi ünnepen.

*

Vajha lehetnék csillogó vert-arany ékszer én,
tán egy erényes és csinos, tiszta leányka viselne most.

Idd a bort velem, állj táncba, szeress, fonj koszorút velem;
vadnak látsz? te is az légy, ha okos lettem: okos legyél!

Minden szikla alatt leshet egy orv állat, a skorpió;
meg ne szúrjon: ahol megbujik, ott csak sunyi csel terem.

Nézz disznódra: van egy makkja, de már másik után kap ő;
éppígy én: van ugyan kedvesem, ám másikat áhitok.

Tölts, te pohárnok, a Kédónnak, ne feledd, hogy a fenkölt,
méltó férfinak add mindig először a bort.

Jaj, Leipszüdrion, átkos, áruló hely,
mily nagy férfiakat takarsz! Vitézül
igazolta mind hősi tusán,
mily nemes és dicső törzs ivadéka volt.

Az, ki - bármi veszély éri - barátját sose hagyja el,
úgy a föld fia, mint isten előtt nagy becsülést arat.

Hej, lennék csak a legpirosabb színű rózsza s egy édes
lány keze tűzne ki szép hőszerű keble fölé.

Úgyis oly kevés, mit a föld sarja megkíván:
enni és szeretni, - mégis olyan fukar vagy!

Franyó Zoltán fordítása

PINDAROSZ

A SZÜRAKÚSZAI HIERÓNNAK, OLÜMPAI GYŐZELMÉRE

ΙΕΡΩΝΙ ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΙ ΚΕΛΗΤΙ

(I. olümpiai óda)

A legjobb a víz s az arany mint éjszakában égő
tűz, kicsillog a fejedelmi kincs közepéből.
Ha férfitetteket kívánsz,
kedves szívem, zengeni,
ne keress napnál melegebb- s ragyogóbbat
az ég tágas mezején,
ünnepi játék sincs, ami méltóbb
dalra, mint Olümpia.
Innét hull a himnusz a bölcs
költők lelke fölé s zuhogó
harsány szóval hirdeti meg Kronosz fia hírét,
amikor boldog Hierón
gazdag tűzhelyéhez érkezünk:
Ő az, ki kezében a nyájnevelő Szicília szép szigetén a jogosztó
pálcát tartja s dús koszorúba
szedte minden erény legszebb levelét,
övé a dicsőség és a derű,
a szépszavu Múzsák-adta ajándék,
amit mi, a dal emberei
játszunk kedves asztala mellett,
vedd hát a kezedbe
komolyszavu dór lantod, leakasztva
az oszlopról, ha a píszaí rét
és Pherenikosz, a kedves győzelemhozó paripa
édes gonddal terheli elméd,
mikor az Alpheiosz habjainál megfutva a pályát,
bár vas hegye még a szügyét sosem érte,
győzelemre vitte urát, Szürakúsza királyát,
kinek a szép ló büszke öröm s tündöklük a híre
a földön, amelyre Pelopsz telepített
Lúdiából férfi-fajt,
Pelopsz, kit a földetrengető
Poszeidón szeretett, amidőn a tiszta edényből
megszépülve emelte ki Klóthó,
s elefántcsont válla felragyogott.
Mert sok csodadolgot
tud a hír, s a halandók képzeletét
az igaz szónál messzebbre ragadja bizony
tarka hazugsággal remekelt regeszó.

Kharisz az, ki teremt
mindent, ami édes az emberi nemnek,
ő adja a tiszteletet s hihetlent
elhitet ő gyakran, de a messze jövő
bölcsebb és igazabb tanú.
Méltó, hogy az ember
szép szóval illesse az isteneket:
kevesebbet vét a beszéd, ha szép.
Tantalosz fia, rólad én
más dalt mondok, mint a régiek,
hogy hívta atyád jámbor lakomára
kedves Szípüloszba az isteneket,
olümposzi vendégség-viszonzni,
s hogy elragadott az Aranyszigonyú,
győzött a szívében a kívánság
s ragyogó fogaton
hogy vitt a magasba
Zeusz háza felé, ahová ugyanígy
máskor Ganümedész
Zeusz kedvét betölteni jött fel.
Amikor szem elől eltűnt alakod,
s hiába kerestek az emberek,
nem tudtak anyádhoz visszavezetni,
akadt hamar egy az irigy szomszédok közt, aki mondta titokban:
az üstben a forró víz amikor sustorogni kezdett,
gyilkos kézzel feldaraboltak,
az asztalt körülülve
rajtad osztottak meg és belőled faltak.
De nem tudom én az isteneket nevezni a gyomruk rabjainak.
Visszaborzadok.
Baj éri a csúnyabeszédűt.
Ha földi halandót olümposzi boldogok valaha
becsültek, Tantalosz volt az.
Ámde szerencsáját nem bírta viselni s a bőség
vitte bűnre s büntetést
Zeusz atya mért rá, sziklakövet függesztve föléje,
s törve magát mindig, hogy távortartsa fejétől,
elszalaszt minden gyönyört.
Így lett a tehetetlennek
élete már örökös nyomorúság,
mert meglopva az isteneket
embertársainak kínált
nektárt s ambrosziát, ami őt
részeltette csak isteni sorsban.
Mert ember, ha remél gonoszul cselekedve
isten elől rejtőzni, hibázik.
Ez volt, amiért a fiát az örök
istenek hozzá újra leküldve
visszataszították az arasznyi életet élő emberi nembe,

De mikor ennek kivirúlt szép termete és
állára szakálla borúlt feketén már,
forgatta eszében a nászt, ami várta,

a pízai híres Hippodameiát
nyerni el atyja kezéből.
Éjjel a szürke tenger mellé lépett egyedül,
s hangosan hívta a
Szépszigonyút,
ez lábainál zúgva-morogva jelent meg.
Akkor mondta: „Poszeidaón,
ha még örömet hoz a küpriszi kedves ajándék,
verd béklyóba Oinomaosz érc dárdahegyét.
S engem gyors szekeren közelíts
Éliszhez s győznöm te segíts,
mert tizenhárom derék
kérőt ölt meg már, a leány
nászát így halogatva.

Nem csalja a gyávát törbe veszély,
de kinek meghalni a sorsa, miért
húzza hiába, sötétben, aggkorig is, dísztelenül,
mindenből, ami szép, kimaradva?
Ez a küzdelem engem vár, adj hozzá drága sikert te!”
Így szólt és nem céltalanul szólt,
az istennek tetszett a beszéd,
kétkerekű aranyos szekerét
s szárnyas lovait neki adta.

Legyőzte Oinomaoszt s a szűz
asszonya lett s szült hat fiút,
erényre törő vezéri sarjt.
Most áll ragyogó ünnep már tiszteletére,
Alpheiosz partján könyökölve ki
várja az áldozatot s oltára körül
ünneplő sokaság.
- Híred hirdeti minden olümpiasz, Pelopsz,
versengő paripák,
s erejét mutató viruló fiatalság.
Aki győz, amig él csak,
mézédes nyugalom derűjét
nyerte bajnoki bérül. Mert megmaradó örökös hír:

Nincs, ami ennél embernek magasabb jutalom.
Nekem pedig őt kell
aiol dallammal, lovas énekkel koszorúznom,
s nem hiszem, hogy alkalom
lesz még, ünnepi vendéget, ki hatalmas úr,
és aki egyben a szépnek volna tudója,
zengenem meg, mint e remekbe
redőzött himnuszt most kiterítem.
Az isten, ki e táj oltalma, tudom,

gondjába fogadta
győzelmedet, ó, Hierón, s ha nem
hagy hirtelen el, még édesebb
diadalra vihet sebes szekered
s magasztal az új dal,
sorakoznak új szavaim Kronión
messzetekintő orma felé,
bennem a Múza új nyilakat nevel,
dalt, ami bizton célba talál,
mások másban erősek. A legmagasabb a király,
ennél senkise nézzen előbbre.
Járjál te sokáig hatalmad magasán,
én meg a győztesek társa lehessek,
minden hellén közt a tudásban első.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

NEKIK OTT AZ ÉJI SÖTÉTET ALANT...

Τοχι λάμπει μὲν μένος ἑελίου...

Nekik ott az éji sötétet alant
a nap heve fényli be és
várossuk előtere szép bíborhimü rózsaligetben,
cédrusok árnya alatt van, ahol
arany gyümölcstől roskadoznak mind a fák.
Ez testgyakorlásban leli gyönyörűségét,
az lovon, míg
amazok lantpöngetésben, kockavetésben... Örök
bőség virágosul körükben.
És mézizek illata leng a tájon át,
és messzesziporkázó, örök áldozat ég
oltárukon isteneiknek.

Jánosy István fordítása

MERT ERŐSEBB NÁLA...

Σα μὲν πάντων ἵπεται...

Mert erősebb nála: a test a halál nyomába jár,
míg élve csupán az idő képe marad fenn,
mert az az isteni csak.
Szunnyadoz, míg tagjaink tevékenyek, ám ha azok
szűnynak: a lélek álmainkban
boldog megoldást mutat csapásra, öröme nekünk.

Jánosy István fordítása

KIKNEK A BŰNEIKÉRT...

Οἱ δὲ Περσεφόνα...

Kiknek a bűneikért fogadja bűnhődésüket
Perszephoneia: kilenced évre felbocsátja lelküket a
felvilágra, hol ragyogó hírű királyok, a szélnél
sebesebb erők, lángeszű bölcsek
válnak majd belőlük és az emberiség ezeket
hívja majd szent héroszoknak.

Jánosy István fordítása

AGRIGENTUMI THÉRÓNNAK, A KOCSIVERSENY GYŐZTESÉNEK

ΘΗΡΩΝΙ ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΙ ΑΡΜΑΤΙ

(II. olümpiai óda)

Ti lantkirály himnuszok, ki
örök istent, ki hé-
rószt, ki halandót dalol e lant? Piszán
úr Zeusz. Az olümpiai ünnepeket
fundálta Hérakleész
harci áldozatul. Itt
négyesfogata diadalán
íme dicsőítsük a
nagy Théront, ki igaz-
lelkü vendégbarát,
s ki ős Akragasznak
bástyája. Jónevű szülők
virága: üdv a hazán.

Sokat kiállt őse, mígnem
e folyó partja lett
otthona. Szicília szemevilá-
ga lettek. Védőjük az Idő, s a Sors.
Dús kincseket, sikereket,
fényt adott nemes eré-
nyükért. Kronidész, Rhea fia,
ki az Olümposzt lakod,
s a játékokon ü-
gyelsz, lakod az Alpheoszt:
örülvén dalomnak,
add át e földet, e hazát
utódaiknak igaz

jóindulattal. Soha nem lehet
eltörölni már jogos, avagy bűnös
tetteinket.

Maga Kronosz, Mindenek aty-

ja sem teheti: ne úgy legyen.
Am elfeledtetheti
jóakarátú Sors.
Derék örömek által elhal legyőzve
az újuló dühű kín,

ha istenektől a végzet
a szerencsájüket
felveti magasba. Hogy idézze dal
Kadmosz dicső lányait. Igen sokat
szenvedtek. Ámde a nagyobb
jó legyőzte fekete
gyászuk. Akit a mennykövek
döreje ölt: az Olüm-
poszon szép, zuhatag-
fürtű Szemelé ma él!
S imádja Athéné,
s imádja Zeusz atya igen,
s a víg babérkoszorús.

Mondják, az rendeltetett, hogy
gyönyörűn élje a
tengeren a néreida habléány-
karban Inó mindörökig életét.
Nem tudja, percéletű:
mely nap, mint jön a Halál.
S nem tudjuk, amidőn a Nap
fia, a nappal köszönt
reánk: csendesen-e,
s jóra nyugszunk le majd?
Folyók - változandók:
hol szenvedést, hol örömet
zúdítanak le reánk.

S a Sors, e fajnak atyai, jótevő
gyámola az istenekakarta sze-
rencse mellett
bizony időnként bocsát
reájuk ujuló kinokat,
Igy Láiosz Sors-küldte fia
összeakadott aty-
jával, s lekaszabolta Apollón ősi,
nagy jóslatát betöltve.

Mit látva zordon Erinusz
ime megölte egy-
más kezeivel dalia két fiát.
Bár Polüneikész odaveszett, a fia
megélt. Therszandrosz: ifiak
versenyén, viadalon
félelmetes - Adrasztidák
tavaszi sarj-támasza.

Illendő, hogy e gyö-
kér rügye: Enészidémosz
fia hallja saját
dicséretét felemelő
dalszóval, lanthurokon.

Olümpiában maga nyert.
Iszthmoszban, Püthó-
ban vele csatázva a fivére is
szerzett tizenkét körü tusán koszorút
a Kháriszoktól remek
négy lovukkal. A siker
hamar elüzi a bánatot.
Sok mindennek az al-
kalmát meghozza az
erénnyel kovácsolt
bőség: lefogja a sötét
mély gondok vad erejét.

Tűzlángu csillag, igazi fénye a
férfinak. Ha bírja valaki: ismeri
a jövődőt:
hogyan az ehelyt meghalók
szíve a bűnökért megfizet
tüstént. A föld mélyiben
egy szigorú bíró
ítéli meg a Zeusz uralma alatti
hibáiért kegyetlen.

Fölöttük úgy tűz a nap, hogy
azonos hosszuk az
éjeik, a nappalaik - ott a jók
nyűg nélkül élnek, nagyerejű kezük
nem tűr rögzöt, se nem evez
a szüköske falatért.
Azokkal, akiket becsül az Ég,
mivel esküjüket
hűn követték: sirást
nem ismerve élnek; -
míg másokat gyötör a kín,
mit látni senki se bír.

Ki fönt, alant testet öltött
íme háromszor is:
s tiszta marad minden igazságtalan
büntől a lelke: vonul a Zeusz utain
Kronosz erődjé fele, hol
Óceán-fuvalatok
zsongják körül a boldogok
szigeteit. Színarany
virág tündököl - a
föld gyönyörű fáin ez,

a vízben tenyész az.
Itt fonnak ők koszorukat,
s virágfüzéreket itt,
hol bölcs tanáccsal Rhadamanthüsz igaz
bíra-társa ős Rhea urának, a
nagy Kronosznak -
Rhea ottfenn ül a Min-
denség teteje trónján, s velük
Kadmosz, s a vén Péleusz,
s kit idehozott volt
az anyja, hogy esengve meghajlitotta
a Zeusz szivét: Akhilleusz.
Kezétől Hektór, a Trója
e legyőzhetetlen
oszlopa ledőlt, s odaveszett Küknosz
és Aitiopsz, Hajnali fi. - Sok a nyilam
tegzembe könyököm alatt.
Szívem e nyilai a
nagy szellemeket érik. Ám
a tömeg értelmezőt
igényel. Csak az a
bölcs, ki születetten az;
aki csak tanulta,
mint varju, teljesületlent
jövendöl féktelenül
károgva Zeusz sasa mellett.
Vinne célba bár,
lelkem, a nyilad. Lecsituló szívem
vajh kit találjon el e dicső nyilaival?
Nos, Akragasz fele lövöm.
Esküszöm, dalolom én
őszinte szivűen: Soha,
soha nem szült Akragasz
száz év óta ily em-
bert, aki barátaival
jótevőbb barát
lett volna, s bőkezűbb,
mint Thérón. Mégis e ragyogást a bő-
zsíru dölyf igaztalanul elvitat-
ja - dühöngők
szavaival mormog és
a jók gyönyörű szép tetteit
ölné feledségbe. Homok
számba vehető-e?
Hogy mennyi örömet adott másnak ő, vajh
ki adna számot erről?

Jánosy István fordítása

**LOKRISZI HAGÉSZIDÁMOSZNAK,
OLÜMPIAI GYŐZELMÉRE**

ΛΟΚΡΙΣΙΑΙΟΝ ΗΓΑΓΕΣΙΔΑΜΟΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΝ ΝΙΚΗΝ

(XI. olümpiai óda)

Van, hogy az ember várja, amíg feltámad a szél,
van, hogy az égből várnak esőt,
vemhes felleg gyermekét,
ám ha ki küzdött, boldogul,
csordul a himnusz, mint a méz,
a jövő hírnév kútfeje,
s biztos, mint amit eskü köt,
nagy tetteknek e pályabér.

Nincsen irígye, övé a dicséret,
ki győz az Olümpián. A mi nyelvünk
mind e dicsőség pásztora lenni kíván,
s istentől való az is, mikor kivirul
bölcs férfi szívében a gondolat.
Tudd meg hát, Arkhesztratosz
sarja, hős Hagészidámosz:
győztél mint ökölvívó,

és az olajfa arany lombjából font koszorún
édes ének lesz a dísz: az én szavam,
és hazádat, Lokriszt sem felejttem el,
vár az ünnep ott s kezeskedem, ha jöttök,
drága Múzsák, jöttök vendégekhez nem rideg
és a szépben nem járatlan
bölcs és bátor nép közé.
Mert a róka - tűzpiros vad -
és a bömbölő oroszlán
sem cserél természetet.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

**KÜRÉNÉI ARKESZILÁOSZNAK,
A KOCSIVERSENY GYŐZTESÉNEK**

ΑΡΚΕΣΙΑΙΟΝ ΚΥΡΗΝΑΙΟΝ ΑΡΜΑΤΟΝ

(IV. püthói óda)

Múzsá, most egy kedves férfi elé,
jólovú Küréna királya elé kell
állanod, hogy Arkeszilással együtt
ünnepelve zengd dalodat, mi kijár a
Látoidáknak és Püthónak
ott, ahol egykor a Zeusz sasa mellett a papnő
ült, s közelében Apollón;
s így jövendölt: Battosz a

hős, ki majd benépesíti
drága gyümölcsnevelő Libüát,
s odahagyván szent szigetjét,
lángfehér dombokon
alapoz jószekérü várost,

és betölti majd a tizenhetedik
nemzedékben Médea thérαι jós-sza-
vát, mit Aiétész hevületbe esett
lánya prófétált örököltü ajakkal:
Kolchidák úrnője. Dárdás
Jászón erős evezőseihez, félistenekhez
szólt: „Ime, istenek és túl-
bátor hősök sarjai!
Megjövendölöm: e tenger-
habja-locsolt rögökön Epaphosz
lánya híres városok gyö-
kérít plántálja majd
valaha Zeusz-Ammón vidékén.

Felcserélnek gyors paripákra rövidke-
úszonyú delfineket,
lószerelékre lapátot.
Szélsebes hintókra vigyáznak utóbb.
S Théra még nagy városoknak
lesz anyavárosa - ezt
tölti be a jósjel, a földrög, melyet a
Tritón-tava torkolatán
egy férfi-alakba magát mutató isten adott át
kegyajándéku Euphámosznak, ki leszállt
a hajóból, s elfogadá. Kroniön
rádörömbölt Végzet-ámmant.

Akkor lelt épp rájuk az isten, amint
a hajón húzták fel az ércfogu horgonyt,
fűrge Argó gyepleit. (Én javasol-
tam elébb: vonsszák ki a vízutu fát az
Óceánból... Rá tizenkét
nap a kopár sivatagban a hátukon cipelték.)
Erre jelent meg az isten
egymagában, sugaras,
tisztelendő férfi képét
öltve magára. Baráti szavún
kezdte, mint az épp betoppant
idegent jótevők
szívesen látnak dús ebéddel.

Ámde nem engedte fecsélgni időnk
hazatérés-vágy. Neve: Eürüpülosz - szólt -
Földrengető, Földemelő fia.
Ő megérti, mért sietünk. Nosza felmar-
kol a földről egy göröngyöt -

azt, ami épp a kezébe akadt - s kívánja adni.

Nem utasítja el azt Eu-
phamosz: partra szökken és
nyújtva kezét amaz kezébe,
átveszi tőle az égi rögöt.
Úgy tudom, hogy mélybemosta
a hajónkról a víz,
odaveszett a sós habokban,

gőzös tenger kénye-kegyére egy este.
Gyakran intettem pedig
a kimerült evezősokeket:
őrzögessék! Elfeledé a szivük.
S itt folyott el ez szigetben
tág Libüának örök
magja idő előtt. Ha Tainaroszba meg-
térven a rögöt egyenest
gyászduált Aidész odalenti, sötét torkába dobta
volna lókirály Poszeidón sarja, akit
a Kaphisszosz partjain ős Titüosz
lánya szült, Európa egykor,

úgy e téres földeket a negyedik
nemzedékre véreik a Danaokkal
elfoglalták volna. Hisz akkoriban
volt a nagy kivándorlás Lakedaimón-
ból, Mükénéből, Argoszból.
Most idegen feleség nyoszolyájában leli meg
szép, kiszemelt unokáit,
akik eljövendenek
istenek segédletével
majd e szigetre, szülik neki a
barna-felhős sík királyát.
S Phoibosz ezt színarany
otthonában jósszavával

visszaemlékezteti - hogy sok idő
múlva száll le Püthia-kérni kivándor-
lókat vezérelve hajókon a Zeus
nílusi szentélye felé.” - Ime ez volt
Médea jós-verse. Döbbenet
csendje fagyasztja a héroszokat kővé, fülükbe
véve e sűrű-nagy eszmét.
Ó, Polümnésztoz fia,
téged is fel így magasztalt
delphii méh szava szent hevület-
dúlva önként: háromízben
megkiáltott: Örülj!
íme Küréné végzetadta

nagy királya... - bár te csak azt tudakoltad
istenektől: mi az ír

csúf dadogásra? Ma is, sok
évre virágozik Arkeszilász:
Battosz nyolcad-sarja bíbor
szirmu tavaszba. Neki
adta Apollón és Püthó amphiktüo-
náktól a lovaskocsiharc
győzelmi babérait. Ó, hogy ajánljam, tiszta Múzsák,
néktek őt, s a kos aranygyapját, amiért
elhajózott Mínüa népe... Dicső-
ségük sarjadt istenektől.

Kezdetét mint vette hajóutuk és
mily veszély kötözte le őket erős a-
célbilincsel? Tudta vitéz Peliász
jóslatból: nemes Aiolidák keze által
vagy legyőzhetetlen cselüktől
halnia kell. Vad-erős szive véres jóslatot vett,
mely az erdős Földanya
köldökén hangzott felőle:
nagy vigyázásban legyen az
egysarujú fi felől, aki majd
szirti házából a Jolkosz
messzire-villogó
földre jó, idegen, vagy

városbéli. Ámde betelt az idő:
érkezik - kezében iker-dzsida - szörnyű
férfi. Kettős köntöse is. Csodaszép
tagjain magnésziai ruha símul,
s rája kanyarintva párdúc-
bőr kacagány fedi vállait a borzongató, hús
zápor elől. Soha még nem
nyírt, leomló fürtei
végig szikráznak a hátán.
Jön egyenest szive rettenetlen
vakmerőségét kísértve
és a téren megáll,
ahol a nép tolong kavargón.

Nem ismer rá senki. Csak ámul a nép rajt.
azt találgatják, ki ő.
„Nemde ez ő, nagy Apollón?”
„Aphrodité férje, az ércokcsijú?”
„Fényes Naxoszbán - beszélnek -
Iphimedeia dicső
sarjai: Ótosz, Ephialtész, a merész
király odahaltak elébb.”
„Ki ez?” „Titüoszt is elérte sebes nyila Artemisznek,
győzhetetlen tegezéből vett nyila, hogy
csak olyan kéjt vágyjanak a szeretők,
mely elérhető szívüknek.”

Így feleltek sorra balgatagon
csácsogván. Egyszerre csiszolt, ragyogó ösz-
vérszekéren szélesebesen Peliász
hajt feléjük. Ámul igen, hogy a tündér
ifju jobblábán az ismert
félsarut észbeveszi. Iszonyát szívébe rejtve
szól a fiúhoz eképp: „Ó,
idegen, mely tájakat
mondasz kérkedőn hazádnak?
Mily alacsonysoru nő sanyarú
méhe pottyantott e földre?
Nos, meséld el, de ne
csúf hazug szóval, családot!”

Bátran, ám nyájas szavuan felel
rá az ifju: „Mesterem isteni Khírón.
Barlangjából, jó Kharikleia, s a vén
Philüré mellől jövők én, hol a Kentaur
szent leányai neveltek.
S íme betöltve husz évemet, undok szót se szóltam
és sohasem cselekedtem
helytelenül náluk én.
Haza jöttem, jó apámnak
hozva meg egykori tiszteletét,
mely ma jogtalan királyra
szállt - s amit Zeusz adott
Aiolosznak, s gyermekének.

Úgy tudom: e tiszteletet Peliász,
követve ármányos esztét,
elragadá szüleinktől,
bár nekik volt jussuk a trónhoz elébb.
Szüleim engem, mihelyt meg-
láttam a fényt, Peliász
sanda dühétől féltve megholtnak hazud-
tak, s házukban sirató
nők jajszava közt a halotti sötét bucsut megadták,
s lopva elküldték bibor pólyámban, az éjre
bízva utamat, s odaadtak a Zeusz-
sarja Khírónnak nevelni.

Értitek most már a dolog velejét.
Nos, mutassátok meg ezüstparipás a-
tyáim házát, drága hazámfiak!
Sarja Aiszónnak, e vidék fia, én nem
idegen tájékra jöttem.
Isteni Kentaur adta nevem, Jászónt kiáltván”
- szól, s hogy a házba belép, aty-
ja szeme felösmeri.
Ősz-öreg pilláiról nagy
könnyek ömölnek alá. Az öreg
látva választott fiát, a

legkülönb férfiút -
igen örvendezik szívében.

S hallva Jászón jött híré, idefut
két nagybátyja is: a közel Hüperéis
kútfejét elhagyva Pherész; Amüthón
hagyva Messzánát. Sebesen jön Admétosz
és Melamposz, elveszett u-
nokafivérük akarva köszönteni. Őket Jászón
nagy lakomán szerető szó-
val fogadja, s mint szokás,
dús ajándékkal tetéztve,
múltat időt, örömnüpet ül,
öt nap és öt éjt szakasztgat-
ván velük a gyönyör
szent tavasz-virágait csak.

Ámde Jászón a hatodik nap a szót ko-
molyra váltva, szándokát
elmagyarázza előlről
véreinek. Ők követik. Szaporán
ugrik sátrából övéi-
vel, bevonul Peliász
termeibe. Berontva benn megállnak. Ezt
hallván, ime szembeszalad
Türónak, a széphajúnak fia vélük. Erre Jászón
bölcs beszéd alapjait megvetve, szelíd
szók dalával permetez: „Ó fia nagy
szírtörő Poszeidaónnak,

a halandók vad szíve hajlamosabb
a csalárd haszonra a jog helyett, bár
nagy sirásra ébred az ünnep után.
Ám te és én - indulatunk zabolázva -
szőjjük a jövő szerencsét!

Hisz magad is tudod: egy anya méhe szülte Krétheuszt
és a merészszívű Szalmó-
neuszt. Magunk, mint harmadik
nemzedék, sarjadva tőlük,
nézzük a Nap aranyos sugarát.
Lám a moirák elfordúlnak,
rokonok közt vizsályt
látva, szemérmük elfödözni.

Nem való hozzánk eleink örökén
ércsapású karddal, avagy kelevézzel
tenni osztályt! Rádhagyom én a juhok
nyájait s a rőt tehenek seregét s a
földeket - hogy elragadtad
őseimét, vagyonod zsirosítva. Bánom is én, hogy
mind e javakkal a házad
tollasúl. Ám a király

jogarát, s a trónt, amelyben
 ült vala Krétheidász, a lovas
 népnek osztván igazságot:
 azt nekünk add ide
 önként, s nem megmorogva minket,
 nehogy újabb baj kerekedjen e pörből!”
 - mondta Jászón. Így felelt
 vén Peliász szeliden rá:
 „Úgy legyen! Mint mondod, olyan leszek én.
 Ámde engem életem bús
 aggkora környez, amíg
 benned az ifjúság virága most fakad.
 A lentic gyűlöletét
 te elveheted. Hogy a szelleme megtérhessen, így int
 Phrixosz: Aiétész szobájából az arany-
 szőrű kos bőrét idehozzuk, amely a
 tengerből mentette őt meg,
 s mostohája démoni nyíleitól. -
 Nékem ezt csodálatos álomigézet
 súgta. Kértem Kasztaliában a jóst
 (ha az álmod fejteni kell). Mire buzdít:
 hogy szereljek fel hajórajt.
 Nos, te vidd végbe e vállalatot önként! S tenéked
 engedem át az uralmat
 és a trónust, esküszöm!
 Tanu légyen esküszómra
 Zeusz, közös ős-ükapánk!” - E kötést
 mind dicsérvén, szerteváltak.
 Erre Jászón maga
 felesen küld hírvivőket
 szerte: megvigyék a híret a hajó-
 vállalatnak mindenüvé. Nosza indul
 Zeusz három, harcban soha ki nem merülő
 sarja: Alkménének, az éjtüzü-pillás-
 nak fia és hattyu-Léda
 dúshaju ikrei; bajnokai Földrengetőnek:
 hősi Periklümenosz
 Püloszból és Tainaron
 hegyfokáról Euphámosz:
 kiknek a jóhire megbizonyult.
 És Apollóntól: a lantos
 Orpheusz, dalnokok
 atyja, a sokat magasztalt.
 Küldi fiát az aranybotu Hermész
 kimerítő útra fel:
 szép Ekhiónt, Erüoszt, két
 ifju hévtől duzzadozó daliát.
 Laknak a Pangáiosz alján;

jönnek igen sebesen.
És a Szelek királya önként, nagyvigan
siettetí szélfiait:
Zétoszt, Kalaiszt-Boreász atya; hátukon csakúgy mered
bíbor szárnyuk. - És az Argó gálya után
olthatatlan mézizü vágyakozást
gyújt a félisten-szívekbe

Héra: csakhogý egy se maradjon el és
életét ne töltse kótolva az anyjá-
nál a véstől messze, de lelje meg a
többi kortársával egyútt a halálban
hős erénye pályabérét.
És Jolkoszbán amint a hajóra szállt a legények
színe-virága: dicsérve
veszi Jászón számba mind.
Szárnyasokból, sorsjelekből
látva jövendöl a jós - örömet
száll velük hajóra Mopszosz.
És midőn a hajó-
csőrré felvonták a horgonyt,

kézbe véve szép színarany fiolát,
Úranoszfít hívja segélyül a tatban
Jászón, a menykökelevézes Atyát,
a habok vad, gyorsutu lendületét, a
szélfuvást, a víz ösvényeit,
éjeket, isteni nappalokat, s a visszatérés
Sors-örömet. A magasból
ráfelel Zeus kedvező
dörrenése. És a villám
indasugára cikáz vakitón,
sistereg. Fellelegeznek
mind a hősök reá,
bizakodván isten jelében.

Szólt a jósuk: essenek az evezőknek,
szép reménnyel bíztatón.
Megtekerik a lapátot
gyors kezekkel szüntelenül. A Notosz
őket a Mogorva-tenger
torkolatába viszi.
Partjain ott szentélyt avatnak fel Poszei-
dónnak, ki a tengeren úr.
Rőt trák tehenek legelésznek ahelyt éppen, s egy oltár
újdónatúj kő-alaptömbjét lelik ott.
Végzetes veszélybe rohanva, fohász-
kodnak a hajók urához:

óvja őket a szörnyeteg, összefutó
szirtek ingásátul. E két iker-élő-
lény vadabbul gördül, omol, kavarog,

mint a mélybúgásu szelek sorai. Ám
áthajóznak ott a hősök,
s végük azoknak örökre. Elérnek Phasziszig, hol
éjszemü kolchisziakkal
küzdnek - Aiétésszel is.
Ámde ciprus szép szülötte,
legsebesebb nyilak asszonya egy
tarkatollú, kis iünxöt
oldhatatlanul oda
kötöz egy négyküllös kerékre,

s embereknek az eszelős szerelem
szárnyasát most adja először. A rontó
bájolásra is kitanítja a hőst:
mind feledtetné a szüléi iránt a
szégyenérzést Médeával:
vesse a dúltszívü lányt oda Peithó ostorának
Hellasz-imádata! Az meg-
súgja, mint állná ki az
apja-szabta próbatételt,
s egybekeverve olajjal, s szörny
kínok ellen ad kenőcsöt.
S megfogadják: utóbb
édes frigyben egyesülnek.

Ám hogy Aiétész a tömeg közepébe
vonssza az acél ekét,
s hozza az ökreit is, tűz-
lángot prüszkölnek kese orrlikaik;
váltva lábuk ércpatával
döngetik ott a talajt.
Ő egyedül mer rájuk igát rakni. Ba-
rázdát, egyenest huzogat,
s csak hajtja az ökröket, ölnyire hasgatván fel a föld
hátát. S szól: „E munka azért van, hogy a király
- úr e gályán - töltse be szándokomat,
s hozza meg a ronthatatlan

szőnyeget, a kos ragyogó, aranyos
bojtu bőrét.” - Így riog és leveti sáf-
rány ruháját, s lát a dologhoz igen
bízva istenben. Dehogyan árt neki láng, tűz,
hála a tudós boszorkány
útasításainak. Az ekét behúzza, a két
baromi nyakra a kényszer
eszközét békózza rá,
s oldalukba ösztökét döf,
és a kirótt feladványt dalián
végrehajtja. Mondhatatlan
fájdalmában sikolt
fel a király, ámúlva Jászón

nagy hatalmán. - Társai mind az erős
hős felé nyújtják kezüket, s koszorúkkal
elborítják. S üdvözlík szerető,
nyájas szóval. Ekkor a bámulatos Nap-
fi a tűz-bőrt megmutatja:
hol feszítette ki phrixoszi tör azt áldozáskor.
Sohase hitte, hogy így nagy
tettet Jászón végbe visz.
Vad bozótban egy kigyó áll-
kapcsai közt van a gyapju. E szörny
méretében túltesz egy öt-
venlapátos hajón,
mit a vasérc ütése gyártott.

Hosszu lenne járnom a széles uton.
Hajt az óra. Más csapást
ismerek én, rövidebbet.
Más sokaknak még mutogathatom én:
mit tudok. Csellel kivégzi a
kékszemű, tarka kigyót.
S ó Arkeszilász, Peliásznak gyilkosát
megszökteti: megy örömet
Médeia vele! Behajóznak az Óceánba és a
Vörös-tengerbe, s a lémnoszi férjük-ölő
asszonyoknál tagjaik érc-erejét
fitogtatják versenyen egy

köntösért. A nőket is elszeretik.
S így akarta Sors: idegen televénybe
szórogassák nappalok, éjek a ti
boldogságtok magvait. Így született Eu-
phamosz háza, mely örökké
lombozik. A lakedaimoniakkal egy szokásban,
egyhelyen éltek. Utóbb a
régli Kallisztó-sziget
lett hazájuk. Majd Apollón
őseiteknek a sík Libüát
adta, hogy isten segélyé-
vel viruljatok ott,
s az aranytrónú Kürénát

pásztoroljátok igazúl, s okosan.
Bár az Oidipusz esze szállna beléd, hogy
értsd e rejtvényt: hogyha kiváгатik az
óriástölgy, ágait elnyesi fejsze,
még így is: gyümölcsevesztve,
földig alázva csudálatos alakjában, így is
megbizonyítja mivoltát:
téli tűzben pusztulón,
vagy a többi oszlopok közt
tartva királyi terem fedelét,
más falak közt végzi átkos

nyűgü szolgálatát,
ennen földéből kitépve.

Te vagy a legszebb alkalom orvosa. Paián
felmagasztalt fényesen.
Enyhe kezűn, szeliden kell
ápolnod a kényed-ütötte sebet.
Könnyű feldúlni egy várost
- értik a csirkefogók.
Visszahelyezni régi állapotába - ez
a legnehezebb, ha ugyan
váratlan egy égilakó a király kormányosául
nem szegül. E kegyet szötte néked a Sors.
Merd Küréné boldogulása ügyét
buzgalommal felkarolni!

Agg Homérosz szép szavait ne feledd:
legnagyobb nő a hírek becse, hogyha
nemes hírnök hozza. Ha jó híreket
szól a Múza, haszna legyen neki is be-
lőle! Ismeri Küréné,
s Battosz igen híres udvara: mily igaz erényű
Damophilosz szive. Bátor
ifju az ifjak között.
Százesztendős agg a vének
közt a tanácsban. Utálja a korcs
rágalom távolható hang-
ját, s a gőgös gonoszt
megtanulta már gyűlölni;

szembe jókkal visszavonást sose szít.
Végtelenbe el nem odáz ügyeket. Jó
alkalom csak pillanatokra nyílik.
Érti már: öt cimboraként, s nem alázott
szolgaként kíséri. Mondja,
legsomorubb soru az, ki a jót ízlelte már, s így
zárja ki kényszer a jóból.
Mint egy Atlasz, úgy tusáz
az egekkel messze hagyván
a hazaföldet, a dús vagyonát.
Feloldotta a Titáno-
kat örök Zeusz. A szél
változásakor cserélni
kell a vitorlákat. Ő kimerítve a kínok
minden válfaját, eseng:
otthona-látni, Apollón
kútfejénél ülni vidám lakomán,
ifjai tündér örömnék
adni szívét, keze közt
szépmivű lantját tartva, bölcs barátaival
élvezni nyugalmas időt:
hogy senkinek ő sosem árt,

de a honfitársaitól sem
szenved. És majd-elmeséli, Arkeszilász,
thébai vendégként örök istenigék-
nek mi forrására lelt ő.

Jánosy István fordítása

AIGINAI PÜTHIÁSZNAK

ΑΙΓΙΝΗΤΗ ΑΓΕΝΕΙΩΙ ΠΑΓΚΡΑΤΙΑΣΤΗ

(V. nemeai óda)

Én nem vagyok szobrász, tehát
nem teremtek posztjukon holt-
megmerevedve csak álló szobrokat.
Mézizü énekem, ó, bár
vinne akármi teherhajó, vitorlás
Aiginából, hogy világgá híresítsd
Lampón fiát, bajnok Pütheászt, a birkozót,
ki Nemeában nyert diadalkoszorút,
bár zsenge pihe állán alig
látszik: a szőlő bolyhos anyja.

Hálaajándékot adott
dárdaharcos bajnokoknak:
Zeusz, Kronosz és az arany Néréidák
sarjainak, meg a vendég-
től szeretett honi földnek, s városának,
mely hogy izmos-férfi-termő s jó hajós
legyen: imádkoztak a Zeusz Hellániosz
oltára mellett égre emelve kezük
Endáisz ismert két fia
s a zord-erős Phókosz király, kit

tündér Pszamatheia hozott
világra tenger partfövényén.
Szégyelek szólni a tettről,
melyet inkább vakmerőn, mint jogosan
tőn Péleusz és Telamón,
s hagyták el ismert szigetük...
S mi üzte Oinónébül e zord
hősöket el, milyen isten... Állj, szavam!
Nem jó, ha a teljes igazság meztelen
tárja arcát. Gyakran az éppen a bölcs, aki tud
hallgatni róla.

Ember-szerencsét, kézerőt,
vaskarú harcot ha épp ma-
gasztalok: úgy a nyomomról - mérhetik -
messzire szökken a lábam.
Könnyű-nagy lendületű a térdem. Át a
tengerentúlra röpülnek a sasok.

Azoknak ott a Pélion alatt mily szívesen
dalolt a Múzsák kórusa - köztük Apollón:
hét húru lantját színarany
szép pöngetővel zendítette

más-másnemű dalt pöngetőn.
Ők először, kezdve Zeusszal,
zengik az isteni Thétiszt, Péleuszt:
Krétheusz anda leánya,
Hippolüté hogy akarta őt csalárdul
fogni hálóba, s a Magnétek urát,
párját - merész fortéllyal ármányos mesét
szövéen - meggyőzte: vétke van ellene, mert
Péleusz az ő hitves hűsé-
gét megkisértette Akasztosz

ágyán! A való pedig épp
ellenkező: csábítsa el őt, a
nő maga kérte rajongó
szenvédéllyel. Visszaborzadt e sikos
szótól a vitéz, eluta-
sította a nőt, félve a
vendégbarát-ór Zeusz boszuját.
Észbevevén ezeket az istenek
királya, a fellegadó, bólíntva rá
úgy ítél: Péleusz vegyen el egy aranyuszonyú
Néréidát, s hogy

légyen veje: rávette Po-
szeidaónt, ki Aigeából
járt el a nagyhirű dór Isztmoszba, hol
víg fiukar csoda nádsíp-
fújva fogadja az istent - s birkozásban
nagy merészen összemérik izmukat.
Minden ügyünk eldönti a velünk született
Sors. Aiginában tégedet, Euthümenész,
karjába vont a Győzelem,
s más-másnemű himnusz magasztalt. -

És most a nagybátyád, kinek
nyomdokán jártál, dicsőít,
s véreid is vele, győztes Pütheász!
Nemea szülte szerencséd,
s a honi hónap, amit szeret Apollón.
Mind legyőzted megjelent kortársaid
honn, s Nízosz e szépvölgyü dombján. Felvidít,
hogy városszerte vínak e hősi díjért.
Tudd meg, Menandrosznak köszön-
heted, hogy annyi fáradalmad
mézízü gyümölcse tied.
A legkülönb edzők Athénben
vannak. Azért ne huzódozz,

ha megénekelni jössz Themisztioszt:
jól add ki a hangodat és
vond fel vitorlád teljesen,
s zengd: birkozásban, s hősi ököl-
harcban elért Epidaurosban iker-
győzelmet is! És Aiakosz szentélye szép
csarnokába vitte virágkoszorúit a szó-
ke Kháriszokkal.

Jánosy István fordítása

DITHÜRAMBOSZ-TÖREDÉK

ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ

Jertek e karba, olümposziak,
s küldjétek a szép Khariszt ide, istenek,
akik a város köldökét, hol füstöl az oltár
Athénben a szent falak között,
látogatjátok s a remek piacot,
e tavaszban szaggatott
ibolyából font koszorút
vegyétek el áldozatul
s nézzétek a rangban
Zeuszt követő repkénykoszorús
istent, ahogy énekszóra kiállunk,
Bromioszt, akit emberi szóval nevezünk a Zajosnak.
Jöttem, hogy az égi atyát
s a kadmoszi nő ivadékát zengje dalom.
Argoszbán, Nemeában a dalnok
a sudár pálmát se felejtí, mikor
a Hórák nyoszolyája illatozik s a tavasz
szétszórja virágait s árad a nektár.
Akkor hullik, akkor a szent
földre a vágyat lehelő ibolya,
s hajfűrtbe a rózsák szirma vegyül.
Zengje a visszhang, a dal s fuvola
zengje Szemelét, a szalagkoszorút viselőt a kar.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

KORINNA

ASZÓPOSZ LEÁNYAI

ΑΣΩΠΙΑΕΣ

„Boldog léssz, mint Zeusz, meg a jó
istennők követője.

Három lányt elvett a világ
nagy királya, Zeusz atya, míg
három mást a tenger ura,
Poszidáon; két hajadon
ágyát Phoibosz uralta;

egyét Hermész, Máia derék
sarja. - Küprisz bírta s Erósz
őket rá, hogy nesztelenül
jussanak lakodba, kilenc
lányt szöktetni el onnan.

Ők szülik majd hősök erős
nemzetét, félisteni fajt,
hírneves lesz mind, de sosem
vénül - ezt jósltam a szent
háromlábu edényből.

Mert e tisztség engem ért
ötven nagy fivérem előtt,
én, Akraiphén, kaptam e díszet,
én, a Szentség részese, mint
jós, igazszavu látnok.

Elsőként Létó fia még
Euónümoszt bízta meg: ez
mondjon jóslást szent triposzán;
majd elűzvén őt, Hürieusz
lett jósként az utódja.

Mint Poszeidón gyermeke; majd
Óarión, atyám, amikor
országába visszakerült,
most az ég lakója, s e nagy
tisztesség, ime, rám szállt.

Csalhatatlan jóslat, amit
most tinektek hirdetek én:
csak kövesd az égietek,
győzd le bűsz mérged, - hisz' a sok
istennek vagy apósa!”

Ekként szólt a szentszavu jós.
Most Aszóposz már derüsen
nyúlt a látnok jobbja után,
könny szökött szemébe, midőn
meghatódva felelte:

Franyó Zoltán fordítása

HÜBRIÁSZ

KRÉTAI LOVAG ÉNEKE

Ἔστι μοι πλοῦτος μέγας...

Drága kincsnél több a kard meg a dárdavas
és ez a fénylő cifra pajzs, mely testem óvja!
Ezzel vetek és ezzel kaszálok,
szőlő levét is ezzel sajtolom, - ez segít
gőgös úri joghoz a szolganépnél.

Ám ki dárdát és ki kardot emelni fél,
és kicsi fénylő pajzsot, mely megóvja testét:
fenségem előtt mind térdre kushad,
rabszolgaként behódol és remegőn imád -
bennem látja már nagyurát, királyát!

Franyó Zoltán fordítása

PRAXILLA

AKHILLEUSZ

...έλλὰ τέλει...

Eddigélé nem sikerült még soha megnyernem a szíved.

Franyó Zoltán fordítása

ADÓNISZ

Κάλλιστον μὲν ἦν...

„Legszebb volt, amit én odahagytam, a hévsugarú nap,
és azután a kigyúlt szemű csillag, a hold tüzes arca,
majd a megért, zamatos-levű dinnye, az alma s a körte.”

Franyó Zoltán fordítása

LEÁNYASSZONY

ὦ διὰ τὰ νύμφιδων...

Ó, ki az ablakon át megigézel engem:
lány vagy az arcodon, ámde alább menyecske.

Franyó Zoltán fordítása

EMPEDOKLÉSZ

A VÍZÓRA-HASONLAT

ἄλδε δ' ἐναπνεῖ πάντα...

Ekképp lélegzik ki-be minden: mindegyik élő
testén húscsővek érnek a felszínig, tele vérrel,
s kívül a torkolaton sok sűrű rés töri által
végig a bőrborítást, ám úgy, hogy a vér kifolyását
gátolván, azalatt szabad átjárást nyit a légnek.
Ott azután, amidőn lehuzódik a vér sima árja,
nyomban utánanyomul heves árként zúgva az éter,
ám ha a vér tör elő, kifuvall, - valamintha a fénylő
réz víziórával mulat olykor játszva a kislány:
szépformájú kezét ha a szájnilyásra tapasztja,
s úgy süllyeszti alá az ezüst víz lágy szövetébe,
nem jut az ár az edénybe, mivelhogy a lég odabentről
gátat vet, tömegével a sűrű lyukakra feszülve,
mígcsak a lány nem ereszti a sűrű özönt, - hanem aztán:
úgy ahogyan fogy a lég, aszerint beözönlik a hullám.
Épp ugyanígy, ha viszont már víz ül a réznek a mélyén,
s emberi kéz fedi fönn az edény száját vagy az alját,
akkor a kívülről nyomuló levegő tör az arra,
végletekig küzdvén ama hörgő rés kapujánál,
mígnem tágit a kéz: s ime - szemben a másik esettel -
úgy ahogyan jön a lég, aszerint kifut onnan a hullám.
Épp ugyanígy, valahányszor a testünk ágszerűen-nőtt
tagjaiban lehuzódik a mélybe a vér sima árja,
nyomban utánarohan heves árral az éteri hullám,
ám ha a vér tör elő, kifuvall az előbbi arányban.

Marticskó József fordítása

SZOPHOKLÉSZ

ANTIGONÉ

(Részlet)

ANTIFONH

Sok van, mi csodálatos,
de az embernél nincs semmi csodálatosabb.

Ő az, ki a szürke
tengeren átkel,
a téli viharban
örvénylő habokon,
s Gaiát, a magasztos istennőt,
zaklatja a meg-megújulót
évről-évre az imbolygó ekevassal,
fölszántva lovával a földet.

Szárnyas madarak könnyűszivű
népére, az erdő vadjaira
készíti a hurkot,
a sós vizü tengerben lakozó
halakat hálóval fogja meg
a férfi, ki ésszel él.
Szolgáivá tette okos leleménnyel
a hegyek meg a rétek állatait,
a lobogóhajú paripának és a bikának
nyakába vetette igáját.

És a beszédet és a széllal
versenyző gondolatot meg a törvényt
tanulja, a városrendezőt,
lakhatatlan szirteken
tűző nap forró sugarát s a fagyot
kikerülni ügyes, mindenben ügyes,
ha akármilyen jön, ám a haláltól
nem tud menekülni,
de gyógyírt a nehéz nyavalyákra kigondol.

Ha tud valamit valaki,
mesteri bölcseset, újszerűt,
van, ki a jóra, van, ki gonoszra tör vele.
Ki a földnek törvényeket ad,
jogot, mit az isteni eskü véd,
az a városban az első, de hazátlan,
akinek jó, ami nem szép.
Tűzhelyemnél nincs helye,
ne ossza meg tervét sem az velem, ki így cselekszik.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

OIDIPUSZ KIRÁLY

(Részletek)

OIAITHOYΣ TYPANNOΣ

OEDIPUS

Teiresias, ki mindent vizsgálsz, tudhatót
és mondhatatlant, égi s földi titkokat,
a várost, ha nem látod is, tudod, milyen
betegség lakja; melynek, bölcs úr, harcosát,
se megmentőjét nem lelhetjük kívüled.
Mert Phoiboszhoz - ha még nem mondta hírnökünk -
üzentünk, s ő visszaüzent, hogy oldozás
csak egy jöhet bajunkra, az, ha Láios
gyilkosait nyomozva megtaláljuk és
halállal sujtjuk, vagy száműzzük messzire.
Ne sajnáld hát madár szavából, vagy ha más
útját a jóslásnak tudod, mentsd meg vele
magadat és a várost, ments meg engemet!
Mentsd meg a véres hulla bal fertőzetét!
Minden reményünk benned! És jót tenni, ha
módod van és erőd rá, legszebb áldozat.

TEIRESIAS

Óh, jaj, keserves átok tudni azt, amit
nem-tudni jobb! Éreztem én, de mégse jól
tartottam meg... másképp nem volnék mostan itt.

OEDIPUS

Mi az? Miért jössz olyan kelletlen felém?

TEIRESIAS

Eressz haza! Könnyebben fogod hordani
sorsod, s én is enyémet, hogyha szótfogadsz.

OEDIPUS

Nem jog szerint szólsz, s nem vagy hálás városunk
iránt, mely táplál, megtagadva jóslatod.

TEIRESIAS

Látom, hogy még magadnak sem javadra lesz,
amit beszélsz; hogy hát ne érjen engem is...

OEDIPUS

Ha tudsz valamit, el ne menj, az istenek
nevére! Könyörögve borulunk eléd.

TEIRESIAS

Örültek vagytok mindahányan! Én sohsem mondom ki, ennen romlásomra, vesztedet.

OEDIPUS

Mit hallok? Tudsz és nem szólsz? Érted-é, hogy így elárulsz minket, sírba döntöd városod?

TEIRESIAS

Én nem gyötörlek, s nem gyötröm magam se! Mit faggatsz hiába? Nem veszed ki titkomat!

OEDIPUS

Nem-é, te rosszak rossza? - fellázítanád a kösziklát is! Fogsz-e végre szólni? Vagy meg nem puhulsz, s nem megyek véled semmire?

TEIRESIAS

Követ lázítok? És te mit lázítasz? Óh, nem tudsz bűnödről, csak enyémet korholod.

OEDIPUS

Ki az, ki föl nem ingerlődne, hallva ily beszédet, mely egész várossal szembeszáll?

TEIRESIAS

Jön, ami jön, ha hallgatásba rejtem is.

OEDIPUS

Épp ami jön, azt kell, hogy föltárd már nekem!

TEIRESIAS

Nem mondok többet. Most dühöngj, ha tetszik, és a legvadabb haraggal örvöngj ellenem!

OEDIPUS

Harag bizony van bennem, és nem fojtom el, mit gondolok? Tudd meg; úgy tűnik föl nekem, cinkos vagy, sőt magad a tettes, bár talán nem kézzel ölve; csak vak voltod tiltja, hogy azt ne mondjam: te vagy a gyilkos egyedül!

TEIRESIAS

Valóban? S én azt mondom: tartsd meg átkodat, melyet imént világnak szórtál, és ne szólj mától se hozzám, sem ezek közt senkihöz: mert e föld szennye, akit átkoztál, te vagy!

OEDIPUS

Arcátlan, ily szót mersz arcomba dobni? Mit képzelsz? Hogy büntetéstől biztosítva lész?

TEIRESIAS

Biztos vagyok már: mert az igazság velem.

OEDIPUS

S ki oktatott rá? Jósművészeted talán?

TEIRESIAS

Te oktatsz, aki kedvem ellen szóra birsch.

OEDIPUS

Micsoda szó az? Ismételd, hogy *értsem* is!

TEIRESIAS

Nem érted még? Vagy próbálgatva többre csalsz?

OEDIPUS

Mondd újra! Nem, nem hihetem, hogy érteném!

TEIRESIAS

Azt mondom: a gyilkos, akit kutatsz, te vagy!

OEDIPUS

Nem fogsz ilyent bántatlan kétszer mondani!

TEIRESIAS

Mást mondjak hát? Ami még jobban ingerel?

OEDIPUS

Mondd, amit tetszik! Most már hasztalan beszélsz.

TEIRESIAS

Azt mondom, hogy azokhoz, akiket szeretsz,
rút viszony köt, s nem sejtet, mily mocsárban élsz.

OEDIPUS

S azt hiszed, ezt mind bosszúlatlan mondhatod?

TEIRESIAS

Igen, ha van az igazságnak ereje.

OEDIPUS

Van, de nem benned! Benned nincs, mert vak vagy és
füled és elméd éppolyan vak, mint szemed.

TEIRESIAS

S te nyomorult vagy, mert azt mondod rám, ami
mindenki nemsokára rád fog mondani.

OEDIPUS

A te lelked az éjszakából él. Nekem
nem ártatsz és senki olyannak, aki lát.

TEIRESIAS

Nem sorsod az, hogy általam bukj. Épp elég ehhez Apollo. Néki lesz majd gondja rá.

OEDIPUS

Kreón találta ezt ki, vagy te egymagad?

TEIRESIAS

Nem Kreón a te bajod, csak te egymagad.

OEDIPUS

Óh, jaj, kincs és királyság és mások felett
győztes tehetség! mily irigylés árjait
gyűjtitek arra, aki boldog hírben áll!
Hogy e gyeplőt is, melyet ingyen adomány
gyanánt a város kéretlen kezembe tett,
a hű Kreón, éppen e régi jóbarát,
titkos fogással tőlem elragadni vágy
fölbérelvén ezt a szélhámos cselszövőt,
ez álnok mágust, aki nem lát mást, csak a
saját hasznát; de igazi jóslásra vak.
Szólj hát ugyan, hol az a híres jóserőd?
Mért nem tudtál, mikor itt volt a *dalnok eb*,
a városnak valami mentőt mondani?
Nem jövevénynek illet bizony a talányt
megoldani: ez jóslás dolga volt, amit
te sem madárból nem látszott, hogy értenél,
sem isten-ihletésből; akkor jöttem én,
én, a tudatlan Oedipus, s megoldtam azt
pusztán eszemmel, nem madárjelek szerint.
Én, kit te száműzetni vágysz, remélve, hogy
Kreón trónjához közelebb fogsz állani.
De én hiszem, hogy még Kreónnal sírni fogsz
e száműzésen! Csak ne volnál ily öreg,
magad bőrén éreznéd, terved mily bitang!

KARVEZETŐ

Nekünk úgy tetszik, csak harag beszélt az agg
szavaiból, s belőled sem más, Oedipus.
De nincs idő haragra. Azt kell nézni most,
hogymeg oldjuk meg legjobban Phoibos jóslatát?

TEIRESIAS

Ha király vagy is, egyenlőség jár nekem
szólni szavadra. Illet ennyi hatalom.
Mert Loxias szolgája vagyok, nem tiéd,
s nem is Kreónt fogom védőmnnek mondani!
Halljad tehát, mert vakságomról csúfolódsz:
te látsz és nem látod, milyen fertőben élsz,
sem, hogy kinek házában élsz és kikkel élsz!

Tudod-e, kik fia vagy? És hogy átka vagy
a tieidnek föld fölött és föld alatt?
Kétélű átok űz ki, apád és anyád
átka e földről, ádázlábu kergető!
Most mindent látsz, de akkor majd csak feketét!
Hol a kikötő, mely jajodnak réve lesz?
Hol a Kithairón, mely nem visszhangozza majd?
Ha megtudod, hogy néked tilos part a nász,
amelybe hajód annyi diadallal ért.
Pedig még rejtve más rémségek tengere,
hogyan családostul szörny-magadhoz sujszanak.
És most dobáld szavad sarával ajkamat,
dobáld Kreónt! Nincsen tenálad senkise
halandók között, ki hitványabbként pusztul el.

OEDIPUS

Hát tűrhetem még ezt tovább is hallani?
Nem futsz? Hajad se görbül, persze? Takarodj
vissza, ahonnan jöttél, hagyd el házamat!

TEIRESIAS

Ide se jöttem volna, hogyha nem hívatsz.

OEDIPUS

Nem tudtam, hogy ily örültséggel jössz, azért
hívattalak, másképp aligha teszem ezt.

TEIRESIAS

Előtted már csak „örült” vagyok. Lám, apád
bölcsek hitt hajdan és anyád is, aki szült.

OEDIPUS

Apám? Anyám?... Megállj hát! *Ki* szült engemet?

TEIRESIAS

E mai nap szül és veszít el tégedet.

OEDIPUS

Csupa talány a szavad, csupa rejtelem.

TEIRESIAS

Talányfejtéshez nálad jobban ért-e más?

OEDIPUS

Csúfold csak, ami tette, hogy ma *nagy* vagyok!

TEIRESIAS

Éppen szerencséd hozta a bukást reád.

OEDIPUS

Azt se bánom, ha a várost mentette meg.

TEIRESIAS

Nohát megyek már. (*A kisgyerekhez*) Gyere, kisfiam, vezess!

OEDIPUS

Vezessétek csak! - Nagyon is terhemre vagy.
Ha elmentél, legalább többet nem gyötörsz.

TEIRESIAS

Megyek, de előbb halljad, amért jöttem. Én
nem rettegek arcodtól. Rajtam nincs erő.
Kimondom hát: az, akit hirdetsz és kutatsz
és fenyegetsz mint Láiosnak gyilkosát,
az *itt van*! Még ma azt hiszik, hogy idegen
bevándorolt; de nemsokára thébai
szülöttnek ismerik föl, s nem lesz öröme
a változásban; mert ki jól látott, vakon,
s ki gazdag volt, koldulva tapogatja majd
botjával útját ismeretlen földeken.
És kiderül, hogy önnön gyermekeinek
testvérük és atyjuk egyszerre, s hogy szülő
anyjának fia s férje; apjának pedig
gyilkosa s ágy-utódja. - Menj be most, tünődj
szavamon, és ha rajtakapsz, hogy nem igaz,
akkor mondd, hogy már jósolásra vak vagyok!

*

IOKASTÉ

Tudni kívánom, hogy mi volt?

KAR

Vak szó homályos gyanút vert. S a vád fáj, ha mégoly jogtalan.

IOKASTÉ

Mindakét részről?

KAR

Úgy van.

IOKASTÉ

És mi volt a vád?

KAR

Legyen elég, elég, annyi bajunk között:
hagyjuk a szót, ha már viszályuk elült.

OEDIPUS

Lásd, meddig mégy jó szándékkal, hogy dühöm
eltompítsad, szivem jogával nem törödsz!

KAR

Uram, nem egyszer mondtam már neked:
nem helyes-eszű,
esztelen,
képtelen
volna közölünk,
ki tőled, urunktól fordulna el.
Hisz hazánk
csónakát
annyi vad viharból
te vitted csöndesebb ég felé:
légy újra, hogyha tudsz most, jó hajós!

IOKASTÉ

Az istenekre, mondd el, uram, nékem is,
mi költhetett lelkedben ennyi haragot?

OEDIPUS

Elmondom, mert ezeknél több vagy énnekem,
Kreón hogy trónom ellen milyen cselt koholt.

IOKASTÉ

Beszélj - ha biztos vádat tudsz-e ellene?

OEDIPUS

Rágalmaz, hogy én gyilkoltam le Láioszt.

IOKASTÉ

Látta talán? Vagy más szavára mondja így?

OEDIPUS

Egy jóst, egy gazságmestert tölt előre, mert
saját nyelvét mindenben tisztán tartja ő.

IOKASTÉ

Óh, emiatt bocsásd a szélnek gondjaid!
Hallgass rám és tanuld meg, halandók között
nincs senki jós, nincs aki rejtelmekbe lát!
És erre könnyű példát adhat pár szavam.
Mert jóslat jött valaha Láioshoz - én
nem mondom Apollóntól, csak szolgálótól -
hogy sorsa a *gyermek* kezétől veszni el,
aki tőlem és tőle majd születni fog.
Lám pedig rablók ölték őt meg hír szerint
egy hármaskeresztúton, ismeretlenek;
míg a fiát, ki életével harmadik
napig sem ért el, kitetette vad hegyen,
lába-csuklóit gúzsba kötve szorosan.
Igy Phoibos nem váltotta be sem azt, hogy ez
megölte atyját, sem azt, ami Láioszt
gyötörte: hogy saját fiától hulljon el.

Pedig hát ezt „határozták” a jóslatok.
Ne gondolj hát jósokkal, mert amit az ég
akar, hogy tudjunk, megjelenti ő maga.

OEDIPUS

Mit mondasz, asszony? Amit mondtál az imént,
zavarba vesztí s megrendíti lelkeimet.

IOKASTÉ

Mily izgalomba feledkezve szólasz így?

OEDIPUS

Mintha előbb azt mondtad volna, Láioszt
egy hármaskeresztúton érte végzete.

IOKASTÉ

Így beszéltek, s mindmáig tartja még a hír.

OEDIPUS

És hol a hely, ahol e szörnyűség esett?

IOKASTÉ

A vidék neve Phókis; hol az ágas út
Delphi iránt és Dauliából összejő.

OEDIPUS

És mennyi idő múlt is már azóta el?

IOKASTÉ

Nem sokkal később jelentél meg te a trónt
elnyerni, mintsem városunkba jött a hír.

OEDIPUS

Óh jaj, Zeus, mily tetterre szántál engemet?

IOKASTÉ

Mit vettél úgy szivedre ebből, Oedipus?

OEDIPUS

Ne kérdezz; inkább felelj erre: Láios
milyen korúnak s természetűnek látszatott?

IOKASTÉ

Nagy volt, az első fehérség gyűlt homlokán,
alakja a tiédől nem különböző.

OEDIPUS

Én nyomorult! magamat dobtam tán imént
rémes átkok poklába, és nem tudtam azt!

IOKASTÉ

Mit mondasz, uram? Nem merek rád nézni így...

OEDIPUS

Óh félek, félek, mégse volt vak az a jós!
De még egy szót, hogy mindent jobban földeríts.

IOKASTÉ

Csak kérdezz! Szavad borzalom, de felelek.

OEDIPUS

Kevés emberrel kelt-e ő útjára, vagy
sok fegyveres kíséretében, mint vezér?

IOKASTÉ

Öten voltak, mindössze; köztük aki hírt
hozott. Egyetlen szekér vitte Láioszt.

OEDIPUS

Óh jaj, minden világos! És ki volt, aki
hírt hozott, aki nektek mindent elbeszért?

IOKASTÉ

Egy szolga. Több se menekült meg elevenen.

OEDIPUS

És az itt szolgál házunk mellett máig is?

IOKASTÉ

Már nem. Mióta halni látta Láioszt,
s megérkező a trónon tégedet talált,
kezem megfogta, úgy könyörgött, küldjem őt
ki a mezőkre, gyapjas nyájaink közé,
hogy a várostól mennél távolabb legyen.
S kiküldtem: mert megérdemelt - amennyire
egy szolga érdemelhet - ennél többet is.

OEDIPUS

Van mód most rögtön visszahívni őt ide?

IOKASTÉ

Meg lehet tenni. De miért kívánod ezt?

OEDIPUS

Már félek, asszony, így is túlon túl sokat
mondtam: azért akarom előbb látni őt.

IOKASTÉ

Jó, jönni fog. De annyit addig is talán
érdemiek én is, tudni, hogy mi bánt, uram?

OEDIPUS

Nem titkolom, ha már eddig jutottam - ily
hajszál-reményig! Kinek beszélnék, ha nem

neked, mikor e válságba sodort a sors?
Az én apám volt korinthusi Polybos,
anyám dórasi Meropé. A legkülönb
voltam én ott a polgárok közt, míg ez az
eset történt, mely méltán meglepett, de nem
volt oly nagyon szívemre venni semmi ok.
Valaki egyszer, tivornyában, ittasan,
„cserélt gyereknek” mondott engem bor között.
Dühöm aznap visszatartottam, bár alig:
másnap elmentem, s megkérdeztem effelől
apámat és anyámat. Bennük nagy harag
gyúlt arra, kinek száján kiszaladt a szó.
És én örültem haraguknak, de azért
gyötört is ez, mert feltűnő volt, s híre szállt.
Titkon hát, hogy ne tudja apám és anyám,
Delphibe mentem, s Phoibos, bár nem méltatott
válaszra abban, amért jöttem, más gonoszt
jövendőt, más keserves, szörnyű dolgokat,
hogy anyámmal kell szerelembe esnem, és
e föld színére tűrhetetlen fajt hozok,
és hogy saját apámnak leszek gyilkosa.
Ezt hallva elfutottam, és azóta csak
a csillagok szerint mérem ki, merre van
Korinthos földje, hogy ne lássam a gonosz
jóslatnak rajtam teljesülni szégyenét.
S így bujdokolva eljutottam arra a
tájra, hol mondod, meggyilkolták a királyt.
Halld most, asszony, az igazságot. Amikor
a hármaskeresztúthoz értem közel, egy
fullajtár jött szemembe, és egy fiatal
csikóktól vont szekéren olyan férfi, mint
leírtad. Engem ostorossuk le akart
lökni az útról, s maga is az öreg úr.
Dühömben, aki megtaszított, a kocsist
verni kezdtem; amit meglátva az öreg
kileste, hogy a kocsi mellé lépek, és
kéthegyű fokosával fejtetőn ütött.
De aránytalan válaszbán lett része, mert
én evvel a kezemmel rábunkóztam úgy,
hogy hintájából földre hömpölyült, hanyatt.
Aztán a többit öltem meg. - Ha ennek az
utasnak köze volna Láioshoz, óh!
Ki nyomorultabb akkor még, mint én vagyok?
Ki gyűlöltebb az égi istenek előtt?
Kit nem fogadhat sem polgár, sem idegen
házába, még csak hozzá szólni sem szabad,
minden otthonból el kell üzni. S aki ezt
az átkot mérte rám, nem más volt, mint magam!
A halott ágyát meggyalázzák ölelő
karjaim, melyek megölték őt. Nem vagyok

gonosz? Nem mindenképpen szennyes? És ha el
kell innen futnom, nem szabad enyéimet
látnom s hazámba tennem lábamat, nehogy
anyám kedvese s apám gyilkosa legyek,
Polybosé, ki táplált engem és nevelt.
Nem jól ítél-e, aki szerint valamely
démon kegyetlen műve lehet rajtam ez?
Ne lássam, óh, ne lássam, égi istenek
szent Magassága, e napot, muljak ki a
mulandók világából, mintsem ily sötét
sors szégyenterhét kelljen vinnem vállamon!

KARVEZETŐ

Szorong a lélek bennünk is: de bízz, uram,
s míg majd a szemtanútól többet tudsz, remélj!

OEDIPUS

Ugyis már egy reményem maradt meg csupán:
még ezt az embert, ezt a pásztort várom én...

IOKASTÉ

S mit kívánsz tőle, hogyha majd megérkezik?

OEDIPUS

Megmondom. Ha ő minden pontban ugyanúgy
beszél, ahogy te, elkerültem rémemet.

IOKASTÉ

S mily pontot leltél szavaimban feltűnőt?

OEDIPUS

Utonállók, így mondtad, ölték volna meg
szerinte Láios királyt. Ha most is így
beszél, többesben: nem én voltam gyilkosa.
Hiszen egy embert többnek nézni nem lehet.
De ha magányos vándorról fog szólni csak,
nyilvánvaló, hogy minden szava rám zuhan.

IOKASTÉ

De értsd meg hát, határozottan így beszélt,
s nem lehet, hogy meghazudtolja most magát,
hisz hallotta az egész város, nemcsak én.
De ha első szavától el is térne tán,
mégsem derülhet pontosan ki, Láios
sorsa hogy jóslat-tölte volt: hisz Loxias
úgy jósolt, hogy az én fiam öli meg őt,
és ez szegény ugyan nem fogja már soha
megölni őt, mert maga előbb elveszett.
Azért bizony se erre, se amarra nem
tekintenék én többé jóslatok miatt.

OEDIPUS

És igazad van. Mégis küldj ki valakit
elhozni azt a pásztort. Ne mulaszd el ezt.

IOKASTÉ

Küldök azonnal. Menjünk palotánkba most.
Hisz mindent csak kedvedre s kedvedért teszek.

*

HIRNÖK

Megtudhatnám-e, idegenek, töletek,
Oedipus király palotája merre van?
Vagy mondjátok meg inkább, hol van ő maga?

KARVEZETŐ

Ez itt a háza, jövevény, s ő benne most;
gyermekeinek anyja e királyi nő.

HIRNÖK

Legyen hát boldog, s éljen mindig boldogok
között, ha teljes-jogszerinti hitvese.

IOKASTÉ

Te is légy boldog, idegen! Szives szavad
érdemli a viszonzást. Szólj hát, mit kívánsz?
Miért jössz? vagy milyen hírt hoztál minékünk?

HIRNÖK

Jó hírt háznak és férjednek, asszonyom.

IOKASTÉ

Mi az a jó hír? És kitől a megbízás?

HIRNÖK

Korinthosból. S szavaimon te jóllehet
örülni is fogsz: hogyan? - de busulni is.

IOKASTÉ

Halljam hát: hogy tehetnek ily kettős hatást?

HIRNÖK

Királyá fogják választani Oedipust
a *földszoros* lakói is: ez ott a hír.

IOKASTÉ

Hogyan? Már nincs kormányon öreg Polybos?

HIRNÖK

Nem: mivel már a halál tartja sírban őt.

IOKASTÉ

Mit szólsz? Oedipus apja meghalt? Igaz ez?

HIRNÖK

Ha nem mondok igazat, haljak meg magam.

IOKASTÉ *(egy szolgálóhoz)*

Te lány, szaladj, ahogy csak tudsz, vidd hírül a királynak ezt! Óh istenek jóslatai, hol vagytok? Ez az ember volt, kit Oedipus került, hogy meg ne ölje: és most lám, szegényt megölte, nem ám Oedipus, hanem a sors!

(Oedipus kijön a palotából)

OEDIPUS

Drága Iokastém, édes asszonyom, miért hívtátál ki a palotából engemet?

IOKASTÉ

Hallgasd meg ezt az embert, s lásd magad, mi lett az istenek szentséges jóslataiból?

OEDIPUS

Ki ez az ember, s mit tud nékem mondani?

IOKASTÉ

Korinthosból jött, avval a hírrel, hogy agg atyád, Polybos meghalt, és többé nem él.

OEDIPUS

Mit mondasz, hírnök? Hadd hallom magadtól ezt.

HIRNÖK

Ha már erről kell legelőször szólanom: tudd meg, hogy ő valóban elhalálozott.

OEDIPUS

Beteg volt? Vagy valaki cselt vetett neki?

HIRNÖK

Elaggott testet kis betegség is ledönt.

OEDIPUS

Úgy látszik hát, betegség ölte meg szegényt?

HIRNÖK

És az, hogy hosszú éveket mért élete.

OEDIPUS

Aj, haj, mit ér hát, asszony, megkérdezni még a jós Pythó oltárát és a madarak légben rikoltó hangját? Hisz szerintük én lennék apám gyilkosa: pedig ő a föld alatt pihen már, íme! én meg itt vagyok

s kardhoz se nyúltam - ha csak az nem ölte meg,
hogy reám vágyott: s így lettem halála én.
Ő sírban már, s magával vitte e bolond
semmirevaló jóslatoknak hitelét.

IOKASTÉ

Nem mondtam én meg régen és előre ezt?

OEDIPUS

Mondtad: de engem megzavart a félelem.

IOKASTÉ

Ne adj hát semmit ilyenekre ezután.

OEDIPUS

S anyám ágyától ne borzadjak? Lehet ez?

IOKASTÉ

Mit borzadozzon, féljen, aki pusztasors
rabja, s előtte semmit sem lát biztosan?
Legjobb vaktában élni csak, ahogy ki tud.
Te se remegj, hogy anyád szeretője légy.
Álmaiban már sok ember szeretkezett
saját anyjával. Aki ilyet nem nagyon
vesz szívre: csak az tűri könnyen életét.

OEDIPUS

Mindezeket jól mondtad volna, ha anyám
sem élne már! De ő még él s a rettegés
nem hagyhat el, akármily szépen is beszélj.

IOKASTÉ

Apád halála mégis nagy könnyebbülés.

OEDIPUS

Igaz, de még súlyos rém anyám élete.

HIRNÖK

Mily anya az, hogy tőle így remegsz, király?

OEDIPUS

Meropé, öreg! akivel Polybos élt.

HIRNÖK

S mi benne az, mi ilyen rettegésbe ejt?

OEDIPUS

Egy rém jóslat az istentől, óh jövevény!

HIRNÖK

Elmondhatod? Vagy másnak tudni nem szabad?

OEDIPUS

Sőt inkább. Azt jósolta egyszer Loxias,
hogy anyámmal kell majdan szeretkezni és
apám vérét saját kezemmel ontanom.
Ezért is hagytam magam mögött messzire
Korinthost: és szerencsém volt ez - óh pedig
nincs édesebb, mint a szülők tekintete.

HIRNÖK

És ettől félve vagy hazátlan máig is?

OEDIPUS

Nem akarok apámnak lenni gyilkosa.

HIRNÖK

Hát mért ne oldjalak föl én e rettegés
alól, hisz jó szándékkal jöttem, óh király?

OEDIPUS

Méltómód hozzád hálás is lennék ezért.

HIRNÖK

Hisz avval is jöttem főképen, hogy, ha majd
hazajössz, csöppen tőled nékem valami.

OEDIPUS

Sohse megyek én szüleimmal együvé!

HIRNÖK

Látszik, hogy nem tudod, mit cselekszel, fiam.

OEDIPUS

Hogy érted ezt, öreg? Az istenekre! szólj.

HIRNÖK

Ha csak ez gátol abban, hogy még hazatérj -

OEDIPUS

Félek, hogy ott utólér Phoibos igaza.

HIRNÖK

S hogy átok szennye ég rád szüleid miatt?

OEDIPUS

Attól, öreg, örökké attól rettegek.

HIRNÖK

Tudod-e hát, hogy minden ok nélkül remegsz?

OEDIPUS

Hogy ok nélkül? Hisz csak szülők a szüleim!

HIRNÖK

De Polyboshoz nincsen vér szerint közöd.

OEDIPUS

Mit szólsz? Nem vagyok édes fia hát neki?

HIRNÖK

Csak épen úgy, nem jobban, mint akár nekem.

OEDIPUS

Apám nem jobban apám, mint aki nem az?

HIRNÖK

Polybos nem volt apád, én sem vagyok az.

OEDIPUS

Mért hívott hát fiának akkor engemet?

HIRNÖK

Mert, tudd meg, ajándékba kezemből kapott.

OEDIPUS

S ha mástól kapott, mért szeretett annyira?

HIRNÖK

Mivel magának sohasem volt gyermeke.

OEDIPUS

S te úgy *vettél*, vagy találtál, hogy neki adj?

HIRNÖK

Kithairon erdős völgyei közt leltelek.

OEDIPUS

S mi célból jársz te ilyen vad vidékeken?

HIRNÖK

Mert én őriztem ott a hegyi nyájakat.

OEDIPUS

Pásztor voltál hát, aki bérbe kódorog?

HIRNÖK

De megmentőd is, fiam, kínjaid között.

OEDIPUS

S micsoda kínok közt találtál engemet?

HIRNÖK

Lábad csuklói megmondhatják néked azt.

OEDIPUS

Óh jaj, miért említéd régi bajomat?

HIRNÖK

Én oldtam meg átfűzött bokád kötelét.

OEDIPUS

Jaj, szörnyű szégyen! Ilyen pólyám volt nekem!

HIRNÖK

És erről kaptad *Dagadtlábu* nevedet!

OEDIPUS

S anyám vagy apám tette ezt velem? Beszélj!

HIRNÖK

Azt jobban tudja az, akitől kaptalak.

OEDIPUS

Hát nem magad találtál? Más adott neked?

HIRNÖK

Nem... Egy másik pásztortól vettelek csak át.

OEDIPUS

Ki volt az? Nem tudnád-e megnevezni őt?

HIRNÖK

A Láios házanépéhez tartozott.

OEDIPUS

Aki e földnek volt királya azelőtt?

HIRNÖK

Igen, ugyanaz; annak volt ő pásztora.

OEDIPUS

És él még ez az ember, hogy láthassam őt?

HIRNÖK *(a kar felé)*

Ti idevalók, jobban tudhatjátok ezt.

OEDIPUS *(a karhoz)*

Ti, kik itt álltok, ráismer-e köztetek
valaki a pásztorra, kiről ez beszél,
hallott-e róla itt vagy künn a földeken?
Szóljatok! Mindennek ki kell derülni most.

KARVEZETŐ

Úgy hiszem, senki más az, mint kit épp előbb
kívántál ide a mezőkről: ezt csak a
királynő tudná igazán megmondani.

OEDIPUS

Iokasté, tudsz-e róla, hogy kit az imént
hívtunk s kiről szólt a hírnök, egy személy?

IOKASTÉ

Mi az? Kiről szólt? Mit törödsz te vele? Jobb,
ne is végy számba ilyen üres fecsegést.

OEDIPUS

Szó sem lehet, hogy ily nyomokra jutva már
föl ne derítsem származásom titkait.

IOKASTÉ

Az istenekre, hogyha kedves életed,
ezt ne kutassad! - Elég kín ez *énnekem*!

OEDIPUS

Ne félj! Legyek bár dédanyámig vérszerint
háromszoros rabszolga: rád nem szégyen az!

IOKASTÉ

Mégis: fogadj szót, kérlek, ne kutass tovább!

OEDIPUS

Hogy fogadjak szót? Nékem látni s tudni kell.

IOKASTÉ

Én jót mondok... Én a legjobbat akarom...

OEDIPUS

Már ez a *jó* régóta gyötri lelkemet.

IOKASTÉ

Boldogtalan, bár sohse tudnád meg, ki vagy!

OEDIPUS

Menjen valaki, hozza a pásztort elém! -
Csak védje rangos családját a női gög.

IOKASTÉ

Jaj szerencsétlen! ez az egyetlen neved:
csak így hívhatlak, soha máshogy ezután.

(Berohan a palotába)

KARVEZETŐ

Miért rohant el a királynő, Oedipus,
ilyen vad fájdalommal? Félek, ebből a
különös némaságból nagy baj tör ki még.

OEDIPUS

Jőjjön, aminek jönni kell! Meg akarom
ismerni származásomat, ha koldus is!
Iokasté tán, mert minden asszony nagyranéz,
szégyellni fogja alacsony családomat.
De én a Sors fiának vallom magamat;
ki minden jót ad, és pirulni nem fogok.
Az én anyám a Sors volt, és testvéreim
a hónapok, akikkel nőttem s fogytam én.
Az vagyok, aki vagyok. Úgyse lehetek
más: mért féljek hát fölfödözni, ki vagyok?

*

OEDIPUS

Hadd lakjam a hegyek közt, ahol áll híres
Kithaironom, amelyet apám és anyám
még életemben választottak síromul,
és haljak úgy, ahogy ők gondolták el azt!
Bár jól tudom, betegség vagy más ily halál
nem ölhet meg: hisz nem kerültem volna el
hajdan sem azt, ha nem rosszabbra szán a sors.
De menjen már, amerre indult, végzetem!
Fiúgyermekeimmal szinte ne törődj
sokat, Kreón! hisz férfiak, s akárhova
vetődjenek, nem lesz hiányban életük.
De van két szegény leánykám, kiknek soha
nem terítettek eddig asztalt nélkülem,
soha külön; s ha volt királyi jó falat
ajkam számára, abból nekik is jutott:
vedd őket gondjaidba, s engedd meg nekem
könnyek között utólszor átölelni még!
Ne késsél,
nemes király: ölelve őket azt hiszem,
éppoly enyémek, mint mikor még láttam is.

(Antigoné és Isméné, Oedipus két kislánya kijön a palotából és sírva apjuk felé indulnak)

Az égre!
Mit is beszélek? Hisz már két kis édesem
sírását hallom! Óh hát megsajnálta Kreón.
Kiküldte hozzám drága gyermekeimet!
Kiküldte!

KREÓN

Igen, én gondoskodtam erről. Mindig úgy
szeretted őket: tudtam, örömdre lesz.

OEDIPUS

Légy boldog hát, és legyen fáradtságodért
az istenség jobb őriződ, mint volt nekem!
Kislányaim, hol vagytok? Jertek ide, hogy

elérjenek testvéri kezeim, e bús
kezek, melyek tették, hogy így kell látnotok
szegény apátok egykor oly fényes szemét!
Óh jaj, nem-látva és nem-tudva lettem én
apátok attól, aki szült rég engem is!
S ha nézni többé nincsen szemem, legalább
siratlak, elgondolva, milyen keserű
élet vár rátok künn az emberek között.
Mily ünnepség, micsoda összejövétel
lehet a nép közt immár, ahonnan ti nem
sírva jöttök majd vissza, mulatság helyett?
És ha eladó-sorba fogtok jutni még,
ki lesz, aki vállalja, szegény gyermekek,
azt a sok szegényt s átkot, ami szüleim
s szüleitek miatt titeket érni fog?
Mert mily átok hiányzik itt? Apátok az
apját megölte, anyját meggyalázta, és
abból a földből fakasztott föl titeket,
ahonnan egykor önnön élete fakadt.
Ez mind nektek lesz szégyen. S ki vesz nőül így?
Senki, szegények, senki! Szinte bizonyos:
szűzen fogtok fonnyadni majd és szárazon.

(Kreónhoz)

S te, óh Menoikeus fia, ki egyedül
maradsz most atyjuk - mert mi, kiktől életet
kaptak, meghaltunk mindaketten - el ne hagyd
rokonaid szegényen, bolygva, férjtelen,
ne tedd enyémmel egyenlővé sorsukat!
Könyörülj rajtuk! Lásd, ily ifjan semmijük
nincs már, csak ami tőled juthat még nekik,
Igérd meg, nyújts kezet rá, óh nemes rokon!

(A két kislányhoz)

Tinektek sok tanácsot adhatnék, szegény
gyermekeim, ha értenétek; így csak azt
kivánom: bárhová vet a sors élni: jobb
sors legyen az, jobb élet, mint apátoké!

KREÓN

Már elég a könnyek árja; menj a házba vissza most!

OEDIPUS

Menni kell, bár válni kínos.

KREÓN

Mindennek van ideje.

OEDIPUS

És tudod, mivel megyek?

KREÓN

Mondd! Majd ha hallom, megtudom.

OEDIPUS

Avval, hogy más földre küldesz.

KREÓN

Istené a száműzés.

OEDIPUS

Minden isten gyűlöl engem.

KREÓN

Akkor vágyad teljesül.

OEDIPUS

Gondolod?

KREÓN

Én sohse mondom azt, amit nem gondolok.

OEDIPUS

Hát vezess már messze, messze!

KREÓN

Jöjj, ereszd el lányaid!

OEDIPUS

Óh ne vedd el tőlem őket!

KREÓN

Mindent bírni ne akarj:
ami eddig a tiéd volt, nem kísér már sírodig.

(Oedipus, Kreóntól vezetve, a palotába megy, utána kislányai és a szolgák)

KAR

Nézzetek rám: Théba népe, itt a híres Oedipus,
ki a Nagy Talányt megoldta, leghatalmasabb király,
minden polgár irigy szemmel leste boldogságomat:
nézzetek, mily rettentő sors hullámába hulltam én!
Senki hát halandó embert, ki e földön várja még
végső napját, ne nevezzen boldognak, míg élete
kikötőjét el nem érte bánat nélkül, biztosan.

Babits Mihály fordítása

OIDIPUSZ KOLÓNOSZBAN

(Részlet)

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩΙ

Híres jó paripák földjére
jöttél idegen, Kolónos krétás
fényű szirtje alá, ahol
bús-hangos csalogány zenél
sűrűn lakva a sűrű cserjét
zöld völgynek alatta,
a sötétszínű dús borostyánt,
s isten tilos erdejét,
melybe se nap, se szelek s viharok soha
nem jutnak, a bozótos,
milliónyi gyümölcsű erdőt,
hol körmenetet tart Bakkhos, s véle
dajkái, a táncos nimfák.

Itt virágzik a fürtös nárcisz,
ég harmata hull rá napról-napra,
istennők koszorúja volt
ősidőktől; a színarany
sáfrány itt ragyog; itt a kóbor
vizek, sosem alvó
Képhisos patak árja, tartja
szintjét, elömlőve tág
síkokon át, gyönyörű simasággal a
széles föld messze mellén
dús-termékenyen; és a Múzsák
hűn kedvelik ezt a földet; és az
aranyzabolás Aphrodité.

Oly növény terem itt,
Ázsia sem
ismeri párját,
sem Pelops szigete,
dórok erős
birtoka nem
látta virulni.
Ültetni sem kell, kihajt magától.
Az ellenség fél bántani.
Ezen a tájon nő legdusabban.
Hősöket nevelő
kékszin olajfa,
azt vén vagy ifju császár hiába
vágynék tiltani
és irtani vad
kézzel: örök szemek őrizik,
az olajkoszorús Zeus
és a kékszemű Pallas.

Van dalolnivalónk
más is, az ő
istenajándék,
mellyel városom épp
leghiresebb
dús-erejű
s messze dicsekszik:
hogy ért lovakhoz és tengerekhez.
Óh nagy király, Kronos fia,
te adtad ezt meg nekünk, Poseidón!
Ló nyakára a bölcs
féket először
tág útjaikon vetette ujjad.
Éppígy tengereink
útjain a
könnyű hajó kezesen suhan
százláb néreidák nyomán
szállva jó evezőkkel.

Babits Mihály fordítása

ÉLEKTRA

(Részlet)

ΗΑΕΚΤΡΑ

Hellász nagyhírű versenyjátékára ment,
Delphoi dicső díját elnyerni vágyva ő,
s amint hallotta hírnökünk harsány szavát,
mely küzdelemnyitó versenyfutásra hív,
előállt fényesen; csodálta őt a nép;
a pályán önmagához méltóan futott
s a győzelem díját kivíva távozott.
És hogy sokat kevés szóval beszéljek el,
sosem láttam még ily erőt, ily tetteket:
csak ezt az egyet halld: amit meghirdetett
a bíró, öttusát vagy kétszeres futást,
a pályadíjat abban mind ő vitte el;
és mind magasztalták, mondták, hogy argoszi
Oresztész ő, a hírneves hellén sereg
toborzójának, Agamemnónnak fia,
a kezdet ez volt; de ha egy isten ártani
kiván, a hős sem futhat tőle messzire.
Mert másnap reggel, hogy az első napsugár
gyors méneket küldött versenyre szállni már,
a sok szekérhajtóval ő is megjelent.
Akhájai volt egy, a másik spártai,
aztán meg Libüából két ügyes kocsis;
az ötödik ő volt köztük thesszáliai

lovakkal, és a hatodik aitol férfi volt,
csikói sárgák; egy magnész is érkezett,
fehér lovakkal ainián a nyolcadik,
az isten-épitette Athén küldte a
következőt; s a sort boiotti zárta be.
Rendben fölálltak, mint ahogy a versenybírák
a sorsukat kirázva rendezték a sort,
ércbürt szavára szökkentek futásra és
lovát biztatva, gyeplőt rázva, mindegyik
előretört: a pálya megtelt gördülő
szekerük kerékzajával, fölfelé röpült
a por; mind egy csomóba csörtet, ostorát
egy sem kiméli, vágyik hátrahagyni mind
a társa tengelyét és tomboló lovát.
S a versenyző vitézek vállát s a kerék
küllőit a lovak tajtéka lepte be.
És ő a végső oszlopot súrolva a
kerékagyával, mindig a jobbszélső csikót
engedte futni és a balt fékezte meg.
Először egyvonalban szállt a tíz szekér;
aztán az ainián férfit gyors ménei
megbokrosodva elragadták, és mikor
hat vagy hét fordulót futottak, homlokuk
a Barkéból való szekérnek ütközött:
és most ez egy baj folytán mind a két szekér
széttört, egymásba omlott, és a krízai
mező szekér-romokkal telt meg mindenütt.
De észrevette ezt Athén ügyes fia,
és oldaltrántva elterelte méneit
közép felől, hol roncs hullámuk tornyosult.
Utolsónak jött, nem hajszolva méneit,
Oresztész, mert a verseny végében bizott:
de látva, hogy csak egy száguld előtte már,
utána szökken, élesen rikkantva és
sebes csikókkal űzi: egymás oldalán
rohannak immár, egyszer ez, másszor meg az
előzi meg lófejjel ott a másikat.
Idáig minden fordulót sértetlenül
futott be bátran és sudáran állva fönt:
de most, a fordulónál, meglazítva bal
gyeplője szárát, az oszlopra nem figyelt
s hozzáütődött: kettétört a tengelye,
és ő a mellvéden keresztülbukva most
a szíjak foglya lett; amint a földre hullt,
a versenypályán szétszaladtak ménei.
A nép, mikor meglátta, hogy zuhan, heves
fölgajdulással sírt az ifjuért, aki
ilyen nagyot mívelt s ilyen nagy bajba hullt,
a földön hurcoltatva, máskor ég felé
emelve lábát; mígnem versenytársai

megállították ügyel-bajjal méneit
s kioldották a vérző testet, melyre ha
barát tekint, e roncsot föl nem ismeri.
Máglyán elégették azonnal s most kicsiny
ércorsóban nagy teste gyászos hamvait
hozzák kiválasztott phókiszi férfiak,
hogy itt, hazája földjén fedje sírhalom.
Hát ennyit mondhatok, s miről beszélni is
fájdalmas, az nekünk, kik mindezt láttuk is,
legrémesebb volt minden szörnyőség között.

Devecseri Gábor fordítása

KÜPRISZ-HIMNUSZ

ΑΔΗΛΟΝ ΔΡΑΜΑ

Ó gyermekek, Küprisz nem is Küprisz csupán,
hanem még sok más néven is nevezhető.
Hádész is ő, megölhetetlen nyers erő,
dühöngő szenvedély, de vágy is, lángoló,
és könnyfakasztó. Benne minden érdemes,
szelíd és tetteire buzdító, erőt adó.
Mert bensőkben lakik, belénk van oltva, mint
a lélek; melyik más isten érne föl vele?
Magukban hordják őt az úszkáló halak,
s a szárazföld négy lábu nemzetségei;
mert Küprisz szárnya repes minden madárban is,
állatban, emberben, s az ég lakóiban.
A küzdelemben minden istent földre dönt,
s a szín igazságát ha mondanom szabad:
Zeusz bensejében is csak ő uralkodik,
vas nélkül, dárda nélkül; Küprisz szabja meg
minden halandó s halhatatlan terveit.

Kerényi Grácia fordítása

IÓN

FOHÁSZ DIONÚSZOSZHOZ

ΕΙΣ ΔΙΟΝΥΣΟΝ

Thüorszossal vonulók első ura, nagy Dionüszosz,
általad indul szót szóba fonó csevegés,
és minden görögök gyűlése, urak lakomája
ott kezdődik, ahol dússzemü tőke sudár
szára a földből feltör, a karja epedve az égbe
nyúl; a szemekből sok gyermeke szökken elő
pezsgőn és csacsogón, ahogy így egymásra potyognak,
némán még az imént. Ám ha a lárma elült,
nektár buggyan, az ember egyetlen boldogítója,
önként adja levét mindnek e szent csodaszer.
Ünnepi tor, mulatás, kar-tánc e nedűnek a sarja;
ily gyönyörökre tanít, lám, fejedelmi borunk.
Üdvözlég, Dionüszosz atyánk, koszorús borozóknak
híve, ki mindig elől jársz a vidám lakomán.
Hagyj, amíg élünk, ó szép művek mestere, minket
inni, mulatni s igaz célra vezetni szívünk!

Franyó Zoltán fordítása

TIZENEGYHÚRÚ LANT

Ἔνδεκάχορδε λύρα...

Ó tizenegyhúrú koboz, így tízléptű a rended
és három-futamún csendül im' egybe zenénk,
míg azelőtt hét húron pengették csak a kvártot, -
lám, a görögnek olyan szűkterű dallama volt!

Franyó Zoltán fordítása

EURIPIDÉSZ SÍRJÁRA

Χαζε μελαμπετάλοισ'...

Üdv neked, ó Eurípidesz, ott Píeria gyászos
árnyú völgye ölén, hol komor éj laka rejt!
Ámde a földben is érezd azt, hogy örök neved él még,
mint a homéroszi dal bája, mely el nem apad.

Franyó Zoltán fordítása

EURIPIDÉSZ

MÉDEIA

(Részlet)

MHAEIA

IASZÓN

Nem most először, láttam én gyakorta már,
milyen veszélyes kór a durva szenvedély.
Mert élhetnél e földön és házban tovább,
ha békén tűrnéd felsőbbek parancsait,
s bolond beszédedért most száműzött leszel.
Nekem mindegy, éntőlem mondogathatod,
hogy Íaszón a föld legrosszabb férfja;
de hogy Kreón a rájuk szórt szidalmakért
csak száműzéssel sujt, örülhetsz még neki.
Én csendesítettem folyvást az ingerült
király haragját, s azt akartam, hogy maradj;
de mert te nem térsz észhez, egyre átkozod
uralkodóidat, - most száműzött leszel.
Szeretteimről én mégsem feledkezem
meg; gondoskodni vágyom, asszony, rólatok,
hogy két fiammal el ne indulj pénztelen,
s hiányt ne érezz semmiben; sok bajt jelent
a száműzés. Mert - bár te gyűlölsz - én soha
rosszindulattal lenni hozzád nem tudok.

(Íaszón utóbbi szavai közben, Médeia feléje fordul és hosszan, szótlantul méregeti)

MÉDEIA

Te hitványok hitványa, - mert nincs más szavam
megbélyegezni férfiatlanságodat, -
eljöttél hozzánk, legnagyobb ellenfele
az isteneknek, minden embernek s nekem?
Nem bátorság, vagy hősi tett szeretteid
szemébe nézni ily gonosz sértés után,
de legnagyobb halandók minden vétke közt:
szemérmetlenség. Mégse bánom jöttödet:
mert én könnyítek lelkemen, ha szitkokat
szórok reád, és fáj neked, ha hallgatod.

Beszédemet hadd kezdjem hát a kezdetén.
Én mentettem meg életed, jól tudja ezt
minden hellén, ki társad volt Argó hajón;
azért küldtek, hogy hajts igába tűzköpő
bikákat, és halálos földbe vess magot, -
s a sárkányt, mely a színarany gyapjút körül-
ölelve sok gyűrűvel védte éberén,
én öltem meg, megváltó fényt derítve rád.

Aztán elárulván atyámat s házamat,
a Pélionra, Iólkoszba mentem el
veled, kevésbbé bölcsen, mint szerelmesen;
s Peliászt a legfájóbb halállal, lányai
kezevel öltem meg, hogy semmitől se félj.
Te mindezt elfogadtad tőlünk, férfiak
legaljasabbja, s árulón új nászra lépsz!
Pedig van két szép gyermekünk! Ha magtalan
lennék, az új nász vágyát megbocsátanám.
Az eskü hitele füstbe ment, - nem értelek:
nem istenek ma már, kik akkor, azt hiszed,
vagy tán új törvény áll az emberekre most?
Hiszen tudod, hogy esküt szegtél ellenem!
Nézd jobbomat, be sokszor fogta meg kezed!
Ó térdeim, be hasztalan ölelt annyiszor
e hitvány férfi, - megcsaltak reményeim.

(Szünet)

Nos, - mint baráttal, úgy beszélek most veled.
Tőled mi jó tettet várhatnék? Kár a szó,
kérdésem még rútabbra festi bűnödöt.
Hová forduljak most? Apám házához? Azt
elhagytam érted árulón, s hazámat is.
Szegény Pelíadákhöz? Szép fogadtatást
nyernék házukban én, az apjuk gyilkosa.
Így van: kik otthonról szerettek, én magam
támadtam rájuk, ártva nekik oktalan,
s ellenségemmé tettem őket kedvedért.
S te boldogságot adtál mindezért nekem,
hadd lássák Hellasz női - mert csodálatos
uram van benned, s hűséges - szegény fejem! -
ha majd e földről számkivetve bujdosom,
baráttalan, két gyermekemmel egymagam;
szép kis gyalázat lessz az ifju férjnek is,
ha koldusként bolyg jótevője s két fia!

Ó Zeusz, miért hogy biztos jelt adtál nekünk
a színaranyra, hogy lássuk: nem talmi-e,
de férfiben meglátni: jó-e vagy gonosz,
testünknek nincsen semmi biztos eszköze?

KARVEZETŐ

Szörnyű a szenvedély, és nem gyógyítható,
ha jóbarát és jóbarát közt szít viszályt!

IASZÓN

Meg kell mutatnom, úgy látszik, hogy jól tudok
beszélni, hogy mint bárkám jó kormányosa,
elvágyam útját, lejjebb vonva vászنامat,
nyelvfájdító kereplésednek, asszonyom.
Én - hogyha már a tetteiddel kérkedel -
azt tartom, Küpris mentett meg hajóutam

során, egy más isten vagy ember sem, csak ő.
S te is belátod, bár utálod hallani,
hogy nem más készítetett reá, csupán Erósz
makacs nyilával, hogy megmentsd szépségemet.
De ezt most nem kívánom részletezni már;
jól tetted, bármiért is használtál nekem.
Igen, de többet kaptál megmentésemért,
mint adtál, s nyomban azt is elmondom, miért.
Először is, nálunk laksz barbár föld helyett,
Hellaszban, megtanultál rendet és jogot,
törvény szerint élsz, nem típor le nyers erő;
és minden hellén tudja bölcsességedet,
híres vagy itt; ha ott laknál a távoli
határokon, nem szólna rólad senki sem.
Házamban inkább ne legyen semmi kincs, arany,
ne zengjek dalt, mely Orpheuszéval versenyez,
csak hírneves sors jusson osztályrészemül!

Viszontagságaimról ennyit mondanom
elég is már; te kezdtél róluk szócsatát.
Királyi nászomról pedig, bár szitkokat
szórtál reá, mindjárt belátod, mennyire
bölcsen terveztem el, mint gondos jóbarát,
neked s a két fiamnak, - (*Médeia tiltakozó mozdulatára*)
csak ne háborogj.

Iólkoszból e földre érve, sok nehéz
csapás után, mit orvosolni nem lehet,
hogyan lelhettem volna én, a hontalan,
nagyobb szerencsét, mint királylányt hitvesül!
Nem mintha meggyűlöltem volna ágyadat,
mert téged ez bánt, - s újabb nőért űzne vágy,
sokgyermekűség pálmájára sem török,
elég e kettő, bosszuságra nincs okom;
hanem hogy szépen élhessünk, mi földolog,
s ne nélkülözzünk, mert tapasztaltam, hogyan
fut a szegénytől még minden jóbarátja is,
s hogy házamhoz méltón neveljem két fiam,
s testvéreket ha nemzek nekik, egy joga
legyen mind, s egybefűzve nemzetségemet,
boldog legyek. Neked miért kell több gyerek?
Nekem jövődő gyermekekkel érdekem
e kettőt támogatni. Nem jó gondolat?
Beláthatnád, de ágyad pusztasága bánt.
Mert erre néztek csak, ti nők: azt vélitek,
minden tiétek, hogyha rendben ágyatok;
de hogyha nászotokra bármi baj szakad,
a legszebb és leghasznosabb dolgokban is
csak rosszat láttok. Bárcsak mástól nemzene
az ember gyermeket, s ne lenne női nem;
nem érné akkor a halandókat semmi rossz!

KARVEZETŐ

Beszédedet jól rendbe szedted, Íaszon,
mégis, ha tőlem kérned véleményemet,
nem jól teszed, hogy hitvesed cserbenhagyod.

MÉDEIA (*mintegy magában*)

Lám, más halandóktól sokban különbözöm:
szerintem az, ki bölcsen szól, de jogtalan
cselekszik, legfőbb büntetésre érdemes,
mert bűnét kérkedő beszéddel leplezi,
s van mersze minden rosszra: nem nagy bölcsesség!

(*Iaszónhoz*)

Te is, ne pompázz most előttem nagyszerű,
ékes beszéddel, mert egy szó a földre sujt:
ha nem vagy aljas, szólj, hogy egyezzem bele
nászodba, azt előlünk el nem titkolod!

IASZÓN

Szépen járultál volna hozzá, mondhatom,
ha nászomról beszélek, - hisz most sem tudod
szived heves haragját féken tartani!

MÉDEIA

Okod nem ez volt: úgy vélted, rossz hírbe hoz,
ha barbár nővel élsz késő vénségedig.

IASZÓN

Értsd végre már meg, hogy nem asszonyért kötöm
e házasságot, mely királyi ágyat ad,
hanem, mint mondtam már előbb, hogy jót tegyek
veled, s királyi vérből nemzzek gyermeket
testvérül két fiúnknak, támaszul nekünk.

MÉDEIA

Nem kell nekem jólét, mely undorral vegyes,
sem boldog élet, mely szívemnek szenvedés.

IASZÓN

Tudod, hogyan változz meg, s bölcsnek tart a hír?
A jót ne higgyed undorítónak soha,
s szerencsédben ne hidd, hogy balszerencse űz.

MÉDEIA

Csak sértegezz, hiszen van oltalmadra hely,
míg én e földről számkivetve bujdosom.

IASZÓN

Te választottad, mást ne vádolj sorsodért!

MÉDEIA

Mit tettem? Új nászt én ülök tán árulón?

IASZÓN

Megátkoztad rút átkokkal királyodat.

MÉDEIA

Átkot hozok terád és otthonodra is!

IASZÓN

Ezekről én már nem vitatkozom tovább;
hanem ha menekülésedhez s a két fiúnk
számára elfogadnál pénzemből segélyt,
szólj; kész vagyok két kézzel adni, s jelt vihetsz
barátaimnak, hogy jól bánjanak veled.
Ha ezt se kéred, együgyű vagy, asszonyom;
több haszna lenne, hogyha szűnne már dühöd.

MÉDEIA

Barátaidból élni nem fogunk, s nekünk
semmit ne adj, el semmit nem fogadhatunk,
mert rossz embertől semmi jó nem származik.

IASZÓN

Így hát az istenek tanúk rá, mennyire
szerettem volna rajtatok segíteni;
de nem tetszett a jó neked, s szeretteid
kezét ellökted dacból; ez még fájni fog!

MÉDEIA *(kiutasító mozdulattal)*

Eredj, mert zaklat már a vágy új asszonyod
után, ha ily soká vagy házadon kívül!
Ülj nászt! Talán - istennel légyen mondva - lesz
olyan nászod, hogy visszavonnád szívesen.

(Iaszón el)

KAR

Erősz, ha nagyon hevesen
tör rá az emberekre, sem
hírt, sem erényt nem öregbít;
ám ha kiméri a léptét
Küpris, nincs más
ennyire kellemes isten.
Ó, hatalmas,
rám ne bocsásd arany íjad
vagyba mártott
vesszejét, az elkerülhetetlent.

Szeressen az önfegyelem,
legszebb javunk, mit isten ad;
indulatos szerelemre,

nem nyugovó panaszokra
szívemet más
násza miatt sose hajtsa
vággyal Küpris,
ámde becsülve a békés
házaságyat,
védje bölcseszűn a nők szerelmét.

Drága hazám, otthonom óvj, hogy soha hontalanná
ne legyek, nyomorogva tengő
életet ne éljek,
jajteli gondok alatt. A halál, a halál
igája vesse rám előbb
végső napomat; nagyobb
kín nincs, mint ha az ember el-
veszti hazája földjét.

Láttuk a dolgot, nem a mások szava kél a számon:
nem akadt se barát, se város
megsajnálni téged,
szörnyű bajok bajosát. A halál vigye el,
kit hála nem köt, jóbarát
nyílt, tiszta szívét ki nem
tartja becsben; az énnékem
már soha kedves nem lesz.

(Balfelől megjelenik Aigeusz, úti öltözetben)

AIGEUSZ

Köszöntelek, Médeia! Ennél senki még
nem üdvözölte szebben jóbarátait.

MÉDEIA

Köszöntlek én is, bölcs Pandión gyermeke,
Aigeusz. E táj földjére honnan érkezel?

AIGEUSZ

Most hagytam épp el Phoibosz ősi jóshelyét.

MÉDEIA

S miért jártál a föld jóshangu köldökén?

AIGEUSZ

Kutatni, hogy mikép lehetne gyermekem.

MÉDEIA

Az istenekre, máig gyermek nélkül élsz?

AIGEUSZ

Nincs gyermekünk; egy isten ezzel sujt reánk.

MÉDEIA

Van asszonyod, vagy házaságyad társtalan?

AIGEUSZ

A nász igáját nem kerülte fekhelyem.

MÉDEIA

És Phoibosz mit felelt a gyermekek felől?

AIGEUSZ

Beszéde bölcsebb, mintsem ember értené.

MÉDEIA

Megtudhatnók az isten jósszavát mi is?

AIGEUSZ

Nyilvánvaló; csak éles elme oldja meg.

MÉDEIA

Mit jósolt hát? Beszélj, ha hallanunk szabad.

AIGEUSZ

A tömlőből kinyúló lábat meg ne oldd -

MÉDEIA

Míg mit nem fogsz csinálni, vagy hová nem érsz?

AIGEUSZ

Míg el nem érem otthonomnak tűzhelyét.

MÉDEIA

S hajód e földre mért vezérled, mit remélsz?

AIGEUSZ

Mert itt lakik Pittheusz, a troizén föld ura...

MÉDEIA

Pelopsz szülötte, úgy hírlík, szent férfiú.

AIGEUSZ

Az isten jóslatát majd néki mondom el.

MÉDEIA

Bölcs ember ő s ilyen dolgokban nagy tudós.

AIGEUSZ

S legkedvesebb a fegyvertársaim közül.

MÉDEIA

Járj hát sikerrel, teljesüljön óhajod!

AIGEUSZ *(jobban szemügyre véve Médeia arcát)*

De mért vagy oly sápadt, szemed mért réveteg?

MÉDEIA

Aigeusz, a férjem mindeneknél aljasabb.

AIGEUSZ

Mit mondasz? érthetően szólj, mi gond gyötör?

MÉDEIA

Megsértett Íaszón, bár nem bántottam én.

AIGEUSZ

Mit tett veled? Világosabban add elő!

MÉDEIA

Helyettünk otthonának új urnője van.

AIGEUSZ

Lett volna bátorsága erre? Rút dolog!

MÉDEIA

Ma megvet bennünket, ki tegnap még kegyelt.

AIGEUSZ

Szerelmes lett, vagy meggyűlölte ágyadat?

MÉDEIA

Szerelme nagy: megcsalta hű szeretteit.

AIGEUSZ

Átok reá, ha mint beszéled, oly gonosz!

MÉDEIA

Királyi házzal kívánt nászra lépni ő.

AIGEUSZ

Ki adta néki lányát? Erre is felelj!

MÉDEIA

Kreón, ki itt, Korinthosz földén úr s király.

AIGEUSZ

Fájdalmadat már nem csodálom, asszonyom!

MÉDEIA

Végem van; és még száműzés is vár reám.

AIGEUSZ

Miért? Amit most mondasz, újabb bajt jelent!

MÉDEIA

Elűz Kreón; Korinthosz földén nincs helyem.

AIGEUSZ

S Iászón hagyja? Ezt dicsérni nem tudom.

MÉDEIA

Azt mondja, hogy nem, ellenállni mégse mer.

(Aigeusz lábaihoz veti magát)

Könyörgöm hozzád, ajkaidra s térdeid
ölelve, mint ki bajban oltalmat keres,
irgalmazz, irgalmazz nekem, balsorsunak,
s hogy elhagyottan, számkivetve meg ne láss,
fogadj be országodba s tűzhelyedhez is!
Úgy teljesítsék gyermek-kérő vágyadat
az istenek, s élj boldogul halálodig.
Mert hogy milyen leletre leltél, nem tudod:
gyermektelenségednek én véget vetek,
tudok jó gyógyszert, mely termékenységet ad.

AIGEUSZ

Okom van sok, hogy kérésednek, asszonyom,
készséggel engedjek: mert így kívánja Zeusz,
s mert azt ígérted, gyermekek sarjadzanak
tőlem, s egész lényemmel erre vágyom én.
Döntésem ez: ha országomba érkezel,
iparkodom, hogy méltóképp fogadjalak.
De egyet meg kell mondanom most, asszonyom:
e földről téged én nem szöktethetlek el,
ám hogyha önként jössz a házba, hol lakom,
nem adlak senkinek ki, sértetlen leszel.
Indulj tehát e földről útnak egymagad;
vendégbarátaimhoz én is hű vagyok.

MÉDEIA

Úgy lesz; de csak ha mindezekre esküt is
teszel, kérésem akkor nyer meghallgatást.

AIGEUSZ

Hát nem bízol szavamban? Aggályoskodol?

MÉDEIA

Bízom, de Peliász háza ellenem van, és
Kreón is; hogyha eskü köt, nem hurcol el
ellenségem, nem adsz ki földedről nekik;
ám pusztá szóra, eskü nélkül, hírnökök
ha küldenek, hogy jóbarátjuk légy, hamar
engedsz kívánságuknak; én gyengébb vagyok,
övék a jószerencse és királyi trón.

AIGEUSZ

Előrelátás cseng szavadból, asszonyom;
azért, ha azt hiszed, hogy úgy jobb, ám legyen.
Mert nékem is több biztonságot ad, ha van
mentségem ellenségeiddel szemben is,
s te is megnyugszol. Kire esküdjek, mondd tehát!

MÉDEIA

Esküdj a Föld rögére, s Hélioszra, ki
atyámnak atyja, s minden istenségre itt...

AIGEUSZ

Hogy mit teszek vagy nem teszek? Sugalld tovább!

MÉDEIA

Hogy sem te el nem úzöl földedről soha,
sem hogyha bárki ellenségem el kíván
hurcolni, élve semmi módon nem hagyod.

AIGEUSZ

A Földre s Héliosz tüzére esküszöm,
és minden istenségre: teljesül szavad.

MÉDEIA

Elég; s mi sujtson, esküdet ha megszeged?

AIGEUSZ

Mindaz, mi hitszegő halandót joggal ér.

MÉDEIA

Indulj tehát békével; ez rendben van így.
Megérkezem váradba én is csakhamar,
ha tervem végrehajtva óhajom betelt.

KAR *(Aigeuszhoz, miközben kíséretével távozik)*

Maia kísérő királyi fia
legyen öröd az úton; s mire forrón
sóvárog a szíved, nyerje el azt,
mert láttam, igaz
ember vagy, uram, nemes Aigeusz!

MÉDEIA

Ó, Zeusz, Zeusz lánya, Díké, s Héliosz tüze!
Most szép győzelmet ülhetünk, szeretteim,
az ellenségen, s immár nyitva áll utunk;
most méltó bosszút állni rajtuk van remény.
Mert ím, e férfi legfőbb aggodalmamon
segített, terveimnek biztos révje lett;
van hely kivetni végre bárkánk horgonyát,
Pallasz várába s városába futhatunk.
Most hát elmondom összes tervemet neked,

hallgasd, ha tetszésedre nem találok is.

Egyik szolgálommal Íaszónért küldetek,
megkérem arra, hogy keressen újra fel;
s ha eljön, lágy szavakkal hízelgek neki,
hogy én is jónak látom így, és nagyszerű
királyi násza, melyet árulón kötött,
hasznos nekünk, és nagyszerű az ötlete.
Majd kérem, hadd maradjon itt a két gyerek, -
bár ellenséges földön őket nem hagyom,
(hogy gyűlölőim bántsák két szülöttemet),
hanem, hogy a királylányt megöljem álnokul.
Ajándékot küldök majd általuk neki,
hogy kérleljék, e földön hadd maradjanak,
habkönnyű peploszt és aranyból font füzért;
s mihelyt magára ölti ezt a díszet a lány,
elpusztul rútul, és ki hozzányúl, az is:
a küldött holmik mérgeimtől gyilkosak.
De most beszédem másra váltom, s jajgatok
a tett miatt, mit végre kell majd hajtanom:
mert meg kell ölnöm két szülöttemet saját
kezemmel, senki őket meg nem mentheti;
s Íaszón házát rombadöntve, elmegyek
e földről, elkerget legdrágább két fiam
halála, minden vétkek legszörnyűbbike;
ellenség rajtam nem kacag, szeretteim.
S ha meglesz: élnem még mi haszna? Nincs hazám,
sem házam, sem hová a bajban futhatok.
Hibáztam akkor, mikor elhagytam jó atyám
hajlékát, hellén férfi szép szavára, kin
most bosszút állok, hogyha isten is segít.
Nem látja tőlem nemzett két fiát soha
már élve, és az új asszony sem szül neki
több gyermeket, mert rút halállal pusztul el
rút vétkeért, hatnak reá a mérgeim.
Erőtlennek ne tartson engem senki, sem
gyengének, vagy szelídnek, - másmilyen vagyok:
ellenséghez kemény, baráthoz jószívű;
ilyen halandók híre él a legtovább!

Kerényi Grácia fordítása

ÍPHIGENEIA AULISZBAN
(Részletek)

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

AKHILLEUSZ *(belép)*

Akháj hadunk vezérét hol találhatom?
Melyik cseléd szól néki, hogy Péleusz fia,
Akhilleusz várja sátorajtájában őt?
Nem egy lélekkel üljük itt mind Euriposzt.
Mert van közöttünk, ki még nem hord nászigát,
a házát árván hagyta otthon és csak ül
e partokon; de van, ki otthon nőt hagyott
meg gyermekeket: oly szörnyű harcvágy szállta meg
Hellászt, s e vágy nem istenek nélkül való.
Mi engem nyom, legjobb, ha elmondom magam,
s mire másnak van szüksége, azt más mondja el.
Elhagyva Pharszalosz földjét s Péleusz lakát,
Euriposz gyöngé szellői közt várok én,
fékezve mürmidónjaim, kik egyre csak
sürgetnek, mondván: „Akhilleusz, mért maradunk?
Mennyi idő még, míg Trójába ér hadunk?
Ha tenni tudsz, tégy, vagy pedig vezess haza,
a két Átreida tétovázását ne törd.”

KLÜTAIMNÉSZTBA *(kilép a sátorból)*

Hallottam, Néreusz isten-lányának fia,
bentről beszéded, és kiléptem a ház elé.

AKHILLEUSZ

Ó, szent Szemérem! Kit látok? Ez asszony itt
kicsoda? Oly előkelő királyi nő.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Nem is csodálom, hogy nem ismersz, hisz soha
nem láttál még; de dicsérem szerény szavad.

AKHILLEUSZ

Ki vagy? S mért jöttél danaosz táborunkba, mondd,
asszony létedre, pajzsos férfiak közé.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Klütaimnésztra vagyok, a Léda gyermeke,
és Agamemnón fejedelem az én uram.

AKHILLEUSZ

Mindent, mi fontos, jól közölt rövid szavad.
De nem való, hogy asszonyokkal szóljak én.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Maradj; miért futsz? Jobbodat kulcsold hamar
kezembe, s ezzel kezd a boldog nászkötést.

AKHILLEUSZ

Mit mondsz? A jobbom? Szégyelhetném is magam
Agamemnón előtt, érintve, ami nem szabad.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Szabad s való is, mert hisz lányom elveszed,
tengerlakó Néreusz lányának gyermeke!

AKHILLEUSZ

Hogyan venném el? Zavarba ejtesz, asszonyom.
Hacsak nem tévedt ésszel szólsz új dolgokat.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Természetünk ez: mindnyájan szégyenkezünk,
ha új rokonságunk a nászról szól nekünk.

AKHILLEUSZ

De én sosem kértem meg lányod, asszonyom,
s nem szóltak hozzám nászról Átreusz sarjai.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Mi ez tehát? Te csak csodáld az én szavam,
mert mit te mondasz, az *nekem* csodálatos.

AKHILLEUSZ

Kutasd! Kutatnunk mindakettőnk érdeke:
s hogy egyikünk sem szólt valótlant, meglehet.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Számomra szörnyűség ez: nászra készülök,
mely - mint látom - sehol sincs; szégyelem magam.

AKHILLEUSZ

Tán kettőnket tréfált meg fájón valaki.
De könnyeden vedd és viseld el gondtalan.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Élj boldogan! Szemedbe nézni nem tudok,
mert hazug lettem és méltatlant szenvedek.

AKHILLEUSZ

Élj boldogan te is, kívánom; most megyek,
hogy sátra mélyén megkeressem férjedet.

ÖREG SZOLGA

(a sátorból)

Csak maradj, vendég, Aiakosz sarja, téged hív szavam,
istennő szülötte, téged; s Léda lánya, téged is.

AKHILLEUSZ

Ki az, aki ajtaját kinyitja s félve-várva szólogat?

ÖREG SZOLGA

Szolga; s evvel nem dicsekszem; sorsom úgysem engedi.

AKHILLEUSZ

És kié? enyém ugyan nem: én s a király nem osztozunk.

ÖREG SZOLGA

Az asszonyé, ki itt áll: apja, Tündareusz adott neki.

AKHILLEUSZ

Jó, megállok: mondd, mit óhajtsz, mért tartottál vissza, szólj.

ÖREG SZOLGA

Csak ti ketten álltok itt a sátor-ajtónál? - felelj.

AKHILLEUSZ

Csak mi kettőnkhez beszélsz itt, hagyd el az úr sátorát.

ÖREG SZOLGA

Jósors és látó eszem, te, véd meg, kikre gondolok.

AKHILLEUSZ

Hosszadalmas szózat indul: gondolom, hogy súlya van.

KLÜTAIMNÉSZTRA *(mikor az öreg szolga letérdel előtte)*

Kézérintés miatt ne késs, ha vélem óhajtsz szólani.

ÖREG SZOLGA

Ismersz engem rég, hogy hozzád s gyermekeidhez hű vagyok?

KLÜTAIMNÉSZTRA

Jól tudom, hogy otthonomnak régi hű cselédje vagy.

ÖREG SZOLGA

És hogy Agamemnón véled jegyajándékul kapott?

KLÜTAIMNÉSZTRA

S hogy Argoszba vélünk jöttél s enyém voltál mindmaig.

ÖREG SZOLGA

Így van; és jobban szeretlek téged, mint királyodat.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Leplezd végre már le nekünk, mily beszédek takarsz.

ÖREG SZOLGA

Nemzőapja önkezével készül levágni lányodat.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Milyen förtelmet beszélsz, te agg ember, elment eszed.

ÖREG SZOLGA

Hófehér nyakát szegénynek éles karddal metszi el.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Ó jaj, én boldogtalan! Hát megbolondult az uram?

ÖREG SZOLGA

Helyén van az esze; csak tevéled és lányoddal esztelen.

KLÜTAIMNÉSZTRA

És milyen meggondolásból? Mily rossz szellem űzi őt?

ÖREG SZOLGA

Jóslat, mint Kalkhász kimondta, hogy útrakelhessen hadunk.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Merre? Jaj nekem s a lánynak, kit megölni apja kész.

ÖREG SZOLGA

Trója felé, hogy Meneláosz visszakupja Helenét.

KLÜTAIMNÉSZTRA

És Helené megtértéért lányom adja életét?

ÖREG SZOLGA

Mindent tudsz hát: Artemisznak szánta apja lányodat.

KLÜTAIMNÉSZTRA

S ürügy volt a nász, azért, hogy hazulról idecsaljanak?

ÖREG SZOLGA

Hogy örömmel hozd leányod, mint Akhilleusz jegyesét.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Vesztedre jöttél, leányom, és vesztére jött anyád.

ÖREG SZOLGA

Szörnyü mindkettőtök sorsa: szörnyüséget mert urad.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Elvesztem, én szegény, a könnyem omlik, már nem rejthetem.

ÖREG SZOLGA

Ontsd a könnyed, hisz keserves gyermeket veszíteni.

KLÜTAIMNÉSZTRA

És e sorsot, szólj, öreg, te mit mondsz, honnan is tudod.

ÖREG SZOLGA

Mert hozzád egy újabb írott táblával siettem én.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Mely nem hagyta, vagy kívánta halni hoznom lányomat?

ÖREG SZOLGA

Mely tiltotta hoznod: mivelhogy akkor észnél volt urad.

KLÜTAIMNÉSZTRA

És ha hoztad azt a táblát, mért nem adtad át nekem?

ÖREG SZOLGA

Mert Meneláosz elragadta, ő, ki e bajok fő oka.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Néreusz-lánynak sarja, Péleusz gyermeke, szólj, hallod ezt?

AKHILLEUSZ

Hallom bánatod, s nem könnyen tűröm benne részemet.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Meggyilkolják lányom, mondván, hogy tevéled jegyzik el.

AKHILLEUSZ

Én is felrovom ezt uradnak, nem egykönnyen tűröm el.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Nem szégyelek, én halandó, térded elé omlani,
istenasszony sarjadéka: mért is volnék büszke még?
És mi másért buzgólkodjam inkább, mint a lányoméért?
Ments meg, istennő szülötte, nagy bajomban engem is,
s lányomat, kit jegyesednek mondtak, bármily hazugul.
Néked koszorúztam őt föl, nászra hozzád hoztam őt,
s íme bárd alá vezettem: téged ér majd szégyene,
hogya meg nem mented: mert bár asszonyul nem ígáztad őt,
mondták, hogy e boldogtalan lánynak kedves férje vagy.
Az álladra, jobbkezedre és anyádra kérlek én:
hisz neved volt elveszítöm, megmentőm is az legyen.
Más oltárra, menekülve, mint térdedre, nem lelek;
nincs barát sem közelemben; Agamemnónról pedig
hallod, milyen vakmerő s nyers; én pedig, lásd, gyöngé nő,
féktelen hajóssereghez jöttem el, mely rosszra kész,
s jóra is, ha arra vágyik. Most, ha minket óvni mersz
védő karral, megmenekszünk, és ha nem mersz, elveszünk.

KAR

Anyának lenni szent; és nagy varázsa van;
szülötteért mind kész keményen küzdeni.

AKHILLEUSZ

Magas lelkem most mégtovább emelkedik:
bajok közt mérséklettel tud busongani,
s örülni éppúgy, hogya vászna duzzadoz.

Az így gondolkozó halandó tud csupán
az élet útján bölcsen s jól haladni át.
Van úgy, hogy édes nem sokat töprengeni,
s van úgy, hogy józan ésszel élni hasznosabb.
És én, kit a legjámborabb ember nevelt,
Kheirón, én megtanultam azt, hogy nyílt legyek.
Az Átridáknak, hogyha jól vezérленek,
szavát teszem; s ha nem jól, akkor nem teszem.
Itt s Trója földjén is szabad természetem,
s Arészt, miként tudom, dárdámmal díszítem.
S téged, szeretteidtől szörnyen szenvedőt,
amennyire csak ifju harcostól telik,
a részvétembe öltöztetve védelek,
s nem fogja apja letaglózni lányodat,
kit már enyémmek mondtak: mert nem engedem,
hogy férjed ily csalárd cselt szőjön énvelem.
Másképp nevem, bár nem ránt kardot ellene,
mészárolná le lányodat; s bár férjurad
a bűnös benne, én se lennék tiszta már,
ha énmiattam és az én nászom miatt
pusztulna itt e szűzlány szörnyüségesen,
s ártatlanul szenvedve mindenekfelett.
S én legsilányabb lennék Argosz népe közt,
sőt semmi lennék, s Meneláosz férfiú,
s nem Péleusznak, rossz szellemnek volnék fia,
ha férjed óhajára ölne az én nevem.
Néreuszra, kit a tenger nedves habja nevelt,
Thetisz anyám nemzőapjára esküszöm,
Agamemnón úr nem érinti lányodat,
még ujjhegyével köntösét sem érheti:
másképp város volna a barbár Szípülosz,
ahonnan két vezérünk törzse származik,
s nem zengenék az én Phthiám nevét sehol.
Keserű lesz a kézmosó-tál és a liszt
Kalkhásznak, a jósnak. Hát ugyan ki is a jós,
ki kevés igazat, sok hazugságot beszél,
míg szerencséje van; s ha nincs már, elbukik?
Nem a nászért - hisz tíz- meg tízezer leány
sóvárog az én nászágyamra - mondom ezt:
de meggyalázott engem Agamemnón király;
miért nem tőlem kérte kölcsön nevemet,
a lányt idecsalni? Klütaimnésztra énnekem
ideadta volna, mint vejének, szívesen.
S én adtam volna a hadnak, ha csak így jutunk
Trójába: tőlük nem tagadtam volna meg,
hogy ügyük segítsem, együtt szálltunk harcra ki.
De most a vezérek semmibevesznek engemet;
jót s rosszat tenni vélem, nékik egyremegy.
No, kardom tudja, még mielőtt megérkezünk
Trójába, hogy még itt vértől lesz szennyezett,

ha tőlem bárki elrabolná lányodat.
Légy hát nyugodt: nagy istenként tűntem föl én
előtted, bár nem az vagyok - de az leszek.

KAR

Magadhoz méltón szóltál, Péleusz gyermeke,
s méltón a tisztos tengeristennőhöz is.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Jaj!
Hogyan dicsérjelek nem túlsók szóval én,
s nem fukar szóval, hogy ne veszítsem el kegyed?
A megdicsért jó emberek, ha túl nagy a
magasztalás, a dicsérőt meggyűlölük.
És szégyelem is e szálnalmas szózatot
oly körben, mely csak engem sujt, téged kimél.
De mégis szép, hogyha a derék férfiú,
bár távol áll is, segíti a boldogtalant.
Szánj meg hát minket, mert hisz szánandók vagyunk.
Először én reméltem, hogy te vőm leszel:
üres remény volt: csak hogy néked is hamar
leendő menyegződre baljós jel lehet
az én fölálodozott leányom. Óvakodj!
Szépen kezdted szavad, szép volt a vége is:
csak rajtad áll, akard, s a lányom mentve lesz.
Kívánod-é, hogy átkarolja térdedet?
Nem szűzhöz-illő ez, de hogyha így ítélsz,
eljön, szabad szemmel néz rád s szemérmesen.
Vagy, hogyha nem jön el s rajtunk éppúgy segítsz,
maradjon otthon: tiszteljék a tiszta lányt.
De szükség határt szab a szeméremnek is.

AKHILLEUSZ

Kérlek, ne hozd a lányt elémbé, asszonyom,
ne hívjuk ki az oktalán vádaskodást.
Az otthoni gondoktól mentes sűrű had
szeret gonosz, csúfszáju szóbeszédet.
Ha esdve kértek, éppen annyit értek el,
mint hogyha nem kértek: mert legfőbb küzdelem
számomra az, hogy benneteket megmentselek.
Hallgass rám s ezt az egyet tudd: nem hazudom;
Hazug szóval ha szólok, vagy kijátszalak,
haljak meg; s éljek, ha megmentem lányodat.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Élj, élj soká, segítsd az elhagyottakat.

AKHILLEUSZ

Hallgass reám most, hogy jól folyjék a dolog.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Mit mondasz? Hallgatnom kell mindenkép reád.

AKHILLEUSZ

Térítse apját jobb szándékra szózatunk.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Jaj, gyáva ő s a hadseregtől fél nagyon.

AKHILLEUSZ

Az érvelés a félelmet leverheti.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Kihűlt reményem; mondd ki mégis, mit tegyek.

AKHILLEUSZ

Előbb esengj, hogy meg ne ölje gyermekét;
s ha ellenállna, akkor jöjj eléem megint.
Ha esdésedre hajlik, nincs szükség reám,
mert akkor mentve van már lányod élete.
S én mint barátnak, néki kedvesebb leszek,
s a hadsereg se szíd, ha föltett célomat
nem nyers erővel, érveléssel érem el.
Ha így sikerhez érsz, a kedveseidnek is,
magadnak is jobb lesz, célt érve nélkülüm.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Bölcsen beszéltél. Nézeted szerint teszek.
De hogyha lelkem vágyát el nem érhetem,
hol látlak újra? Merre menjek, én szegény,
bajban-segítő hős kezedre hol lelek?

AKHILLEUSZ

Ott öröködöm, hol majd szükséged lesz reá,
hogy senkise lássa, csüggeteg miként haladsz,
a danaosz táborban: meg ne szégyenítsd
apáid házat: Tündareusz nevét se kell
hogy gúnyolják: nagy ő a hellének között.

KLÜTAIMNÉSZTRA

Így lesz. Vezérelj: én teszem parancsodat.
Ha vannak istenek, jutalmat nyersz, mivel
igaz vagy; s hogyha nincsenek, mért fáradunk?

*

KAR

Be gyönyörű nász dal sivitott föl sipokon,
libüai fuvolán, meg a kör-
táncvagyó kitharán, s a Pán
nádhangú furulyáján,
mikor a Pélion ormán át gyönyörű-

hajfonatú, aranyos-sarujú
Pieriszek dobogó tánc-
léptekkel Péleusz
násznapjára siettek,
s Thetiszt s Aiakidészt zengte dicsérő daluk, ott
a kentauroszi ormon, erdős
Pélion ligetjén.

S az a Dardanidész, ki Zeusz
ágyán kedves szerető,
méregette arany vegyítő-
kád mélyéről az italt
nekik, a phrüg Ganümedész.

S közel, amott a fehér fövényen
körben kanyarogva nagy
Néreusz lányai ötvenen
jártak ünnepi táncot.

Fenyő-kelevézzel s viruló zöldleveles
koszorúval odajött a lovas
Kentauros-csapat: isteni
nászhoz, bakkhoszi borra.

Riadozott a daluk: „Ó, Néreusz hajadon-
lánya, fiad születik, ragyogó
csillaga Thesszaliának,
mint múzsáktól-bölcs
Kheirón jóslata mondta,
s kiszáll mürmidonok pajzsviselő, lándzsavető
népével Priamosz királynak
dúlni büszke várát;
s lesz a teste körül arany
fegyver, héphaisztoszi mű,
melyet anyja, az istenasszony
ad majd őneki, Thetisz,
aki e hőst szüli majdan.”

Ilyen örömtelivé ekép
tették a nagy istenek
híresapju Thetisznek és
Péleusznak lakodalmát.

De a te fejed, szépfürtü lány, ez a had
koszorúval díszíti, miként
bérci ünőét, ki mély barlangból kiszaladott
- pettyes a háta, nincs hibája -,
s vérét ontja nyakadnak;
bár nem pásztori nép nevelt,
és nem pásztorok éneke,
hanem anyád, hogy az Ínakhidák
ékes arája légy.

Hát szeméremnek
és erénynek az arca mit
tehet, mit is ér el?
Amikor a kegyeletlenség
a hatalom, s az erényt a halan-
dók ellökve lenézik,
s a jogon úr, ami jogtalan.
S nem küzdünk, hogy az istenek
irígysége ne sujtson.

Devecseri Gábor fordítása

HÜMÉN-ÉNEK

ΦΑΕΘΩΝ

Hümén, Hümén,
Zeusz égi leányát dicsérje dalunk,
a szerelmek úrnőjét, a szüzeknek
nászt hozó Aphrodítét.
Nászi dalom neked szól, ó kegyes úrnő,
istenek éke, Küprisz,
s frissen igába hajolt
hajtásodnak, kít rejtesz a légben,
ten-frigyed sarját.

Ki hitvesül
fogadja e város hatalmas urát,
villám-paloták arany fejedelmét,
Aphrodité kegyeltjét.
Boldogok áldott, boldog sorsu királya!
Ó, kiszemelt halandó,
kit istennő fogad el
mátkájának! ím, szerte a földön
hirdet az ének.

Kerényi Grácia fordítása

ARISZTOPHANÉSZ

LÜSZISZTRATÉ

(Részletek)

ΑΥΣΙΣΤΡΑΤΗ

KLEONIKÉ

No és ha megtartóztatnók magunkat úgy,
amint te mondod - isten ments! - attól talán
inkább lesz béke?

LÜSZISZTRATÉ

Az istennőkre, lesz bizony.
Mert hogyha felpiperézve otthon így ülünk,
vagy áttetsző kis ingben előttük lépdelünk,
pucéran szinte, és alul pehelytelen,
vágyuk meredne, hálni vágyának hamar,
de mi oda se lépnénk, távoltartanók magunk,
sürgősen megkötnék a békét, azt tudom.

LAMPITÓ

Meneláosz is ám, amint a szép Heléna csupasz
ómáira nézett, kardját messze dobta el.

KLEONIKÉ

S ha férjeink ott hagynak, édesem, mi lesz?

LÜSZISZTRATÉ

Nyúzott kutyát nyúzz akkor - szól Pherekratész.

KLEONIKÉ

Semmitsem ér az az oktalan majomszokás.
De hogyha megragadnak és erővel is
befelé cipelnek?

LÜSZISZTRATÉ

Fogd meg az ajtófát, szivem.

KLEONIKÉ

No és ha vernek?

LÜSZISZTRATÉ

Akkor engedj - kénytelen.
Erővelszerzett élvezet nem élvezet.
Kínlódjanak csak: elállnak akkor jó hamar.
Mert tudd: gyönyört a férfi nem érez úgy soha,
ha nem vesz részt az élvezetben asszonya.

KLEONIKÉ

Ha így tartjátok jónak, így tartjuk mi is.

LAMPITO

Mi rászoríjjuk férjeinket arra, hogy
furfangok nélkül te'jes békét kössenek,
de Aszána zajgó csöcselékét majd ugyan
ki bírja rá, hogy e' ne kezdjen bomlani?

LÜSZISZTRATÉ

Azt hagyd miránk, a mi dolgunk, megteesszük, mi kell.

LAMPITO

Nem, míg háromsoros hajóik járnak és
az istennő szentélyében sok pénz hever.

LÜSZISZTRATÉ

Csak bízd miránk, mi fölkészültünk erre is:
a fellegvár miénk lesz még e szent napon.
Idősebb társnőinkre bíztuk ezt: amíg
tanácskozunk, mint áldozó, mind felvonul
a fellegvárba, elfoglalja, - s a vár miénk.

LAMPITO

No ez derék, de bárcsak így is ütne ki.

LÜSZISZTRATÉ

Miért nem esküszünk hát össze, Lampitó,
minél előbb, megtörhetetlen esküvel?

LAMPITO

Kajátsd ki azt az esküt, s esküszünk ahajt.

LÜSZISZTRATÉ

Jól szólsz. Hol hát a szkütha nő? Hová meredsz?
Fektesd a pajzsodat hanyatt a földre, és
valaki adja a fölszelt húst!

KLEONIKÉ

Lüszisztraté,
miféle esküt eskettetsz velünk?

LÜSZISZTRATÉ

Milyet?
„Pajzson, juh-mészárolva” - mondja Aiszhülosz
valahol.

KLEONIKÉ

De kérlek, kedves jó Lüszisztraté,
ne pajzsra eskess, hisz békéért esküszünk.

LÜSZISZTRATÉ

Hogy esküdjünk hát? Ha valahol egy hófehér
lovat találunk, azt szabdaljuk szét talán?

KLEONIKÉ

Kell is fehér ló!

LÜSZISZTRATÉ

Akkor hát hogy esküszünk?

Mondd meg.

KLEONIKÉ

De Zeuszra, ha akarod, megmondom én.
Nem kost, de butykost itt lefektetünk hanyatt,
egy korsó bort döfünk le és megesküszünk,
hogy soha abba a kehelybe nem töltünk vizet.

LAMPITO

No ezt az esküt én nagyon magasztalom.

LÜSZISZTRATÉ

Hozzon ki valaki kelyhet és korsót hamar.

KLEONIKÉ

Be szép nagy edény is ez, ti kedves asszonyok.
Ha csak marokrafogjuk, már örülhetünk.

LÜSZISZTRATÉ

Tegyétek itt le s fogjátok meg az állatot.
Szent Rábeszélés úrnő és szeretet-kehely,
a nők szent áldozatját nyájasan fogadd!

KLEONIKÉ

Be szépszinű a vére, mily szépen bugyog.

LAMPITO

S be édesen szaglik, Kasztórra, úgy bizony.

KLEONIKÉ

Jaj, asszonyok, hadd esküszöm legelőször én.

MÜRRHINÉ

Nem, Aphroditéra, csak ha rádjut majd a sors.

LÜSZISZTRATÉ

Érintsétek a kelyhet, Lampitó, s ti mind,
és mindetek nevében mondja egy, amit én;
s erősítsétek mindahányan esküvel:
„Se széptevő bujálkodó nem fog, se férj...”

KLEONIKÉ

Se széptevő bujálkodó nem fog, se férj...

LÜSZISZTRATÉ

„kéjben meredve hozzámérni.” Mond ki hát!

KLEONIKÉ

kéjben meredve hozzámérni. Jaj nekem,
a térdem is megoldódik, Lűszisztraté.

LÜSZISZTRATÉ

„Hágtatlan otthon töltöm majd az életem...”

KLEONIKÉ

Hágtatlan, otthon töltöm majd az életem...

LÜSZISZTRATÉ

„sáfrány ruhában, fölpipezve ékesen...”

KLEONIKÉ

sáfrány ruhában, fölpipezve ékesen...

LÜSZISZTRATÉ

hogy férjem értem gyúljon lángra szörnyümód...”

KLEONIKÉ

hogy férjem értem gyúljon lángra szörnyümód...

LÜSZISZTRATÉ

„de én önként bizony nem hajlok, nem, soha...”

KLEONIKÉ

De én önként bizony nem hajlok, nem, soha...

LÜSZISZTRATÉ

„s ha ellenemre tán erővel kényszerít...”

KLEONIKÉ

s ha ellenemre tán erővel kényszerít...

LÜSZISZTRATÉ

„nem simulok hozzá, kedvetlen engedek.”

KLEONIKÉ

nem simulok hozzá, kedvetlen engedek.

LÜSZISZTRATÉ

„Cipőmet nem meresztem a házfödél felé...”

KLEONIKÉ

Cipőmet nem meresztem a házfödél felé...

LÜSZISZTRATÉ

„s a késnyelén nőtényoroszlán nem leszek.”

KLEONIKÉ

s a késnyelén nőtényoroszlán nem leszek.

LÜSZISZTRATÉ

„Ha esküm állom, ezt a bort ihassam én..

KLEONIKÉ

Ha esküm állom, ezt a bort ihassam én...

LÜSZISZTRATÉ

„de vízzé válják, hogyha esküm megszegem.”

KLEONIKÉ

de vízzé válják, hogyha esküm megszegem.

LÜSZISZTRATÉ

Mindannyian megesküsztek rá?

MIND EGYÜTT

Zeuszra, mind!

*

NŐIKAR-VEZETŐ *(a várból kilépő Lüszisztratéhez)*

„Úrnők, ki tettünk és eszünk irányítod,
a házadból mért így mogorván lépsz elő?”

LÜSZISZTRATÉ

Rossz asszonyok csínytette és nőtény-esze
ez tette, hogy borongva járok föl s alá.

KARVEZETŐ

Ne mondd! Ne mondd!

LÜSZISZTRATÉ

De mondom, de mondom.

KARVEZETŐ

Mi baj? Beszélj, hisz jóbarátnőid vagyunk.

LÜSZISZTRATÉ

„Szégyen kimondanom, s elhallgatnom nehéz.”

KARVEZETŐ

Ne rejtse előlem, bármi rossz esett velünk.

LÜSZISZTRATÉ

Legkurtábban kimondva: férfi kellene.

KARVEZETŐ

Jaj, Zeusz!

LÜSZISZTRATÉ

Mit Zeusz-ozol? Bizony, csak így van, annyi szent.
Sehogyse bírom őket visszatartani
a férfaktól: mind szökdösne már haza.
Már résbontáson kaptam rajta az egyiket
épp az imént, ott, hol Pán szirtbarlangja van;
a másikat, hogy csigán tekergett lefelé;
mást, hogy szökött; egy másik meg tegnap veréb
hátán akart repülni innen Orszilokhosz
lakába, kontyonfogva húztam vissza őt.
És minden ürügyet elővonszolnak, hogy haza
mehessenek. No, éppen itt jön egy megint.
Hová, háová, hé?

ELSŐ NŐ

Mennem kell hamar haza.
A gyapjum otthon, azt a szép milétoszt,
a moly szétrágja, vége lesz.

LÜSZISZTRATÉ

Miféle moly?
Jössz rögtön vissza?

ELSŐ NŐ

Az istennőkre, jövök hamar,
csupán az ágyon elterítgetem kicsit.

LÜSZISZTRATÉ

Sose terítkezz, egy tapodtat sem tehetsz.

ELSŐ NŐ

Hát hagyjam veszni gyapjam?

LÜSZISZTRATÉ

Ha mást nem tehetsz.

MÁSODIK NŐ

Ó jaj, jaj, én boldogtalan, a len miatt,
töretlen hagytam otthon.

LÜSZISZTRATÉ

Látod, ez meg a
lenét akarja megtöretni s megy haza.
Jőjj vissza csak!

MÁSODIK NŐ

De a Fényhozóra, hagyj, eressz:
csak megtilólok egy kicsit s rögtön jövök.

LÜSZISZTRATÉ

Sose tilólgasd; hogyha te megkezdenéd,
a többi asszony is tilólni vágyna már.

HARMADIK NŐ

Szent Híleithüia úrnő, tartsad vissza még
szülésemet, míg e szent helyről ki nem jutok.

LÜSZISZTRATÉ

Nohát te meg mit nem locsogsz?

HARMADIK NŐ

Mindjárt szülök.

LÜSZISZTRATÉ

Hisz tegnap terhes sem voltál.

HARMADIK NŐ

De most ma van!

Esdem, bocsáss a bábához, Lüsziisztraté,
haza, gyorsan, gyorsan!

LÜSZISZTRATÉ

Ejnye, még mit nem beszélsz?

Ez a kemény itt micsoda?

HARMADIK NŐ

Fiúgyerek.

LÜSZISZTRATÉ

De Aphroditéra, nem az, hanem egy rézedény,
mi bévül öblös, ej, no, hadd lássam hamar.
Jaj, te nevetség! a szent sisakot hordozod,
hát így vagy terhes?

HARMADIK NŐ

Zeuszra én! terhes vagyok.

LÜSZISZTRATÉ

Minek tehát ez?

HARMADIK NŐ

Hogyha még a várban itt
rám érik a szülés, hát akkor ebbe a
sisakba szüljek, mint a galambok, úgy bizony.

LÜSZISZTRATÉ

Mit mondsz? Be átlátszó ürügy! No, a kis sisak
születési ünnepét csak szépen várd be itt.

HARMADIK NŐ

De én bizony a várban aludni sem tudok,
mióta megpillantottam a szent őrkigyót.

NEGYESDIK NŐ

És én nyomorult, a baglyok miatt elpusztulok
a virrasztásban, mind folyton kuvikol, huhog.

LÜSZISZTRATÉ

Jó asszonyok, ne lássatok már rémeket.
A férjeitekre vágytok. S mit gondoltok: ők
miránk nem vágyakoznak? Gyötrelmes, tudom,
az éj nekik. De arra kérlek: tűrjete,
és egy kis időt még tartsatok ki, kedvesek.
Mert jóslatunk van rá: miénk a győzelem,
ha nem viszálykodunk. Lássátok a jóslatot.

(Felmutatja)

HARMADIK NŐ

Mondd el nekünk, hogyan szól.

LÜSZISZTRATÉ

Hát figyeljete.
„Ámde ha mind egy helyre repül menekülve a fecske,
mert bankák úzik, lapul és póznákra nem ül fel,
meg fog szűnni a baj, s teszi alsóvá, ki ma felső,
fennmennydörgő Zeusz...”

HARMADIK NŐ

S mi leszünk a felülfeküvők is?

LÜSZISZTRATÉ

„Ám ha viszályt kezdven kelnének szárnyra a fecskék
és kirepülnek a templomból, már látnivaló lesz,
feslettebbek a fecskék minden más madaraknál.”

HARMADIK NŐ

Világos jóslat, ó, Zeusz s minden istenek!

LÜSZISZTRATÉ

A várva-tűréstől ne álljunk el tehát,
menjünk be szépen. Mert hisz csúnya volna ám,
ti kedvesek, ha áthágnók a jóslatot.

FÉRFIAK KARA

Egy történetet vágyom mesélni,
rég hallottam, kisgyerekkoromban.
Élt egy ifju, Melanión, ki a házasságot
elkerülve elment, ki, a pusztaságba,
a hegyekben ott élt,
nyulakra vadászott,
fonogatva hálót,
csak egy eb kísérte;
soha haza nem tért, csupa gyűlölségből.

Mert az asszonyokat annyira utálta, és mi
nem kevésbé, mint Melanión: mert bölcsek vagyunk.

EGY ÖREG

Megcsókollak, vén anyó...

EGY NŐ

Hagyma sem kell, könnyezel.

ÖREG

Nyújtsd ki lábad, rugkapálj!

NŐ

Hű, de bokros ott neked.

ÖREG

Hisz Mürónidész is oly
feketefenekü volt, bozontos
így rohant az ellenségre;
s éppen így Phormión.

NŐI KAR

Egy történetet mesélek én is,
válaszul Melanión-mesédre.
Élt egy ember, Tímón, le nem települt,
arcán cövek a tüske, Erínusz
zord leszármazottja.
És hát ez a Tímón
gyűlöletből elment
és igen sok átkot mondott a gonosz emberekre.
Mert a gonosz férfiakat úgy gyűlölte mindig,
míg a nőkhez ugyanakkor kedves volt mindig is.

NŐ

Állkapcád beverjem-e?

ÖREG

Jaj de félek, semmikép!

NŐ

Akkor hát beléd rugok.

ÖREG

Majd kilátszik mindened.

NŐ

Mégse látsz meg semmit ott,
bárha lombos volna, minthogy
vén vagyok, de méccsel ottlenn
mindig elperzselem.

LÜSZISZTRATÉ

Hej, hó, hahó, nők, gyorsan, mind, mind, jőjjetek!
Hozzám!

EGY ASSZONY

Mi van? Mondd meg, miért kiáltozol.

LÜSZISZTRATÉ

Egy férfit látok, egy őrült férfit, jön felénk,
megőrijtette Aphrodité kéjdühe.
„Úrnőnk, te, Küprosz és Küthéré és Paphosz
uralkodója! járd csak utadat így tovább!”

ASSZONY

Hol jár? Ki az?

LÜSZISZTRATÉ

Khloé szentélyéhez közel.

ASSZONY

Ó, Zeuszra, ott van, ott, de hát ki is lehet?

LÜSZISZTRATÉ

Nézzétek. Hátha egy ráismer.

MÜRRHINÉ

Én, igen!

Nem más ez, mint az én férjem, Kinésziász.

LÜSZISZTRATÉ

A te dolgod akkor megforgatni nyárson őt,
meg- és felsütni jól, szeretni is, nem is,
és adni mindent, csak azt nem, miről a csésze tud.

MÜRRHINÉ

Ne legyen erre gondod, megteszem.

LÜSZISZTRATÉ

Magam is
ittmaradok, hogy segítslek rászedni őt
és megsütögetni kissé. Ti most menjetek.

(A többi asszony elmegy)

KINÉSZIÁSZ *(jön; kisfiát szolgál hozza a nyomában)*

Ó, jaj szegény fejemnek, ó jaj, hogy feszül,
mint kit kerékre húznak, mindenem!

LÜSZISZTRATÉ

Ki az, az őrvonalnál beljebb, ottan?

KINÉSZIÁSZ

Én.

LÜSZISZTRATÉ

De férfi?

KINÉSZIÁSZ

Férfi hát!

LÜSZISZTRATÉ

Nem kotródol hamar?

KINÉSZIÁSZ

Ki vagy te, hogy kiűzöl innen?

LÜSZISZTRATÉ

Én? Az ő.

KINÉSZIÁSZ

Az istenekre, hívd ki gyorsan Mürrhinét!

LÜSZISZTRATÉ

Nohát, kihívjam Mürrhinét neked? Ki vagy?

KINÉSZIÁSZ

Az ő férje, a Paioniszi Kinésziász.

LÜSZISZTRATÉ

Üdvözlégy, kedvesem: hisz nekünk a te neved
nem ismeretlen, nem dicsőség nélküli.

Az asszonyodnak ajkán ott van mindig is.

Ha almát vagy tojást kap, így szól: „Ez legyen
Kinésziászé.”

KINÉSZIÁSZ

Ó, ti édes istenek!

LÜSZISZTRATÉ

Bizony, Aphroditéra; és ha férjeink felől
esik egy-két szó, az asszonyod közbevág hamar:
hogy „Semmi mind, csak egy a férfi: Kinésziász!”

KINÉSZIÁSZ

Eredj már, hívd ki.

LÜSZISZTRATÉ

S adsz érte valamit nekem?

KINÉSZIÁSZ

Én, Zeuszra, ezt, ha éppen óhajtod te is.
Ezem van itt ni: s amim csak van, odaadom.

LÜSZISZTRATÉ

No hát hívom neked őt, megyek le.

KINÉSZIÁSZ

Csak hamar!

mert nincsen az életemben immár semmi öröm,
mióta ő a házamból ide elszökött,
de bánkódom, ha belépek, minden oly üres,
oly puszta nékem, nincs az ételeknek íze,
nem élvezem. Mert folytonosan meredezem.

MÜRRHINÉ *(a várból, Lüsziisztratéhoz)*

Hiszen szeretem, szeretem őt, hanem ő maga
nem akarja, hogy szeressem. Hát hozzá ne hívj.

KINÉSZIÁSZ

Te édes Mürrhinécském, ottfönn mit csinálsz?
Jőjj, szállj le onnan.

MÜRRHINÉ

Zeuszra, én nem, nem bizony.

KINÉSZIÁSZ

Nem jössz le, hogyha én szólítlak, Mürrhiné?

MÜRRHINÉ

Hisz nincs szükséged rám, hát mért is szólogatsz?

KINÉSZIÁSZ

Hogy nincs szükségem rád? De hisz majd megveszek!

MÜRRHINÉ

Megyek.

KINÉSZIÁSZ

Ne tedd azt; hallgassad meg legalább
a gyermekedet. Hallod, te, szólítsd a mamát!

GYEREK

Mamácska, mamácska, mamácska!

KINÉSZIÁSZ

Mi lelt, te asszony? Hát nem szánod a kisfiad,
ki már hat napja nem fürdött és nem szopott?

MÜRRHINÉ

Szánom biz én, de apja nem gondol vele,
szegénnyel.

KINÉSZIÁSZ

Szállj le, kedves, hív a kisfiad.

MÜRRHINÉ

Mit is tesz - szülni! Le kell szállnom. Mit tegyek?

(Eltűnik)

KINÉSZIÁSZ

Nekem ez az asszony most ifjabbnak is tűnik,
sokkal, s ígézőbbnek, ránézni is gyönyör.
És hogy most duzzog s így büszkén bánik velem,
hát épp ez az, mi engem vágyban elveszít.

MÜRRHINÉ

Ó, rossz apának édes, édes kisleány,
jaj, hadd csókoljon meg, te édes, a mamád!

KINÉSZIÁSZ

Mért tetted ezt, gonosz nő, hogy más asszonyok
szavára hallgatsz? Engem is csak elbusítsz,
magad is szenvedsz.

(Meg akarja ölelni)

MÜRRHINÉ

Vidd a kezéd, hozzám ne nyúlj.

KINÉSZIÁSZ

S mi otthon van nekem s neked, a vagyonunk
pusztulni hagynád?

MÜRRHINÉ

Mit törődöm én vele?

KINÉSZIÁSZ

Avval sem, hogy a kiskakasok a fonalat
hurcolják szerteszét?

MÜRRHINÉ

Nem, Zeuszra, nem bíz én.

KINÉSZIÁSZ

És Aphrodité szentelt szertartásait
mióta nem ülted immár! Nem jössz vissza hát?

MÜRRHINÉ

Én, Zeuszra, nem, ha abba nem hagyjátok ezt
a háborút s békét nem kötök.

KINÉSZIÁSZ

Hogyha kell,
megtesszük ezt is.

MÜRRHINÉ

Jól van, akkor, hogyha kell,
hazatérek én is újra; most az eskü köt.

KINÉSZIÁSZ

No egy kicsinykét csak feküdj le itt velem.

MÜRRHINÉ

Nem én, - bár nem mondom, hogy szívem nem szeret.

KINÉSZIÁSZ

Szeretsz? Akkor miért nem dőlsz le, Mürrcsikém?

MÜRRHINÉ

Nevetséges vagy. Itt, a gyermek szeme előtt?

KINÉSZIÁSZ

De, Zeuszra, valóban nem; Manész, fogd, vidd haza.

(A szolga engedelmeskedik)

No látod, elment már a gyermek, nincsen itt.

Hát mégse dőlsz le?

MÜRRHINÉ

Te szerencsétlen, hol tehet
ilyet az ember?

KINÉSZIÁSZ

Hát Pán barlangjában is.

MÜRRHINÉ

És hogy jövök tisztán a várba vissza majd?

KINÉSZIÁSZ

A Klepszüdra vizében megfürödve, jól.

MÜRRHINÉ

Megesküdtem, s most esküt szegjek, én szegény?

KINÉSZIÁSZ

Fejemre szálljon; csak ne törődj az esküvel.

MÜRRHINÉ

No, hadd hozok hát ágyat.

KINÉSZIÁSZ

Semmikép ne tedd.
A földön is jó lesz.

MÜRRHINÉ

De, Apollónra, nem
fektetlek én a földre, bármily rossz vagy is.

(Kifut)

KINÉSZIÁSZ

Szeret ez az asszony engemet, kétségtelen.

MÜRRHINÉ *(visszajön egy ággyal)*

Itt van, feküdj le gyorsan, én meg vetkezem.

Jaj, elfeledtem, derékaljat kell hozni még.

KINÉSZIÁSZ

Mics'a derékalj? Nem kell!

MÜRRHINÉ

Artemiszra, tán
az ágyszíjon? Az szégyen lenne.

KINÉSZIÁSZ

Adj egy puszit.

MÜRRHINÉ

Tessék.

(Elszalad)

KINÉSZIÁSZ

Ajajjaj! Jőjj csak vissza, jőjj hamar.

MÜRRHINÉ

Itt van a derékalj. Csak feküdj le, vetkezem.

De szörnyűség, jaj, nincsen még fejbáncosod!

KINÉSZIÁSZ

Nekem nem is kell!

MÜRRHINÉ

Csakhogy, Zeuszra, kell nekem.

(Elszalad)

KINÉSZIÁSZ

Ó, jaj, a vesszőm vendégségben Herkules.

MÜRRHINÉ

(Visszajön váncossal)

Ugorj fel, állj fel.

KINÉSZIÁSZ

Van már nékem mindenem.

MÜRRHINÉ

Úgy, mindened?

KINÉSZIÁSZ

Csak jőjj már ide, aranyom.

MÜRRHINÉ

Hát most már oldom az övemet. De észbe tartsd,
hogy rá ne szedj a békekötés felől, vigyázz...

KINÉSZIÁSZ

Vesszek különben!

MÜRRHINÉ

Ej, hiszen nincs takaród.

KINÉSZIÁSZ

De, Zeuszra, bizony csöppet se kell; csak nőszni kell.

MÜRRHINÉ

Nyugodj meg: azt is megteheted, rögtön jövök.

(Kifut)

KINÉSZIÁSZ

Ez az asszony engem megöl a takaróival!

MÜRRHINÉ

(Befut)

Állj föl kicsit.

KINÉSZIÁSZ

Bizony fölállt egészen ez.

MÜRRHINÉ

Kívánsz tehát - kenőcsöt?

KINÉSZIÁSZ

Jaj, Phoiboszra! nem.

MÜRRHINÉ

De, Aphroditéra, megkapod, ha kell, ha nem.

(Kifut)

KINÉSZIÁSZ

Bár öntené ki azt a kenőcsöt, Zeusz atyám!

MÜRRHINÉ *(visszajön, illatszerrel)*

Most nyujtsd ki szépen a kezedet és kenekedj.

KINÉSZIÁSZ

Ez a kenőcs, jaj, nem illatozik édesen,
csak késlekedés-szaga van, nem nász-illata.

MÜRRHINÉ

Jaj, rhodoszi kenőcsöt hoztam, ó, én ostoba!

KINÉSZIÁSZ

Jó lesz, csak hagyd, te csodálatos asszony!

MÜRRHINÉ

Csak fecsegsz.

(Kifut)

KINÉSZIÁSZ

Ki a kenetet föltalálta, pusztult volna el!

MÜRRHINÉ *(visszajön)*

Fogd ezt a tokot.

KINÉSZIÁSZ

Jaj, én tartok már egy tokot.

De most, te kegyetlen, már feküdj le és ne hozz
semmit ki.

MÜRRHINÉ

Hisz, Artemiszra, mindjárt megteszem.

Csak a cipőmet még megoldom. Kedvesem,
vigyázz, - hogy majd a békére szavazz!

(Kifut)

KINÉSZIÁSZ

Úgy teszek...

(Észreveszi, hogy Mürrhiné elment)

Jaj, elveszített, megölt ez az asszony engemet,
a bőrömből kibujtatott - s most elszelelt.

Jaj, mit tehetek? Kire másszak már?

Ha a legszebbik becsapott engem?

Hát ezt itt hogy szoptatom én meg?

Hol a Kutyaróka?

Béreljen nekem dajkát.

FÉRFIKAR-VEZETŐ

Szörnyű bajban vagy, hej, nyomorult,
lelked téped, félrevezettek.

Szánlak én is, ajjajaj.

Mert hát van-e oly vese, mely bírná,

és oly lélek, és oly ágyék,

és mily here van, és mily farok,

mely ekép kifeszül

s nem lesz hajnalra boldog?

KINÉSZIÁSZ

Ó, Zeusz, szörnyű íngörcsök ezek!

KARVEZETŐ

S ő tette neked mindezt, a gonosz,
az a gyűlöletes, az a vétkes nő.

KINÉSZIÁSZ

Az a bűvöletes, az az édes nő.

KARVEZETŐ

Milyen édes nő? Gonosz az, gonosz az, nagy Zeusz!
Hát bárcsak, mint a boglyákat,
viharos, villámos szélvésszel
fölkavarintanád a magasba,
vinnéd sebesen, s újra levetnéd,
ő pedig újra lehullna a földre,
s hirtelen itt e
bumfordi karóra kerülne.

Devecseri Gábor fordítása

NŐURALOM

(Részlet)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΑΙ

BLEPÜROSZ

No hát, mi történt? Merre tűnt el asszonyom?
Hajnal felé jár, s ő még most se jó elő.
Régen sükségre kell mennem, s csak fekszem itt,
szeretném a sötétben meglelni sarum
s a kisköpenyem. Igen, de csak tapogatok
és nem találom. Ez meg az ajtót zörgeti
erősen, ez a Szarházi, nohát fölkapom
az asszonyomnak ezt a kendőjét hamar,
s erővel fölhuzom lábamra papucsát.
De vajjon hol lehet nyugodtan szarni itt?
Vagy hát ha éj van, szép nyugodtan mindenütt:
ha végzem is, nem lát meg engem senkisé.
Jaj, én balvégzetű, ki megnősültem agg
fővel! Be sok vesszőcsapást érdemlenék!
Mert semmi jóban nem jár ő, ha így kiment.
De végülis hát csak guggoljunk félre már.

EGY FÉRFI

Ki az ott lent? Nem az én szomszédom, Blepürosz?

BLEPÜROSZ

De, Zeuszra, az személyesen.

A FÉRFI

Mondd meg nekem,
mi az a sárga rajtad? Csak nem az esett,
hogy Kinésziász kente rád szennyét?

BLEPÜROSZ

Ugyan!
Éppen nem, csak a feleségem sáfrányszínű
kendőjét kaptam magamra, s úgy jöttem ki ide.

A FÉRFI

Hát a te köpenyed hol van?

BLEPÜROSZ

Én biz nem tudom:
ágyam körül kerestem s nem leltem sehol.

A FÉRFI

S az asszonyodnak nem szóltál, hogy mondja meg?

BLEPÜROSZ

Nem, Zeuszra, nem, hisz éppen nincsen otthon ő,
hanem kisurrant, észre sem vettem, mikor;
s hogy még valami újat mível, félek is.

A FÉRFI

De Poszeidónra, éppen az történt veled,
ami velem is. Mert az én feleségem is
eltűnt előlem, és köpenykém véle volt.
De nem is ez busít, inkább a saruim.
Mert fölvenném, de bizony sehohsem lelem.

BLEPÜROSZ

Dionüszoszra! én sem a spártai sarumat:
de mikor rámjött, hogy végezzem dolgomat,
az ő cipőjét húzva fel, jöttem ki én,
hogy a takaróba ne piszkítsak, mert tiszta új.

A FÉRFI

Hát mi történhetett? Talán reggelire
hívta egy barátnője?

BLEPÜROSZ

Én is ilyet hiszek.
Mert nem gonosz nő, már amennyire én tudom.

A FÉRFI

Hanem te kútkötelet csinálsz; nekem pedig
gyűlésbe kell már mennem, itt az ideje,
ha megkapom köpenykém, mert egy van csupán.

BLEPÜROSZ

Nekem is, ha már dolgom végeztem; most viszont
vackor szorítja tán az ételt énbelém.

A FÉRFI

Az mit Thraszübülosz a lakónoknak felelt?

BLEPÜROSZ

Ugy ám, Dionüszoszra, mert szörnyen szorít.
De mit tegyek most? Hisz nem ez busít csupán,
hanem az is, hogy majd ha eszem, hát vajon
hová fog elférni az újabb ürülék.
Mert hát az ajtót ez most elreteszelte nagyon,
ez a Vackorfalvi ember, vagy minek hívom.
Ki futna orvosért nekem, s melyik orvosért?
Ki ért az alfélhez legjobban közülük?
Aha, Amünón. Csakhogy megtagadja tán.
Hivatni kell hát minden áron Antiszthenészt.
Mert ez a férfiú a nyögésből tudja már,
hogy a szükségre vágyó alfél mit kíván.
Szent Híleithüia urnő, kérlek, el ne törd,
hogy megrepedjek, vagy dugasszal tömve el,
ezentul vígjátéki árnyékszék legyek.

KHREMÉSZ

Te itt! Mit mívelsz? Csak nem ürülsz?

BLEPÜROSZ

Én? Ugyan!

Nem, Zeuszra esküszöm, már nem, hisz épp kelek.

KREMÉSZ

Mi van rajtad? Az asszonyodnak inge tán?

BLEPÜROSZ

Ezt vettem föl a sötétben véletlenül.
De hát te honnan jössz?

KHREMÉSZ

A gyűlésből jövök.

BLEPÜROSZ

Hát vége már?

KHREMÉSZ

Zeuszra, hajnalban vége volt.
És a vörös kötél, jaj, édes Zeus, milyen
nevetség is volt, amint meghúzták a kört.

BLEPÜROSZ

A három obulust megkaptad?

KHREMÉSZ

Ha járt volna nekem.
De késve értem oda, amit szégyellek is,
senki előtt nem úgy, mint a szatyrom előtt.

BLEPÜROSZ

S az ok mi volt?

KHREMÉSZ

Iszonytató embertömeg
mint eddig még soha, tódult a Pnux felé.
Mindnyája vargamester, annak véltük, úgy
ránézvést. Mert a teljes népgyűlés ugyan
egyéb se volt, mint roppant nagy fehér tömeg.
Díjat nem kaptam így, s még sok más sem kapott.

BLEPÜROSZ

Ha most indulnék, én se kapnék hát?

KHREMÉSZ

Miből?
De még akkor se, Zeuszra, hogyha második
kakasszókor érkezted volna.

BLEPÜROSZ

Jaj nekem!
Antilokhosz, sirass meg a három obolért
még élve engem, mert mindenemnek vége van.
Dehát milyen ügy folyt, hogy ilyen nagy néptömeg
olyan korán begyűlt?

KHREMÉSZ

Mi más, mint az, hogy a
prütaniszok úgy döntöttek, hogy városunk
üdve felől megkérdik a népet? Legelőbb
Neokleidész, a csipás mászott hát elő.
Hanem a nép csak rákiáltott, gondolhatod:
„Nem szörnyűség, hogy túrni kell szónoklatát
és még hozzá a város üdve felől, neki,
ki önnön szemhéjára üdvöt nem hozott?”
Ő meg körülnéz és kiált is tétován:
„Mit kellett volna tennem?”

BLEPÜROSZ

„Hagymát, aszatot
együvétörni, lakón fűtejet belé,
s esténként evvel kenni be szemhéjadat” -
mondottam volna, hogyha éppen ott vagyok.

KHREMÉSZ

Aztán Euaión lépett elő, a derék,
mezítelen, miként a többség látta őt;
de úgy tett, mintha volna a testén köpeny.
S vágott ki roppant népszerű szónoklatot:
„Csak nézzetek meg: bárha magam is négy sztatér
üdvre szorultam, mégis azt javaslom itt,
hogy mentsétek a várost s a polgárokat.
Mert ha adnának a kallósok új köpenyt
a rászorulóknak, mihelyt a nappal fogyni kezd,
sosem lehetne már többé beteg tüdők,
kinek pedig nincs ágya és takarója sincs,
mehetne hálni, megfürödni jól előbb,
a szűcsműhelybe; és ha ajtót zár a szűcs,
télen, fizetne három bunda büntetést.”

BLEPÜROSZ

Jól van, Dionüszoszra! És ha még talán
hozzáteszi ezt, nem szavaz ellene senkise,
hogy a molnárok a szegényeknek mérjenek
három mérce lisztet mind, vagy jaj lesz nekik,
és Nausziküdeszt evvel közhasznúvá teszi.

KHREMÉSZ

És őutána egy fehérbőrű, csinos
ifjú szökött fel - olyan volt, mint Níkiász -
hogy szónokoljon, és ki merte mondani,
hogy az asszonyoknak kell átadni városunk.
Lett nagy zajongás, dícsérték, hogy jól beszél,
a vargák egytől-egyig, de a mezeiek
mind csak morogtak.

BLEPÜROSZ

Mert hisz, Zeuszra, volt eszük.

KHREMÉSZ

De alulmaradtak: az meg a zajra vakmerőbb,
az asszonyokra sok jót mond, terád pedig
sok rosszat.

BLEPÜROSZ

Mit mondott?

KHREMÉSZ

Hát először is azt,
hogy gazember vagy.

BLEPÜROSZ

És te?

KHREMÉSZ

Várj csak egy kicsit.

Azt is, hogy tolvaj.

BLEPÜROSZ

Én csupán?

KHREMÉSZ

És, Zeuszra, azt,

hogy följelentő.

BLEPÜROSZ

És csak én?

KHREMÉSZ

Meg, Zeuszra, itt

ez a tömeg.

BLEPÜROSZ

Dehát ki szólna ellene?

KHREMÉSZ

Az asszony azonban - ezt mondotta - jóeszű,
élelmes szerzet. A Nőünnepről soha
- ezt mondta - nem hordozza ki a titkokat,
de te meg én, ha tanácskozunk, mindig is.

BLEPÜROSZ

Hermészre mondom, ez nem volt hazug szava.

KHREMÉSZ

S még azt mondotta: átadnak az asszonyok
egymásnak köpenyt, aranyat, ezüstöt, serleget,
négy szemközt s úgy, hogy nincs is jelen tanú,
és visszaadják, vissza mitsem tartanak;
de közülünk, mondta, a legtöbben megteszik.

BLEPÜROSZ

Poszeidónra, még hogyha van is rá tanú!

KHREMÉSZ

Nem árulkodnak, nem pörölnek, a nép erős
uralmát nem lazítják, - és még sok derék
dicsérő szót mondott az asszonyokra ő.

BLEPÜROSZ

S mi lett a döntés?

KHREMÉSZ

Az, hogy rá kell bízni már
a várost a nőkre: mert csak ez van hátra itt,
ami még nem esett meg

BLEPÜROSZ

S így döntöttek?

KHREMÉSZ

Így bizony.

BLEPÜROSZ

S most rájuk bíztak mindent, amit azelőtt
a polgárok végeztek?

KHREMÉSZ

Rájuk, úgy bizony.

BLEPÜROSZ

Tehát itélni sem én megyek, de asszonyom?

KHREMÉSZ

S Nem is te tartod házadat, de asszonyod.

BLEPÜROSZ

S nem is én nyögök majd hajnalban, ha menni kell?

KHREMÉSZ

Nem, mert ez már az asszonyoknak gondja lesz:
s nyögés nélkül te honnmaradsz szellenteni.

BLEPÜROSZ

De a mi korunkban az lesz majd csak szörnyűség,
ha megragadva ők az állam gyeplejét,
erővel kényszerítenek minket -

KHREMÉSZ

Mire?

BLEPÜROSZ

Ölelni őket.

KHREMÉSZ

És ha nem megy majd nekünk?

BLEPÜROSZ

Nem adnak reggelit.

KHREMÉSZ

De akkor, Zeuszra, csak
vigyázz inkább, hogy így tégy: reggelizz s ölelj.

BLEPÜROSZ

Erővel szörnyűség az.

KHREMÉSZ

Ám ha államunk
hasznára van, mindünknek meg kell tennie.
Van egy mondása véneinknek, megjegyezd:
legyen tanácsunk bármi balga és bolond,
végül javunkra fordul mégis mindegyik.
Forduljon is, Pallasz, nagy úrnő, s istenek!
Megyek; s te élj egészségben.

BLEPÜROSZ

Te is, Khremész.

KAR

Lépdelj, ballagj.
Vajon nincs-e oly férfiú, ki utánunk lopózik?
Fordulj, nézz szét,
vigyázva őrizd tenmagad, mivelhogy sok gonosz van,
nehogy még női természetünk hátunk mögül kilessék.
Ezért a lábaddal kopogj, amint csak tudsz, keményen.
Mert szégyent hozna az reánk
az összes férfiak előtt, ha fölfedik ügyünket.
Szorulatok hát rendbe mind,
s tekintsetek köröskörül,
nézz balra is, nézz jobbra is,
vigyázz, nehogy még jó ügyünk csapást hozzon fejünkre.
Siessünk, rajta: már nagyon közel vagyunk a helyhez,
ahonnan indultunk, midőn a népgyűlésbe mentünk:
és látni már a házat is, ahonnan hadvezérünk
való, ki eltervelte, mit a gyűlésben elfogadtak.
Bizony nem is való nekünk már hosszan itt időznünk
az állunkon szakállal így,
nehogy meglásson egy talán és tüstént följelentsen.
Húzódj árnyékba, jöjj velem,
vonulj a bástyafal mögé
s csak félszemeddel leskelődj,
és öltözz ismét annak át, ki ennekelőtte voltál.
Ne késlekedj: mert íme jön, már látom, hadvezérünk,
a gyűlésből felénk siet. Siess tehát te is már,
s az álladon ne tórd tovább az álszakállt, te asszony;
kik ott jönnek, már visszavették régen régi alakjuk.

PRAXAGORA

Idáig jól ütött ki, kedves asszonyok,
minden, miről eddig tanácskoztunk együtt.
De most előbb, semmint egy férfi lát, hamar
köpenyt ledobni, félrevetni a sarut,

lakón csomókat bocskoron lazítani,
s a botot messzevetni. És te, karvezér,
rendezd el őket ismét; közben én magam
a házba surranok, előbb, mint észrevesz
a férjem, és helyére-lopom köpenyét,
s ahonnan elvettem, a többi holmit is.

KAR

Már minden megvan, amit mondtál. S most oktass újra, parancsolj,
miben is segítünk neked úgy, hogy majd hasznunkra legyen mimagunknak.
Mert nálad bölcsőbb nőt sohasem láttam, nem volt vele dolgom.

PRAXAGORA

Ti maradjatok itt, hogy e tisztemben, mit imént szavazott meg a gyűlés,
a tanácsaitokra figyelhessek. Mert ott is, a nagy hadizajban,
veszedelmek közt, körülöttem nők! mindőtök férfiú volt ám!

BLEPÜROSZ

Hé, Praxagora, honnan?

PRAXAGORA

Mi dolgod vele,
kedvesem?

BLEPÜROSZ

Hogy nekem mi dolgom véle? Szép!

PRAXAGORA

Nem véled tán, hogy szeretőmtől?

BLEPÜROSZ

Nem bizony,
hoggy egytől.

PRAXAGORA

No, ezt könnyen megpróbálhatod,
ha óhajtod.

BLEPÜROSZ

Hogy?

PRAXAGORA

Kenettől illatozik fejem?

BLEPÜROSZ

Hogyan? Az asszony kenet nélkül nem is ölel?

PRAXAGORA

Én nem, te szerencsétlen.

BLEPÜROSZ

Hajnalban miért
lopóztál ki, s mért loptad el a köpenyem?

PRAXAGORA

Egy kedves nőtársam küldött el értem az
éjjel, mert vajudott.

BLEPÜROSZ

S talán nem lehetett
volna úgy menni, hogy nekem szólsz?

PRAXAGORA

A beteget
magárahagyni, férjem?

BLEPÜROSZ

Szóltál volna nekem!
De valami baj van itt.

PRAXAGORA

A két istenre, nem!
Hanem, mint voltam, úgy futottam, mert nagyon
könyörgött, hogy menjek ki, bárhogy is lehet.

BLEPÜROSZ

S hát nem lehetett vinned a magad köpenyét?
S engem mezítlen, rámvetve az általvetőd,
hagytál el, úgy mint a kiterített holtat, és
csak az olajkorsó hiányzott s a koszorú.

PRAXAGORA

Hideg volt; és én gyöngé és sovány vagyok:
hogy melegítsem magam, vettem föl a köpenyt;
s téged melegben s ágybanfekve hagytalak,
férjem.

BLEPÜROSZ

No és azt mondd meg, hogy lakón sarum
miért ment együtt véled útra és botom?

PRAXAGORA

Hogy a köpenyt őrizzem, váltottam sarut,
utánozva téged, a férfiléptedet,
lábbal kopogtam, bottal vertem a köveket.

BLEPÜROSZ

S tudod, hogy elveszett számunkra a búza, mit
a gyűlésben kaphattam volna, ha ottvagyok?

PRAXAGORA

Ne törődj evvel, hisz fiúgyereke lett.

BLEPÜROSZ

A népgyülésnek?

PRAXAGORA

Nem, hanem akihez mentem én.
Hát volt gyűlés?

BLEPÜROSZ

De volt ám, Zeuszra! Tán nem is
hallottad este, hogy mondtam?

PRAXAGORA

Most emlékezem.

BLEPÜROSZ

És nem hallottad, hogy mit döntöttek?

PRAXAGORA

Zeuszra, nem.

BLEPÜROSZ

No, ülj le és a tintahalból nyalakodj.
Azt mondják, nektek adták át a városunk.

PRAXAGORA

Tán megszőni?

BLEPÜROSZ

Nem, kormányozni.

PRAXAGORA

De mit?

BLEPÜROSZ

A város minden ügyes-bajos dolgait.

PRAXAGORA

Hát, Aphroditére! boldog is lesz a városunk
ezentúl.

BLEPÜROSZ

És miért?

PRAXAGORA

Bizony, igen sokért.
Nem vétkezhetnek ezentúl a vakmerők,
csúfságra, nem tanúskodhatnak hamisan,
nem jelenthetnek föl, -

BLEPÜROSZ

Az istenekre, ne!
Mit téssz? Elvennéd a megélhetésemet?

KHREMÉSZ

Te szörnyű ember, hagyd az asszonyt szólani.

PRAXAGORA

Nem rabolhatnak, nem irigykedhetnek gonoszul,
de pőre ember sem lesz és szegény se lesz,
és nem lesz szitkozódás, adós-elfogás.

KHREMÉSZ

Poszeidónra mondom, nagy dolog, ha nem hazudik.

PRAXAGORA

De bebizonyítom, úgy, hogy te is tanú lehetsz,
és senki se szólhat ott semmit sem ellene.

KAR

Most kell jó eszedet s bölcs gondolataidat éberré tenned egészen,
 hogy vele védeni tudd
 majd a barátaidat te.
Mert közös jó sorsban eljő
bölcs gondolatod, mely a város
népét fényre deríti
az élet ezernyi ajándékával. Most itt van az alkalom erre.
A mi városunknak most van igazán szüksége okos leleményre.
Tégy most olyat azért,
mit soha nem tettek s nem mondtak még ezelőtt:
mert a nézők gyűlölik, mit sokszor láttak immár.
Sose várj, kezd el, s ami terved akad, most fogj bele, élj vele tüstént,
mert a sietséget szeretik, ha okos, legjobban a nézők.

PRAXAGORA

Hogy jót tanítok, bízom benne; de hogy óhajtják-e a nézők
igazában az újíást, vagy tán túlsággal a régi szokások
tetszenek önekik, ez tölt el ma leginkább aggodalommal.

KHREMÉSZ

Sose félj te az újíástól, mert az nekünk régi szokásunk,
és elvünk is, hogy a régivel és az ősivel ne törődjünk.

PRAXAGORA

No tehát ne feleljen senki előbb, s a szavamba vitázva ne vágjon,
mielőtt tudná, mi a szándékom, s meghallgatná a beszédem.
Akarom hát, hogy mindenki egész vagyonát közjóra bocsássa,
és abból éljenek; az ne legyen, hogy dús ez, míg nyomorult az.
Egynek ne legyen sok földje, amíg társának sírhelye sincsen,
és szolgálhatat sose tarthasson, míg a másik inasgyereket sem;
hanem egy közös életmód legyen és aszerint éljen csak a város.

BLEPÜROSZ

Hogyan is lehet egy közös életmód?

PRAXAGORA

Te előttem a szarba haraptál.

BLEPÜROSZ

Hát tán az is közös?

PRAXAGORA

Éppen nem, csak épp belevágsz a beszédbe.

Mert épp ezt vágytam mondani én: legelőbb szétosztom a földet
mindenkinek, és az ezüstpénzt is, s mije van még bárkinek, azt is.
S mikor ez már mind közös, akkor mi táplálunk benneteket majd,
takarékos, okos sáfárnőkként viselünk gondot titeátok.

BLEPÜROSZ

S akinek nincs földje, de van sok ezüstje és Dareiosz-aranya bőven,
csupa rejtegetett vagyon?

PRAXAGORA

Azt is csak be kell adnia néki közösbe.

BLEPÜROSZ

S aki nem teszi meg?

PRAXAGORA

Hamis esküt tesz.

BLEPÜROSZ

Hiszen úgy gyűjtötte amúgyis.

PRAXAGORA

De hisz úgysem lesz majd haszna belőle.

BLEPÜROSZ

Ugyan mért nem, magyarázd meg.

PRAXAGORA

Mert senkise lesz nyomorult, mert lesz mindenkinek mindene bőven,
kenyere s téstája, hala s köpenye, bora, borsaja és koszorúja.
Ha nem adja be, mit nyerhet vele, mondd? Ha tudod hát te magyarázd meg.

BLEPÜROSZ

De hiszen most is legtöbbet lop, kinek úgyis mindene megvan.

PRAXAGORA

Ezelőtt történt így, míg nem az új törvénnyel, a régivel éltünk:
no de most közös ám az egész vagyonunk, hát volna-e haszna tagadni?

BLEPÜROSZ

S aki lányt lát és ölelőzni kíván, elfogja a vágy a leányért,
tud-e majd a közösből venni s a lányt megajándékozni eképen,
hogymé vele aludjék?

PRAXAGORA

Jaj, de hiszen hálhat vele ingyen amúgyis,
mert azt is közrebocsátom, hogy hálhasson a férfiunéppel,
s ez nemzeni fog, kivel éppen akar.

BLEPÜROSZ

De mi lesz, ha a szépre sereglik
valamennyi, a legszebbikre, s csupán vele óhajt majd ölelőzni?

PRAXAGORA

De a csúnyábbak s piszeorrúak majd ott hálnak, hol a szépek:
s aki vágyik a szépre, a csúnyábbal kell hálnia annak előtte.

BLEPÜROSZ

S ha belőlünk, vénebbekből a szusz, míg szorongatjuk a csúnyát,
kifogy és már nem jut a szépeknek, s félúton megrekedünk, mondd!

PRAXAGORA

Nem fognak küzdeni ők, hidd el, versengeni egy se fog érteni.

BLEPÜROSZ

Mért is?

PRAXAGORA

Azért, hogy te vele hálj. S legyen ez most épp elegendő.

BLEPÜROSZ

Nektek van is ebben némi okosság: gondoskodtatok arról,
hogymé lyuk ne maradjon üres; nodehát majd mit tesz a férfiú-eszköz.
Hisz a csúnya elől menekülnek a nők s örököst csak a szépeket üzik.

PRAXAGORA

De a csúnyábbak majd meglesnek minden szebb férfit, amint jön
a közös lakomáról, ott lesznek biz a csúnyák mind figyelőben:
és nem hálhatnak a szépekkel s a nagyokkal az asszonyok addig,
mielőtt nem lesznek a csúfakhoz meg a csöppekhez kegyesek mind.

BLEPÜROSZ

Hát Lüsziokratosz fennhordja talán orrát majd, mint valamely szép.

PRAXAGORA

Phoiboszra, igen. Demokratikus ez a terv; s majd jól kikacagják
az előkelőket, a gyűrűsöket, mikor egy bocskort-viselő csak
odalép elibük s szól: „Csak hátrább egyelőre s figyelj türelemmel,
még én nem végzek s át nem adom, hogymé másodikul te vigadhass.”

BLEPÜROSZ

De ha így élünk majd mind, hogyan is ismerheti majd meg a férfi
a tulajdon gyermekeit?

PRAXAGORA

De minek? Hiszen apját látja a gyermek
akkor majd minden férfiuban, ki idősebb s apja lehetne.

BLEPÜROSZ

S nem fognak-e szép sorban minden vént megzsinegelni, mivelhogy
nem tudják róla, ki. Mert hát most, bár jól tudják, hogy az apjuk,
megteszik. És ha nem is tudják, tán rá is rondítanak még.

PRAXAGORA

De a szomszéd majd nem tűri; hiszen tegnap sose bánta: hadd üsse
a más apját, aki épp üti; most, ha hallja, hogy ütnek egy embert,
bizony attól fél, hogy az ő apját verik, és küzd érte vitézül.

BLEPÜROSZ

Nohiszen nem szólsz görbén erről: de ha tán Epikurosz elém lép,
vagy Leukolophosz, s azt mondja, apám, - ezt hallani rettenetes lesz.

KHREMÉSZ

Van más, ami még ennél iszonyúbb, ami szörnyebb sokkal -

BLEPÜROSZ

Ugyan mi?

KHREMÉSZ

Ha Arisztüllosz csókolna meg és apjának mondana téged.

BLEPÜROSZ

Nohiszen jajgatna!

KHREMÉSZ

De menta-szagát árasztanád mégis utána.

PRAXAGORA

De előbb született ez, még mielőtt meghoztuk e mostani törvényt,
nem kell, hogy a csókjától rettegj.

BLEPÜROSZ

Biz az undok volna valóban.

De ki műveli majd a mezőt?

PRAXAGORA

Szolgák. S nem kell gondolnod egyébre:
ha az árnyékok tíz láb, kenekedsz és indulsz már az ebédre.

BLEPÜROSZ

Node öltözetünk, mondd, honnan akad. Mert kérdeni érdemes ezt is.

PRAXAGORA

Egy ideig jó lesz az, ami van; s azután nektek mi szövünk majd.

BLEPÜROSZ

Még egy kérdést: ha pert veszít el valaki s bírságra ítélik,
honnan fizet az? A közösből tán? Ez mégsem lenne igazság.

PRAXAGORA

De hiszen nem lesz már többé pör.

BLEPÜROSZ

Mit mondtál? Tönkretesz ez még.

KHREMÉSZ

Így vélekedem magam is.

PRAXAGORA

De miért is lenne, felelj, te szegény, pör.

BLEPÜROSZ

Sok okért, nagy Apollónra; s legelőbb ha ki tartozik és le akarja
tagadni.

PRAXAGORA

Dehát az a kölcsönadó, mondd, honnan is adta a kölcsönt,
ha közös minden? Bizonyos, hogy csak lophatta a köz vagyonából.

KHREMÉSZ

Biz Déméterre, jól okosítsz.

BLEPÜROSZ

De ez egyet még magyarázd meg:
aki mást megver, honnan fizet az sérelmi díjat? Az ember
ingyen mulatozva, hamar döllyfös. Most, úgy vélem, megakasztlak.

PRAXAGORA

Kenyeréből, mit mindennap eszik: ha lefogyák egyszer az étkét,
sose dorbézol döllyfös-dühösen, mert már megbánta a gyomra.

BLEPÜROSZ

Tolvaj sem akad többé ezután?

PRAXAGORA

Mért lopna, ha mindene megvan?

BLEPÜROSZ

És éjszaka nem vetköztetnek?

KHREMÉSZ

Nem, ha otthon aluszol majd.

PRAXAGORA

De az utcán sem, mint eddigelé: ami kell, mindenkinek meglesz.
S ha lehúznák köpenyed: add oda. Mért is kellene küzdened érte?
Csak eredj és kérj, s a közösből kapsz tüstént egy jobbat amannál.

BLEPÜROSZ

Kockát sem fognak játszani?

PRAXAGORA

Mért tennék, mibe folyna a játék?

BLEPÜROSZ

De a lakhelyeket hogy rendezed el?

PRAXAGORA

Közösen mindenkinek. Egy nagy
házzá teszem én az egész várost, áttörvén közfalait mind,
hadd járjanak egymáshoz.

BLEPÜROSZ

S mondd meg, hol rendezed a közebédet?

PRAXAGORA

A törvényházat, a csarnokokat teszem én mind férfiteremmé.

BLEPÜROSZ

De a szószék, mondd, mire lesz jó?

PRAXAGORA

Hát rárakni a borkeverőt és
a vödröket; és a kicsiny gyerekek ráülnek, zengeni rajta
a háboruban kitűnőeket és dalban gúnyolni a gyávát,
hogyan elszégyelli magát s ne egyék.

BLEPÜROSZ

Apollónra, bizony így jó.

De a sors-vedret mire használod?

PRAXAGORA

A piac közepére teszem ki:
s én Harmodiosz mellé állok, s úgy sorsolom őket ebédhez,
betűjéről hogy hadd tudja kiki, hova menjen, örömmel, ebédre.
Majd harsan a hírnök: a B-betűsök béballaghatnak ebédre
a király-folyosóba; s a T-betűsek térüljenek eggyel odébb mind,
a K-betűs is kászálódjék s be a lisztcsarnokba siessen.

BLEPÜROSZ

Hogy kapkodjon?

PRAXAGORA

Nem, hogy lakomát kaphasson, Zeuszra.

BLEPÜROSZ

S akiknek

betűjét nem húzzák majd ki, nem is esznek, s mindenki elüzi?

PRAXAGORA

Nálunk erre példa sosem lesz.
Adni fogunk eleget mindenkinek,
hogy koszorúsan és jó mámorosan
tartva a fáklyát tér haza majd.
S az asszonyok ott a sikátorokon
odaszökkennek a lakomáról
kijövők elibé: „Jer be mihozzánk:
bent van a kedves szép ifju lány.”
„De ott nem, hanem itt -
kiabál egy az emeletről -,
nincs más, ki fehérebb, gyönyörűbb:
de előbb, semmint vele hálsz, meg kell
engem ölelned.”
De a jóképű deli ifjak után
a silányabbképűek ott jönnek
s mondják: „Hova futsz? Állj csak meg, hé.
Kár vágtatnod, mit sem nyersz így:
mert a csúf és pisze legény
- törvény van rá - előbb kamatyl;
s fogván azalatt kézben a kettős
füge hajtását
gyúrjátok az oszlopok alján.”

No, tetszik-e nektek ez, feleljetek.

BLEPÜROSZ és KHREMÉSZ

Nagyon.

PRAXAGORA

De el kell már a piacra mennem énnekem,
hogy átvehessem ott az egybegyűlt vagyont,
választva egy jóhangu hírnöknőt előbb.
Vezérül választottak engem, ezt tehát
meg kell tegyem: rendeznem a közétkezést,
hogy már ma jól mulassatok, jóllakjatok.

BLEPÜROSZ

Hát már ma lakomázunk?

PRAXAGORA

Megmondtam, ma még.
A szajhának pedig megtiltom, hogy tegyék
a dolgukat, mindnek.

BLEPÜROSZ

Mi célból?

KHREMÉSZ *(a karra mutatva)*

Tiszta sor:
hogy ők kapják meg már a virgonc ifjakat.

PRAXAGORA

S a szolgálányok már ne cifrázkodjanak,
a szabad nők elől gyönyört ne raboljanak,
a szolgálkkal legyen szabad csak hálniok,
csak bőrkötényért perzseljék a kiskocát.

BLEPÜROSZ

Én meg szünetlen csak nyomodban lépdelek,
hadd nézzenek rám és hadd mondják mindenek:
„A hadvezérünk férje ő, ámuljatok.”

Devecseri Gábor fordítása

A NŐK ÜNNEPE (Részlet)

ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΑΙ

Nosza, most lejtünk, amiként szoktunk itt, asszonyok, ünnepi táncot,
amikor két istennő gyönyörű szent orgia-ünnepe eljön,
a szegény koldus Pauszón is üli,
s míg ez az ünnep nem jön el ismét,
addig böjtöl, - s könyörög, hogy ilyen
böjt sűrűn jöjjön el újra.

Perdülj körben:

gyors lábbal kanyarogj, dobogj,
kezed a más kezében,
a könnyű körtánc üteme dobban,
lépted gyors legyen és vidám;
no, vesd szemed mindenfelé,
forogva lesd: a kar milyen rendben dobog.

S ütemein

a nagy Olümposz isteneit
ihletett kar szép szavával zengve dicsérd, énekeld.

És ha tán

bárki rólam azt hiszi,
hogy mint asszony, a férfit szidom e szent helyen, - rosszul hiszi.

Most pedig

mint megint új fürge táncot,
körbe-lejtő szép karunknak tiszta rendjét óvni kell.

No, lépj előre, s énekeld
széplantu Phoiboszt s íj-vonó
szent Artemiszt, az úrnőt.

Üdv, Messzeható Úr,
adj szép diadalmat.

S Hérát, a teljesítőt,
mint illik, zengjük őt is,
ki minden körtánc játékában részt vesz és
a násznak őrzi kulcsát.

Hermészt, a pásztort hívom én,
és Pánt meg a nimfák szép raját,
nevessenek örömmel
táncos seregünkre,
örvendve a táncnak.
Most aztán rajta, kedvvel,
a páros táncba indulj.
Most játsszuk szent játékainkat, asszonyok.
A bűjtöt tartjuk úgyis.

No ropd, no dobbantsd friss ütemre lábadat!
Dalolj szép érthetően.
S minket magad vezess, te
repkénykoszorús úr, Bakkhosz;
én meg a táncos, édes
dalainkat ékesítem
neveiddel, Zeusznak
gyermeke és Szemelének,
Bromiosz, ki a kart
kegyeled, a nimfák hegyi dalolását,
Dionüszosz, Euhiosz,
s lejtéd velük a táncot.
Felriadoz körötted
a kithairóni visszhang,
sűrűlombu, sötét-
árnyu hegyek s köves völgyek zúgva zúgnak;
s a zöld, az üde borostyán
vesz körül, a levele csillog.

Devecseri Gábor fordítása

KRITIÁSZ

SPÁRTAI MÉRTÉKLETESSÉG

ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΕΜΜΕΤΡΟΙ

Még hagyomány Spártában az, ősi szokás, hogy a vendég
ott a saját poharát önmaga issza ki csak,
és nem nyújtja tovább, a nevéen szólítva barátját,
nem járátja előbb körbe az öblös edényt.

*

Lúd kézből eredő, Ázsia-szülte szokás,
jobbra kínálni a bort s a nevéen szólítani bárkit,
annak szállani, kit így kijelölt az ivó.
Ily borozásnál, haj, hamar elszabadulnak a nyelvek,
s ömlik a trágár szó; közben a kéz meg a láb
petyhüdt lesz; ködös árnyék hull a szemekre s az elme
kábul, zsibbad, a friss öntudat éjbe borul,
félrebicsaklik az ész; a cselédség züllik, a háznép
tékozlása miatt pusztul az otthoni rend.
Bezzeg a spártai nép fiatalja csak annyit iszik, hogy
boldog, tiszta derű gyujtsa reményre szívet,
s enyhe öröme fakassza s a nyelvét halk nevetésre.
Testet-lelket üdít ily borozás, a vagyont
még gyarapítja; felajzza a kéj gyönyörét, s ha a munka
fáraszt: álmodó révbe pihenni visz el.
Jót tesz az épségnek, mely az istennő adománya,
s jó erkölcsnek, amely ájtatos életet ad.

*

Mert hisz' mértéknélküli korhely ivás, ha rövidke
perc gyönyört szerez is, hosszú időre lesujt.
Ámde a spártai önfegyelem bölcs jelszava így szól:
addig egyél meg igyál csak, míg az ész ura vagy
és van erőd cselekedni; - de nincs oly nap, hogy a korhely
léhán, szertelenül öntse begyébe a bort.

Franyó Zoltán fordítása

A VALLÁS EREDETE

ΣΙΣΥΦΟΣ

Hajdan rendezetlen volt az ember élete,
a nyers erő vezette, mint az állatét,
midőn nem várhattak jutalmat még a jók,
s a rosszakat nem érte semmi büntetés.

Az emberek csak aztán hoztak, úgy hiszem,
büntetni törvényt, - így lett zsarnokká a jog,
s rabszolgává a gőg s a bűn minden faja;
mert büntetés sújtotta azt, ki vétkezett.
Aztán, mikor törvények tiltották a nyílt
erőszakot, s titokba rejtezett a bűn,
úgy vélem, egy bölcs, nagy tudású férfiú
akkor találta ki azt, hogy vannak istenek,
az emberek számára, - hátha félnek így
titokban vétket elkövetni, sőt: gonosz
beszéddel is, vagy gondolattal ártani.
Tehát így vette kezdetét az ősi hit,
hogy van egy *daimón*, halhatatlan életű,
ki hall és lát, gondolkodik s mindenre néz,
természetére nézve szintén isteni,
mindent meghall, mi emberek közt mondatik,
s mi csak történik, ő meg tudja látni mind.
Ha szótlanul, magadban rosszat tervezel,
az istenek szemében rejtve nem marad;
velődbe néznek. Így beszélt a férfiú,
hazugság köntösébe öltöztetve az
igazságot, költötte ő e drága tant.
S az istenek lakáról azt hitette el,
- hogy ezzel is növelje még a rettegést,
megismervén, hogy minden félelem s öröm
keserves életünkben onnan származik, -
hogy fönne az égnek hajlatán van, ott, ahol
a villám kél, s a szörnyű mennydörgés kitör,
az égiháború cikázó fénye száll;
mert bölcs teremtménye - szólt - a díszes ég,
ahonnan ránk a csillagok tüzes vasa
csillog, s a dús esők a földre hullanak.
Ilyen nyomasztó félelmekkel vette ő
az emberfajt körül, s a messzi téreket
benépesítve istenekkel szépszavún,
a bűn uralmát félelemmel ölte ki.

Úgy vélem, egykor egy bölcs így beszélt rá
a halandókat, hogy istenekben higgyenek.

Kerényi Grácia fordítása

TIMOTHEOSZ

A PERZSÁK

ΠΕΡΣΑΙ

És miután elült a bőszt
 orkán dühe, habbal elkevert
 epés-kesernyész ronda lé
 szivárgott szájba, gyomorba.
Utána ökredezve megint
 sós nyál bugyogott ki a torkán.
Szerte rikácsoló
 jaj szállt, iszonyat és
 reménység, míg ő
 fogcsikorogva a habzó
dült tengerbe mart;
ajkán a hörgő, rekedt
 szitok dühöngve tört ki:
„Már egyszer, átkos ár, dacos
 vad nyakad - midőn a len-
kötélzet a jármába tört - leigáztam én.
 S most felkavar viharzón
fenyő-hajók hadával
az én Uram, s a tág
 vízár mezejét elzárja a kósza hajóstól.
Mostoha, rég gyűlöletes
 szörnyeteg, te fojtogatsz
 alattomos öleléssel!”
Lihegve szólt, fulladozón,
 míg a sós vízzel együtt
az undokizú nyál keserű
 levét kiokádta szája.
Fejvesztve menekült a levert
 perzsa had a flottáján.
És roham rohamra torladt...

*

„Halld kérésem, aranyhajú anyám,
 és szabadíts meg,
mert csupa veszély, szörnyű veszély
 les körülöttem;
mindegy, akár köszörült vas a torkomat
 vágja el és megöl azonnal,
vagy ha az életem örvöngő vihar

dermesztő hidegének esik talán
martalékul... a gyilkos ár
szép alakom kikezdte... a szél
irgalmatlanul elnyűtt...
S így én szánnivaló fejem
még mohó madaraknak étke lesz majd!”

Könnyes jajgatással így keseregtek ők;
s ha harci sebbel dőlt le egy
nagyúr, a dús Kelainaisz-
vidék fia, és elkapta őt
egy talpig-érc görög hős,
az üstökénél húzta fel;
de az leborult a lába elé
s vacogva könyörgött, zagyva phrüg
igéi közé dallamosabb
hellászi szókat is kevert
sután, de korcs nyelve majd belétört:
„Hisz’ én nem bánt! Mért foglyul engem?
Nem betörni többé!
Nagy zsarnokom, most is ő
kényszeríteni erre.

De én, atyám, soha-soha már
nem jövök el, harcba szállni véled,
honn maradok;
te hozzád nem jönni, ott
ülni messze, - Szúsza, Szardesz,
Agbatana lakni mindig.
Szent epheszoszi Artemisz,
nagy isten, úgy segéljen!”

És miközben gyors iramban
visszafelé rohantak ők,
mindegyik eldobta a jól-
kiélesített vasgerelyt;
vér folyt le a karcolt homlokokról,
vadul letépte mind finom-
szövésű perzsa köntösét,
közbe jajszó hördült
Ázsia torz nyelvén.
Sikoly hasított át a vert
király remegő hadán, mihelyt
meglátta ezt a pusztulást köröskörül.

Ám a király, midőn a szerte-
züllött seregét látta vissza-
futni, mint riadt gomolyt,
térdre zuhanva verte mellét
s ennyi csapásra így fakadt ki:

„Ó házam átka, vésze te,
ronccsa pusztítója, hellén hajó-
raj, te a hadamnak a színe-javát
csúful tönkretiportad;
flottánk ma mind csupa roncs,
nem vontatja hazáig azt,
nem, - lángolón tombol a tűz,
mely elemészti a sok hajót,
és ma a perzsa népre
szívgyötrő siralom száll.

Átkozott a sors, amely
Hellász partjáiig hozott!

Rajta, sietve, a hámba a négy lovat,
álljon készen a hintóm!
A roppant becsü kincseket
rakjátok szekerekre,
üszköt a sátrakra, -
dús vagyonunknak e vész
után ne lássa hasznát a győző!”

Ám a görög had sok trofeát emelt
Zeusznak a győzelemért, s a Paiánt
zengte rajongva a pártfogó
felé, s a táncfűzér kísérte a háladal
mámoros ujjongását.

Serkentője aranyzavú
lanton szent ujulásnak
vedd oltalmad alá dalom:
üdvösség ura, Paian;
mert oly népből, amely dicső
Spártát teljes erőben ős-
kortól fogva uralja,
buzgón harsog a perzselő,
bántó vád ma felém, - hogy
új dalaim sora csúfot űz
nagy multú muzsikánkból.
Bár nem tiltakozom, ha vén,
fiatal, vagy egykorú jön
meghallgatni az új dalt:
attól megtagadom, ki ős-
zengésű dal ígézetét
kontár hirnöki módon
kurjantozva, rikácsoló
hanggal sárba gyalázza.
Orpheusz volt, ki a lant fölé
sok hűrt vont legelőszőr,
Ő, kit Kalliopé szült az Olümposz alatt.
Terpandrosz azután a tíz
húrral fogta a dalt át;

Leszbosz volt a hazája s An-
tisszát tette dicsővé.

Most már *Timotheosz* bujább
zengést csal, a tizenegyhúrú,
teltszavu lúra öléből,
s édes múzsa-gyönyör soká
rejtett kincseit ontja;
őt a tizenkét városú
szövetség s az akhájai törzs
legbüszkébb vára nevelte: Milétosz.

Püthó messzelövője, jöjj hát,
áldd meg bőven e jó, szelíd
várost, vidd el jogbecsülő
hű népét jólét
és boldog béke felé!

Franyó Zoltán fordítása

MELANIPPIDÉSZ

BEZZEG ATHÉNÉ...

...ἐ μὲν Ἀθῆνα...

Bezzeg Athéné
szent kezéből elhajította a hangszert,
„Pusztulj - így szólt -, éktelen arc-nyomorító,
már biz’ én nem küzködöm ily csunya lommal!”

Franyó Zoltán fordítása

MÉG AZT SE TUDTÁK...

Ποτες δ’ ἐπεστύγεον...

Még azt se tudták, hogy mi a bor,
ámde sietve lemondtak a vízről;
emez itt az eszit vesztette el,
az pedig örülteként motyogott már.

Franyó Zoltán fordítása

ARIPHHRÓN

AZ EGÉSZSÉGHEZ

ΠΑΙΑΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΓΙΕΙΑΝ

Egészség! - istenasszonyok legbecsesebbje,
éld le a hátralevő
kis időt velem úgy, akár egy hű lakótárs.
Ha gyermekáldás, dús vagyon int, ha csodás
király-hatalom, mely az embert
isteni-nagyra növeszti, - vagy ha kéj,
melyre mi Aphrodité hálóiival vadásztatunk,
minden áldás, amit enyhítő vigaszként
juttat isten a földieknek:
csakis általad él, virul, - áldott
egészség! - mind a Kháriszok epeső tavaszán;
de nincs, ki boldog tudna lenni nélküled!

Franyó Zoltán fordítása

PHILOXENOSZ

LAKOMA

ΔΕΙΠΝΩΝ

...legelőször is
öblítőviz jött;
egy zsenge fiucska ezüstös
kancsóból öntötte kezünkre,
majd koszorút is adott,
a nemes mirtusz kecses ágaiból
kétsorosan befonottat.

*

Páros szolgálfiúk
tündöklő-homloku-asztalt
hoztak most, jöttek
sorjába, letéve előttünk,
míg megtelt a terem.
Fent-ragyogó lámpák
szép fényét visszakacagták,
megkoszorúzva remek
tálakkal, ecetes-csészékkel
s nagy tálcák seregével,
minden jóval, amit
lakomához a művészet nyújthat
s ami bűvöli-vonzza szívünket.
Majd kosarak jöttek
hószinü árpakenyérrel.
Eztán, ó gyönyörűm!
nem a réz-lábasra került sor,
egy másfajta, hatalmas
tál ragyogott fel, amely
ángolna-körethez a legjobb
s isteneket-bűvölő
ángolna-saláta a hátán,
majd még egy nagy tál,
tüskés-hal rajt köralakban,
s apró réz-tálcák,
az egyik kékcápa-szelettel
s pávaszemes rájával a másik.
Volt ezután egy tál
hízott, nagy tintahalakból
a száz-uszonyú, puhacsápú
szépia-fajtából.
Forrón jött, éppen a tűzről,
asztal-nagyságú

roppant fogas, éhet-eloltó,
gőzbe borítva az út
lépcsőfokait. S ezután jött
sok pompás sütemény,
ó kedves! s hozzá mézizü, szőke
rákok, púposak, és
tészták még ezután,
leveles, szinarany-ragyogású
gégét-édesítő falatok,
béles korpa-lepény,
mind akkora, mint a sütő-tál
s mind keser-édes.
Sejted, elértünk most
az ebéd kellős-közepéhez.

Isten rá a tanúm,
jött erre egy akkora tonhal,
frissen sülvé, a konyha zugából,
hol fölszelte a kés
s átjárta egészen a mártás,
akkora, hogy ha ilyen
nagy halnak húsa-lágya
ellen kellene csak
hadakoznunk, örvendezne a lelkünk.

Ám ami eztán jött,
az volt csak a lagzi! megizzasztott, de hogyan!
le nem írhatnám én s más se helyettem.

Minden élénkbe került:
volt ott forró-puha sültmáj,
ínycsiklandó jó-falatok,
házi-nevelt sertés
húsából sonka, lapocka, sok isteni sült;
majd teljes gida-fej,
tejen-nevelődött zsenge kis állat
megpörkölt husa volt a teríték,
ráncossá aszalódva,
s felszolgáltak még
főtt sódart s csülköt is ehhez,
fényes-szört-viselőt,
tokmányt, lábszárt s vele fejhúst
szilfium-fűszeres pecsenyét,
sülten, abáltan,
bárányét s kis kecske-gidáét,

S mennyire nagyszerű és
jóízű volt az a hurka,
kos-meg-kecskekevercs!
a nagy istenek is szeretik
bizonyára, te is, gyönyörűm!
habzsoltad volna örömmel.
Nyulak és fiatal kakasok raja

várt bennünk ezután,
 majd foglyok, zsenge galambok
s jó-puhahéju kenyér;
 melléje páros edényben hozták
 az aludttejet és a szőke mézet,
 s ki-ki evett közülünk a lágy
sajtból - én magam is
 vettem. S hogy a cimborahad
már csömörig megtelt
 a sok étellel s az itallal,
elhordták a cselédek, amit
 meghagytunk, majd hozták a melencét
 újra a szolgafiúk kezeinkhez
és a szivárvány-krém-
 szappant, langyos vizet öntve,
annyit, amennyi elég;
 s hoztak fénylő, puha-bolyhú
gyapjú-kendőt is,
 ambrózia-illatu krémet
 s illatozó nefelejts-koszorút.

Horváth I. Károly fordítása

PLATÓN

MÍG AGATHÓNT CSÓKOLTAM...

Τῷ ψυχῷ Ἀγάθωνα...

Míg Agathónt csókoltam, a lelkem az ajkamon ült már;
lám, a szegény, már kész volt, odaszállani át.

Franyó Zoltán fordítása

HOZZÁD RÖPPEN AZ ALMA...

Τῷ μῆλ' βάλλω σε...

Hozzád röppen az alma; ha meghallgatsz: nosza, kapd el,
szűzi szerelmedet oszd meg velem, ez lesz a díj.
Ámde ha mást érzel netalán, - vedd el csak azért is,
lásd be, hogy ifju napunk mily rövidéletű már!

Franyó Zoltán fordítása

ALMA VAGYOK...

Μ' λον ὅ ...

Alma vagyok, szerető dob meg velem; ints csak igenlőn,
Xanthipposz! Piamar elfonnyadozunk, te meg én.

Franyó Zoltán fordítása

CSILLAG, AZ ÉLŐK KÖZT...

Ἀστὲρ πρὶν μὲν ἡλμπες...

Csillag, az élők közt te ragyogsz mint hajnali csillag,
holtak közt meg az est csillagaként te virulsz!

Franyó Zoltán fordítása

ÉN, KI LENÉZTEM...

Ἕν σοβαζὺν γελάσασα...

Én, ki lenéztem egész Hellászt, én Láisz, a kényes
nőcske, kinek küszöbén férfiak ezre epedt,
tükrömet áldoztam Paphiának; a mostani arcom
nem kell látnom, - a volt arcomat úgyse lehet.

Franyó Zoltán fordítása

CSILLAGOK

Ἀστέρας ἐθαύσεως...

Csillagokat nézel, szép csillagom. Ég ha lehetnék,
két szemedet nézném, csillagom ezreivel.

Szabó Lőrinc fordítása

A TIZEDIK MÚZSA

Ἐννέα τὰς Μούσας...

Némelyek azt mondják, hogy a Múza kilenc. Be kicsiny szám!
Leszboszi Szapphó ím tízre egészíti ki.

Devecseri Gábor fordítása

AZ ARANY ÉS A KÖTÉL

Χρυσὺν ἐνὶ ᾧ εὔς ν...

Pénzre akadt s kötelét otthagya az egyik; a másik,
mert elhagyta a pénzt, most a kötélén akadt.

Horváth I. Károly fordítása

KRATÉSZ

PARÓDIA SZOLÓN FOHÁSZÁRA

ΠΑΙΓΝΙΑ

Mnémoszüné s az olümposzi Zeusz szent lányai, Múzsák,
Píeriszek, meg kell hallanatok ma imám:
Adjatok annyi a bendőmnek, hogy elég legyen élnem
holtig a rabságtól menten, igénytelenül.

Hasznos társ legyek és nem puha, nyegle barát.
Kincseket én nem rablok, a hangyák és a bogárcák
példájára vagyont nem szedek össze mohón.
Mást, nemesebb javakat keresek, miket érdemes úton
könnyen gyűjthetek és tarthatok is meg utóbb.
Ezt ha elérem, a Múzsáknak s Hermésznek ezért majd
nem pazar áldozatot, nem, - de erényt adok én!

Franyó Zoltán fordítása

PÉRÉ, A CINIKUSOK VÁROSA

ΠΗΡΗ

Áll egy „Iszák” nevű város a rótszín páragomolyban;
szép és zsíros e hely, csupa kosz, - mást úgyse találsz itt,
koncraleső élősdie nem is jön e tájra hajóján,
kurva-pecér itt nem les a ringó tomporu nőkre,
nincs itt, csak füge, barna kenyér, fokhagyma, kakukfű;
ily vacakért a lakók egymással nem hadakoznak
és fegyvert se ragadnak a pénzért ők, vagy a hírért.

Franyó Zoltán fordítása

MINDENÜTT OTTHON

Οἷχ ἐξπάτσα μοι...

Az én hazám nem egy torony, nem egy fedél,
a nagyvilág akármely háza, városa
lakóhelyet kínál nekünk és nyitva áll.

Franyó Zoltán fordítása

OLCSÓ BOLDOGSÁG

Οἷκ οἶδα...

Nem is tudod, tarisznyád mily hatalmat ad:
egy icce babbal minden gondtól ment kedélyt.

Franyó Zoltán fordítása

ARISZTOTELÉSZ

HERMIÁSZ EMLÉKÉRE

Τόνδε ποτ' οἶχ' / σίως...

Egykor az íjjas perzsa hadak fejedelme, kijátszva
isteneink jogait, álnokul ölte meg őt;
nem gerelyével döfte le gyilkos, nyílt viadalban,
hű társként sunyi csel játszta kezére a hőst.

Franyó Zoltán fordítása

HIMNUSZ AZ ERÉNYHEZ

'Αρετή, πολύμοχθε...

Te Erény, csupa küzdelem által a lét
legszebb varázsú célja vagy!
Szent hajadon, - hiszen érted
halni, hellén férfi előtt irigyelt sors,
és szünetlen húzni a munka igáját.
Ily örökízű gyümölcsöt
vetsz a szívünkbe ajándékként, mi drágább,
mint arany, ősi nemesség, enyhe álom.
Zeusz fia, Hérakleész, te miattad túrt meg a két
Léda-sarj, - hősi tettel
tört dicső fenséged után.
Érted epedve került Hádészhez
Akhileusz meg Ájász.
Nagyszerű lényed igéző bája megfosztotta
Atharneosz polgárát a naptól.
Tetteit egyre dicsőítsék
örök énekük által Mnemoszüné
Múza-leányai, míg Zeusz Xéniosz égi hatalmát
és a baráti hűséget áldják.

Franyó Zoltán fordítása

MOSZKHIÓN

AZ EMBERISÉG ŐSKORA

ΑΔΗΛΟΝ ΑΡΑΜΑ

Először visszanyúlok: tárja fel szavam
az emberélet kezdetét, s aztán a rend
keletkezését. Mert volt hajdanában egy
olyan korszak, midőn a földi emberek
használéképpen éltek, mint az állatok;
hegymélyi barlangokban, árva, naptalan
völgyek során lakoztak; nem volt még tetős
házuk, sem kőbástyák-övezte városuk.
Még nem hasított hajlitott szarvú eke
a barna rögbe, mely boros gyümölcsöt ad,
s a dolgos vas sem nyeste még a mámoros
táncot sugalló, dűsvirágu kerteket;
töretlen, mély álomban úszott még a föld.
A húsevők megölve egymást, ételül
szolgáltak; gyenge volt a törvény, mert a vad
erőszak Zeusz tróntársaként uralkodott,
s a gyenge lett az izmosabbak étele.
S midőn a mindent nemző s tápláló idő
megint megmászta az ember életét,
- Prométheusz bölcs sugallatára, vagy csupán
szükségből, vagy talán az esztendőknél
a természet kínálta mesterül magát, -
akkor találta meg Déméter gondosan
nevelt gyümölcsét, s Bakkhosz édes kútfejét,
s a földet, melybe senki addig nem vetett,
járomba vont ökrök szántották mélyre fel;
oltalmul házat építettek, s bástyafal
övezte már a várost; így az elvadult
élet helyébe szervezetten jött a rend.
Azóta lett törvény sírboltba rejteni
a holtakat, s a sír nélkül maradtakat
porral beszórni, hogy ne lássa senki más,
a régi, bűnös torra emlékeztetők.

Kerényi Grácia fordítása

TELESZTÉSZ

ŐT, AMA SZENTDALU...

ΑΣΚΑΗΙΙΙΟΣ

Őt, ama szentdalú phrúg flóták fejedelmi zenészét,
azt, ki a felfedező volt
és a sötétütemű dór múzsa szabályai ellen
lengi lehelletű szellőt kétszavu nádba fogott...

Franyó Zoltán fordítása

PHÍLÉTÁSZ

BITTISZ DALA

ΠΑΙΓΝΙΑ

Hegységek fia, jobb vállán égerfa kapával,
meg nem kap nőül, holmi goromba paraszt.
Oly férfit várok, ki szavakban járatos és sok
fáradtság révén ismer ezernyi regét.

Kálnoky László fordítása

HERMÉSZIANAX

SZERELMESEK KATALÓGUSA

EAETELA

Mint ahogy Oiagrosz kedves fia fényre vezette,
társul a thrák kitharát véve csak, Agriopét
Hádészből, átkelve a zord, gyilkos-ködű tájon,
hol betereelve a köz-sorsu ladikba Kharón
holt árnyak csapatát, zshivajukkal felveri roppant
nadasok ős csendjét és a vizek mocsarát.
Ám Orpheusz, egyedül pengetve a húrt, nekivágott
mindenik istennek megszelidítve szívét.
Még a dühös-szemű Kókútosz, ki jogot sosem ismert,
és ama rettenetes eb se maradt közönyös,
tűzben fenve tekintete bár és tűzben a hangja,
s rémség, borzalom ül három iromba fején.
S ott rávette az éj urait, hogy a mézizű élet
drága fuvalmát hadd szívja be Agriopé.
Méné magzata, Múszaiosz, Khariszok szeretője
Antiopét ugyanígy hírrel övezte körül,
őt, ki Eleuszisz lábainál műsztészek előtt oly
sokszor zengte a mély-titku hozsánna szavát,
s körmenetet vezetett Démétér tiszteletére
Rhárosz rétvén át, s ismeri most Aidész.
Boiót Hésziodoszt, minden tudomány szeretőjét
zengem még, aki oly messzire hagyta honát,
mert Aszkrába, magas Helikónhoz húzta a szíve
s aszkrai Éoiét vágyva sürögte körül.
Sok kint túrve megírta a hősnők ősi regéit,
bimbózó szüzeken kezdve a himnuszokat.
S még a nagy énekes is, kire Zeusz végzése vigyáz s így
minden költőnél szebb-szavu, isteni lény,
égi Homérosz is elvágott a parány Ithakába,
jó-eszű Pénelopét dallal övezve körül,
sok kint túrt el a kedvéért s a kicsinke szigetre
átevezt tágas otthona partjairól,
elsíratta az Íkariosz-fajt, népes Amüklait,
Spártát s verssé lett önmaga bánata is.
Mimnermosz, kit a fájdalom édes dalra fakasztott
és gyötrődve megírt sok buja pentametert,
Nannóért lángolt, s búsúlva sötét fuvoláján
éjeket átmulatott Examüésszel együtt,
ám gyűlölte örök-gondterhelt Hermobioszt és
marta Phereklszt is gúnytele verseivel.
Antimakhoszt meg a lúd Lúdéért verte a vad vágy,
Paktólosz habját érte kereste fel ő.

Majd hogy a holttetemét lehelyezte sivár rögök alján,
 sírva, zokogva, a sírt messzire hagyva, elért
 bércen-ülő Kolophónba, jaját belesírva magasztos
 verseibe s közben bánata lassan elült.
 Lesboszi Alkaiosz hányszor dőzsölt lakomákon
 s lantján Szapphóért hogy remegett fel a vágy,
 jól tudod; ő, aki úgy kedvelte a bús csalogány-dalt,
 szíven ütötte a nagy téioszi férfiut is;
 hisz mézédész Anakreión nagy örömmel enyelgett
 meglátván Szapphót Lesbosz arái között,
 s megfordult, elhagyva Szamoszt, majd meg venyigékkal
 széltében-viruló görbe hazája rögét,
 jó-boru Lesboszon is, s gyakran tűnt fel neki Lekton
 aiol tengeren át, Múszia partjainál.
 Attika méhe is, elhagyván sokdombu Kolónoszt,
 hogy tragikus kórus ropja a tánc ütemét,
 Bakkhoszt zengte s Eróoszt, mert elbájolta Theórisz,
 Zeusznak ajándéka, kit Szophoklésznek adott.
 Zengem a férfiut is, ki örökké óvakodott és
 bármilyen asszonnyal hozta viszonyba a sors,
 csak gyűlölni tudott, s horgas nyíl ütött a szívébe
 mégis, gyötrődött bánatos éjjeleken:
 sok makedón pásztorfalu utcáit bebolyongta
 s Arkhelaosznál lelt szolgaleány-szeretőt,
 mígnem az isten véget terveit Euripidészre,
 s rátört Amphibiosz szörnyü kopó-serege.
 Majd meg a Küthéré-beli férfit, akit, hogy örökké
 lány fuvolák s Bakkhosz hű követője legyen,
 Múzsák tápláltak: hogy jött csukló zokogástól
 rázva Philoxenosz is városainkba, tudod,
 s jól tudod azt is, mint kergette a vágy, Galateiát
 látni, a vágy, amelyet zsenge juhnyájba lehelt.
 Ismered Eurüpülosz költőjét is, ki ma ott áll
 bronztestével a vén kósi platánok alatt,
 őt, ki a messzetűnő Battiszt foglalta a versbe,
 Philétaszt, csacsogó bús panaszok dalosát.
 Még azok is, kik egyengették létünk rögös útját,
 fürkészvén a tudás ködbe-vesző mezeit,
 ők, kik az Ész szigorú pórázán fogva keményen
 őrizték az Erényt, melynek a híre örök,
 mégse kerülhették el Erosz szörnyű rohamát, s ha
 rájuktört, a nyakuk bús rabigába hajolt.
 Gúzsba-kötötte Theánó számoszi Püthagorászt is,
 őt, ki a mér tannak annyi ravasz vonalát
 fedte fel, és azt, mekkora körben fordul az égbolt,
 s apró gömbökké mint alakul, mi csak él.
 Épp így Szókratészt, kit Apollón földi halandók
 közt a tudás révén legmagasabbra emelt,
 Küpris vad tüze elborította, kiölve szívének
 mélyéről a vidám gondolatok derűjét,

s eljárt Aszpasziához, mert nem lelt kiutat mást,
bár eszmék vadonán annyi csapásra talált.
Küréné sarját Iszthmoszba sodorta a vad vágy:
Láisz igézte szívét, ő, a korinthuszi lány,
s íme, az éleseszű, nagy Arisztipposz tanítóként
nem csevegett többé - s élete semmibe ment.

Horváth I. Károly fordítása

PHANOKLÉSZ

ORPHEUSZ HALÁLA

ΟΡΦΕΥΣ

Vagy mint hajdan Oiagrosz sarja, a trák dalos, Orpheusz,
zárta szívébe Kalaiszt, Bóreasz égi fiát.
Sokszor sirt dala vágyakozón a sötét liget árnyán,
mert epedő szíve nem telt nyugalomra soha,
álomhessegető bús vágy mardosta a lelkét,
Kálaisz oly viruló bájain álmodozott.
Ám Bisztónia női alattomosan nekiestek
s átdöfték köszörült karddal a drága dalost.
Ő volt az, ki a trákok közt a fiú-szerelemre
szított, és kit a nők kéje sosem hevitett.
Törzséről a fejét lenyiszálták és a habokba
dobták, s egyben a szent, andalító kobozát;
egymáshoz szegecselve ragadta magával a kéklő
hullám sodra, tovább, messze a tengeren át,
ámde a szürke hab-ár odavitte a lesboszi parthoz;
isteni lantzene szállt át a vizén, szigetek,
habvert sziklafokok sora közt, míg sírba temették
ezt a zenélő főt húszivü férfi-lakók,
s véle csodás kobozát, amely elbűvölte a néma
sziklakövet s a sötét phorküsi ár rohamát.
Zengőn száll e vidéken azóta a dal meg a hárfa
víg szava; nem volt még ily dalos-ihletű táj.
Közben a harcos trákok az asszonyaik boszujáról
kaptak hírt, s a maró kín a szívébe nyilalt;
és nejükét mind megtetováltak volt, hogy a kéklő
bélyeg az orgyilkos tett örök átka legyen.
Így viselik még most is a trák nők testükön - Orpheusz
rút megölése miatt - büntüdatuk jeleit.

Franyó Zoltán fordítása

MENANDROSZ

DÜSZKOLOSZ

(Részlet)

ΔΥΣΚΟΛΟΣ

GORGIÁSZ

Szabad kérnem, fiú, türelmedet, komoly
beszédem van veled.

SZÓSZTRATOSZ

Szivesen hallgatom.

GORGIÁSZ

Én azt hiszem, hogy minden ember életét,
kísérje lépteit siker vagy balsiker,
ellenkezőre váltja egy-egy fordulat,
s a jószerencse mindaddig nem hagyja el,
akármilyenhez fogott is, boldogul vele,
amíg csak elviselni tudja jó sorát,
és nem cselekszik semmi bűnt. Mihelyt pedig
a jóban elbízván magát, rossz útra tér,
jó dolga is rosszabbra fordul hirtelen.
Az meg, ki most nyomorban él, mégis nemes
lélekkel tűri azt, amit ráért a sors,
s a szükség sem csábítja rosszra, jobb napok
reménye tölti el, s reménye teljesül.
Miért beszélek így? Hogy el ne bízd magad
gazdagságodban és minket szegényeket
ne nézz le, mert a jószerencse úgy marad
veled, ha rá méltónak is mutatkozol.

SZÓSZTRATOSZ

Milyen hibát követtem én szerinted el?

GORGIÁSZ

Gonosz tettet forralsz te, úgy ítélem én,
hogy bűnre csábíts egy szüzet, szabad leányt,
csak kellő alkalomra vársz, hogy elkövesd
gaztetteted, miért csak egyszer halni meg
kis büntetés.

SZÓSZTRATOSZ

Apollón!

GORGIÁSZ

Mert méltánytalan,
hogy ráérő időd nekünk, akik soha
pihenni rá nem érnek, ártalmas legyen.
Szegényt ki sért, magára vonja átkait.
Inkább részvétet érdemel: ha szenved, azt
nem önhibája, sors szeszélye róttá rá.

SZÓSZTRATOSZ

Úgy boldogulj, fiú, ahogy meghallgatod
egy-két szavam.

PÜRRHIÁSZ (*Szósztrosz rabszolgája*)

Javadra válik ez bizony,
uram!

SZÓSZTRATOSZ

Te szószátyár, elég, figyelj te is!
Egy szép leányt láttam s szerelmes lettem én,
ha bűn ez, úgy valóban bünt követtem el.
Szememre vetni mit lehet? Nem őt, a lányt,
kívánom látni titkon, épp azért jövök,
hogy apjával beszéljek. Én szabad vagyok,
megélhetésünk biztosítva van, kezét
hozomány nélkül kérem s ígérem esküvel,
hogy mindig őt fogom szeretni. Ám ha rossz
szándékkal jöttem én, fiú, belőletek
hogy csúfot üzzek, Pán s a Nümpák itt tegyék
kezem-lábam bénává még e ház előtt.
Mégis, nem titkolom, zavarba ejt nagyon,
hogy alkothattál rólam, ily balvéleményt.

GORGIÁSZ

Túlságosan heves vagyok, belátom én,
kérlek, ne bántson elhamarkodott szavam.
Hiszek neked, fogadd baráti jobbjomat.
És mint rokon beszélek: ő az én hugom,
anyám az anyja, van hozzá közöm tehát.

SZÓSZTRATOSZ

Biz'isten így segítségemre is lehetsz.

GORGIÁSZ

Ugyan miben?

SZÓSZTRATOSZ

Látom, hogy jellemed nemes.

GORGIÁSZ

Ne hidd ürügynek, hogyha elhárítom ezt,
inkább elmondok én mindent világosan.
E lány apjának párja nincs az emberek
között se most, s régen se volt.

SZÓSZTRATOSZ

Olyan makacs?
Már ismerem kicsit.

GORGIÁSZ

Képzelnem sem lehet
nagyobb gonoszt. A földje két talentumot
megér talán, de ő magában műveli,
ki munkában segítené, nincs senkije,
rabszolga sem, házához tartozó, akit
a környékből fogadna fel, s szomszédja sem.
Emberre még csak nézni, sem kíván soha,
míg dolgozik, legfeljebb lánya van vele,
csak azt méltatja szóra, másoknak bizony
nehéz dolog beszédre kényszeríteni.
S azt mondogatja, hogy nem adja férjhez őt,
amíg hasonló vőre lel.

SZÓSZTRATOSZ

Tehát soha.

GORGIÁSZ

Legjobb azért, ha el sem kezded, jó fiú,
úgyis hiába volna. Hadd viseljük el
tovább is őt mi, kikre sorsunk mérte ezt.

SZÓSZTRATOSZ

Az istenekre, hát te nem voltál soha
szerelmes?

GORGIÁSZ

Én nem is lehettem az.

SZÓSZTRATOSZ

Hogyan?
Mi gátol ebben?

GORGIÁSZ

Hogy számot vetek jelen
nehéz sorommal, ez nyugalmam elveszi.

SZÓSZTRATOSZ

Azt látom én, tapasztalatlan vagy nagyon
az ily dologban. Azt javaslod, álljak el,
pedig nem én, az isten dönt.

GORGIÁSZ

Nem is tehetsz
így semmiről, szenvedsz csupán, de céltalan.

SZÓSZTRATOSZ

Arról beszélj, a lányt meg hogy nyerek?

GORGIÁSZ

Sehogy.
De mégis eljöhetsz velem, s akármilyen lesz,
te állj csak mozdulatlanul. Hozzánk közel
kapál a völgyben.

SZÓSZTRATOSZ

És?

GORGIÁSZ

El nem hamarkodom,
hogy lánykérésről ejtsek szót előtte. Ha
csak sejti is, hogy erre sor kerül, dühét
élvezve ront mindenkinek, gyalázkodó
szavakkal festi életünk, s téged ha lát
jól öltözötten, tétlenül, el sem visel.

SZÓSZTRATOSZ

Most ott találjuk?

GORGIÁSZ

Várákodd kicsit, szokott
útján kijön hamar.

SZÓSZTRATOSZ

S a lány is jön vele,
azt mondod? Ó, a sors ha ezt megengedi,
követlek én, akárhová parancsolod.
Cserében azt kérem csupán: segíts!

GORGIÁSZ

Hogyan?

SZÓSZTRATOSZ

Akárhogyan, vezess!

GORGIÁSZ

De ezt hogy gondolod?
Te állsz csak szép köpenyben, míg mi dolgozunk?

SZÓSZTRATOSZ

Miért ne?

GORGIÁSZ

Tüstént sárgörönggyel megdobál
és léhűtőnek bélyegez. Kapálj velünk,
akkor talán - ha munkában lát tégedet -
eltűri még, ha megszólítod, azt hívén,
hogymint szegény ember saját munkád után
élsz meg.

SZÓSZTRATOSZ

Mindenben hallgatok rád, csak gyerünk.

GORGIÁSZ

Önként magad csigázni mért?

DÁOSZ *(rabszolga, magában)*

Azon leszek,
hogymeg többet végezzünk ma, mint akármikor,
s ha emberünk az oldalát fájlalja majd,
nálunk kiállhatatlankodni megszűnik.

SZÓSZTRATOSZ

Adj egy kapát!

GORGIÁSZ

Enyémet foghatod, s eredj!
Amíg kapálsz, kerítést építek, hiszen
ezt is meg kell csinálni.

SZÓSZTRATOSZ

Add! Az életem
mented meg evvel.

DÁOSZ

Én megyek, kövess, uram!

SZÓSZTRATOSZ

Úgy is teszek. Mert bármi lesz: vagy meghalok,
vagy elnyerem kezét a lánynak.

GORGIÁSZ

Elnyered,
ha úgy beszélsz, ahogymgondolkodol.

SZÓSZTRATOSZ

Nagy ég,
mindaz, mivel próbálkozol, hogymelriassz,
csak megkettőzi elhatározásomat.
Ha nem nevelkedett fel asszonyok között
a lány, s az élet csúnya dolgait nem is
említhették előtte dajka vagy nene,
de egyszerű s a rosszat gyűlölő apa

kibontakozni hagyta tiszta jellemét,
hogy is ne lenne nagy szerencse bírni őt?
De nyom vagy négy talentumot kapám, alig
birom cipelni, mégsem kényeskedhetem,
ha elkezdtem, nem illik abbahagyni már.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

ÍTÉLETKÉRŐK

(Részletek)

ΕΙΠΤΕΠΟΝΤΕΣ

SZMIKRINÉSZ

Bizony esendő minden, ami emberi;
én, tudva ezt, szerettem volna mindenem
jól biztosítva látni; csakhog senkiben
nem bízhatom: a szolga rászedi urát,
a dorbézoló ifju meg az öreget
vezeti félre, gondja semmi másra nincs.

(Szüriszkosz, a szénégető, és Daosz, a pásztor, jönnek)

SZÜRISZKOSZ

Az igazság elől szaladsz.

DAOSZ

Zsarolsz, pimasz.

SZÜRISZKOSZ

Ne tartsd meg, ami nem tiéd.

DAOSZ

Döntőbirót
kell fölkeresnünk.

SZÜRISZKOSZ

Rendben van.

DAOSZ

Itéljen ő.

SZÜRISZKOSZ

De ki?

DAOSZ

Nekem mindenki jó. Úgy kell nekem!
Mért is osztzkodtam veled!

SZÜRISZKOSZ

Jó lesz ez itt
birónak?

DAOSZ

Jó. Szerencse, légy velem!

SZÜRISZKOSZ

Uram,
az istenekre, szánhatsz egy kis időt nekünk?

SZMIKRINÉSZ

Nektek? Miért?

SZÜRISZKOSZ

Valami felett vitatkozunk.

SZMIKRINÉSZ

Mi közöm hozzá?

SZÜRISZKOSZ

Részrehajlás nélküli
bíró szeretnénk. Hogyha ráérsz, légy szíves,
ítélj közöttünk.

SZMIKRINÉSZ

Ej, no, koldusfajzata!
Törvény körül perelve jártok; kecskebőr
ruhában?

SZÜRISZKOSZ

És mégis - rövid az ügy s nagyon
könnyen felfogható, atyuskánk - légy szíves.
Ne vess meg, kérlek az egekre, mindenütt
s mindenkor az igazságnak kell győznie,
s mindenkinek, ha erre alkalom kerül,
gondot viselni rá; mindenki érdeke
kívánja.

DAOSZ

Lám, no, valóságos szónok ez.
Mért is osztottam?

SZMIKRINÉSZ

Aztán megnyugosztok-e
Döntésemben, mondd?

SZÜRISZKOSZ és DAOSZ

Mindenképen.

SZMIKRINÉSZ

Hallgatom.
Mi tartana vissza? Te néma voltál, most beszélj.

DAOSZ

Kissé előbből kezdem, nem pusztán a mi
civódásunktól - hadd láss mindent pontosan.
A sűrűségben, közel e helyhez, jó uram,
legeltettem a nyájamat, van most talán
vagy harminc napja, egész napon át egymagam,
és ott találtam egy kitett kis csecsemőt,
nyaklánc és más ilyesfajta ékszere
volt még.

SZÜRISZKOSZ

Ezért vitázunk.

DAOSZ

Nem hagy szólanom!

SZMIKRINÉSZ

Ha közbe mersz locsogni, itt van a botom,
ellazsnakollak.

DAOSZ

Méltán.

SZMIKRINÉS

Folytasd.

DAOSZ

Folytatom.
Hát fölemeltem. És hazamentem vele,
hogy fölneveljem. Ez volt akkor gondolatom.
De éjszakán át fontolgatva, mint ahogy
mindenki szokta, a dolgot, érveltem: „Minek
a nevelés, a gond nekem? Honnan veszem,
ami kell hozzá? És aggodalom minek nekem?”
Így okoskodtam én. No, hajnalban megint
hajtom a nyáját. Jön ez - egy szénégető -
ugyanoda jön, mert ott akarja rönkjeit
kifűrészelni. Ismertük egymást már előbb.
Beszélgetünk. Ő látja, hogy levert vagyok.
„Mi bánt - aszondja - Dáosz?” „Hogy mi?” - mondom én.
„Könnyelmű voltam.” Elmesélem az egész
ügyet: mint leltem, mint neveltem föl. Mire,
be sem fejeztem még, könnyörögni kezd: „Legyen
jó sorsod, Dáosz!” Minden szónál így kiált:
„Add nekem ezt a csecsemőt, *ekép* legyen
szerencse véled, *így* légy szabad. Van nekem
- aszondja - nőm, az szült, de meghalt gyermeke.” -
Ez az a nő, ki most tartja a gyermeket. -

SZMIKRINÉSZ

Kérted?

DAOSZ

Szüriszkosz!

SZÜRISZKOSZ

Kértem.

DAOSZ

Egész napon át
nyúzott. Könyörgött, rábeszél, no végül én
neki ígértem. Oda is adtam. Százezer
áldást rebegve távozott. A kezemet
csókolta meg.

SZMIKRINÉSZ

Ezt tetted?

SZÜRISZKOSZ

Ezt.

DAOSZ

No, hazament.
S most újra eljön asszonyával, s hirtelen
a csecsemővel kitett holmit - egynehány
értéktelen kis semmiséget - követeli,
hogy az övé - aszondja: jogtalan teszem,
hogy nem adom ki s a magaménak állítom.
De én aszondom: adjon hálát ő azért,
amit kapott könyörgésére, és ha nem
adtam neki *mindent*, nem követelhet számadást.
De mégha együtt is találtuk volna, csak
közös Hermész lett volna: annyi az övé,
ennyi enyém; de magam leltem, nélküled;
és azt hiszed, minden neked jár, semmi nekem?
Végül: adtam a magaméból valamit
neked; ha megfelel, tartsd meg továbbra is;
de hogyha nem, ha mást gondolsz, add vissza, így
nem vétkezel s nem is jársz rosszul. Ámde hogy
én részben önként, részben erőszakra neked
adjak mindent, az nem helyes. Ennyi volt szavam.

SZÜRISZKOSZ

Ennyi volt hát?

SZMIKRINÉSZ

Süket vagy? Ennyi volt.

SZÜRISZKOSZ

Helyes.
Akkor hát én jövők: egyedül leltem ez
a gyermeket, és minden, amit elbeszél,
való igaz, atyuskánk, minden így esett.

Nem mondom azt, hogy nem, kértem rimánkodón,
és így kaptam meg tőle; hiszen valót beszél.
Egy pásztor adta hírül, akinek beszélt
erről, egy társa, hogy a gyermekkel talált
nehány ékszert; hogy ezt követelje, jó apánk,
itt van maga a gyermek. - Asszony, add ide. -
A nyakláncot és származása jeleit
ez kéri tőled, Dáosz. Mert azt mondja, őt
ékíteni adták, nem téged eltartani.
Én vele együtt követeltem, mint gyámja a
gyerekek; ezzé te tettél, mikor átadtad, és
most, jó uram, szerintem azt kell eldöntened,
vajon az arany ékszert s ami még véle van,
az anyja ajándékát, bárki volt is ő,
őrizzük meg a gyermeknek, míg nagyra nem
nő, vagy ez a tolvaj tartsa meg, mivel reá
először bukkant, a más javát. No, és mikor
átvettem *ezt*, az ékszert mért nem kértem el?
Mert akkor még nevében szólnom nem lehetett,
és most se jöttem ám pusztán a magamét
követelni tőled. „Közös Hermész!” - nem lehet
„találni” azt, amiből másnak kára van.
Ez nem találat, ennek rablás a neve.
S tekintsd még ezt, atyuskánk: talán e fiú
fentebbről származik, s szolgák közt nőve föl,
dolgunkat megveti, saját természetét
követve majd nemeshez illőt tenni mer -
oroszlánt úz, fegyverbe sétál, versenyen
indul futásra. Jársz a színházba, tudom,
és mindezt érted pontosan. Hisz Peliaszt
és Néleuszt is egy öregember lelte meg,
egy kecskepásztor, bőrsubás, mint jómagam;
s mikor látta, hogy nála több a két fiú,
elmondta, őket mint találta, vette föl
s emlékjelekkel telt zacskót adott nekik;
megtudtak így mindent magukról pontosan
s király lett később a két kecskeőríző.
De hogyha egy Dáosz találta volna meg
a holmikat s eladta volna kapzsian,
végig homályban maradhattak volna e
nagy emberek, e dicső házból sarjadók.
Hát nem helyes, atyuska, hogy míg gondozom
a gyermek testét - szabadsága zálogát
Dáosz ragadja magához s tüntesse el.
Ily jelek már meggátolták, hogy valaki
hugával lépjen nászra, máshol meg anyát
szabaddá tettek, testvért mentettek. Veszély
fenyegeti mindnyájunk életét, ezért
messze előre nézve kell tennünk, atyám.
„De hát add vissza, hogyha nem vagy elégedett” -

ezt mondja és hogy ez erős érv, azt hiszi.
De nem igazság, hogyha vissza kell valamit
a gyereknek adnod, őt magát is követeld
inkább, hogy újra vétkezhess zavartalan,
ha néki Tükhé újra megment bármit is.
Beszéltem. És most nézeted szerint ítélj.

SZMIKRINÉSZ

Könnyű itélnem: minden vele együtt kitett
holmi a gyermeké, így döntök.

DAOSZ

Rendbe van;
No és a gyermek?

SZMIKRINÉSZ

Zeuszra, bizony nem tiéd,
ki néki ártasz, hanem azé, aki siet
segítségére ellened, te vétkező.

SZÜRISZKOSZ

Ég áldjon érte!

DAOSZ

Ez az ítélet szörnyőség;
megmentő Zeuszra! mindent én találtam és
elvesznek tőlem mindent; ő semmit, s övé
minden. Hát odaadjam?

SZMIKRINÉSZ

Igen.

DAOSZ

Szörnyőség,
vagy ne legyen soha jó sorsom.

SZÜRISZKOSZ

Nohát mozogj.

DAOSZ

Héraklész, mit tesznek velem!

SZÜRISZKOSZ

Olld csak ki a
zacskót s mutasd meg, ebben hordod hiszen.
(Szmi krinészhez)

Kicsit
maradj, könyörgök, hogy átadja.

DAOSZ

Minek is
fordultam ehhez?

SZÜRISZKOSZ

Adod, dologháztöltelék?

DAOSZ

Csúfságot szenvedek!

SZMIKRINÉSZ

Mind megvan?

SZÜRISZKOSZ

Azt hiszem.

SZMIKRINÉSZ

Ha csak le nem nyelt valamit, míg kimondtam az ítéletet, mert rosszat sejtett.

SZÜRISZKOSZ

Nem hiszem.

Hát ég veled, derék uram; bár csak ilyen volna minden bíró!

DAOSZ

Mily igazságtalan,
ó, Héraklész. Szörnyebb ítélet volt-e már?

SZÜRISZKOSZ

Gazember voltál, ó te gaz -

DAOSZ

Most jól vigyázz,
hogy mindent őrizz meg hiány nélkül neki;
tudd meg, hogy végig rajtad tartom a szemem.

SZÜRISZKOSZ

Jajongj és menj tovább!...

*

ONÉSZIMOSZ, *a szolgál*

Örjög ez az ember, Apollónra, ez bolond,
hát megbolondult, rohama van, ó, istenek!
Az én gazdám, Kharisziosz. Sötét epe
került a vérébe, vagy más ily csúf dolog,
valóban, mást már elképzelni sem lehet.
A kettős ajtónál odabent nagyon soká
lekuporodva hallgatózott az imént.
A fiatalasszony apja beszélt alkalmasint
leányának a helyzetről. Gazdám pedig
színt váltott, emberek! de úgy, hogy elmondani
sem illik, és ekép kiáltott: „Én édesem,
mily nemesen felelsz”. Aztán saját fejét
püfölte, aztán abbahagyja, s megint: „Milyen

feleségem volt és elveszítettem, én nyomorult!”
Végül, mikor már mindent hallott, bevonult;
ott benn üvölt, a haját tépi, tombol tovább.
Ezt mondogatja sűrűn: „Ó, én vétkező,
hiszen ugyanabba a vétekbe estem én,
egy fattyugyereknek lettem apja, és bizony
a megbocsátás morzsáját se volt szívem
nyújtani nőmnek, aki ugyanígy járt, szívtelen
barbár vagyok.” Gyalázza szörnyen önmagát.
Vérbenforgó szemmel dühöngve néz körül.
Borzong a hátam, kiszárít a rettegés:
mert hogyha így tombolva meglát engem, aki
jelentésemmel a bajt szereztem, tán még megöl.
Ezért is osontam titokban ide ki.
De most hová? Mihez fogok? Nincsen kiút.
Már végem is van. Csikorog az ajtó, lám, kilép.
Megváltó Zeus, te ments meg engem, ha még lehet.

*

ONÉSZIMOSZ, *a szolgál*

Ki kopog az ajtón? Aha! No, lám, lám, Szmikrinész,
a szigorú úr, ki a hozományért jön, no meg a
lányáért.

SZMIKRINÉSZ

Úgy, úgy, te átkozott!

ONÉSZIMOSZ

Nagyon helyes!
Ki számadását jól vezeti és okos, ahhoz
illik e buzgalom.

SZMIKRINÉSZ

Ez rablás! Héraklész!
szörnyű, ti összes istenségek, istenek!

ONÉSZIMOSZ

Azt gondolod, hogy úgy ráérnek az istenek,
hogy a jót meg a rosszat külön-külön mindenkinek
naponta kiosszák, Szmikrinész?

SZMIKRINÉSZ

Miről beszélsz?

ONÉSZIMOSZ

Megmondom pontosan, hogy tudd. Város van ám
- csak úgy nagyjából - mintegy ezer. Harmincezer
lakos él egyben. Hát ezeket külön-külön
az istenek védik meg, vagy sujtják le?

SZMIKRINÉSZ

Mit?

No akkor fáradságos volna az életük.

ONÉSZIMOSZ

„Akkor hát nem törődnek velünk az istenek?” -
ezt kérded, úgye. De mindnyájunknak ör gyanánt
adták a jellemet. Ez él mindenki
és tönkreteszi, aki helytelenül viselkedik,
a másikat megmenti. Ez a mi istenünk,
ez okozza, hogy kiki szépen vagy gonoszul
cselekszik, ezt engeszteld azzal, hogy sosem
téssz lehetetlent vagy butaságot - s boldogulsz.

Devecseri Gábor fordítása

KISEBB TÖREDÉKEK ELVESZETT VÍGJÁTÉKOKBÓL

ΑΔΗΛΑ ΔΡΑΜΑΤΑ

Epikharmosz szerint istennek mondhatók
a szél, a víz, a föld, nap, csillagok s a tűz.
De én úgy gondolom, hogy hasznos istenek
nekünk csupán arany s ezüst és semmi más.
Oltárt emelj házad szentélyében nekik,
imádd csak őket, és amit kívánsz, tiéd:
ház és mező, hű szolganép, ezüstedény,
s az istenek maguk lesik parancsszavad.

*

A származást, csak azt ne emlegesd, anyám,
minduntalan, ha még szeretsz: halálom ez.
A természettől kik nem kaptak semmi jót,
a származást kutatják, sírhalmok között,
s büszkén sorolják fel megannyi őzüket,
mert nincs nekik más. Ámde mondj csak egyet is,
kinek ne volna őse - senkitől ki lett?
Hogy elsorolni nem tudják, mivel lakó-
helyet cseréltek vagy korán árvultak el,
a származásuk még azért nem nemtelen!
Ki természettől fogva jóra hajlamos,
anyám, bizony nemes, ha mindjárt néger is.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

ISMERETLEN KÖLTŐK

HIMNUSZ TÜKHÉHEZ

ΕΙΣ ΤΥΧΗΝ

Ezerkezü, tarkaköntösü, szárnyas
kísérőnk, földi halandók végzete, Tükhé!
Természetedet, hatalmas erődet feltárni ki tudná?
Fénylesz magasan, mindent, ami szent, meglát a szemed,
s a földre borítod ledobva az égből a vak ködöket.
Az esendő testü erőtlent gyakran betakarja a szárnyad,
s a magasba röpíted, nagyszerű isten!
A sötét Klóthónak nevezzelek-é,
a gyorslábu Ananké,
vagy Írisz, az istenek gyors hírnöke vagy?
Mert mindeneknek kezdete nálad,
s nálad a szent vég.

Kerényi Grácia fordítása

HIMNUSZ PÁNHOZ

Πῦνα τὰν νυμφαγέταν...

Pánt, a nimfakergetőt,
szép najádok gondozóját
zengem, fényes tánc-kar ékét,
csacska dallamok királyát.

Szépszavú nádön sipolva
szent varázst önt fűre-fára
s könnyedén szökell a dalhoz
hűvös-árnyú szirtüregben,

ő, a nemző-kedvű táncos,
lenge-lábú, zsenge-arcú,
színarany szakáll diszíti,
s míg a nádsíp hangja szól,

harsány visszhang járja át a
csillag-homlokú Olümposzt,
s égi istenek körében
halhatatlan bájt sugároz.

Mind a széles föld s a tenger
kellemedtől kellemes, te
Mindenséget-gyámolító.

Üdv neked, ó Pán!

Horváth I. Károly fordítása

HIMNUSZ A MOIRÁKHOZ

Κλέτε, Μοῖραι...

Halljátok a dalt, ó Moirák,
kik Zeusz trónjához az égilakók közt
legközelebb ültök,
s gyémánt-rokkán sose-múló
tervet szőttök, ezernyit,
melyet meg nem másíthat soha senki,
Aisza, Klóthó s Lakheszisz, az Éjnek
szépkaru lányai, ó
hallgassátok meg imánkat földi s mennyei úrnők,
félelmetes isteni lények!
Küldjétek le közénk a rózsaszirom-kebelű
Eunomiát, meg a fénylő-trónusu Dikét
s a füzért-viselő Eirénét, szép nővéreit,
és óvjátok e várost
lélekölő bajainktól!

Horváth I. Károly fordítása

ASZKLÉPIADÉSZ

OLDOGATOM, BONTOM...

Ἰμνὸν ἄπιθαν...

Oldogatom, bontom remegő kezeimmel az este
szépnevetésű babám tarkavirágos övét.
Jaj nekem, Aphrodité! Ez volt beleszőve arannyal:
Csak te szeress! De ha látsz mással is élni, ne bánd!

Móra Ferenc fordítása

ÉLETUNTSÁG

Ὅτ' ἐφί' οἷδ' ἔχων δύο κ' ἐκσι...

Huszonkétéves se vagyok és már unok élni.
Ó, Eroszok, mi e kín, mi ez a vad lobogás?
Haljak bele, mi lesz a szórakozások? Őrült
kockázás, játék, mint azelőtt, gyerekes.

Szabó Lőrinc fordítása

EPIGRAMMA

Ἦδ' ἄνερος διψ' ἔτι...

Szomjuhozónak a hó szép nyáron, a téli hajósna
szép, ha a csillagokon látja, hogy itt a tavasz.
S legszebb az, mikor egy takaró borul a szeretőkre,
s áldva nagy Aphroditét, összefonódik a pár.

Radnóti Miklós fordítása

KÜLDJ HAVAT...

Νεφε, χαλαζοβόλει...

Küldj havat és jeget és ködöt, árássz sűrű sötétet,
lángbaborítsd az eget, földre eressz tüzesőt.
Elveszthetsz, de amíg élnem hagysz, bármilyen áron,
szörnyűbb vészekén is hajszolom én a gyönyört.
Mert az az isten hajt, aki rajtad is úr, aki téged,
Zeusz, aranyesőként bronzfalon át vezetett.

Somlyó György fordítása

SZÜZESSÉGEDET ŐRZÖD...

Φείδ' παρθένης...

Szüzességedet őrzöd. Mondd, mit akarsz vele? Hádész
öbleiben nem lelsz, drága leány, szeretőt.
Küpris minden kincse az élőké, Akherónban
mindönből amúgyis csont s hamu lesz, kicsi lány.

Somlyó György fordítása

ELRAGADOTT DIDÜMÉ...

Τω θαυμάσιον Διδύμη...

Elragadott Didümé ingerlő, játszi varázsa,
s bája tűzében, jaj, mint viasz, olvadozok.
Mit számít, hogy a bőre sötét? Feketéllik a szén is,
mégis úgy ég, mint dús rózsza, ha lángra szitod.

Somlyó György fordítása

A LÁMPÁHOZ

Λύχνε, σφῆς παρθεῖσα...

Hérakleia terád, lásd, esküdözött, mikor itt volt,
hogy jön majd. S nem jött. Lámpa, te isteni láng,
büntesd meg te a csalfát, és ha az új szeretője
jön hozzá s öleli, húnnyj ki, ne adj neki fényt!

Orbán Ottó fordítása

ERINNA

A HALOTT BAUKISZ

Στφλαι κακσεις νες...

Oszlopaim, ti szirénszobrok, s gyászurna, te, melyben
isteni, éji parancs őrzi kevés poromat,
intsetek üdvözlést, aki hozzám jó, az utasnak,
s mondjátok neki, ha városi, ha idegen:
hogy mint lányt ragadott el a föld; mondjátok el azt is,
hogy odafönt Baukisz volt a nevem; a hazám
Tánosz szigete; és végül, hogy Erinna barátnőm
véste ki e szavakat néma sírom kövein.

Szabó Lőrinc fordítása

BAUKISZ SÍRBOLTJÁRA

Νύμφας Βαυκίδος εἴμι...

Baukisz sírja vagyok, a szüzé; s e körülzokogott gyász-
oszlop elé ha kerülsz, szólj le a föld s por alá:
”Jaj, te gonosz, te Halál!” Ha pedig szép rajzaimon csüggsz,
Baukisz rettenetes végzete tárul eléd:
mert az a fáklya, amely zengő nászára világolt,
máglya gyanánt lobogott gyermeki teste körül,
te pedig, ó, Hümenaios, a víg lakodalmi dalokból
átcsaptál a sötét gyász-zene hangjaiba.

Szabó Lőrinc fordítása

POSZEIDIPPOSZ

A ZOKOGÓ PHÍLAINISZHOZ

Μή με δόκει...

Phílainisz, zokogásod nem tesz bamba számárrá!
Jól tudom én, nem kell más soha, engem imádsz -
addig, amíg itt fekszel. Majd ha a másik ölében
fulladozol, gyönyörűm, majd csakis őt szereted!

Orbán Ottó fordítása

KEKROPSZ-FÖLDI POHÁR...

Κεκροπί, ἔλανε, λάγυνε...

Kekropsz-földi pohár, öntsd bőven a bakkhoszi nedvet,
hadd igya harmatodat mind, aki itt lakomáz.
Csend Zénón, te tudás hattyúja s kleantheszi Múza,
nem kell mára egyéb, csak keserédes Erósz.

Somlyó György fordítása

HERMOKLÉSZ

PAIÁN DÉMÉTRIOSZRA

ΠΑΙΑΝ ΕΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ

A legkedveltebb, legkiválóbb istenek
jönnek városunkba;
szerencse, hogy Démétér és Démétriosz
egyidőben itt van!
Az egyik épp a szent misztériumhoz ért,
lánya ünnepéhez,
a másik víg mosollyal, istenhez való
jókedvvel jelent meg.
Csodás e kép: körötte sok nemes barát,
ő pedig középén,
mint drágafényű csillagok veszik körül,
s ő a nap közöttük.
Te, Aphrodité és Poszeidón nagy fia,
üdvözlünk e körben!
A többi isten messze van talán, imánk
meg se hallja innen,
vagy nincs sehol, vagy tán ügyet se vet reánk,
míg te látható vagy.
Nem vagy fa-szent, se kőszobor, - valódi vagy,
hozzád esd fohászuk:
teremts először békét, áldott pártfogónk,
van hatalmad ehhez.
A szphinxet, azt, ki nemcsak Thébát gyúrte le,
sőt egész Göröghont,
s Aitólosz sarjaként a szirtfokon tanyáz,
mint az őse hajdan,
akit, habár a testünket ragadja el,
nem tudunk legyőzni -
Aitólosz ő, csak itt közel rabolt, de most
egyre távolabb nyúl -
legjobb, ha most magad legyűröd, vagy szerezz
tán egy Oidipuszt még,
ki ezt a szphinxet már a mélybe vesse, vagy
elbűvölje kővé!

Franyó Zoltán fordítása

SZIMIÁSZ

A KOZMIKUS ERÓSZ

(Szárnyalakú vers)

ΠΤΕΡΥΓΕΣ

Én a kitárt, nagykeblű Föld ura, áttettem az Akmón-ivadékok egykor;
meg ne ijedj tőlem, amért zsenge, fiús államon ily szakáll nőtt.
Életem ott nyílt ki, hol ő volt a nagyúr: a Kényszer,
s minden a zord földi parancs szerint élt,
mind, ami száll, fut, úszik
a légben
s az úrben.
Nem vagyok én a Küprisz
sarja; nevem: Szélesebes égi vendég.
Nem török én zsarnokian senkire, csak becézőn.
Látod: a Föld, mélyölü víz és örök égbolt, ime, mind behódolt,
s isteneink ős jogarát vettem el és rendjükön új joggal uralkodom ma.

Franyó Zoltán fordítása

A SZEKERCE

ΠΕΛΕΚΥΣ

Hősies úrnőnknek, Athénának, ajánlotta viszonzásul a jó tanácsért
egykor Epeiósz e szekercét, mely a vár istenek-alkotta falát bezúzta,
majd elemésztette kevély Dardanidák ősi lakát viharzó
lánglehelő vésszel; aranytól ragyogó hercegi trónokat tört
össze; nem állt ő az akhív élesapatok sorában,
nem, de szerénykedve vizet vitt csak a hús patakból;
most kegyedért, lám, a homéri pályán
indul el, óh, drága-tanácsu Pallasz.
Kétszeresen lesz áldott
az, kire rámosolygasz.
Oly üdv ez,
mi tartós!

Franyó Zoltán fordítása

ZÉNODOTOSZ

EGY ERÓSZ-SZOBORRA

Τίς γλύφας τὴν Ἐξωτα...

Ezt az Erósz-szobrocskát vajh ki tehette a kúthoz?

Azt vélhette: a víz oltja e lángokat is.

Horváth I. Károly fordítása

KALLIMAKHOSZ

ZEUSZHOZ

ΕΙΣ ΑΙΑ

Zeusz italáldozatán van-e dallal zengeni méltóbb
mást, mint ő maga, ő az örökké úr, a nagy isten,
gigászok leverője, ítélő égilakók közt?

Szóljon a dal Diktaioszról, vagy zengje Lükaioszt?
Mert kétes születési helyed, kétségben a lelkem.
Zeusz, mondják, hogy az Ída hegyén jöttél a világra,
s mondják: Arkadiában; atyánk, melyikük hazudik hát?
„Krétaiak mindig hazugok”, hisz sírt is emeltek
néked, urunk; de te nem haltál meg, mert vagy örökké.
Parrhasziában szült téged Rhea, hol legerősebb
cserjés nő a hegyen körben: szent most is e tájék
és oda nem mehet Eileithüiát hívni sem asszony,
sem pedig állat, mert ama tájat Rheia-bereknek,
ősi szülő-berkének hívja ma Ápia népe.
Édesanyád, miután megszült felséges öléből,
nyomban forrásért kutatott, hogy benne szülése
szennyét megmoshassa s a tested akarta lemosni.
Csakhogy a nagy Ládón még nem s nem folyt Erümanthosz,
legragyogóbb a folyók közt; nem folyt víz az egész nagy
Arkadiában: bár úgy volt, hogy bővizű lesz még
majd neve; ám akkor, hogy Rheia megoldta övét, csak
tölgyfákat termett hátán a folyó, az Iáón,
még nem volt ott víz, a Melász meg sok szekeret vitt
és ama Kárión útján, mely most tele vízzel,
fészket ütöttek a csúszómászók és a gyalogló
átkelt Kráthiszon és a kavicsborította Matópén
s szomjuhozott, noha talpa alatt volt rejtve a sok víz.
Ott tehetetlen kínok közt szólt Rheia, az úrnő:
„Szülj te is, édes Gaia, hiszen fájdalmaid enyhék.”
Mondta az úrnő, nagy karját a magasba emelte
s vesszővel sujtotta a bérceket; kétféle vált az
szélesen és a nagy ár kiomlott: megmosta a tested,
ó, uram, és pólyába csavarva Nedának adott át:
krétai rejtekhelyre vigyen, titkon nevelődj föl;
Nümpák közt legidősebb volt ez, kik neki akkor
bábáskodtak, Sztüx s Philüvé volt nála csak ősbibb.
Munkáját Rhea nem kis ajándékkal viszonzta,
mert a Nedé nevet adta a víznek s átfolyik az most
bőven a Kaukón Lepreionnak városa mellett
s Néreuossal vegyül el; legrégebb víz ez, amelyből
isznak most Kallisztó-medveleány unokái.
Majd elhagyta Thenait és vitt Knószoszba a Nümpha,

Zeusz atya, téged (Knószosz mellett volt Thenai) és ott
akkor hullt le a köldököd, ó uram - és ama földet
akkortól hívják a küdónok is Omphalionnak.
Téged a kürbászok társnői emeltek karra,
Diktaion Meliái s ringata Adrészteia
szép aranyos bölcsőben s szoptad Amalthea kecske
dús tőgyét és édes lépesmézet is ettél.
Mert gyorsan gyűjtötték azt a panakrai méhek,
Ídai hegy tetején a Panakra nevű meredélyen.
Kúrészok járták körülötted a fegyvertáncot,
fegyverüket rázták, hogy pajzs-csengésre füleljen
csak Kronosz és ne riassza meg őt csecsemősírásod.
Szépen fejlődöttél, nagy Zeusz, szépen növekedtél,
gyorsan serdültél, gyorsan serkent a szakállad.
éretten gondolkoztál már gyermeki korban:
éppen ezért testvéreid, ámbár ők öregebbek,
nem bánták, hogy az ég a te részed lett s a lakásod.
Csakhogy igazmondók nem voltak az egykori költők;
mondták: sorshúzás útján osztogatok egykor;
ám az Olümposz s Hádész közt sorsot vet-e bárki,
hogyha nagyon nem balga? Egyenlők közt vetik azt ki!
És ezek egymástól oly szörnyen messze fekszenek.
Én csak olyat hazudok, hogy higgye, ki hallgat a szómrá.
Nem sors tett úrrá az egen, de kezded sok műve
és az Erő s Hatalom, kik trónodat őrzik azóta.
És a madárnépből legbüszkébb lett a csodáid
hírnöke: mind kedvezve mutasd föl kedveseimnek.
És a halandókból legerősebb lett a tiéd, mert
nem tengerjáró, nem pajzsrázó, se dalos; mind
átengedted a többi, az apróbb égilakóknak,
mindnek mást, s választottál városvezetőket;
földmivelőt a kezükben tartják ők, meg a lándzsást
és a hajóst s minden mást. Nincs, ami nincsen alattuk,
mert a kovács mind Héphaisztoszt szolgálja dalomban,
Árészé a sok ostromló, a vadász a Khitóné
Artemiszé, s aki dalt jól tud, Phoibosz követője.
„Zeusztól mind a királyok.” Azoknál nincs is a földön
égibb senki; ezért választottad ki magadnak.
Rájuk a városok őrizetét bíztad, de te ülsz fönn
fellegvéraikon s figyeled, kik azok, kik a népet
torz törvényekkel vezetik s kik azok, kik máskép.
És a vagyont, boldogságot nekik adtad a földön;
mindnek, csak nem egyenlőn. Erre erős a bizonyság:
a mi urunk; mert messze legelső annyi király közt.
Este bevégzi, amit hajnalban tervei eszében;
este a legnehezebbet - amint rágondol, a könnyűt.
Mások egy év multán, vagy később; s van, hogy egészen
elmetszed vágyuk s szándékuk meghiusítod.
Üdvözlégy, legfőbb Kronidész, javak osztogatója,
osztogatója az épségnek. Ki dalolja hatalmad?

Nincs, de nem is lesz, Zeusz tettét méltón ki dalolná.
Üdv, atya, üdv, ismét; adj, kérlek, erényt, de vagyont is.
Gazdagság az erény nélkül meg nem növel engem.
Sem gazdagság nélkül erény: add hát meg e kettőt.

Devecseri Gábor fordítása

ARTEMISZHOZ

ΕΙΣ ΑΡΤΕΜΙΝ

Artemisz úrnőt (dalnoknak sose könnyű feledni)
dícsérem, ki nyilat kedvel s nyulat üzni a réten
és a fogódzó táncot, víg szökelést a hegyekben;
ott kezdem, mikor atyjának térdére fölült és
mégcsak alig kislány, atyjához ilyen szavakat szolt:
„Add nekem, édesapus, hogy örökké szűz legyek én és
soknevű, hogy Phoibosz vélem versengni ne tudjon.
Adj nyilat és íjat - ne is adj: nem kérem a tegzet
s nagy nyilamat tőled, mert készít nyomban a Küklópsz-
nép nyilakat nekem és jólgörbült ívet azonnal;
hadd hordjak fáklyát és hogy csak térdemig érjen
tarka ruhám, engedd: jobban tudok így vadat ölni.
Adj hatvan körtáncbavaló szép Ókeanosz-lányt,
mindje kilencéves legyen, öv ne szorítsa a testük.
Hús amníszoszi nimfát is: szolgáljanak engem,
gondozzák saruim s gondozzák, hogyha hiúzt, vagy
szarvasokat nem kergetek épp, gyorslábu kutyáim.
És minden hegyet adj nekem; adj várost, de csak egyet,
bármelyiket: hiszen Artemisz oly ritkán megy a várba:
én hegyeken lakozom, városbeliekhez olyankor
látogatok csak, hogyha egy éles-kín-leteperte
asszony kéri segítségem, mert erre a Moirák
már születésemkor kijelöltek: védjem a nőket,
mert nem kínlódott, amikor hordott, se mikor szült
engem anyám; kín nélkül szült meg kedves öléből.”

Így szólván a leányka, meg óhajtott cibálni
apja szakállát, hasztalanul nyújtotta ki sokszor
karját, végre elérte - s bölintott, nevetett Zeusz,
s míg simogatta, felelt: „Ha az istennők nekem ily lányt
szülnének mindig, féltékeny Héra haragját
ennyire sem bánnám. Vedd, gyermek, bármit is óhajtsz
vágyakozón, az apád ad még sok mást, mi nagyobb is.
Harminc szép várost adok és bástyát nem is egyet,
harminc szép várost, mely téged fog csak az összes
égilakók közt tisztelni s csakis Artemiszé lesz;
és sok olyan várost, mely Apollóné s a tiéd is,
földeket és szigetet s majd lesznek mindeme földön
Artemisz-oltárok s ligetek. Valamint az utaknak
és kikötőknek az őre te léssz.” Így szolt s a beszédet

bólintással erősítette meg. És a leányka
Krétaionra szaladt, sziklás, erdőhaju hegyre
s onnan az Ókeanoszhoz, a nimfákat kiszemelte,
mindje kilencéves volt, öv még nem szorította.
Kairátosz megörült, s örvendett Téthüsz erősen,
lányaikat hogy Létó gyermeke vitte magával.

Rögtön a Küklópszokhoz ment; őket Liparában
lelte, a szép szigeten (Liparának most, hanem akkor
még Meligúnisznak hívták), héphaisztoszi üllő
izzó ércénél álltak: nagy munka, Poszeidón
lóítatója körül buzgón igyekezve sűrögték.
Megrémültek a nimfák, látva a hegyszerű roppant
szörny órjasokat és a szemöldjük alatt ama fénylő
egyszemeket, mint négyrétű bőrpajzsokat, égő,
rettenetes fénnel villogni, s hallva, hogyan zúg
a megütött üllő s a fúvók sziszegése milyen nagy
és kalapácsuk mily nagy zajt ver; zúga az Etna,
zúgott Trínakié, a szikánok földje s a szomszéd
Ítalié és Kürnosz nagy zajt csaptak, amint ők
nagy kalapácsaikat vállnál magasabbra emelték
s izzó érceket és vasakat kiemelve a tűzből,
váltakozó pörölyökkel erősen buzgólkodtak.
Borzongás nélkül nem tudtak az Ókeanínák
rájuknézni s a vad lármát a fülükbe fogadni.
Nem csoda: rájuk az égilakóknak már nem is apró
lányai sem tudtak másképp, csak félve tekintni.
Ámde, ha bármelyik is közülük tán szófogadatlan,
anyja azonnal a Küklópsz-népet hívja a lányhoz,
Argószt vagy Szteropészt. Azután meg a ház zugolyából
jön Hermész, kormos hamuval mázolja be arcát:
s mint a mumus, megijeszti a lányt: szalad anyja ölébe
nyomban a rémült leányka, szemét betakarja kezével.
Szűz, te előbb, amikor még csak három telet értél
s Héphaisztoszhoz vitt Létó, hordozva a karján,
mert meg akart nézni s megajándékozni az isten,
akkor Brontész izmos nagy térdére felültél,
széles melléről a bozontos szőrt szakítottad,
tépted erővel; azóta középen szőrtelen és még
most is olyan csupasz ott, mint az, kit elér a betegség
s elharapózva fején, folyton szaggatja a fűrtjét.
Most meg igen bátran szóltál hozzájuk eképen:
„Rajta, ti Küklópszok, nekem szép krétai íjat
és nyilakat készíttetek, öblös tegzet a nyílnak;
nemcsak Apollón Létó gyermeke, az vagyok én is.
Hogyha pedig nyilaimmal vadkant, vagy valamely más
nagy vadat ejtek el, a Küklópszok eszik meg a húsát.”
Szóltál; átadták; fölvetted nyomban a fegyvert.

És mentél a kutyákért; Pán házához elértél
Arkadiába, amint éppen vagdalta az isten

bérci hiúz húsát, kölykes kuvaszok lakomáját.
Ott a szakállas adott neked egy jó fürge kutyát és
még két foltosat és három vizslát: az oroszlánt
megfogják ezek, irhájába akadva fogukkal
vonszolják a tanyára, amíg még él; de adott még
szélnél gyorsabb hét künoszúriszit; őzeket üzni
nincs náluk sebesebb, se nyulacskát, nyíltszemű alvót;
sem kinyomozni, a szarvasok és a sünök hol ütötték
föl rejtekhelyüket, se vezetni a dāmavadnyomra.
Onnan távoztál (a kutyák veled együtt inaltak)
s Parrhaszion lejtőjén vettél észre szökellő
nőstény szarvasokat; nagy öröm! legelésztek a széltől
csendes part mentén, a sötét kavicsos fövényútnál,
még a bikáknál is magasabbak, arany vala szarvuk;
nyomban elámultál s ezt mondtad, szólva szivedhez:
„Mélto Artemisz első zsákmányának e csorda.”
Öt szarvas volt - és kutya nélkül futva utánuk,
négyet fogtál el, hogy húzzák gyors szekered majd.
Egyet, amely Keladón folyamon kelt át menekülven,
Héré rendeletére, azért, hogy Héraklésznak
adjon még munkát, kerünieiai rét befogadna.

Artemisz, ó Szűz, ó Titüosz megölője, arany mind
fegyvered és öved, és aranyos szekeredbe fogád be
szarvasaid s aranyos zablát fűztél vala rájuk.
Szép szarvas szekered hova is vitt el legelőszőr?
Thrák Haimoszra, ahonnan a szél, Boreász szele száguld
és a köpeny nélkül járókra goromba fagyot hoz.
Hol vágta ki fenyőt és mily láng volt a segítőd?
Múszia bércén, fönt az Olümposzon, és ki nem oltja
semmi, apád villámai tartják ébren e lángot.
Hányszor céloztál, istennő, drága nyiladdal?
Egy szilfába szaladt be az első, tölgybe a másik,
vadba a harmadik, a negyedik nyíl már nem a tölgybe,

ámde igaztalanok várába, kik annyi gonosz bűnt
vittek véghez az otthoniak s vendégeik ellen,
szörnyetegek: rájuk súlyos haragod dühe hárul -
barmaikat dögvész pusztítja, vetésüket a jég,
aggok a gyermeküket gyászolják, asszonyaik meg
vagy mialatt szülnek, meghalnak hirtelenül, vagy
megmenekülnek ugyan, de akit szülnek, nyomorék lesz.
Ámde akikre mosolygósan s kegyesen pillantasz,
földje azoknak dús a kalászban, náluk a barmok
jól szaporodnak, nő vagyonuk, s nem is érnek a sírhoz,
csak miután kijutott már nekik a hosszú öregség.
Visszavonás nem is örli a törzsüket, annyi kiváló
házat dült pedig az föl; székeiket közös asztal
mellé állítják föl a sógornők s feleségek.
Úrnőm, add, hogy ilyen legyen az, ki valódi barátom,
s én magam is; mindig legyen édes gondom az ének:

melyben a Létó nászát zengem s téged is, úrnő,
és Phoiboszt veled együtt s minden versenyi tetted
és ebeid, nyilaid s szekered, mely olyan sebesen visz,
bámulatos, valahányszor csak Zeusz háza felé tartsz.
Ott az előudvarba kimennek eléd: a kezedből
fegyvereid Hermész, a kegyes, veszi át, míg Apollón
átveszi zsákmányod; de az egykor volt csak - azóta,
hogymegjött az erős Héraklész, már nem Apollón
tiszte ez: ő áll most, a tirünszi vitéz, szakadatlan
a kapunál és várja, hogy érkezz, hozva magaddal
jó zsíros falatot; végnélkül az istenek ott mind
rajta nevetnek; anyósa mulat legjobban, amint egy
szörnyű bikát, vagy vaddisznót leemel szekeredről
s hátsó lábainál a kapálódzót vonszolja;
és téged számító szóval buzdit eképpen:
„Lódd a gonosz vadakat, hogy az emberek úgy, ahogy engem,
megmentőnek hívjanak. Őz és nyúl a hegyekben
hadd legelésszen: az őz és nyúl mit is árthat a népnek?
Ámde a disznók föltúrják a vetést, a mezőket.
És a bikák nagy károkozók: pusztítsd a bikákat.”
Így szólt és tüstént nekilátott szelni a zsákmányt.
Bár istenné vált ama tölgyfa alatt Trakhisz ormán,
nem szüntette falánkságát, hasa még ugyanaz volt,
mellyel a szántó Theiodamaszhoz látogatott el.
Majd a folyónimfák szekeredből nyomba kifogják
s megcsutakolják szarvasaid, s hozzák a takarmányt,
gyorsantermő lóhere az, Héré mezejéről
mit lekaszálnak; Zeusz paripái is ezt eszik egyre.
És megtöltik arany sajtárjaidat vízzel, hogy
négy szép szarvasod annyit ihasson, amennyire vágyik.
Akkor apád házába belépsz; ott mindegyik isten
hív, hogy mellé ülj; te Apollónhoz telepedsz le.
Ámde mikor körülötted perdül a nimfai szép tánc,
vagy forrásánál az egyiptomi Ínóposznak,
vagy Limnaiban, vagy Pitanéban (mert a tiéd az),
vagy ha megérkezhén, hogy az egyik Alait alapítsad,
jössz Szküthiából, megszüntetve a taurosz törvényt,
akkor négyholdas szántót forgatva, ekénél
egy ökröm se legyen, ne vezesse a barmaimat más:
mert lankadt taggal s csüggedt, leeresztett nyakkal
térnek az istállóba, ha Épeiroszba való is
mind s nagyszarvu, kilencesztendős, vágni barázdát
legmélyebbre tudó - mert Éeliosz sohasem megy
túl ama szép körtáncon gyorsan: nézi sokáig
és szekerét megfékezi ott s az a nap megnyúlik.

Mily szigetet kedvelsz legjobban, mely hegyet, úrnő,
és kikötőt és várost, nimfák közt a leginkább
kit kedvelsz és hajdani hősnők közt ki a társad?
Mondd nekünk, úrnő, én majd éneklek a népnek.
Szép szigeted Dolikhé, szived első városa Pergé,

Téügetosz hegye s Európosz kikötő kedvenced.
Minden nimfa előtt gortünoszi szarvasölő és
jólcélzó Britomartiszt kedveled: őt szerelemre
gyúltan a krétai bérce Mínosz futva kutatta.
Amde bozontos tölgyek alatt elbújt az a nimfa
s olykor a lápokban; Mínosz pedig egyre bolyongott
mély szakadékok közt s nem szűnt üldözni szerelmét,
míg egyszer már-már megfogta, de az bevetette
bérc meredélyéről tengerbe magát, a halászok
hálójába zuhant, az megmentette, s azóta
őt a küdónok Diktúnának, az ormot, amelyről
ugrott, Diktaionnak hívják; ott van az oltár
s áldoznak neked ott, koszorújuk azonban azon nap
bérci fenyő, masztüx, nem is érintik meg a mirtuszt;
mert mirtuszgaly akadt akkor be a nimfa mezébe,
éppen amint menekült; e növényre haragszik erősen.

Úpisz, szépszemű fáklyás úrnő, Kréta lakói
téged a nimfa nevéen is gyakran szólítanak meg.
S Kúrénét társnődül emelted, két ebet adtál
néki, jeles vadhajtókat, melyekkel a versenyt
Hüpszeusz lánya iólkoszi sírnál nyerte meg aztán.
Vélük még Kephalosz szép szőkehajú feleségét
tetted a kíséredé, úrnő, s mondja a nép, hogy
mint a szemed fényét, szereted csinos Antikleiót;
ők hordtak legelőször gyors nyilakat s a nyilakhoz
tegzet vállukon és jobb válluk nem takarát el
semmi, s örökké meztelenül ragyogott ki a mellük.
És hevesen szereted még gyors lábú Atalantát,
arkád Íasziosz lányát, vadkan-leterítőt,
kit te tanítottál célozni, vadászni kutyákkal
s kit hívásra sereglett vadhajtók Kalüdónban
nem csúfolhatnak, diadaljele Arkadiába
érkeze el, s a vadállat fogsora máig is ott van.
Nem hihetem, hogy akár Húlaiosz, akár a dühöngő
Rhoikosz, bár dúl-fúl, e vadásznőt merje gyalázni
Hádészban, mert nem hazudoznak majd velük együtt
bérci-nyulak, melyeknek vére a Mainalonon folyt.

Üdv, sokszentélyű, sokvárosu drága Khitóné,
Miléoszt ki lakod, mert téged tett vezetővé
Néleusz, bárkákkal mikor elment Kekropiából.
Számoszi Imbraszié úrnő, Agamemnón egyszer
szentélyedbe hajórakományát tette le, avval
kívánt engesztelni, mikor szeleket lekötöztél
és az akháj bárkák várost pusztítani mentek,
Rhamnuszban született Helenáért gyúlva haragra.
Proitosz meg két templomot is szentelt neked, egyet
még Koriában, amért Ázénia rengetegéből
lányait egybeterelted, Lusszában meg a párját,
gyermekait mert megszabadítád örületüktől.

És az Amazonok is, kik a harcért gyúlnak tűzre,
néked a tengeri szép Epheszoszban emeltek bálványt
bükk alján és Hippó áldozatot mutatott be.
Ők maguk, úrnők, Úpisz, a fegyvertáncot járták
körben, először pajzsosát, aztán szélesen álltak
körbe s a szűrinxek csendültek dallamosan föl,
éles hangon, hogy dobbantsanak együtt a lányok
(mert még akkor a szarvascsontokat át nem fűrták,
mely Pallasz munkája, a szarvas vésze); a visszhang
szállt berekünthoszi berkekhez s Szardiszbá - sűrűen
dobbantott lábuk s meg-megcsörrentek a tegzek.
Bálványod körül ott épült fel végül a széles
szentély, melynél istenhez méltóbbat a hajnal
nem lát, sem dúsabbat; Püthót messzehaladja.
Ezt eszelős gögijében a dölyfös Lügdamisz egykor
dúlással fenyegette s a kancafejő csapatokkal,
kimmerius haddal jött; mint a főveny vala számuk;
ők Ío szorosánál laknak, a szkütha mezőkön.
Ó, nyomorult vezető; nagy vétkes! Sorsa nem az volt,
hogy hazatérhessen Szküthiába; sem ő, sem a többi
nem tért vissza, ki ott állott szekérével a Kaüsztrosz
rétjén; fegyvereid többé ki nem adja a város.

Múnikhié, kikötők úrnője, Pheraia, köszöntlek.
Artemisz ellen senkise vétsen (mert hiszen Oineusz,
oltárod sértője sem ért jó véget a harcban),
senkise versengjen vele őz- és célbalövésben
(mert Agamemnón sem könnyen vezekelte le gögjét),
senkise kérje kezét meg a szűznek (mert hiszen Ótosz
s Óarión sem örültek boldog házasságnak),
senkise fusson az ünnepi táncról (mert ama Hippó
sem maradott büntetlen, hogy vonakodni merészelt).
Üdvözlég, te nagy istennő, s kedvezz a dalomnak.

Devecseri Gábor fordítása

PALLASZ FÜRDŐJÉHEZ

ΕΙΣ ΛΟΥΤΡΑ ΤΗΣ ΠΑΛΛΑΔΟΣ

Mind, kik fürdetitek Pallaszt, csak jertek előre,
jertek, már az imént fűjtak a szent paripák,
hallottam, s hogy az istennő díszben közelít már,
gyorsan, csak gyorsan, szőke pelaszgoszi nők.
Győzelmes karját soha meg nem mosta Athéna,
míg a lovak testét nem csutakolta le jól,
még akkor se, mikor vérhabmocskolta vasakkal
Gígaszoktól jött, győzve a bünösökön,
mert a lovaknak először eloldta nyakát a szekértől
s Ókeanosz-vízzel mosta le róluk a port

és a verejtéket s zablábamaró ajakukról
 minden tajtékot, mely oda ráaludott.
 Jertek akhájai nők, nem kell mirtusz, se szelence
 (hallom, a küllők hogy rínak a tengely alatt),
 Pallaszt fürdetitek, nem kell mirtusz, se szelence
 (inert nem kedveli ő ezt a kevert kenetet),
 nem kell néki tükör sem, mindig szép szemefénye:
 hogy Parisz eldönté Ída hegyén a viszályt,
 akkor sem nézett a nagy istennő a tükörbe,
 ércebe, sem a Szimoisz tiszta vizébe alá;
 Héra sem; ám Küprisz fölvette az érclapu tükröt,
 rendezgette is át újra meg újra haját.
 Ő meg százhuszszor megfutva a versenyek útját,
 mint Eurótasznál spártai csillagok, úgy
 szárguldott s megkente magát szép tiszta olajjal,
 ő ültette a fát, s az megadá olaját.
 Lányok! olyan szépen fénylett, mint hajnali rózsza,
 mint gránátfagyümölcs magja, aként ragyogott.
 Hát veletek se legyen más, mint olaj, ezzel a férfi
 Kasztór s Héraklész is diszította magát.
 És az aranyfésűt hozzátok, hogy lesimítsa
 fésűvel fénylő szép haja fürtjeit ő.

Jőjj ki, Athénánk, már szívedkedvelte csapat vár,
 híres Akesztoridák szűzi leányserege.
 Istennő, Diomédész pajzsát is viszik erre,
 mint ahogyan régtől szokta az argoszi nép.
 Erre a népet hű papod, Eumédész tanította,
 ő, aki, jókor még, látta, hogy otthon a vég
 vár a tömegtől rá, szent szobrod vette magához,
 elmenekült, vitte s kreioni csúcsra vonult,
 kreioni csúcsra, ahol meredek szírtén helyezett el
 téged, Pallatidesz most is a szikla neve.

Jőjj, városdúló, aranyosságakú nagy Athéna,
 kit jókedvűvé pajzs s paripák zaja tesz.
 Vízhordók, ne merítsetek itt, és argoszi nép, ma
 csak forrásokból és ne folyóból igyál.
 Szolgálók, ma a korsótokkal csak Phüszadeiát
 háborgassátok, vagy huga tiszta vizét,
 mert a hegyekből összekeverve vizét szinarannyal
 s csokrokkal közelít Ínakhosz és a nemes
 fürdőt hozza Athénának. De ügyelj, te pelaszg nép,
 meg ne tekintsd úrnőd, bár akaratlanul is.
 Mert aki városdúló Pallaszt látja mezítlen,
 végső pillantást vethet a várra, szegény.
 Lépj ki, Athéné úrnő, én meg közbe regélek
 nekik; a történet régieké, nem enyém:

Gyermekeim, Thébaiban történt rég, hogy Athéné
 egy nimfát szeretett jobban a társainál:
 Teiresziász anyját és meg nem vált soha tőle,

sem, ha, mit ékit a mult, Theszpiáiába vonult,
 vagy ha Koróneiába, vagy a haliartoszi földre
 hajtva lovát, a boiót tájakon át utazott,
 vagy ha Koróneiába, hol illatozott a berek, hol
 oltáránál folyt Kóraliosz folyama.
 Gyakran vitte az istennő kocsiján maga mellett
 s nem volt nimfák közt semmikor oly vigalom,
 édes tánc sem, hogy ne vezényelt volna Kharikló,
 csakhogymég őt is várta a nagy siralom,
 márpedig őt Pallasz szívébe fogadta barátnak.
 Ők Helikón mélyén oldva meg öltönyüket,
 történt, hogy Hippokréne szép forgatagában
 fürdöttek, míg dél csendje pihent a hegyen.
 Mindkettő fürdött, déltájban múltak az órák
 s teljes nagy nyugalom lepte el azt a hegyet.
 Teiresziász pedig egymaga jött a kutyákkal, az álla
 épp hogy pelyhes volt, szent ligetükbe nyomult,
 szörnyű szomjúság kínoztá, elért a patakhoz
 a nyomorult s látott, bár nem akart, tilosat.
 Megharagudva eképszólt hozzá rögtön Athéna:
 „Mely isten vezetett szörnyű utadra ide,
 ó Euérideész, aki nem térsz vissza szemeddel?”
 Így szólt és a fiút elborította az éj.
 Hangtalanúl állt meg, megdermesztette a térdét
 kínja s a bágyadság elszorította szavát.
 Felsírt erre a nimfa: „Fiammal mit cselekedtél,
 úrnőm? Istennő mindig ilyen szerető
 társ? Szemefényét elveszed; ó balsorsu szülöttem,
 láttad Athéna ölét, láttad a melleit is,
 ám a napot nem látod többé; én nyomorult nő!
 ó te hegy, ó Helikón, nem jövök erre soha.
 Lám kicsiért nagy díjat szedsz: elvesztek a zergék,
 néhány őz s értük most a szemét veszed el.”
 Mindkét karjával szeretett gyermekét megölelve,
 mint síró csalogány, úgy zokogott az anya,
 búgó jajszóval, de barátnőjén könyörülve,
 szólt a nagy istennő, Pallasz Athéna, eképszólt:
 „Isteni nő, vond vissza, amit mondtál haragodban,
 mert vakká nem is én tettem a gyermekedet.
 Pallasznak nem öröm sohasem gyerekek szemefényét
 elvenni; Kronosz, az mondta ki ezt a szabályt,
 hogyha egy istent megszemlél egy földi halandó,
 szörnyű díjat kell adnia néki ezért.
 Isteni nő, meg nem történtté nem tehető már
 ez, hisz a Moiráknak fonta eképszónala
 rögtön, amint megszülted; vidd hát azt, ami vár rád,
 ó Euérideész, isteni végzetedet.
 Áldozatot mily sokszor gyujt még egykor a Kadmosz
 lánya s Arisztaios, kérve az isteneket,
 hogy láthassák Aktaiónt, ki egyetlen utóduk,

bárha vakon, pedig ő Artemisz embere lesz,
 mégsem mentheti meg se vadászat, sem pedig az, hogy
 dárdázzák a vadat ketten a bércek alatt,
 majd, amidőn akaratlanul ámbár, látja az istent
 szép fürdőjében, mert a saját ebei
 marcangolják volt urukat szét, csontjait anyja
 gyűjti keresve, szegény, össze a bokrok alól.
 Boldognak mond még mindenki, amért a hegyekből
 visszafogadhattad, bár vakon is, fiadat.
 Ó, társnőm, ne panaszkodj hát, mert tőlem a gyermek
 még sok ajándékot kap, hogy örülj, ezután.
 Én a jövődő jószágát teszem őt, kit az ének
 zeng, és bölcsébbé, mint a sok eddigi jó.
 Tudja, milyen madarak hoznak jót, tudja, hiába
 mely madarak szállnak s melyek a rosszravivők,
 sokszor jósol még Kadmosznak, a thébaiaknak,
 sokszor a nagyhírű Labdakidáknak utóbb.
 Hogy lábát jó útra vezesse, derék botot is kap
 és megtoldom még élete éveit is;
 ő egyedül marad eszméletnél holtan is, árnyak
 közt úgy jár, lent is tiszteli majd a király.”
 Így szólt s bölintott; megtörténik, mire bölint
 Pallasz, mert minden lánya között egyedül
 néki adott Zeusz arra jogot, hogy döntsön, akár ő.
 Fürdőöntők, nem hozta világra anya
 Pallaszt, ám Zeusz homloka, melyhez semmi hazugság
 nem fér; lánya se mond mást, csak a színigazat.
 Íme, Athénaiánk itt van már, rajta, köszöntséd
 lánycsapat, Argoszodért hogyha hevül a szived,
 üdvvel, imádsággal s ujjongóhangu dalokkal:
 üdvözlégy, úrnő, véd Inakhosz seregét,
 üdvözlégy, mikor elhajtod lovaidd s mikor újra
 visszahozod, s Danaosz népe legyen sziveden.

Devecseri Gábor fordítása

DÉMÉTÉRHEZ

ΕΙΣ ΔΗΜΗΤΡΑ

Míg a kosárral lépdeltetek, könyörögjete, ó nők:
 „Üdv, nagy Démétér, tápláló, dúsgabonájú!”
 Elvonuló kosarunk avatatlan nézze a földről,
 egy se legyen, ki magasból néz, vagy ház tetejéről,
 asszony, vagy gyermek, vagy hajkoszorús hajadonlány,
 míg mi köpünk böjtölve az úton száraz ajakkal.
 Heszperosz, ő néz csak le (mikor jön?) az éji homályból,
 Heszperosz egymaga vette az úrnőt rá az ivásra,
 míg az az elragadott lány tűnt nyomait tudakolta.
 Istennő, lábad hogy vitt el messze nyugatra,

majd a sötétbőrű néphez s aranyalmaligethez?
Szomjan epedtél, koplaltál és meg se fürödtél.
Háromszor keltél Akhelóosz ezüst folyamán át,
ennyiszer átkeltél valamennyi örök folyam árján,
háromszor jártál éhezve a Kallikhorosznál,
szomjan epedtél, koplaltál és meg se fürödtél.
Ámde ne szóljunk erről, Déó könnye okáról,
szebb tárgy: városokat törvénnyel hogy gyarapított;
szebb: a magas gabonát s megszentelt búzakalászt hogy
vágta le ő legelőbb, hogy küldte taposni az ökröt
s Triptolemoszt a jeles munkára hogyan tanította;
szebb: hogy a vétektől mindenkit visszariasszon,
éhséggel Triopász gyerekét hogy tette sovánnyá.

Nem Knidoszt lakták: szent Dótion erdeit akkor
már a pelaszgok, hogy neked ékes berkedet adták,
oly sűrű erdővel, min a nyíl nehezen szökik által.
Benne magas szilfák nőttek, vadkörte, fenyőfa
s édes, szép almák. És tisztán, mint a borostyán,
folyt le a forrásvíz. Lángolva szerette az úrnő
berkét, úgy, ahogyan Trioposzt, Ennát, vagy Eleusziszt.
Ám, hogy a jó szellem Triopász sarjára neheztelt,
eltöltötte a rettenetes szándék Erüszikthónt.
Elsietett hús szolgával, viruló erejű volt
mindegyikük s őrvás, várat feldúlani erős nép;
bárdokat és fejszéket adott valamennyi legénynek.
És szégyentelenül Déó ligetébe nyomultak.
Egy roppant égerfa meredt a magas levegőbe
déli időn, ez alatt mulatoztak mindig a nimfák.
Erre először sujtottak, felsírt az ütésre.
Démétér megtudta, hogyan gyötrődik a szent fa.
Szólt haragos hangon: „Szép fám ki akarja kivágni?”
Rögtön Nikippének, a város népkijelölte
papnőjének alakját ölté fel s a kezében
mák termett s koszorú, válláról kulcsa lecsüngött.
És így szólt, intvén a gonosz, szégyentelen embert:
„Gyermekem, itt ki az isten szent fáit hasítod szét,
gyermekem, ezt ne csináld, kedves fia jó szüleidnek.
Hagyd, tartsd vissza a szolgálát, hogy meg ne dühödjék
Démétér úrnő, akinek ligetét feldúlod.”
Ám sandán nézett föl rá a fiú s dühösebben
mint a vadászra a tmároszi bércek alatt az oroszlán,
mely most szült s mondják, hogy legszörnyűbb szeme ekkor.
„Hátrább! - szólt - nehogy itt húsodba beverjem a baltám.
Ez fedi majd be a házam, melyben dús lakomákat
rendezek állandóan társaim élvezetére.”
Szólt a fiú. De gonosz szavait Nemeszisz föl is írta.
Szörnyen megdühödött Déó, isten leve újra:
lába a földön volt s az Olümposzt verte fejével.
Néhány majd meghalt, miután meglátta az úrnőt,
s nyomban a tölgy sűrűjébe inalt, eldobva a fejszét.

Hagyta a többieket, hiszen ők csak a gazda parancsát tették, mert kellett. Hanem így szólt dölyfös urukhoz: „Rajta, tehát, kutya, építsd föl, kutya, házad, amelyben vendéget látsz: sűrűn fogsz lakomázni ezentúl.”

Így szólván kinnal büntette a rossz Erüszikthón.
Rögtön rettentő dühös éhséget szabadított rá, heveset s égőt; sorvadt a nehéz nyavalyában és nyomorultan, amint megtelt, ugyanannyira vágyott. Ételt húsz szolgája, tizenkettő borokat vitt. Mert ami Démétért, Dionüszoszt is dühösíti és Dionüszosz Démétérrel sujtja a bűnöst. Nem küldték lakomára, se vendégségbe ezentúl, szégyelték a szülők. Sokfajta ürügyre szorultak. Jöttek itóni Athéna jeles harcára magukkal hívni az Ormenidák, hanem anyja bizony letagadta: „Nincs itthon, tegnap ment el, mert száz ökörért kell hoznia pénzt Krannónból.” Eljött érte Polúxó, Aktorión anyja s meghívta, mivel lakodalmát ülte a gyermeke, mindkettőt: Triopászt s a fiát is. Ám a nehézszívű nő így szólt könnyekre fakadva: „Elmegy majd Triopász, Erüszikthón megsebesült, egy vadkan döfte le Pindoszbán, rég nyomja az ágyat.” Ó te szegény szerető anya, még mit nem hazudoznál? Vendégséget csapnak? Az ám, elment Erüszikthón! Vagy lakodalmat? Igen, de fiát leütötte a diszkosz, lórol esett le, vagy Othruszben számlálja a nyáját. S közben a ház mélyében egésznap falva az ifjú, már mindent megevett, hanem átkos gyomra viharzott, mennél többet evett és mintha a tenger ölébe folyna le, hasztalanul úgy folyt le a rengeteg étel. Mint a Mimászson a hó, mint napsugarán a viaszkép s még ennél is jobban elolvadt, mígnem egészen szörnyű inakból állt csak, a csontja s a bőre maradt meg.

Anyja siratta, nehéz zokogással két huga nyögdel, sírt dajkája s a tíz szolgáló folytonosan sírt. Apja, a bús Triopász ősz fűrtjét tépte kezével, kérte Poszeidáónt, hanem az nem ügyelt a szavára: „Álnok apám, nézd hát unokádat, hogyha valóban néked s az aiól Kánákénak sarja vagyok: lám szörnyű fiam született. Ó, bár ennen kezeimmal pusztítottam volna el őt, kit ekép ver Apollón. Látnod, most iszonyú éhség tüze ég a szemében. Vagy szabadítsd meg a súlyos kórtól, vagy vedd át őt tőlünk és tápláld: nálunk már pusztá az asztal, özvegy az istálló, kiürültek mind a cserények, nincs marhánk. Nem tudnak főzni se már a szakácsok. Már az igas öszvéreket is fölfalta s mit anyja Hesztia istennő számára nevelt, a tehénkét

és csataménünk s díjnyertes versenyparipánkat
és a derék macskát, melytől rettegtek a férgek.”

Míg Triopász házában akadt maradék a vagyonból,
addig a bajt egyedül csak az otthon termei tudták;
ám miután szétrágta egészen a mélyölü házat,
akkor már, bár apja király volt, hármassutaknál
morzsákat koldult s moslékot, csúf maradékot.

Démétér! Ne legyen soha kedves társam, akit te
gyűlölsz, sem szomszédom, a rossz szomszédot utálok.
Rajta, leányok, dalra s anyák is dalra eképpen:
„Üdv, nagy Démétér, tápláló, dúsgabonájú.”
S mint ahogyan kosarunkat hozza a hőszinü négy ló,
úgy jön majd a nagy istennő hozzánk, a hatalmas,
hozva a tiszta tavaszt, ragyogó nyarat és telet és őszt
és a jövő év termésére aképpen ügyel majd.
Mint ahogyan saru és fejdísz nélkül vonulunk mi,
úgy lesz lábunk és a fejünk ép minden időben.
S mint a lapáthordók a lapátot színig arannyal
töltve viszik, majd úgy élünk bővében aranynak.
Kísérjék a tanácsházig, város közepéig
az avatatlanok, ám avatottak a templomig úrnőnk,
hatvannál ifjabb nők, ámde ki gyenge a kortól,
vagy ki Eleithúíához eseng s kit fájdalom éget,
addig jöjjön csak, míg tud: neki is megad úrnőnk
mindent és azt is, hogy még befogadja a szentély.

Üdv, úrnőm, védj városomat, legyen itt egyetértés
és jólét, a mezőkön minden hasznót elárassz.
Barmot etess, hozz almát, búzát, bő aratást adj;
békét is, hogy más ne, hanem ki vetett, az arasson.
Legfőbb istennő, sokat áldott, légy kegyes úrnőm.

Devecseri Gábor fordítása

MINT A VADÁSZ...

Ἰσχυρῆς, Ἐπίκυβες, Σοίσεις...

Mint a vadász a hegyekben az őzike lábanyomát, a
nyúl szaladó árnyát kergeti hóvizen át
s nem csügged; de ha így szólnál neki: „Itt van előtted
mozdulatlan a vad!” - rá se tekintene tán:
épílyen a szerelem, mert üldözi azt, ami illan,
s elfordul attól, ami kínálja magát.

Babits Mihály fordítása

EGY LEÁNY AJTAJA ELŐTT

Οἶτως ἰπνώσῃς, Κωνώπιον...

Bár hálnál, Szunyogocskám, úgy, mint engem e fagy-vert
ajtó-alja előtt dőlni le kényszerítesz.
Bár ugyanígy hálnál, te kegyetlen, mint a szerelmest
hálatod: álmodban sem jön a szánakozás.
Szomszéd szán: de te álmodban sem. Visszaidézi
még elibéd mindezt, majd ha fehér, a hajad.

Devecseri Gábor fordítása

BATTOSZ SÍRJÁRA

Ὡς τις Σιὺν παῖδ' σ' μα...

Sírom előtt ki megállsz, tudd meg, hogy Kallimakhosz volt
Kürénében apám, s Kallimakhosz fiam is.
Fegyverrel harcolt a hazájáért az idősebb,
költő lett a fiú s mint a varázslat a dal.
Nem csoda, mert kire bölcsőjében a Múza tekintett,
ősz hajjal se marad nélküle már sohasem.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

MATRÓZTEMETÉS

Τίς ξένος, Ἄ ναυηγέ;...

Ó, ki lehetsz, matróz? A homokba Leontikhosz ásta
sírodat, és zokogott, míg temetett, idegen:
a maga balsorsát gyászolta, hisz ő is a tenger
nyugtalan utasa, mint a vihar és a sirály.

Szabó Lőrinc fordítása

KRITIÁSZ SÍRJÁRA

Κύζικον μὲν ἦλθ' ἔς

Hippakosz és Didüme házára, ha jársz Küzikoszban,
könnyű reálelned: jónevű régi család.
Fájó hírt kell vinni nekik, de azért ne tagadd el:
hű fiukat, Kritiászt zárja be itt ez a sír.

Somlyó György fordítása

KISGYERMEK SÍRJÁRA

Δωδεκέτη τὸν παῖδα...

Ó, e tizenkétéves gyermek! Az apja, Philipposz
tette a sírba, ki volt mindene: Nikotelészt.

Somlyó György fordítása

SÍRIRAT

Σύντομος ν / ξενος...

Apró termetű volt; ez a sor sem hosszú, de nekem
- „Thérisz, Arisztaiosz gyermeke, krétai” - sok.

Devecseri Gábor fordítása

AZ EMBERGYŰLÖLŐ TÍMÓN SÍRJA FÖLÖTT

Τίμων, οἷ γὰρ ἦ' σοί...

Tímón (nem vagy már), mit utálsz, a sötétet? a fényt? mondd!
„Én a sötétet: több van tibelőletek itt.”

Devecseri Gábor fordítása

AZ EMBERGYŰLÖLŐ SÍRIRATA

ΜΟχαίσειν ἐπ' ἔς με...

„Üdv”-öt rám ne köszönj, te gonosz szív, menj az utadra:
üdv nekem az, ha felém nem közelítsz te soha.

Devecseri Gábor fordítása

BOR MELLETT

Ἐλκος ἦων / ξείνος...

Vendégünket rejtegetett seb gyötri: be búsan
sóhajtott, láttad, keble hogyan remegett,
épp amikor harmadszor ivott, s szírom-ejtve a rózsák
szép koszorújáról földreperegtek, igen:
nagy tűzön ég, nemcsak sejtem, ti nagy istenek, így van:
tolvaj a tolvajnak jól kiveszem nyomait.

Devecseri Gábor fordítása

SAJÁT SÍRFELIRATA

Βαττιάδεω παζᾶ σ μα φεζεις πόδας...

Battiadész sírjánál jársz, aki zengeni verset
s víg körrel borozón véle-nevetni tudott.

Devecseri Gábor fordítása

SÍRIRAT

Ὀφελε μηδ' ὕενοντο θοαίνεες...

Bár sose lettek volna sebes gályák: sose sírnánk
úgy a Diokleidész gyermeke Szópoliszért.
Most tetemét valahol tenger vize görgeti: itt csak
puszta nevét látod, vándor, a sírja üres.

Devecseri Gábor fordítása

SÍRIRAT

Τᾷδε Σάων / Δίκωνος Ἐκάνθιος...

Itt a Dikón-fi Szaón, az akanthoszi fekszik, alussza
szent álmát: holtnak csak ne nevezd, ki derék.

Devecseri Gábor fordítása

EGY SÍR FÖLÖTT

Τιμονόη. Τίς δ' ἔσι;

Tímonoé. De melyik? Jaj, istenek, itt ha apádnak
Tímotheosznak nincs fönn neve, meg se tudom,
s hogy Méthümna a városod, itt áll; jól tudom immár:
kínnal emészti a gyász Euthümenészt, uradat.

Devecseri Gábor fordítása

EGY SÍR FÖLÖTT

Ὁ Ἰχθύό σοι Χαρίδας ἐναπαύεται;...

Hát Kharidász nyugoszik tealattad? - „Hogyha Arimmász
(Küréné-beli)-nek gyermeke az, bizony itt.” -
Szólj, Kharidász, mi van ott lent? - „Éj.” - S föltámad az ember? -
„Maszlag.” - S hát Plútón? - „Az mese.” - Jaj minekünk! -

„Ezt mondom, ha igaz szót kérsz; de ha édeset: ittlenn
termetes ökröt kapsz pellaí rézgarasért.”

Devecseri Gábor fordítása

ESKÜT TETT...

Ἐμοσε Καλλίνωτος Ἴωνίδι...

Esküt tett Kallignótosz, hogy már csak Ióniszt
fogja szeretni: fiút kívüle, lányt se soha.
Esküt tett; de igaz mondás: sose száll a fülébe
elnemenyészőknek, mit szerelem szül, a szó.
Most a fiút fíu-láng tüzesíti: s a lány, a szegényke,
mint megarébeliek, számba se, szóba se jön.

Devecseri Gábor fordítása

A NEGYEDIK KHARISZ

Τέσσαρες αἱ Χάριτες...

Négy a Kharisz, mert három volt, de körükhöz egy új jött
s csatlakozott az imént isteni illatosan:
ő az, a mind közt hön irigyelt boldog Bereníké,
s már a kecses Khariszok nélküle nem Khariszok.

Devecseri Gábor fordítása

LEÓNÍDÁSZ

ANAKREÓN SZOBRÁRA

Πέσβον Ἀνακρείοντα...

Vén Anakreión áll itt, bortól feltaszitottan
s gömbölyü oszlopfőn imbolyog és tekereg.
Nézd, nedves szeme hogy pillog sóváran az aggnak!
Már a bokáira lóg félrecsuszott köpenye.
Fejbeütötte a mámor: fél-szandálja hiányzik,
sőt, a fűző épp hogy tartja a másikat is,
és nótázza a drága Bathülloszt, s váltva, Megisztészt,
s meg-nem-elégült vágy reszket a lant idegén.
Ó, Dionüszosz atyánk, óvd őt! Hogy jön ki, ha Bakkhosz
szolgáját éppen Bakkhosz, az úr, löki fel?

Horváth I. Károly fordítása

ASSZONY, E PÁROSZI OSZLOP ALATT...

Τίς τίνος Σῶσα, γύναϊ...

Asszony, e pároszi oszlop alatt, ki vagy és az atyád ki?
„Prékszó s Kallitelész.” És a hazád mi? „Szamosz.”
S mondd, ki kísért az utolsó útra? „Theokritoszom, kit
férjemül adtak.” Hát sírba mi vitt? „Gyerekágy.”
Hány éves voltál? „Huszonegy múltam.” S gyereked nincs?
„Harmadik évében Kallitelészt hagyom itt.”
Úgy hát adjon az ég tehelyetted is érné szép kort.
„S minden jót neked is adjon az ég, idegen.”

Somlyó György fordítása

FUSS...

Χειμέριον ζώην...

Fuss a viharzó élettől s igyekezz kikötőbe,
mint Hádészbe Kritosz jó fia, én, Pheidón.

Somlyó György fordítása

PORLIK MÁR...

Ὅδη μὲν τέτציπται...

Porlik már kivetett csontom, s megtörve a kő is,
mely, - lásd, ó idegen, - holt tetememre borult.
Látni, koporsóm alján hogy csillannak a férgek:
mondd hát, testünket földbe takarni miért,
hogyha, hol eddig senki se járt, utat épít az ember
s jár-kel egész álló nap kivetett fejemen?
Földbeli Hermész, Éjszaka, Hádész drága nevére!
végre tereljétek másfele lépteteket!

Somlyó György fordítása

FÖLD S TENGER...

Κήν γ' ἄ κα<πόντςf ...

Föld s tenger közösen föld; Kharmidész fia, Tharszisz,
Moirák kénye szerint, ily csoda sorsra jutott.
Lent a fenékbe szorult horgonyt felhozni merültem
épp az lón-tenger sósvízü habjaiba,
és amikor vele már-már felkeveredtem, a mélyből,
fönt a hajósoknak nyujtva a két kezemet,
rettenetes nagy cápa bukott ki előttem a vízből,
és rámtörve vadul köldökömig bekapott.
Így fele testemmel, célnélküli, pusztá teherrel,
mentek a matrózok, másfelivel meg a szörny.
S így nyugszik Tharszisz nyomorult maradéka e parton;
s így nem térhet már vissza honába sosem.

Somlyó György fordítása

MESSZE KERÜLTEK...

Πολλὺν ἐπ' Ἰταλίνς...

Messze kerültek Itália partjai, messze hazám is,
Tarentum; s a halál sincs nekem ily keserű.
Már ez a vándor léttelen élete; ámde a Múzsák
drága kegyében bú s bajra vigaszt lelek én.
Nem vész el Leonidasz szép neve: hirdeti fennen
Múzsák-adta dalom, míg keleten kel a nap.

Somlyó György fordítása

GYAKRAN ELÚZTE...

Ἐσπεριον κ' ὅτι...

Gyakran elúzte szeméről az esti s a hajnali álmot,
sorsán könnyíteni, Platthisz, a jó kis öreg.
Dallal vette kezébe az aggkor hó küszöbén is
kedvelt orsóját és segítő guzsalyát.
S pirkadatig lejtette Athéné s a Khariszok lágy,
hosszú körtáncát, ülve a rokka előtt,
vagy görcsös kézzel vén lábán gombolyította
úntig a motringot, hogy ki ne fogyjon a szál.
Nyolcvan lett Platthisz, mikoron megtért Akherónba,
ő, ki remek szőttest szőtt vala oly remekül.

Somlyó György fordítása

ANÜTÉ

TENGERPARTON ÁLLÓ APHRODITÉ-SZOBOR

Κύπριδος ο Ἄος...

Küprisz földje e part: szíve megdobbant az örömtől
mindig a szárazról nézve a víz-ragyogást.
Ő teszi széppé bárkák útját: hisz ha a tenger
tündöklő szobrát látja, remegve lapul.

Horváth I. Károly fordítása

EGY ÚTMENTI FORRÁSRA

Θεν', Ἰπύτᾱν πέτσαν...

Vándor, e szikla alatt elbágyadt tested üdítsd fel!
Türkiz lomb árnyán édes e lágy fuvalom.
Hörpints hűs vizet is forrásomból: az utasnak,
míg lángokban a nyár, jólesik ily üdülés.

Horváth I. Károly fordítása

ARÁTOSZ

DIOTÍMOSZ

ΕΙΣ ΔΙΟΤΙΜΟΝ

Hej, Diotímoszt szánom azért, hogy Gargara szirtjén
ábécére tanít pár vihogó nebulót.

Franyó Zoltán fordítása

DIPHILOSZ

EMBER, NE TÉKOZOLJ!

ΕΜΠΙΟΡΟΣ

1. SZAKÁCS

A korinthusziak között bevett szokás,
barátom, hogyha látunk valakit gazdagon
bevásárolni mindennap, megkérdjük őt:
miből él, mit csinál? és csak, ha akkora
a vagyona, hogy bevételeiből költhet így,
engedjük őt nagy lábon élni, mint előbb.
De hogyha vagyonát meghaladva tékozol,
azt válaszoljuk: hagyja abba, - és ha nem
hallgatna erre, büntetést vetünk ki rá.
S kinek nincs semmi vagyona s mégis fényűzőn
él, azt bakó kezére adjuk.

2. SZAKÁCS

Herkules!

1. SZAKÁCS

Bizony! Mert senki így nem élhet büntelen,
úgy vélik. Érted? Biztosan betörni jár,
vagy lopni éjszakánként, ám az is lehet,
hogy tolvajoknak orgazdája, cinkosa,
vagy följelentget és hamisan tanuskodik
a nép előtt. Kiirtjuk hát e fajzatot.

2. SZAKÁCS

Nagyon helyes, de miért meséled ezt nekem?

1. SZAKÁCS

Mert látunk téged mindennap, barátom, itt,
bevásárolni tékozolva, gazdagon.
Miattad semmi halfélét nem kaphatunk.
Zöldségbe vontad az egész várost ellenünk.
Babérlevélért harcolunk, mint Iszthmoszon.
Egy nyúl nyomára leltem: elcsípted legott.
Foglyot, fenyőmadarat már Zeuszra! senki még
repülni sem lát, mindre rátetted kezed,
s a csemegebort megdrágítottad szörnyűmód.

Kerényi Grácia fordítása

THEOKRITOSZ

SZERELMES PÁRBESZÉD

ΟΑΡΙΤΥΣ ΔΑΦΝΙΔΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΗΣ

LEÁNY

Mind gonosz a pásztor: pásztor csalogatta Helénát.

PÁSZTOR

Ment a pásztor után az okos Heléna magától.

LEÁNY

Mit dicsekedsz, te gonosz?... Mondják, hogy a csók csupa semmi.

PÁSZTOR

Mennyi drága gyönyör fér ebbe a semmibe mégis!

LEÁNY

Megmosom a számat, kiköpöm belőle a csóкод!

PÁSZTOR

Megmosod a szácskád? Ideadd, hadd csókolom újra!

LEÁNY

Szép dolog, ily fiatal leányra kivetni a hálót.

PÁSZTOR

Mit dicsekedsz? Mint álom múlik el a fiatalság.

LEÁNY

Még nem ért meg a fűrt, nem nyílt ki egészen a rózsa.

PÁSZTOR

Jőjj az olajfa alá, sugok egy szót drága füledbe!

LEÁNY

Nem megyek én, ismerlek, a multkor is így csalogattál!

PÁSZTOR

Jőjj no, a szilfa közé, hallgasd meg kis furulyámat!

LEÁNY

Gyűlölöm a furulyát, csak menj, furulyázz te magadban!

PÁSZTOR

Nem félsz, büszke, hogy Aphroditének bosszuja megver?

LEÁNY

Bánom is Aphroditét; csak Artemis áldjon, elég az!

PÁSZTOR

Oh ne mondj ilyeneket, mert szörnyen rádveti hurkát.

LEÁNY

Vesse csak: akkor is Artemis engem védeni fog majd.

PÁSZTOR

Nem kerülöd ki Eróst; egy lány se kerülte ki még őt!

LEÁNY

Elkerülöm bizony én; csak vidd te magadban igáját!

PÁSZTOR

Félek, hogy nem is én, de silányabb lesz szeretőd majd.

LEÁNY

Ejhaj, mennyi legény szeretett már, egy se búvölt el!

PÁSZTOR

Annyi után magam egy, jöttem könyörögni szerelmed!

LEÁNY

Mit tegyek, édesem? A szerelem csupa bú s keserűség.

PÁSZTOR

Nem bús, nem keserű, a mienk csupa táncos öröm lesz.

LEÁNY

Azt mondják, retteg párjától mindenik asszony.

PÁSZTOR

Azt inkább, hogy „nincs amitől rettegne az asszony”.

LEÁNY

Rettegek én a gyerektől s kínjától a szülésnek.

PÁSZTOR

Artemis istennőd majd megkönnyíti szülésed.

LEÁNY

Rettegek attól, hogy szépségemet el ne veszítsem.

PÁSZTOR

Gyermekeidben a szépséged szebb napra derül még.

LEÁNY

És ha tied leszek, illendően te milyen hozományt adsz?

PÁSZTOR

Mind az egész csordám, s erdőimet és legelőmet.

LEÁNY

Esküdj meg, hogy nem hagysz el, ha betöltöm a vágyad!

PÁSZTOR

Nem, soha, bárha magad kergetnél messze magadtól.

LEÁNY

Készítesz nyoszolyát, építesz szép kicsi házat?

PÁSZTOR

Készítek nyoszolyát, pásztorkunyhómban uralkodsz.

LEÁNY

Mit mond majd az apám, mit mondok majd az apámnak?

PÁSZTOR

Megdícsér az apád, ha nevem meghallja s örül majd.

LEÁNY

Mondd meg hát a neved! (Milyen édes néha a név is!)

PÁSZTOR

Daphnis enyém, Lykidas az apám, felesége Nomaié.

LEÁNY

Jónevű régi család, de bizony magamé se silányabb.

PÁSZTOR

Jól tudom azt: hisz apád maga a jómódú Menalkas.

LEÁNY

Merre van az erdőd, nosza mondjad, melyik a földed?

PÁSZTOR

Nézd, ahol ott az a pár gyönyörű ciprusfa virágzik.

LEÁNY

Rágd a füvet, kecském! megnézem azt a kis erdőt.

PÁSZTOR

Csöndbe legelj, tehenem! míg megmutatom kicsiny erdőm.

LEÁNY

Mit művelsz, te gonosz? Mért nyúlsz mellemre kezeddél?

PÁSZTOR

Gömbölyödik már két kerek almád: hadd tapogassam!

LEÁNY

Zsibbadás vesz erőt rajtam; viszed el kezéd onnan?!

PÁSZTOR

Mit félsz, drága leány? Amit én akarok, nem olyan rossz.

LEÁNY

Nézd, árokba tepersz, szép tiszta ruhám csupa sár lesz.

PÁSZTOR

Nem lesz sár, aranyom: teríték alá puha gyapjút.

LEÁNY

Jaj, mit akarsz? Övemet jaj, mért oldod le csipőmről!

PÁSZTOR

Ezt vetem első áldozatul ma Aphroditének.

LEÁNY

Várj, nyomorult! Meglep valaki! Nem hallod-e? Szólnak?

PÁSZTOR

Egymásközt suttognak a ciprusok ágai rólunk.

LEÁNY

Meztelenül maradok: lásd, ronggyá tépted a szoknyám!

PÁSZTOR

Új szoknyát, drágábbat adok majd érte cserébe.

LEÁNY

Lám, füt-fát megigérsz, ki tudja, mit adsz meg a végén?

PÁSZTOR

Bár a lelkemet, életemet tudnám odaadni!

LEÁNY

Artemis, könyörülj, hogy nem maradok csapatodban!

PÁSZTOR

Aphroditének üszőt viszek, egy kis borjut Erósnek.

LEÁNY

Szüzlány jött ide, jaj, már nem szüzlány megy el innen!

PÁSZTOR

Nem szüzlány, hanem asszony: az én kis arany feleségem.

Így a titkos nász megesett, és két szeretők ott egymásnak nótás szavakat vigadozva feleltek.

S így aztán a leány juhait ment őrzeni, földre sütvé szemét, szégyenlősen, de örülve szívében, s ment a legény csordája után, betelve a násszal.

Babits Mihály fordítása

THÜRSZISZ

ΘΥΡΣΙΣ

(I. idill)

THÜRSZISZ

Hallod-e, kecskék pásztora, édes a lomb susogása,
forrás mellett zúg a fenyő s édes muzsikát ad
Szűrinxed, Pán isten után mindjárt te magad jössz,
hetyke bakot ha kívánna az isten, vedd te a nöstényt,
vagy ha az istent illetné anyakecske, gidája
száll rád, kis gida, gyöngye a húsa, amíg nem anyányi.

KECSKEPÁSZTOR

Hát te, juhász, dalod édesen árad, mint ez a csengő,
kősziklán fakadó csermely csobog édesen egyre.
Hogyha jutalmul a Múzsák választják a juhocskát,
istállóban tartott bárányt nyersz; ha a Múzsák
áldozatul bárányt várnak, tied úgy a juhocská.

THÜRSZISZ

Kecskék pásztora, mondd, ha az istennők is akarják,
domboldalra heverve ehol tamariszk bokor alján,
nem fűjnád-e a sípod? Ügyelnék addig a nyájra.

KECSKEPÁSZTOR

Nem szabad ám, te juhász, dél van, most nem szabad itten
játszani Szűrinxen, Pánt most felköltetni félnék.
Erdőről megtérve pihen: vadat üzve kifáradt
s mérgében remeg orra is, álmában ha zavarják.
Mondd inkább te dalod, Thürszisz, Daphnisz siratását,
pásztori Múzsáddal fel nem veszi senki a versenyt.
Üljünk hát le a szilfa alá ide, hol Priaposznak
s forrásunk nümpháinak állnak a szobrai szemközt,
itt van a pásztori szék fák árnyékában; az ének
az legyen újra, amely Khromiszon szerzé diadalmad.
Kettőt ellő kecskémet megfejheted aztán
háromszor: táplálja gidáit s két tele sajtárt
ad mégis. Dalodért neked adnám ezt a kupát is,
két füle van s még érzik a mesteri kéz szaga rajta,
friss a viasz bevonat. Száját repkény koszorúzza,
repkény, végighintve gyopárral - akár az aranypor -,
arrébb sárga bogyók ülnek kondor venyigéken,
lomb közt isteni szép alakú nő van kifaragva,
leple redőzve finom kézzel, diadém a fején s két
ifjú kétoldalt, dús fürtjük a vállukat éri,
véle kötődnek, csakhogy emez fel sem veszi őket,
két szeme még csak ránevet egyre, de addig a lelke
másutt jár: a szegény ifjak szeme majd kiesik már,
érte epednek kínzó vágyban rég, de hiába.
Majd ezután érdes kőszirt tetején a halászcso

vénember hálójával bajlódik örökké,
mint javakorbeli férfi vesződik, bár öregecske,
látszik, hálóját hogy húzza egész erejéből,
vastag nyakszirtjén az inak kidagadva feszülnek,
ősz öreg, ámde az izmai még fiatalra mutatnak.
Tenger sós hulláma csigázza, de tőle odébb már
érett fürtöktől láthatsz roskadni hegyoldalt,
ezt, a sövény mellé telepedve le, csöppnyi legényke
őrzi; de ólalkodnak már mellette a rókák,
dézsmálgatja a fürtöt az egyik, a másik a gyermek
reggelijére fogát feni már, mint az, ki kimondta:
nem tágít, a tarisznyát míg meg nem kaparintja.
Ám a fiú rá sem hederít: sáskára vadászni
szalmából font kis hálót, a tarisznya s a szőlő
gondja szívét nem bántja, örül csak a szép fonadéknak.
Nézd, a szegélyen hullámozó levelével akantusz
fut körben: gyönyörű kupa ez, jó nézni, csodálni.
Egy révésztől vettem jó árért Kalüdónban,
kecskét adtam s még tetejében sajtot is kérte.
Én még ajkamhoz sem emeltem, csak hever itten
érintetlen, tisztán, s most szívesen neked adnám,
hogy te örülj, ha te is kedvem keresed ma daloddal.
Hidd el, nem tréfálok, kezd meg a dalt, nosza, pajtás,
csak nem tartogatod Hádésznak örök feledésre?

THÜRSZISZ

KezdjeteK, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Aetna vidékéről Thürszisz vagyok, édes a hangom.
Míg Daphnisz sorvadt, Nümphák, hol jártatok addig?
Péneiosz szép völgyeiben, Pindosz hegye alján?

KezdjeteK, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Érte a farkasok, érte a sakálok sírtak, az erdő
sűrű mélyén sírt az oroszlán is, mikor elhalt.

KezdjeteK, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Lábainál a bikák, tehenek sírtak csapatostul,
őt gyászolta a sok borjú, az üsző, a tinó mind.

KezdjeteK, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Hermész jött le először a hegyről s szólt neki: Daphnisz,
mondd, ki gyötör, kedves fiam, ó kibe vagy te szerelmes?

KezdjeteK, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Jöttek a pásztorok is, kecskék, marhák, juhok öre,
mind őt kérdi, mi érte, mi baj? Priaposz se maradt el,
s mondta: Szegény Daphnisz, mit epedsz? a leányka nyomodban
járt folyvást, forrás mellett keres és ligetekben.

KezdjeteK, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Tégedet ő keres, ám te ügyetlen vagy szerelemhez.
Mondják, hogy te gulyás vagy, - kecskék pásztora vagy te,
az néz így, ha a bak meglelte a nyájban a nőtényt,
olvatagon kívánva magát bakkecske helyébe.

KezdjeteK, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!

Így te, mikor látod szűzek kacagó, deli táncát,
olvatagon nézed, magadat kívánva közéjük. -
Nem szólt Daphnisz semmit e szókra; szívében a gyötrő
vágy célját forgatta csak és forgatta halálig.

Kezdjétek, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Eljött hozzá Aphrodité maga is mosolyogva,
s szólt, a nehéz haragot csalfán mosolyába takarva:
hát te vagy az, Daphnisz, ki Erószon győzni akartál,
s most téged magadat győzött le Erósz, a kegyetlen?

Kezdjétek, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Aphroditének Daphnisz imígy felel erre: Kegyetlen
Küpris, erős haragú Küpris, ki vagy emberen átok,
azt hiszed, engem már minden fény elhagy örökre?
Örzöm a bosszút még a halottak közt is Erósznak!

Kezdjétek, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Aphroditének nincs pásztorral dolga? Lopózz csak
Ída hegyére, lopózz Ankhiszészhöz, hol a tölgyek
súgnak-búgnak, zöldéi a rét és dongnak a méhek.

Kezdjétek, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Vagy nem szép-e Adónisz, bár juhokat terel ő is,
és vadat űz s gerelyét hajigálja a fürge nyulakra?

Kezdjétek, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Menj hát s újra keresd fel a harcban a hős Diomédészt
s mondd: „Én Daphnison is győztem már, állj ki velem most!”

Kezdjétek, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Farkasok és ti sakálok s medvék fenn a hegyekben,
búcsúzó, nem látjátok Daphniszt soha többé
erdőben, csalitosban, néked is, ó Arethúza,
búcsút intek, öröm lakjék mindig patakoddal.

Kezdjétek, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Én, Daphnisz, gyakran hoztam ki amott legelőre
gyöngé üszöimet és a bikákat emitt itatóra.

Kezdjétek, édes Múzsák, pásztori dalba előttünk!
Pán, Pán, Arkadiát hagyd el ma, ha máskor az órjas
Lúkaioszon vagy a Mainalosz ormán lakni szeretsz is,
jőjj le, Szicília messze szigetjén hívlak utólszor,
értem hagyd el most Arkasz híres temetőjét.

Hagyjátok, Múzsák, hagyjátok a pásztori dalt már.
Jőjj, uram, és vedd vissza e szép szerszámot, a kedves
szűrinxet, mely az én ajkam koszorúzta idáig,
engem már a kegyetlen Erósz a halálba lehúzott.

Hagyjátok, Múzsák, hagyjátok a pásztori dalt már.
Most már tüske helyett ibolyával nyíljon a kóró,
törpe borókán szépséges nárcisz kiviruljon,
minden megforduljon, körtét hozzon a fenyves,
mert Daphnisz meghal; kergessen a szarvas ebet már
és a pacsirtával zengjen bagoly-ének a hegyről.

Hagyjátok, Múzsák, hagyjátok a pásztori dalt már.
Így szólt és elnémul az ajka; amint lehanyatlott,
Aphrodité maga felfogná, de a Moira kezében

elfogy már a fonál. A sötét partoknak elindul:
s Múzsák és Nümphek kegyesét elnyelte az örvény.
Hagyjátok, Múzsák, hagyjátok a pásztori dalt már.
Add ide hát a kupát, meg a kecskét, megfejem, aztán
friss tejet áldozok: ó Múzsák, üdv nektek ezerszer,
édes dalt nektek még többet is énekelek majd.

KECSKEPÁSZTOR

Teljék szépszavu szád mézzel, Thürszisz, meg egészen,
teljék lépesmézzel s Aigilosz adja fűgét
néked, az édeset: éneked, ím, a kabóca szavával
állja a versenyt: itt a kupám, lásd, illata mily jó,
mintha a Hórák forrásába merülne le mindig.
Jer, Kisszaitha, derék kecském; nosza, fejd ki te, pajtás,
most hátrább, gödölyék, jön a bak s még rátok ugorhat!

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

ARATÓK

ΕΡΓΑΤΙΝΑΙ Η ΘΕΠΙΣΤΑΙ

(X. idill)

MÍLÓN

Hej, Búkaiosz szolgaleány, mi bajod, hogy a bú rág?
Nem vonod oly egyenesre a sort, mint annakelőtte,
és nem a szomszédoddal együtt vágysz, elmaradozgatsz,
mint juh a nyájától, ha a kaktusz szúrja a lábát.
Estefelé mire jutsz, meg a nap derekán a dologgal,
hogya a kezdetnél sem vágod erősen a rendet?

BÚKAIOSZ

Bősz arató, Mílón, sose porló szikladarab, te,
nem kínozott soha vágy az után, aki nincs veled éppen?

MÍLÓN

Nem, soha. Munkás ember ugyan kire vágyna, ki nincs itt?

BÚKAIOSZ

Nem kínozott soha még szerelem, megrontva az álmod?

MÍLÓN

Nem, de ne is kínozzon; a bőrt ne nyalsd a kutyával.

BÚKAIOSZ

J

Márpedig én, Mílón, szeretek, s tíz napja ma ennek.

MÍLÓN

Hordóból meregetsz hát? Nékem még ecetem sincs!

BÚKAIOSZ

Hogy megvolt a vetés, kapumon ki se léptem azóta.

MÍLÓN

És ki a lány, aki így gyötör? Apja ki volt?

BÚKAIOSZ

Polübótész;
ő fuvolázott múltkor a Hippokión aratásán.

MÍLÓN

Megleli isten a tettest! Megkaptad, mire vágytál!
Szép kis sáska simul majd hozzád éjszaka, meglásd!

BÚKAIOSZ

Csúfolsz, vagy mi? Vigyázz, nemcsak Plútosz vak: a pajkos
kedvű Erósz is. Azért te se szólj rátarti-kevélyen!

MÍLÓN

Nem vagyok én rátarti; de inkább hagyd el a rendet,
s zengj a leányról szívbeli dalt. Jobban megy a munka
majd azután. Régóta tudom, hogy kedvel a Múzsá!

BÚKAIOSZ

Múzsák, Pieridák, üde lánykámat velem együtt
zengjétek, mert szép lesz, amit Múzsák szava illet.
Bombúkám, gyönyörűm! Szírnek hív, sült feketének,
cingárnak mindenki, csak én mézszín-aranyosnak.
Lám, feketék a betűs jácintok, a csöpp ibolyák is,
mégis előre kerülnek a szépen font koszorúban!
Űzi a kecske a sárga lucernát, farkas a kecskét,
darvak a dolgos ekét, - szívem őrvöng egyre utánad.
Lenne enyém a vagyon, mit Kroiszosz bírt a mesében,
fényes arany szobrunk már állana Aphroditénél:
flótát fogna kezed, rózsád is lenne, meg almád,
rajtam szép ruha lenne, meg új pár spártai szandál.
Bombúkám, gyönyörűm! Elefántcsont-kocka a lábad,
hangod mézes ital, s mozgásod zengeni nincs szó.

MÍLÓN

Lám, nem is ismertük Búkoszban a szépdalu költőt!
Ejnye, de jól rászabta a nótájára a verset!
Jaj nekem, eddig nőtt a szakállam s nincs foganatja -
hát legalább ide hallgass, mit költött Litüerszész

Düstermésü, kalászos Déméter, a mezőnket
áldd meg könnyükezű, bőven fizető aratással!

Kévekötlők, gyűjtsétek a markot; senki ne mondja,
hogya felénk jár: „gyenge legények, a bér kidobott pénz!”

Úgy rakjátok a boglyát, szárával Boreászra
nézzen, vagy Zephüroszra: tömöttebb lessz a kalásza.

Cséplők, délben ügyeljetek, álom messze kerüljön:
akkor száll ki a kévékből legjobban a pelyva!

Kezdeni jó, mikor ébred a buksi pacsirta, a munkát,
s hagyni, ha nyugszik; a forróság pihenésre való csak.

Bezzeg a békák élete szép, fiaim! sose gondol
rá, ki ad innia, mégis mindig van neki bőven.

Pénzlesi sáfár úr, főzesd meg jobban a lencsét;
ujjad meg ne sebez, a köményt kettőbe ha vágod!

Lám, ez a nóta való naptól gyötrött aratóknak!
Éhkoppos szerelem-dalodat, Búkaiosz, anyádnak
mondd el, amíg békén heverészik reggel az ágyban.

Kerényi Grácia fordítása

A KÜKLÓPSZ

KYKΛΩΨ

(XI. idill)

Nem termett más orvossága a szív szerelemnek,
Níkiasz, úgy látom, nincs por, sem balzsam a sebre
más, csak a Pieridák. A daluktól enyhül a fájás,
s édesedik, bár nem könnyen lel rájuk az ember.
Jól tudod ezt nyilván magad is, lévén te is orvos,
s hozzá még a kilenc Múzsának ritka kegyeltje.
Ezt bizonyítja a Küklópszról is a példa, ki nálunk
élt: Polüphemoszról, ki szerette a szép Galateiát
akkoriban, mikor ajka körül s arcán a szakáll nőtt.
S nem piros almával, hajfürttel, rózsacsokorral,
ámde szerette bolond szerelemmel, s másra se gondolt.
Gyakran tért a karámba a nyáj önelküle vissza
zöld legelőjéről, míg zengve a szép Galateiát
egyre gyötörte magát a hináros tengeri parton,
hajnaltól, hordozva a szörnyü sebet szive mélyén,
melyet a nagy Küpris nyila ejtett, benneakadva.
Ám meglelte az orvosságot, s egy kimagasló
szirtre leülve ilyen dallal fordult a habokhoz:

„Tündöklő Galateia, szeretlek! Mért utasítasz el?
Tündöklőbb vagy a tejszínénél, szelidebb a gidánál,
borjúnál fürgébb, ragyogóbb, mint zöldhusu szőlő!
Mindig olyankor jössz, mikor álom méze pereg rám,
s tüstént elmenekülsz, ha az álom méze elolvad.
Úgy futsz messzire, mint kese farkast látva a bárány!
Akkor gyúlt fel irántad a szívem, lány, mikor egyszer
eljöttél jácintot szedni anyámmal a rétre,

s én mutogattam, hogy melyik ösvény visz fel a hegyre.
Láttalak aztán később is, s nem múlt el a vágyam,
s nem múlik soha már, - de te ezzel mitse törődöl.

Jól tudom én, gyönyörű lány, mért menekülsz te előlem!
Mert a szemöldököm oly bokros, s átér a fülemtől
homlokomon másik fülemig, hosszú és egyetlen,
s mert szemem egy van csak, s lapos orr hajlik le a számra.
Ámde ezer birkát hajtok ki legelni naponta,
s legsűrűbb tejet én iszom, én fejek itt a vidéken!
Nem vagyok én híjával a sajtnak nyári melegben,
téli viharban sem; színültig telt a cserényem.
S játszani egy Küklópsz se tud úgy, mint én, a szürinxen;
énekelek néked s a magam kedvére is éjjel,
mézizű almácskám! S nevelek tizenegy kicsi szarvast,
holdas homlokut, és négy medvebocsot - neked, édes!

Jőjj ide, jőjj hozzám, nem fog kár érni, ígérem!
Hagyd el a kék tengert, hadd verje zubogva a partot;
barlangomban, az oldalamon gyönyörűbb lesz az éjed!
Vannak hajlós ciprusok ott, meg karcsu babérfák,
éjszinű repkény is, meg szőlő mézizű fürtje;
friss víz is van, az erdős Aitna havát oda küldi
énnekem ambroziás italul, hótiszta patakban.
Vajh ki szeretné jobban a tenger habjait ennél?
És ha azért nem tetszem, mert sűrű a bozontom,
tölgyfahasáb is akad nálam, s hamufedte örök tűz;
szívesen adnám tűznek a lelkemet is, ha te kéred,
s egy-szememet, melynél énnékem semmise drágább!

Jaj nekem, édesanyám mért nem szült vízi uszonnyal,
hogy lemerülhessek hozzád, csókolni kezecskéd,
hogyha nem engeded ajkaidat! Hószín liliummal
kedveskednék, s csörgő szirmu piros pipacsokkal, -
ámde az egyik nyáron nyílik, télen a másik,
úgyhogy együtt nem tudnám néked vinni csokorban.
Tüstént megtanulok, kicsi lánykám, úszni, de tüstént!
Hátha hajóján erre jön épp egy távoli vándor,
s megnézhetném, édes-e ott lenn lakni a mélyben?

Jöszte ki hát, Galateia, s ha egyszer kint leszel, újból
vissza ne térj, ahogy én se kívánok most hazatérni!
Őrizd nyájaimat, fejd sok juhomat velem együtt,
s csípős oltót dobj, hogy sajttá érjen, a tejbe.
Édesanyám volt csak rossz hozzám, rája haragszom:
még soha egy kedves szót sem szólt rólam előtted,
látta pedig, hogy napról napra fehérül az arcom.
Azt mondom neki majd: a fejem szaggat, meg a lábam,
hadd mardossa a gond, ahogy engem mardos a bánat.

Ó Küklópsz, Küklópsz, hova tetted a sütnivalódat!
Inkább fonj kosarat, vagy eredj, szedj zsenge falombot
báránykáidnak, hamarabb megy s több lesz a haszna.
Fejni eléd jönnek mind, hát ne keresd, aki elfut!
Majd csak akad másik Galateiád, tán gyönyörűbb is.

Hány lány hívogat éjjeli hancurozásra naponta,
s mind kacarászik utána, ha meghallgattam a vágyuk!
Lám, én is vagyok ám valaki, s nem akárki a földön!”

Így laktatta szerelmét friss dallal Polüphémosz,
s száz aranyon vett balzsamnál jobb volt a sebére.

Kerényi Grácia fordítása

SZÜRAKÚSZAI NŐK AZ ADÓNISZ-ÜNNEPEN

ΣΥΡΑΚΟΣΙΑΙ Η ΑΔΩΝΙΑΖΟΥΣΑΙ

GORGÓ *(kívül)*

Bent van Praxinoa?

PRAXINOA *(ajtót nyit)*

Bent, Gorgóm. Hol csavarogtál?

Itt vagy? Végre! Csoda! Széket hamar, Eunoa, széket,
s tégy rá jó párnát.

GORGÓ

Köszönöm, rendben vagyok.

PRAXINOA

Ülj le.

GORGÓ

Jaj, csupa szívdobogás ma az utcán járni! Tolong a
nép, fogatok tömege! Igazán azt hittem, elütnek.
Díszcsizmák, köpenyek, tisztekkal teli a város.
És hogy nyúlik az út! - Szivikém, túlmesszire laktok.

PRAXINOA

Hja, az a tökkelütött! A világ végére cipelt; itt
vett ki - lakást? Nem, odút! Dacból, a gonosz, csak azért, hogy
szomszédok ne legyünk. Az irigy feje! Mindig a régi.

GORGÓ

Psztt, Deinón mégiscsak urad, drágám; ne beszélj így
róla a buksi előtt!... Hogy néz rád!... Zópürionkám,
semmi baj, édes! anyu más bácsit szid, nem apuskát!

PRAXINOA

A szent Szüzre, figyel! csakugyan figyel!

GORGÓ

Apuka szép! jó!

PRAXINOA

Hát az a bácsi, az a... mikor is volt? hagyjuk!... elindul,
hogy vesz rúzszt, szappant, ami kellett; s megjön a boltból,
s mit hoz? Sót, szemetet! a bolond, nagy, tohonya ember!

GORGÓ

Szóval, akár az enyém, az a tékozló Diokleidász.
Gyapjút vett tegnap, piszok, ócska tarisznyagubancot,
s négy drakhmába került! Öt bála!... No, lesz vele dolgom! -
Most pedig elkísérsz, vedd könnyű ruhádat, a gallért,
megnézzük Ptolemaiosz urunk gyönyörű palotáját
és az Adóniszt; jöjj, hallom, csodaszép: a királyné
meglepetést készít.

PRAXINOA

Szépen kotyog a tele korsó!

GORGÓ

Aki jelen volt, tud, s a tömeg szájtátva figyel rá! -
No, gyere, elkészünk.

PRAXINOA

Vagy munka, vagy ünnep az élet! -
Eunoa, hozd a lavórt, te! Ide ni, középre, te lusta!
Persze a cica aludni szeretne a puha melegben!
Pattanj már! vízért! Te ügyetlen! Először a víz kell,
ő meg szappant hoz! - No csak önts! Ne olyan sokat, állj meg!
Állj, te szerencsétlen, csupa lucsok az ingem. - Elég már! -
Megmosdottam, jól-rosszúl, ahogy isten akarta. -
Csukva a nagy szekrény; hallod, lány? Gyorsan a kulcsát!

GORGÓ

Praxinoám, - gyönyörű! gyönyörű a ruhád! Ez a sok ránc,
ezek a dús fodrok! Hogy vetted az anyagot édes?

PRAXINOA

Rágondolni se jó. Több mint két tiszta ezüst mnát
adtam érte, s amíg készen lett, majd belehaltam.

GORGÓ

Azt hiszem, álmaidat varrták bele!

PRAXINOA

Ó, aranyos vagy! -
Eunoa, a gallért! igazítsd meg a kalapomat... - Nem,
nem viszlek, picikém: a cocó harap, ott van a mumus!
Inkább sírd ki a két szemedet, semhogy nyomorék légy. -
Menjünk. - Phrúgia, fogd a kicsit s játsszál vele szépen,
zárd le a kertkaput és szólítsd a szobába a Bodrit.

(Az utcán)

Úristen, mi van itt? A tömeg! Furakodni? Mikorra
vergődünk ezen át? Hangyák, szakadatlan özönlés! -

Sok jót tettél, ó Ptolemaiosz, azóta, hogy égbe szállt fel atyád-urad: ős egyiptomi mód tolakodva nem settengi körül a gyanútlan utast, ahogy egykor tette, a gazságból-gyúrt rengeteg utcai tolvaj, az a sok egyhúron pendülő lusta gazember. - Jaj, Gorgóm, a lovak! a király versenyparipái! Jaj, hova bujhatnánk? - Jó ember, ne taszigálj úgy! - Hogy ágaskodik az a vörös! De vad! - Eunoa, nem félsz, nem menekülsz, kutyaszív? - Még összetöri a lovását! - Áldom az eszemet érte, hogy otthon hagytam az öcsköst.

GORGÓ

Bátorság, szivem! Itt, hátul, nincs baj, s azok ott a térre vonulnak.

PRAXINOA

Csak most térek végre magamhoz.
Kiskorom óta a ló borzaszt, meg, tudod, a kígyó,
az a hideg... - Igyekezz, roppant tömeg árad utunkba!

GORGÓ

A palotából, néni?

VÉNASSZONY

Igen, lányom.

GORGÓ

Bejutunk még
könnyen?

VÉNASSZONY

Próbálkozva jutott Ilionba Odüsszeusz,
szépséges lányom, minden siker apja a próba.

GORGÓ

Bölcs szavakat motyogott az anyóka s utána odébb állt.

PRAXINOA

Mindent tudnak a nők, még Zeusz s Héré viszonyát is.

GORGÓ

Nézd csak, Praxinoám, hogy hemzseg a nép a kapuknál!

PRAXINOA

Borzasztó! - A kezed, Gorgóm! Te is, Eunoa, fogd jól,
fogd meg az Eutükhiszt, és tartsd szemmel, nehogy elvesz! -
Most együtt, neki mind! Te, leány, folyton mivelünk tarts! -
Ó, jaj, rettenetes, nézzétek, a nyári felöltőm
hogyan szakadt! Csupa rongy! - Jó ember, az égre, ha vársz még
üdvöt a földön, hát kíméld a ruhámat ezentúl!

IDEGEN

Nem rajtam múlik, de vigyázok.

PRAXINOA

Iszonyú; mint a
disznók, úgy dulakodnak.

IDEGEN

Most már jó: bejutottunk!

PRAXINOA

Áldjon örökre az ég, te derék idegen, amiért most
megvédtél! - Mily jószívű férfi! - De Eunoa hol van,
hol marad? Elnyomják! Könyököddel vágj neki! - „Mind bent
volnánk”, mondta a férj, s nem zárta ki, csak a menyasszonyt.

GORGÓ *(a palotában)*

Ide, szívem, gyere csak! Nézd ezt a remek fali szőttest!
Fínom! s mily ragyogó! Igazán isten keze-műve!

PRAXINOA

Mennyei szent szűz, hát létezhetik ennyi ügyesség?
Micsoda művész fest és rajzol ilyen csodaszépen?
Ahogy ez áll, s az megy, mind oly természetes: élnek,
nem hímmzett alakok... Mindent tud az emberi ész!... És
ő maga mily gyönyörű, nézd csak, hogy fekszik ezüstös
nyugszékén, oldalt már pelyhes az arca, az álla:
Hádész is szeret, ó, szerelem szive, drága Adónisz!

MÁSIK IDEGEN

Csend, boldogtalanok! Két adta vidékije! Vad dór
csőrük folyton jár és sírba kerepli az embert.

GORGÓ

Mú! Hát ez ki? No nézd! Kire tartozik a fecsegésünk?
Szidd a cselédeidet! Szürakúzai nőkre ripakodsz!
S hogy még ezt is tudt: a hazánk, mint Bellerophónnak,
büszke Korinthosz volt, s úgy sejtem, a Peloponészosz
dóri leányainak nem tilos a dóri kereplő.

PRAXINOA

Édes Perszephoné, sose adj új zsarnokot: egy is,
férjem is untig elég: ne söpörjön a házam előtt más!

GORGÓ

Csönd, szívem, odafigyelj. Már itt van a drága Adóniszt
zengeni énekesünk, Argeia leánya; kitűnő
művész: tavaly is őt koszorúzta babérral a gyászdal;
ó, remek! ismerem a hangját! Nézd, már nekikészül.

ÉNEKESNŐ

Úrnőnk, Ídalion s Bolgoi ligetét s az Erüx ős
ormait édes arany fényedbe vonó Aphrodité!
Fordul az év, s im Adóniszod a szigorú, örök Éjből
a csöndes Hórák felhozzák újra, a lassú

járású, kedves Hórák, akiket szeret ég s föld,
 Küprisz Diónaia, örök kebeledbe fogadtad,
 szívét, így tudjuk mi, halandók, ambroziád szent
 csöppjeivel töltvén, a halott Berenike királynét;
 és Berenike leánya, a szépségben Helenével
 testvér Arsзиноé, - soktemplomu, soknevű úrnőnk,
 hálából ma azért ünnepli a boldog Adóniszt. -
 Ó, ez a szíromözön az ezüsfonatú kosarakban!
 S Szíria fűszerei! tartályuk arany s alabástrom!
 Ami kalácsot a nők, lánglisztbe ezernyi virágot
 s mézet gyúrva, tüzes lapokon vagy finom olajban
 csak süthetnek: mind ott van körülötte, madárként
 vagy mint kígyó: ott csúszik vagy röpdös a képen!
 Kész van a zöld lugas is; tetején habcsipkevirágú
 könnyű köményből font kis Erószok víg hada szálldos,
 mint mikor a csalogány fiai ugrálnak a fán és
 szárnyaikat próbálva ágról-ágra szökellnek. -
 Mennyi arany s ében! gyönyörű, hószín elefántcsont-
 sas viszi Zeuszhoz az égbe a bortöltő Ganümedészt,
 s hogy bíborlik amott az a két álompuha szőnyeg!
 Mondja is a pásztor, a milétoszi, számoszi, büszkén:
 „A mi juhunk gypján pihen a szépséges Adónisz!”
 Küprisz ezen nyugszik, azon meg a rózsakarú férj;
 egy-két esztendő híjján húszéves az ifjú,
 ajka piroslik még, nem szúr csók közben az álla. -
 Most pedig istennőnk örvendjen szép jegyesének.
 Holnap, ahogy esik a harmat, kimegyünk vele mind a
 tajtékozó tenger partjára, kivisszük a képét,
 s ott, keblünk kitakarva, bokáig eresztve ruhánkat
 és lobogó hajjal, harsogjuk a szélbe a gyászdalt:
 - Csak téged hoz s visz szabad út, ó, édes Adónisz,
 köztünk és Akherón közt. Más félisten, a szörnyű
 Aiász, nem menekül soha onnan, sem Agamemnón,
 Sem Hektór, s Pürrhosz sem, a Trójából hazatért hős,
 nem szabadulnak az ős Lapithák, nem a Deukaliónok,
 Pélopsz sarjai sem, s nem az argoszi büszke Pelaszgok.
 Elmegy, édes Adón: de ahogy ma, szeress ezután is!
 Mint most, drága barát; jöjj vissza jövőre barátként!

GORGÓ

Tud ez a nő, ugye, Praxinoám? Okos, amit előad,
 s ahogy előad, a hang, az a csengő hang, zseniális! -
 Csakhogy most haza ám! Diokleidász még nem ebédelt!
 Mindig zsémbes a férj, de borzasztó, mikor éhes. -
 Menj hát, boldog Adón, s boldog legyen, aki viszontlát!

Szabó Lőrinc fordítása

A MÉZTOLVAJ

ΚΗΠΙΟΚΛΕΠΤΗΣ

Egyszer a tolvaj Erósz megszúrta egy vad, haragos méh,
míg az a mézet csente a kasból. Mindegyik ujját
épp a hegyén átfúrta; Erósz fujogatta kezét és
szinte dühöngve toporzékolt. Majd nagy daganatját
Küprisznak mutogatta, míg ezt jajgatta: Mily apró
állat a méh és mégis rettenetes sebet ejthet!
Anyja nevetve felelte: „Talán te nem éppen ilyen vagy?
Csak kicsi görcs, de azért oly szörnyű nagy sebet üthetsz!”

Franyó Zoltán fordítása

ANAKREÓN SZOBRA

Θῦσαι τῷ ἐνδοσίαντα...

Megilletődve nézd e szobrot, ó, utas,
és ha visszakerülsz hazádba, mondd el:
„Teosz terén Anakreón emlékkövét
Láttam, - őt, ki a legkülönb dalos volt.”
És fűzd ehhez, hogy szíve ifjakért hevült,
így már híven irod le ezt az embert.

Franyó Zoltán fordítása

ARKHILOKHOSZ SÍREMLÉKE

Ἀρχιλόχον κακστῆτι...

Állj ide, nézd meg e sírkövön Arkhilokhoszt, a régi költőt,
a jambus-versekét, kinek dicső nevét
a hír nyugatra és keletre vitte.
Bezzeg a Múza-kör is meg a déloszi Phoibosz is becsülte,
mert dallamos volt, gazdag-ötletű, merész
a verselésben és a lantzenében.

Franyó Zoltán fordítása

HIPPÓNAX SÍRJA

Ἦ μουσοποιῷς Σπυδάδ'...

Itt nyugszik ő, a Múza-csóku Hippónax.
Ha gaz vagy, úgy közel se jöjj e sírdombhoz;
De hogyha jó vagy és derék apák sarja:
nyugodtan ülj le és ha tetszik, elszunnyadsz!

Franyó Zoltán fordítása

NÍKIÁSZ

FESTŐ ÉS BORBÉLY

Τὸ κεφαλὴν βάπτων...

Megfestette fejét és elveszítette a fűtjét
Borzas volt azelőtt, s most tar, akár a tojás.
Festő műve tehát, hogy nem nyír többet a borbély
rajta sem ősz hajakat, sem feketébe veszőt.

Horváth I. Károly fordítása

SZÓTADÉSZ

KIRÁLY HA VAGY...

El καὶ βασιλεὺς πέφουκας...

Király ha vagy, akkor is, halandó, halld meg a szómat.
Ha messzire tudsz köpni, azért, mert túl sok a nyálad.
Ha szép a ruhád, azt csak a birka adta tenéked.
Ha dús aranyad van, csak a sors hullámhegye hintál.
Ha fölvet a pénz, nem sok időre tart az erőd.
Ha henceg a szád, az csak az ostobaság kitörése.
Ám ha józanul élsz, az az istenek legszebb adománya!
Mert józan az ész, ha meg tudja ítélni magát.

Kerényi Grácia fordítása

HA DERÉK VAGY

Ἀγαθὺς ἐφουῆς...

Ha derék vagy, szép, igaz és kísér a szerencse,
akkor is beléd köt a gáncs, kikezd az irígység
Fölvethet a pénz, mégis, a fájdalom nem kerül el.
Ha jámborul élsz, mégis szorongat az ínség.
A kiváló mesteren is kifoghat a balsors.
Nincsen olyan igazságos bíró, - bár legyen a legfőbb,
kit ha a természet legyőz, nem tér hamis útra.
Gazdagság csúcán aki áll, fél, hogy mélyre bukik.
Az erős testűt könnyen ledönti a kórság.
Minden bánat nélküli nap nagy nyereségünk.
Mert mik is vagyunk, milyen anyagból lett is a testünk?
Figyelemmel nézd magadat, s eszmélj: mi az élet,
honnan származol és ki vagy, s mivé leszel újból.

Kerényi Grácia fordítása

BÉSZANTÍNOSZ

IFJÚSÁG ÉS ÖREGSÉG

ἄλ μοι ἡ ν ἄβης...

Jaj nekem, ifjúság! Ó jaj, gyötrelmes öregség!
Mért illansz te hamar? És te mivégre sietsz?

Horváth I. Károly fordítása

ISMERETLEN KÖLTŐ

DAL

Βῆτε, βῆτε...

Táncba, táncba, innen át,
Szépleányok, rajta hát!
Hát e szűz ki itt? Milyen
délceg ifju udvarolja!

Horváth I. Károly fordítása

APOLLÓNIOSZ RHODIOSZ

ARGONAUTIKA

(Részletek)

ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ

Azt zengette: a föld, meg az ég, meg a tenger is, egykor
mind együtt s egyek voltak s egy volt az alakjuk,
s vészes cívakodás folytán váltak vala többé;
s azt, hogy az égen örök helyüket hogyan őrzik örökkön
csillagok és hold és utazó-pályái a napnak;
s mint nőttek bércek; s zuhogó folyamok, meg a nimfák
bennük; a földönmászó mind hogy jött a világra.

Zengte: Ophíón bírta először is Eurünoméval
Ókeanosz lányával, Olümposz nagy havas ormát:
és az a tiszteletét, leveretvén, adta Kronosznak,
ez Rheiának, s Ókeanosz hulláma közé hullt;
ők meg uralmuk a Títán-isteneken gyakorolták,
míg Zeusz kisfiú volt s elméje is együgyü volt még,
Dikté barlangjában, amíg még föl nem övezték
földtől-szült Küklópszai mennykővel meg a villám
fényével, dőrejével; mert neki hírnevet ez nyújt.

Zengte, s örök hangját s lantját már elcsitította.
Ám azok egyre előrehajoltak még figyelemmel
mind, noha elnémult, fülüket vágyódva hegyezték
bűvös hangzatjára: olyan nagy volt a varázsa.

Nem sokkal később, loccsantva az áldozatot, mint
kell és ősi szokás, Zeusznak, s ráöntve az égő
nyelvdarabokra, - eszükbe az éjben az álmodat idézték.

És hogy a tündöklő Hajnal ragyogó szeme immár
Pélion ormainak meredekjét látta, s a szélről
hullámzó tenger derűsen mosogatta a partot,
fölserkent Típhüsz: s noszogatta a társait is mind
lépni hajóra hamar s evezőket rendbehelyezni.

Szörnyű nagyot dördült Pagaszai kikötője s az Argó
Pélion-adta hajója is így sürgette meg őket.
Mert szent ág volt benne, gerincközepére helyezte
s illesztette Athénaié, dódónai bükkből.

Ők pedig, egyik a másik után, a padokhoz eredtek,
s mint evező-helyüket már kezdetben kijelölték,
fegyvereik mellé szép rendben sorra leültek.

Ankaiosz közepütt, Héraklész hőserejével
ült; s Héraklésznak közelébe hevert buzogánya,

s lába alatt horpadt a hajó-alj. S már köteléket
vontak, bort loccsantva a víz fölibé. De Iészón
elfordult honi partjától, könnyezve, szemével.
S ők, valamint Phoibosznak az ifjak lejtik a táncot

Ortúgiában, Püthóban, vagy az Iszménosznál,
rendbe fölállva az oltárnál, lant hangzata mellett,
körben, gyors lábbal verik egyre, zenére, a földet:
így verték evezőkkel az Orpheusz lantszava mellett
ekkor a tengeri árt, torlott a lapáton a tajték;
és a sötét hullámok kétoldalt dagadoztak,
szörnyen felmorrantak, emelve a férfierőtől.
És a napon tűzként villámlott fegyverük is, míg
ment a hajó: s a vizen nyoma mindig messzefehérlett,
mint ahogyan zöld rét síkján fut végig az ösvény.
Mind nézték a hajót föntről a nagy istenek aznap,
és ama félisten daliák kitűnő erejét, kik
akkor a legderekbak voltak s szálltak az áron;
s Pélion ormairól bámultak a sziklai nimfák,
nézve itóni Athéna művét, meg a bajnoki népet,
mily ügyesen forgatja kezével a hosszú lapátot.
És a magas hegyorom tetejéről víz közelébe
Phyllüridész Kheirón is jött, s hol az őszhabu hullám
partrafutott, lábát áztatta s igen sokat intett
súlyos kézzel, s „Jó hazatérést!” - így kiabált még.
Jött vele hitvese is, csecsemő Akhileusszal a karján,
s Péleusznak, szerető apjának felmutogatta.

*

Állj ide most, Erató, s a fülembé susogd bele, rajta,
hogy s mint vitte a gyapjat iólkoszi földre Iészón,
Médeié szerelemlángjával. Hisz te hatalmát
osztod Küprisznak, s bájjal bűvölsz betörtetlen
szűzeket: éppenezért csüng rajtad ilyen szerelem-név.

Hát azok ott rejtetten, a sűrű bozót közepében
lesben-fekve maradtak, a hősök; látta azonban
Héra s Athéné ezt, s Zeustól s más elnemenyésző
istentől távol, hálótermükbe vonultak
s töprengtek; s legelőbb Héré próbálta Athénét:

„Légy te az első most, Zeusz lánya, te kezd a tanácsot.
Mondd, mi a jobb. Tervelsz-e cselt, hogy megkaparintsák
Aiétésznek aranygyapját s Hellászba vihessék,
vagy jobb lenne, ha meggyőznék mézes szavaikkal
s rávennék? Mert hát szörnyen dölyfösszívű ember.
Semmi kísérlettől nem kellene visszariadnunk.”

Mondta; s Athénaié így adta azonnal a választ:
„Én is a szívemben csak ilyesmit hánytorgattam,
Héra, hogy ily nyíltan kérdeztél. Csakhogy idáig
nem lelhettem olyan cselt, mely hasznára lehetne
hős lelküknek; bár fontoltam ezernyi tanácsot.”

Szólt; mire földre szegezték, lábuk elé, szemüket már,
bíborló habozással s mást-mást véelve; de Héré
hirtelen ily ötletre talált, s ő mondta előbb ki:
„Jőjj, rontsunk Küpriszhöz: s kérjük ketten erősen,
hogy szólítsa fiát, tán hallgat ez anyja szavára,

s Aióész sokbúvszerű lányát sujtva nyilával
Iészónhoz búvóli őt. S hiszem is, hogy ez akkor
elviszi vissza, tanácsával, Hellászba a gyapjat.”

Ezt mondotta; s Athénának tetszett az okos terv,
s mézédés puha szókkal azonnal mondta a választ:
„Héra, apám idegennek szült az ilyen nyilazástól,
hát nem is ismerék én vágykeltő búvóletes szert.
Ámde ha néked e szó így tetszik, jó, a nyomodba
lépek; mégis majd te magad szólj véle, ha látjuk.”

Szólt; mire felszökkenve keresték fel palotáját
Küprisnek, melyet épített neki férje, a sánta,
nyomban amint Zeustól hazavitte hites feleségül.
S túl a sövényen, a tornácán hálóteremének
álltak meg, hol is ő ágyát rendezte urának.
Az korahajnalban műhelyt s üllőt keresett fel,
egy bolygó szigeten, tág barlangban, hol a tűznek
lángsugarán vert sok szép holmit; s most felesége,
szemben az ajtóval, szép trónján egymaga ült csak.
Kétoldalt betakarta fehér vállát hajafürtje,
elválasztva arany fésűvel, akarta befonni
hosszú fürtjeit épp; de a vendégekre tekintve
ezt elhagyta, behíván őket, kelt föl a székről,
s karszékekre leültetvén őket, maga is már
ült le, zilált haja dús fürtjét fölfogta kezével.
S hozzájuk hízelgő szókkal szólt mosolyogva:

„Drága barátnőim, mily szándék, cél hoz el erre
ily sok idő multán? Mért jöttetek, ennekelőtte
nem sűrű látogatók, istennők közt ti legelsők?”

Válaszul őhöz a most Héra ilyen szavakat szólt:
„Csak csufoľódsz; a mi szívünket meg rázza az átok.
Mert a hajójával már áll Phászisz folyamában
Aiszonidész, s aki még ama gyapjúért követője.
Értük ugyan mindért - hisz a nagy feladat közeleg már -
aggódunk iszonyún, de leginkább Aiszonidészért.
Őt bizony én, ha akár Hádészba akarna hajózni,
hogy lent Ixiónt szabadítsa ki ércköteléből,
megmentem, ha a testemben van erő elegendő,
hogy Peliász ne nevéssen, a rossz sorsot kikerülve,
ő, aki áldozatot nekem nem adott, az a dölyfös.
Másként is, kedves volt nekem régen Iészón,
akkortól, hogy Anaurosz eláradt torkolatánál
míg igaz embereket próbáltam, élémbe vetődött,
jött a vadásatról: hóval volt hintve az összes
hegy meg a sok hosszú figyelő-szirt, és tetejükről
téli jeges patakok lefelé zuborogva zuhogtak.
Engem, anyó képébe jövőt, megszánt s fölemelve
áthordott vállán a vadul dagadó vizek árján.
Hát becsülöm szakadatlanul őt; s Peliász se lakolhat
vétkéért, ha Iészónnak te nem adsz hazatérést.”

Szólt; Küpriszt meg a szótlanság elfogta egészen,

Félénk lett, hogy az esdekelő Hérára tekintett,
végülis így járult elibé jószívü szavakkal:
„Istennő, úrnő, ne legyen soha semmi silányabb
Küprisznél, ha te áhítozol s én semmibevenném
szóval, vagy tettel, valamit csak gyöngé karommal
megtehetek; s nem kell, hogy nyujts nekem érte viszonzást.”

Szólt; mire Héra megint okosan szólt szónoki szóval:
„Nincsen szükségünk sem erőre, se kényszerítésre.
Intsed csak szeliden fiadat, bővölje epedni
Aiétész hajadonlányát nagyon Aiszonidészért.
Mert ha e lány neki jót kíván s ellátja tanáccsal,
azt hiszem én, az aranygyapjas bőrt elnyeri könnyen
s vissza lólkoszig ér, mert minden cselt nagyon ért az.”

Szólt; mire mindkettőjükhöz szólt Küpris eképen:
„Héra s Athénaié, rátok bizonyára csak inkább
hallgat, mint énrám. Mert bármily szemtelen is, tán
lesz a szemében kis szégyen tielőttetek: engem
csöppet sem tisztel s folyton feleselve kicsúfol.
S elszántam magamat már, mert úgy bánt, hogy olyan rossz,
hogy kettétöröm én a nyilát és vesszeit is mind
orra előtt. Mert már dühösen feleselni merészelt,
hogy ha kezem nem fékezem én, míg fékezi lelkét,
s nem kímélem, hát vádolhatom enmagam aztán.”

Szólt; mosolyogtak az istennők, egymásra tekintve.
S hozzájuk szomorúan szólt ismét Kùthereia:
„Hát hisz az én kínom másnak nevetés; sohasem kell
hogy mindenkinek elmondjam: tudom éppen eléggé.
Most, miután mindkettőtöknek e terv csak a kedves,
megpuhitom s -próbálom, nem lesz szófogadatlan.”

Szólt; mire lebke kezét Héré megfogta azonnal,
s könnyeden elmosolyodva felelt neki, ily szavakat szólt:
„Így, Kùthereia, amint mondod, csak tedd is azonnal
dolgodat; és ne neheztelj rá, civakodni ne óhajts
megharagudva fiaddal: majd megváltozik ő is.”

Szólt, s elhagyta a széket; Athéné ment vele együtt;
és hazaindultak sietősen. Míg maga Küpris
ment az Olümposz völgyein át a fiára találni.
Távol lelte föl őt, Zeusznak viruló ligetében,
nem maga volt a fiú, Ganümedész volt vele, kit Zeusz
egykor az égbe emelt, hogy lakjon az isteni nép közt,
szépségére hevülve. Arany kockákkal e kettő
úgy mulatott, mint szoktak az egyszívü-lelkü legénykéek.
És ő már, tele balkézzel, kockáit emelte
mellbimbója alá, az a kapzsi Erósz, s szoritotta,
peckesen állt, s virulón édes pirulása parázslott
orcáján. Ganümedész meg keseregve kuporgott
s hallgatagon: csak két kockája maradt, kivetette
ezt is sorra, boszúsan a másik nagy kacagásán.
Elvesztette e kettőt is, mint eddig a többit,
s elsétált tehetetlen, üres kézzel, s a közelgő

Küpriszt észre se vette. Megállt ez, szembe fiával,
és tenyerével az álla alatt érintve, ekép szólt:

„Ejnye, gonosz, minek is mosolyogsz? Bizonyára becsaptad
társadat és rászedted, mert, nem mint te, tudatlan.
Rajta viszont, végezz nekem egy munkát, mire kérlek:
s én Zeusznak gyönyörű játékát néked adom majd,
mit neki Adrészteia, a kedves dajka csinált még,
íдай barlangban, mikor ott még csöpp csecsemő volt,
egy szép gömbölyű labdát, jobb játékot amelynél
még Héphaisztosznak sem kaphatnál a kezéből.
Szép aranyos minden köre, és körülötte az összes
körnek még kettős szaladó ívek tekeregnek:
rejtve a varrata, és csavaros vonalával a dísze
kéken fut. Ha te ezt markodból messzehajítod,
csillagként lobogó sugarat sugaraz föl az égre.
Ezt adom én teneked; te meg Aiétész hajadonját
bűvöld Iészónhoz, nyíllal sujtsd: ne legyen már
késlekedés. Mert úgy majd kisebb lesz a jutalmad.”

Így szólt ő; s a fiú hallotta, örült a szavának.
Minden játékszert elszórt, s két kézzel erősen
meghuzigálta az istennő ingét, odacsüngött.
S kérte, hogy adja a labdát rögtön; azonban az anyja
nyájas szókkal szólt, orcáját vonta magához,
és lehajolt és megcsókolta, felelt mosolyogva:

„Tudja meg itt a te kedves főd, meg az én fejem is, hogy
megkapod ezt az ajándékot tőlem, be se csaplak,
hogyha te Aiétész lányába ütöd lövedéked.”

Szólt; a fiú meg a kockákat már szedte is össze,
megszámolta s az anyja redős ingébe vetette.
És aranyos szíjjal vállára kötözte a tegzét,
mely tönkhöz volt dűtve, s a görbült íjat emelte.
S ment ki, keresztül Zeusz termén és dús ligetén át.
Majd az Olümposznak kapuján levegőbe kilépett
főnt magasan: lefelé fut az ég ösvénye amonnan,
két nagy sarka emelkedik ott magasan meredezve
nagy hegycsúcsoknak, mik a föld fő ormai: róluk
száll föl a nap s legelőbb fölübük pirosul sugarával.
Lent meg az életadó föld és a sok emberi város
tűnt föl, majd a folyók szent habjai, majd meg az ormok,
s körben a tenger, míg ő szállt tág légben előre.

*

S már Éj űzte a földre sötétjét; tengeri áron
már Helikét és Óríónt nézték a hajósok
gályafedélzetről; némely kapus és utasember
álom után vágyott; és némely holt fiu anyját
már körül is kerítette szelíd leplével az álom;
végig a városon eb se csaholt, sehol emberi nyüzsgés
hangja: növekvő éji homályt csönd ült meg egészen.
S Médeiát nem szállta meg ekkor az álom, az édes.

Mert ébrentartotta szerelme sok aggodalommal
 Aiszonidészért, félt a bikák iszonyú erejétől,
 s tőlük Arész mezején hogy rútul pusztul a férfi.
 És szíve keblében sebesen libegett, valamint nap
 fénye cikázik a ház mélyén, hol visszalövell
 újra a víz, melyet csak imént öntöttek edénybe,
 vagy dézsába, s a fürge sugár libeg erre meg arra
 gyors hullámvázban rázkódva, föl és fölszökken:
 így hánykódott most kebelében szíve e szűznek.
 Szánakozó könny hullt a szeméből; s benseje folyton
 fájva emésztődött; húsában is, és idegének
 gyöngéd szálaiban kín dúlt, s föl is ért a fejaljig,
 hol legerősebben tud szűrni, ahányszor a szívbe
 bűt vetnek sohasem lankadva a fürge Szerelmek.
 Olykor azon volt, hogy nyujt néki bikákra varázs-szert,
 olykor azon, hogy nem, hanem elpusztul vele együtt;
 s néha, hogy el sem vész, de nem ad neki bűvöletes szert,
 pusztán nagy nyugalomban a sorsát tűri, az átkost.
 Végre felült ágyán s töprengve ekép szólalt meg:
 „Én nyomorult! hova is leszek immár szörnyű bajomban?
 Mindenhogy tehetetlen az én szívem; és nyavalyámban
 semmi segély, csak örökké lángolok ittből. Ó, bár
 gyors vesszőkkel előbb ölt volna le Artemisz engem,
 mint őt láttam, s mint az akháji mezőig elérték
 Khalkiopé fiúsarjai. Istenség, vagy Erínusz
 hozta megint ezeket, könnyes vesztünkre, hazánkba.
 Vesszen a víváson, ha a végzete vesznie néki
 ott a mezőn. Hogyan is készítem titkon a bűvszert
 itt a szülőim előtt? Mit mondok róla, ha kérdik?
 Mily cselt, mily ürügyet tudok én segítségre találni?
 Távol a társaitól meglátva köszöntsem-e őt majd?
 Én boldogtalan! Akkor sem pihenek meg a kintől,
 hogyha el is pusztul: sőt akkor száll csak a rossz rám,
 hogyha az éltétől megfosztják. Félre, szemérem!
 Félre, te tündökölő jóhír! Csak megmeneküljön
 általam, és azután menjen, hova vágyik a lelke.
 Én pedig aznap, amint befejezte sikerrel a harcát,
 haljak meg: nyakamat függesztve terem tetejére,
 vagy lélekpusztító mérget szíva magamba.
 S még így is, ha meg is halok, ők majd szűrni-gyalázni
 fognak; s messzire száll minden városban e földön
 sorsom híre, s ugyan hordoznak az ajkukon engem
 itt is, amott is a kolkhiszi nők és egyre gyaláznak:
 lám, ez a lány idegent segített buzgó figyelemmel,
 és meghalt, s házát, szüleit szégyenbe keverte,
 mert bujaságának hódolt. S mi nem ér, ami szégyen?
 Jaj, keserű sorsom! Sokkal jobb lenne, ha még most,
 éjszaka itt hagynám el az életet, itt a szobámban,
 rejtelmes sorssal, kikerülve megannyi gyalázást,
 mint hogy ilyen csúf és nevesincs dolgot cselekedjem.”

Mondta, s elővett egy ládácskát, melyben igen sok
méreg volt készen, gyógyító is, meg ölő is.
S ezt térdére helyezve, jajongott. Keble meg ázott
hulló könnyeitől, melyek szakadatlan omoltak,
míg hevesen sírt sorsa miatt. És vágyakozott már
lélekölő mérget választani és befogadni.
S már a kicsiny szekrény kötelékeit is kikötözte,
hogy mérget kiemelje, a balsorsú. De azonnal
gyűlöletes Hádészról szállt nagy félsz a szívére.
Hosszu időn át némán ült, s körülötte az élet
minden szívvidító szép édes gondja merült föl.
Minden eszébe jutott, mi az életben gyönyörűség,
és az eszébe jutottak a lánytársak, hajadonnak:
s néznie boldogítóbb lett ekkor néki a napra,
mint eddig, miután áhított már esze mindent.
S most a kicsiny ládát térdéről újra levette,
Héra sugalma szerint, fordult szándéka, szívében
immár nem habozott: vágyódott rá, hogy a hajnal
jőjjön meg tüstént, hogy, amint ígérte, a hősnek
átadhassa a bűvös szert s láthassa az arcát.
Ajtaja szíjreteszét bontotta ki újra meg újra,
lesve a hajnali fényt: s öröme kikélt az a ködből
végre; s a városon át kezdtek járkalni a népek.

Devecseri Gábor fordítása

EUPHORIÓN

EGY TENGERBE VESZETT SÍRVERSE

Οἶχ' ἰ τσηχᾶς θαιος...

Sem vad olajfalevél, sem sírkő, messze sötétlő
írással lapján, nem földi csontjait el,
mert Dolikhé s meredek Drakanosz közt görgeti távol
őket Ikária lágy habja a partfövenyen.
Mégis halmot emeltem, gyászolván a drüopszok
szikjadozó mezején, én, a csupasz talaj, őt.

Kálnoky László fordítása

EUDOXOSZRA

Πρώτας ἰ ππότ' ἤπεξε...

Hogy legelőször vágta le hosszú haját Eudoxosz,
Phoiboszt lepte meg ő ifjui ékeivel.
Fürtje helyett, ó Messzelövő, hadd földje borostyán,
mit terem Erdeiben bőven Akharnai, a szép.

Kálnoky László fordítása

BIÓN

ADÓNISZ SIRATÁSA

ΑΔΩΝΙΔΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

(I. idill)

Gyászol, Adónisz, a vers: „Jaj, meghal a kedves Adónisz!”
„Meghal a kedves Adónisz!” - Erószok is ezt panaszolják.
Bíbor fekhelyeden te se szunnyadj már, Küthereia:
ölsél gyász-feketét tört szívvel, s kebledet ütve
sírd mindenkinek el: „Jaj, meghal a kedves Adónisz!”
„Meghal a kedves Adónisz!” - Erószok is ezt panaszolják.

Fekszik Adónisz a bércek alatt, szép, hószinü combján
hószin agyar sebe ég, s hogy Küpriszt marja a bánat,
már csak alig piheg ajka, sötétlő vére elomlik
teste haván, örök éjbe kövül szeme tört-tüzü kékje,
ajkairól tovatűnik a pír, tovatűnik az élet,
s csókja is elhervad. Soha ajka nem illeti Küpriszt.
(S bár Küpriszt a halottnak a csókja gyönyörre hevítné,
érzéketlen Adónisz, a csókot nem viszonozza.)

Gyászol, Adónisz, a vers: „Jaj, meghal a kedves Adónisz!”
Szörnyű, szörnyű sebet hord combján kedves Adónisz,
s még iszonyúbb az a seb, mely Küpriszt szíven ütötte.
Teste körül szűkölve vonít valamennyi kuttyája,
s gyászolják a hegyek nümphái is. Aphrodité meg
szertezilált hajjal bebolyongja a rengeteg erdőt,
gyászköpenyén öve sincs, szép lába sarútlan, az ágak
tépik, szaggatják, szent vére befesti a fákat,
míg hangos zokogással a széles völgyeken átmegy,
s asszír férje nevét szólítja, kiáltja csak egyre.
Éjszín öltönye messze lobog, hogy a teste kivillan,
és a fehér hóként ragyogó szép keblei halmát
bíbor vérbe borítja kezének durva ütése.
„Jaj neked, ó Küthereia!” - Erószok is ezt panaszolják.

Kedves férje halott, s vele sorvad a szép Küthereia.
Mert gyönyörű volt ő, míg a napfényt látta Adónisz,
s most szépsége a holttal enyészik. „Jaj, Küthereia!” -
zúg valamennyi hegy orma, s az erdők: „Ó jaj, Adónisz!”
Aphrodité panaszára csobog folyamokban a hullám,
forrásvíz a hegyekben Adóniszt könnyezi egyre,
kín pirosába borul sokezernyi virág - s Küthereia
gyászdala messzire zeng, hegyromra s a völgyek ölég:
„Jaj neked, ó Küpris, jaj, meghal a kedves Adónisz!”
S visszafelelt Ékhó: „Jaj, meghal a kedves Adónisz!”
Küpris gyászbaborult vágyáról jajt ki ne sírna?

Látta, hogy ír már nincsen Adónisza szörnyü sebére,
látta a rótszinü vért széttépett combja tövében,
s felzokogott, kezeit széttárva: „Ne hagyj el, Adónisz,
még ma ne hagyj el, Adónisz, a végső búcsura jöttem,
hogy karom átfonjon, s hogy az ajkam az ajkadat érje.
Éledj, egy kicsi percre, s a csókodat add legutolszor!
Addig tartson a csókod, ameddig az életerőd tart,
míg csak számba lehelled a lelkedet és pihegésed
szívemet éri, amíg csak igéző áramod átjár,
s míg kiürítem a vágy poharát. Ölelésedet őrzöm,
mintha Adónisz lenne, hisz elhagysz messzire engem,
elhagysz messze, Adónisz, alászállsz bús Akherónhoz,
s gyűlölt, szörnyü urához, amíg nyomorult magam élek,
istenő vagyok, és lehetetlen téged elérnem.
Perszephoneia, fogadd be a férjem: a lenti világban
messze nagyobb az erőd, s ami szépség, mind te kapod meg.
Ó, boldogtalan én, nem apadhat a kínjaim árja,
mert míg őt siratom, tereád már félve tekintek.
Eltűnsz, édes öröm, mint álmokép tovaröppensz,
párjavesztett leszek én, az Erószok is elhagyatottak,
s már senkit sem igézhet övem. Jaj, mért is akartad?
Mért kelt benned a vágy, hogy a hófogu kant leterítsed?”
Így zokogott Küthereia, Erószok is ezt panaszzolják:
„Jaj neked, ó Küprisz, jaj, meghal a kedves Adónisz!”

Könnyeit ontja sűrűn Paphia, ahogy ontja Adónisz
teste a vért, és könny és vér kivirágzik a földön.
Vérből sarjad a rózsa, s a könnyből a bús anemóné.
Gyászol, Adónisz, a vers: „Jaj, meghal a kedves Adónisz!”

Hitvesedet ne sirasd, Küthereia, a tölgyesek árnyán,
elhagyatott falevélravatal ne nyugossa Adóniszt:
teste legyen még holtan is ott, puha, szép nyoszolyádon,
oly szép holtan is ő, oly szép, mint édesen alvó.
Lágy takaródba borítsd, ahol annyiszor érte az álom
melletted, teveled fáradva a szent szerelemben
színarany ágyad ölen, mely most is várja Adóniszt.
Szórd be virágkoszorúk puha szirmaival: vele haljon
- mint ahogy ő meghalt - a mezők valamennyi virága.
Önts rá szír kenetet, s balzsammal kend meg a testét,
vesszen a balzsam mind, ha Adónisz, a balzsamod elvész.

Fekszik a kedves Adónisz a bíborszín takarókon,
s teste körül sír, jajgat az összes Erósz; hajuk ékét
adják gyász-adományul a holtnak. Az egyik az íját,
másik még nyilait, szárnyát, tegezét is elejti.
Közben a lábáról leveszik saruját, aranyos tál
kristálytisza vizével a vért mossák le a combról,
s öntik rá a hűvös levegőt puha szárnyasuhogással.
„Jaj neked, ó Küthereia!” - Erószok is ezt panaszzolják.

Rőt fáklyáit eloltja az ajtónál Hümenaiosz,
s míg szétszórja a nász-koszorút, nem a „hümén”-t,
már nem a „hümén”-t zengi szokása szerint, csak az „ó jaj”-t.
„Ó jaj” - a bús Khariszok, keserűbben, mint Hümenaiosz
gyászolják Kinürasz sarját, deli, bájos Adóniszt,
s „meghal a kedves Adónisz!” - ezerszer zengi az ajkuk.
„Ó jaj” - a Moirák is, keserűbben, mint te, Dióné,
öntik a jajt, s felidézik a Hádészből is Adóniszt,
bűvös szókkal igézve, ki már sose látja a napfényt:
megvan benne a vágy, de nem engedi PerszePHONEIA.

Hagyd ma a jajt, KÜTHEREIA, a bús zokogást ma felejtsd el:
újra sirathatod őt, s - rövid év még - újra zokoghatsz.

Szepessy Tibor fordítása

AZ ÉVSZAKOK

Εἴςος, ὧ Μύςων...

(VI. idill)

KLEODÁMOSZ

Mondd, MÜRSZÓN, a tavasz, vagy a tél, vagy az ősz, vagy a nyár az,
melynek megjöttét legjobban várja a lelked?
Nyár-e, mikor minden fáradság célja beérik,
édesen érett ősz, amikor könnyebbül az éhség,
vagy terméketlen tél évszaka - mert sokan akkor
élvezik azt, hogy tűz mellett lustán heverésznek -,
vagy legjobban a szép kikelet tetszik? Nosza mondd ki,
hogymelyiket választod - ráérünk ma beszélni.

MÜRSZÓN

Embernek sosem illik az isteni rendben itélni,
mert mindez szent és édes. De ha már, Kleodámosz,
kérdetted, megmondom, az én kedvemre leginkább
mely évszak van. A nyár nem, mert a nap éget olyankor,
nem kívánom az őszt sem, mert sok az őszi betegség,
hát még tében a hóvihár: én remegek, ha a fagy jön.
Bárcsak egész év állna a százszor szép kikeletből,
mert nem sujt a tavaszban a fagy, sem a nap heve minket,
élettel viselő a világ, minden kivirágzik,
és hogy örüljön az ember: az éj meg a nappal egyenlő.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

A PÁSZTORLÁNY ESTI DALA

Ἐσπερε, τῆς Σετῆς...

Esthajnal, ragyogótüzű csillaga Aphroditénak,
Esthajnal, szeretett, szent fény a sötétlila éjben,
Hold sápadt követője te, csillagok égi vezére,
kedvesem, üdvözlégy, s mialatt szeretőmhöz igyekszem,
lépteimet te vezesd: az ezüstszerű Hold puha fénye
gyorsan ömölt le a földre, de gyorsan aludt ki. Se tolvaj
nem vagyok én, sem az éjjeli vándorokat nem ijesztem,
csak szeretek, s nem bűn szeretőt szerelemmel ölelni.

Szepessy Tibor fordítása

MOSZKHOSZ

A MEGSZÖKÖTT ERÓSZ

ΕΡΩΣ ΔΡΑΠΗΕΤΗΣ

(I. idill)

Hirdeti Küpris Erósz, a fiacskáját, a világnak:
„Bárki Erósz a keresztuton eltévedve találja,
adjon hírt szökevényemről, s a jutalma pazar lesz:
Küpris csókja a díj! De ha mindjárt elhozod őt is,
akkor, jó idegen, más is koronázza a csókot.
Nem mindennapi lény, rálelsz húsz más fiú közt is.
Nem hó-színű a bőre, de tűz-ragyogásu; szemében
tőr és láng villog; szive álnok, a szózata édes;
mást mond és mást gondol örökké; méz a beszéde;
hogya harag forr benne, kegyetlen; csalfa a lelke;
szája nem áll az igazra: ravasz fickó s csupa vadság;
szemtelen arcát szépséges fürtök koszorúzzák,
két pindurka kezecskéjével messzire ellő:
még Akherónt s Hádész fejedelmét is lenyilazza;
teste pucér, annál rejtettebb benne az elme;
szárnyacskaín, akár a madár, ide és tova röpdös,
férfihoz és nőhöz száll s trónt állít a szivükbe;
íjjá parányi nagyon s kicsi íjján nem nagy a vessző,
mégis, e vessző felröppenhet a mennyei boltig;
vállán szép, aranyos puzdrát hord, benne ezernyi
jól-köszörült hegyű nádszál, mely a szivünkbe sebet ver;
minden vad, minden, mi övé, de talán a leginkább
karcsú kis fáklyája: a Nap maga lángrakap ettől!
Hogyha nyakoncsíped, sose sajnáld! Rajta, kötözd meg!
Hogyha zokog könyörögve, vigyázz, be ne ess a verembe,
s hogyha kacag, vonszold; ha pedig kínálja a csókját,
fuss-menekülj: méreg van az ajkán s álnok a csókja;
hogya meg így szól: »Itt van minden fegyverem, íme!«
csalfa ajándék, meg sose érintsd! Tűz, csupa tűz mind.”

Horváth I. Károly fordítása

A FÖLDMÍVES ÉS ERÓSZ

ΕΙΣ ΕΡΩΤΑ ΑΡΟΤΠΙΩΝΤΑ

Fürtös Erósz mécsét s íjját eltette: kezében
ösztoke, barmot-üző, válla tarisznya alatt;
két bika roppant-munkabírasu nyakába ígát tett
s búza-hozó magokat hint a barázda-soron.

Majd fölnéz s Zeuszhoz könyörög: „Sokasítsd meg a termést,
vagy majd, Európé barma, te húzod ekém!”

Horváth I. Károly fordítása

EURÓPÉ ELRABLÁSA

ΕΥΡΩΠΗ

(II. idill)

Európét rég Küpria szép álomba igézte.
Éj kétharmada elmúlt már, mikor éled a hajnal,
méznél mézízűbb nyugalom köde ül szemeinken,
lágyan nyűgözi pilláinkat, eloldva a testünk,
s színigaz álmok kóbor nyájai szerte bolyongnak.
Ekkor Phoinix lánya, a szűz-szép Európeié,
szunnyadván palotájuk legfelső emeletjén,
két földrészt vélt látni, amint épp rajta civódnak,
Ázsia és vele szemben a másik; a termetük asszony,
ám idegen külsőre emez, másik meg akárcsak
otthoni nő, aki édes lányát át sosem adná,
mert ő szülte a lányt - szült - és maga volt, ki nevelte.
Erre kezét nagy-erőszakosan rávetve a másik,
elvonszolta az ön-megadót, mert aigisz-tartó
Zeusznak sorsrendelte ajándoka Európeié.

Retten a szűz takarókkal végborított puha ágyán
s megdobban szive, mint láthatta valónak a rémet.
Jó ideig gunnyasztott némán ágya felett még,
s látta a két asszonyt kinyitott szemhéja alatt is.
Ekkor rémült hangon sóhajtott a magasba:
„Ó, melyik égilakó kísért álom-tüneménnyel?
Kamrámban, takarókkal végborított puha ágyon
mily álmok kísértették meg az édesen alvót?
És ki az álmködben látott szép idegen nő?
Mért markolt a szivembe a vágy és ő maga is mért
vett karjába oly édes örömmel, mint a leányát?
Bárcsak a boldogok ott fenn mindezt jóra segítsék!”
Így szólt, s felszökkenve kereste a drága barátnők
egyívásu, nemes csapatát, a szívébe bezártat,
kikkel együtt játszott mindig, ha a táncba siettek,
vagy ha a bőrük megmosták suhanó-patak-ágyban,
vagy ha a rétről jószagu liljomokat szakítottak.
Jöttek azonnal a lányok: mind elhozta kezében
csokros kiskosarát s indultak a tengerig érő
parti mezőre, hová gyakran gyűltek csapatostul,
örvendezve a rózsasziromnak, a habsusogásnak.
Szép szinarany kosarat vitt karján Európeié,
bámulatos, szemigéző művét Héphaisztosznak,
mit Libüének adott, ki a Földrázó nyoszolyáján

hált egykor; majd tőle a bájos Télephaasszé,
egy-vér magzata kapta; a szép-szűz Európeié
tőle, az anyjától örökölte a nagyhirű kincset.
Sok ragyogó mestermű volt színén kifaragva.

Rajta aranyból Ínakhosznak a gyermeke, Ió,
ifju tehénként, mely elvesztvén női alakját
örjöng most, négy lába tapodja a sós vizű ösvényt,
mintha csak úszna; a tenger meg komoran feketéllett.
Sós tenger martján, odafönt, két férfit állott
s együtt bámulták a vizenjáró csodaszörnyet.
Zeusz Kronidész is rajt volt, épp simogatva-becézve
Ínakhosz tehenét, kit végül a hétkaru Nílus
partján visszavarázsolt nővé szarvas üszöböl.
Tiszta ezüsből volt kifaragva a Nílus, az állat
rőt színű rézből, míg maga Zeusz fénylő szinaranyból.
Körben, a gömbölyű kis kosaracska egész koronáján,
Hermész domborodott s mellette a földre terülve
Argosz nyújtózott, melynek szeme el sohse fárad,
és a madár, mely bíbor véréből született meg,
tarka-virág-szín tollakkal díszítve a szárnya,
mely csapdos nyújtózva, akár a hajók evezői,
körbeövezve imígy a kosárka aranyszínű szélét.
Íly gyönyörű, díszes kosarat vitt Európeié.

És hogy a lányok a tarka-virágos rétre kiértek,
mindegyikük másféle virágban lelte a kedvét.
Egy jóillatu nárciszt szed, jácintot a társa,
s gyenge kakukfüvet és violát, kikeletbe-virító
rét pázsitján szerte heverték a százsínű szirmok.
Voltak, akik csak arany sáfrány szépillatu fürtjét
gyűjtötték versengve; közöttük járt a királylány,
tűzszínű rózsák pompás kelyhét szedve csokorba,
s fénylett, mint Khariszok közt tündököl Aphrogeneia.
Ám a virágok közt nem várt már hosszú idő rá,
sem, hogy szűzi övét szeplőtlen hordja sokáig.
Mert meglátta, bizony, Kronidész őt, s háborodott most,
hisz Küpris nyila szívét nagy-titkon leigázta,
mely egyedül képes Zeusznak szívét leigázni.
Ám, hogy a féltékeny Hérét ne tüzelje haragra,
s megnyerhesse a szűznek zsenge szívét szerelemre,
elrejtette az istent, átváltozva bikává;
csak nem olyanná, mint amely ott benn áll a karámban,
vagy mely görbe ekét vonzol, s a rögöt hasogatja,
kinn legelészik a csorda között, s mégcsak nem is olyan,
mint amelyik súlyos szekeret huz igába befogva:
ennek aranyszínű szőr csillámlott végig a bőrén,
arcának közepén szinezüst körnek jegye fénylett,
két szeme csillagként ragyogott, s vágytól sugaras volt,
egyformán szökkent a magasba fején az iker-szarv
(szinte az átszelt félhold kettős szarva lehetne).

Így jött hát a mezőre, s a szűzi szivekbe nem oltott
 rémületet, mindük vágyott közelébe kerülni,
 s megsimogatni remek testét, melyből pazar illat
 áradt, túlszárnyalva a jószagu rét levegőjét.
 Fénylő Európeié lába előtt megtorpant,
 végignyalta nyakát, így hízelgett a leánynak.
 Az vállát megölelte, puhán letörölte kezével
 szájáról a sűrű tajtékot, s csókot adott rá.
 Kedvesen elbődült a bika, s mügdón fuvolának
 édes hangját vélték megzendülni a lányok.
 Majd meg térdre rogyott s Európeiét bámulta,
 meghajlítva nyakát, széles hátát odatartva,
 ő meg a sűrűkontyú szűztársakhoz eképp szólt:
 „Jertek, drága barátnők, egykoru társaim, üljünk
 rá a bikára! remek játék lesz. Mindegyikünk jól
 elfér szétterülő hátán, mint nagyszerű gályán.
 Szemnek kedves, szép, kezes állat, a többi bikákhoz
 jottányit se hasonlít, mintha csak emberi lenne
 benne az elme, csupán a beszéd tudománya hiányzik.”

Így szólt, s megtelepült széles hátán mosolyogva,
 s már-már ráült volna a többi, az állat azonban
 felszökkent, s tenger-fele vitte szívének a vágyát.
 Ő megfordult és kezeit széttárva a kedves
 társnőkhöz kiabált, de nyomukba nem ért el egyik sem.
 Már elrugta a partot is, és mint delfin, a széles
 tengert róttá az állat, vízbe se mártva patáját.
 Rákacagott a nyugodt víz tükre a habba-szökőre,
 bálnák fickándoztak Zeusznak lába nyomában,
 buk fencezve bukott ki a delfin az ár tetejére,
 színre merültek a Néreiszek, cethalnak a hátán
 ült mind, és díszkíséretként úsztak előtte,
 sőt maga Földrázó, az erősmorajú is előtűnt,
 sós vizű ösvényén a habok mérgét lecsitítva
 vitte fivérét; úsztak véle körébe sereglett
 trítónok, kik a tenger mélyhangú fuvolái,
 nászdalt zengve a kagylóhéj hosszúcsövü kürtjén.
 Európé pedig ott ült Zeusz széles bika-hátán,
 félkézzel hosszú szarvát markolta, szügyének
 bíborszínü lebernyegeit tartotta a másik,
 hogy ne merüljön az ősz tenger sós áradatába.
 Duzzad a fúvó szélben a bő köpeny Európeién,
 mint gályán a vitorla, s a lányt a magasba repíti.
 Ő meg, ahogy mind messzebb tűntek az otthoni partok,
 semmibe vesztek a habvert szirtek, a hegy meredélye,
 fönt már csak levegőég volt, lent körben a tenger,
 szétpillantva ilyen szavakat küldött a magasba:
 „Merre viszel? Ki vagy, isteni-szép bika? Hogy tud a lábad
 járni a nem neki szánt ösvényen? Hogy-hogy a vízárt
 nem féled? Hisz a gyors bárkák futják be a tengert,
 ám a bikák rettegtek mindig a sós vizü úttól!

Hol lelsz édes italt? Hol lelsz eleséget a vízben?
Biztos egy isten vagy te! Amit tész, isteni tett az.
Tengeri delfinek nem mennek a partra, bikák meg
tengervízbe: te szárazon és vizen át tovaszágulsz,
nem rettenve, patáid visznek, e négy evezőrud.
Biztos a kékcstillámú ég fele is felszállhatsz,
hogyha akarsz, röppenve sebesszárnnyú madarakként.
Jaj nekem, én sorsverte leány, ki atyám palotáját
messzire hagyva követtem e furcsa hajóutazásra
ezt a bikát s most elhagyatottan kóborolok majd!
Ám de te, Földrázó, ki az ősz tengert kormányozod,
légy hozzám jószívvel, hisz látod bizonyára
azt, ki hajóutamon szállít és messze vezérel:
isten nélkül nem járnám eme harmatos ösvényt.”

Ezt mondotta. A szépszarvú állat pedig így szólt:
„Bízzál, kedves szűz, sose félj te a tengeri ártól!
Zeusz vagyok én, ha bikának látszom is így közelebbről
nézve, hisz úgy jelenek meg mindig, amint akarom. Most
érted-gyúlt vágy űzött, hogy végrójjam a tenger
roppant útját, mint bika. Vár már egykori dajkám,
vár téged Krété, amelyen meglesz lakodalmad,
s híres gyermekeket szülsz ott majd tőlem, akik mind
büszke jogarviselőkként élnek az emberi nem közt.”
Így szólt és szava teljesedett. Föltűnt a habokban
Krété, Zeusz ismét felvette az isteni külsőt,
szűz övet oldott, s ágyat készítettek a Hórák.
Zeusznak lett a menyasszonya ekkor a még hajadon lány,
majd anya lett és gyermekeket szült nagy Kronidésznek.

Horváth I. Károly fordítása

HÉRONDÁSZ

AZ ISKOLAMESTER

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

MÉTROTIMÉ

Úgy áldjanak meg téged a kegyes Múzsák,
Lampriszkosz, és úgy legyen életed boldog,
amint e vállra kapni érdemes kölyköt
eldöngeted, hogy gebedjen belé félig.
Garas-pöcökben eljátszotta jómódom
nekem szegénynek, mert a kocka ennek már
csekély multság. Ebrovasra kell jutnom,
Lampriszkosz, ily kép. Kérdd csak őt az abécés
mester felől - a hó harmincadik napján
vér- s könnyözönnel izzadom ki tandíját -,
címét se tudja tán. De a piactéren,
hol lusta szolgál- s hordásnép tanyáz, minden
zegzúgot ismer s megmutat, ha kell, nyomban.
Táblája, melyet én vonok be kínlódva
viasszal óról-hóra, egy sötét sutban
hever vagy ágya lábánál, hacsak ritkán
fanyar szemet nem vet rá, mint ki poklot jár,
nem hogy reá jót írjon, csak berondítani.
Viszont a kocka, jól kifényesítetten,
hogy lábasom sem csillog úgy, iszákjában
van mindig és zsebében a gonosz csontnak.
Olvadni, haj, nem tudja még az alphát sem,
hacsak fülébe ötször is nem ordítják.
Minap, hogy apja a Marón nevet kezdi
betűzni, persze, hogy Szimónra ferdíti
a szót a golyhó. Mondhatom, bolond voltam,
mikor nem öszvérhajcsárnak neveltettem,
hanem betűvetésre fogni próbáltam,
hogy aggkoromnak benne gyámolát leljem.
Ha úgy adódik, hogy felmondjon egy verset
nekem vagy apjának, kit már a kor kissé
nagyothallóvá s vakká tett, hasad fognád,
ha hallanád, hogy szótagolja nagy nyögve:
„Nap-kel-te fé-nye.” Mondom is: „Szerencsétlen,
írástudatlan nagymamád is ennyit tud,
meg bármelyik fríg szolga.” Hogyha ilymódon
megszidjuk, uccu, három nap nem is látjuk,
viszont a háznál s magatehetetlen vén,
koldus nagyanyján élősködni nem restell.
Máskor kinyújtott lábbal egy tetőn gubbaszt,
fejét, akárcsak egy majom, lelógatva.

Gondold csak el, mit érzek én ezek láttán,
mert a cserép, miként szikkadt kalács mállik
szét, és ha jó a tél, minden darabkáért
fizethetek három keserves émaithont.
Mert egybehangzón vallja mindegyik szomszéd:
„Ezt Métrotímé kölyke, Kottalosz tette.”
S így is van, egy zokszót sem szólhatok hozzá.
Hát szerteszét az erdőben hogyan hányja
el mindenét, a déloszi halászként, ki
tengerbe szórja élete maradványát.
Nem tudja minden hó heted- s huszadnapját
egy csillagász se pontosabban önála,
s ha szünnapot les, el nem alszik éjhosszat.
Úgy küldjön hát, Lampriszkosz, rád az ég áldást
s árasszon el sok jóval, ahogy ellátod
baját e...

LAMPRISZKOSZ

Métrotímé, hagyd az óhajtást!
Meglesz, mi néki jár. Hé, Euthiész, hol vagy,
s te, Kottalosz, s te, Phillosz? Tán a holdtöltét
várjátok, ahelyett, hogy vállra kapnátok!
Fínom legény vagy, Kottalosz! Nem éred be
azzal, hogy itt-ott kockát vetsz, ahogy mások,
neked teherhordók között időtöltés
végett garast kell pöckölgetned a téren?
Kezeskedem, szerény leszel, mint egy szűzlány,
s ha tetszik is, nem nyúlsz egy szalmaszálhoz sem.
Hol a kemény szíjj és ökörfarok, mellyel
fenyíteni szoktam a bilincsre vert latrot?
Adják elő, míg el nem önt az ádáz düh.

KOTTALOSZ

Nem, nem, könyörgök a Muzsákra, Lampriszkosz,
meg Kútisz életére és szakálladra,
ne a keménnyel üss, elég a másikkal.

LAMPRISZKOSZ

Komisz vagy, Kottalosz, rólad dicsérő szó
nem eshetik vásárban sem, de még ott sem,
hol patkány rágja össze a vasat s mindent.

KOTTALOSZ

És hány csapásra szántad el magad, hányra,
Lampriszkosz!

LAMPRISZKOSZ

Engem kérdezel? Mamád kérdezd.

KOTTALOSZ

Te hányat adnál, drágicám?

MÉTROTÍMÉ

Ha tőlem függ,
amennyit elviselni bír cudar hátad.

KOTTALOSZ

Elég, elég, megállj, Lampriszkosz!

LAMPRISZKOSZ

Állj meg te
a csínytevésben!

KOTTALOSZ

Többet nem teszek rosszat,
Lampriszkosz, esköm hallják a kegyes Múzsák.

LAMPRISZKOSZ

A nyelved, azt jól felvágták. Ha nem lesz csend,
szájkosarat kapsz, hogy morogni szűnj meg már.

KOTTALOSZ

Egy szót se szólok, csak ne ölj meg, esdeklek.

LAMPRISZKOSZ

Jó, hát ereszd el, Kottalos.

MÉTROTÍMÉ

Ne hagyd abba,
Lampriszkosz, üsd csak, míg a nap le nem nyugszik.

LAMPRISZKOSZ

Több már a csík a bőrén, mint a kígyóén,
és azt hiszem, kap még a leckeórán is...

KOTTALOSZ

Egyet se...

MÉTROTÍMÉ

Húzz rá még huszat, ne sajnáljad,
ha jobban olvas is netán Kliónál már.

KOTTALOSZ

Nyekk! Így tanulod meg, hogy mézbe dugd nyelved!

MÉTROTÍMÉ

Én meg megyek, Lampriszkosz, hogy beszámoljak
az apjukomnak otthon és bilincsekkel
jövök megint, hogy láncra fűzve kullogjon
tovább a sértett istennők előtt innen.

Gáspár Endre fordítása

KLEANTHÉSZ

HIMNUSZ ZEUSZHOZ

ΕΙΣ ΔΙΑ

Mindenség ura, legfőbb úr a haláltalanok közt,
soknevű Zeusz, ki a Természet törvényein örködsz,
üdvözlégy! A halandók tiszte: köszönteni téged.
Hisz csakis ők származtak tőled, a szó adományát
ők kapták csak, a földön csúszó más faj egyik sem.
Rólad zengek hát, hirdetve hatalmad örökké.

Rád hallgat, mely a Földet körbekeringi, a Kozmosz,
úgy, ahogyan kívánod, örömmel tűrve parancsod,
olyan erős fegyver van győzhetlen kezeidben,
kétágú, tüzetontó és örökéletű villám,
melynek ütésétől az egész Természet elájult,
s ezzel az Ős Értelmet, mely áthatja a Mindent,
egyformán a nagyot s a parányt, érvényre segíted,
s így vagy a Mindenség legfensőbb atyja-királya.

Semmi se történhetne a földön, nélküled, isten,
semmi az égnek mennyei sarkán, tengerek árján,
semmi, csak az, mit a bűnösök esztelenül cselekesznek.
Ámde te még az erőseket is kordába szorítod,
s renddé lesz, ami rendetlen, s széppé, mi nem az volt.
Egy összhangba hozol mindent, jót kötsz a gonoszhoz,
hogy mindennek örökké-egy értelme maradjon,
melytől elmenekül a gonosz, ki csak él a világon,
sok nyomorult, ki a jók kincsét áhítja örökké,
isten szent törvényét meg sose látva, se hallva,
mely, ha betartja s eszével is él, jóvá teszi őt is.

Ész nélkül sodródnak más-más vágyak után mind:
van, ki a rangért hullat kárbavesző veritéket,
van, ki az olcsó üzletek olcsó haszna után fut,
más meg a test édes gyönyörét s a nyugalmat akarja;
ám célhoz sosem érnek s másik irányba sodorva
épp a fonákját kapják annak, amért igyekeztek.

Ámde te, mindenadó, éjfellegű, fénytlobogó Zeusz,
vedd el az emberiségről rontó ostobaságát,
oszlasd el lelkükről, ó Atya, s add meg a Törvény
ismeretét, mellyel méltányos rendben irányítsz
mindent, hadd tiszteltessünk meg tiszteleteddel
s szüntelenül csak a tetteidet dicsérjük - ez illik
földi halandóhoz -, mert legfőbb mind-e világon,
égen s földön, az Ős Törvényt hirdetni örökké.

Horváth I. Károly fordítása

RHIANOSZ

A TROIZÉNI EMPEDOKLÉSZRE

ΜΗ Τροίζην ἐγαθή...

Troizén, jó harcosnevelő, ha dicséred utolsó
gyermeked, akkor sem szólsz te igaztalanul.
Empedoklész mégis tündöklék, mint a viruló
rózsa ragyog kikelet többi virága között.

Kálnoky László fordítása

KLEONÍKOSZHOZ

ἄΗ ζά νό τοι, Κλεόνικε...

Úgy vélem, Kleoníkosz, amíg megjártad a hágót,
szemben jöttek a szép, tündöklő Khariszok
s rózsás karjukkal, gyermek, kebelükre öleltek,
ettől lett alakod s arcod is ily gyönyörű.
Messze maradj tőlem. Veszedelmes játszani tűzzel,
életet elszáraszt kapzsi virága, a láng.

Kálnoky László fordítása

A RIGÓ

Ἰξ" Δεξιόνικοζ...

Sárgarigót kínált Ixosznak Dexioníkosz
zöldbeborult fa alatt, fogva a szárnyainál.
S hallatszott panaszos zokogása az ég madarának,
ám, ó drága Erósz és viruló Khariszok,
lennék, hogy keze közt dalt sírjak könnyeket ejtve,
sárgarigója magam és a fenyőmadara.

Kálnoky László fordítása

IFJAK SZÉPSÉGE

Οφθαδες λαβύρινθος...

Ifjak: - mily bonyolult labirint! Ahová a szemeddel
nézel, lépre megy az, mint a butácska madár.
Itt Theodórosz az érett, dús idomokkal igéz meg,
szűziesen viruló termete az, mi megejt.
Ott meg a friss aranyarcu Philoklész, - bár az alakja
nem magas: égi varázs fénye ragyogja körül.
Hogyha te Leptínészre tekintsz, mozdulni se tud már
tested, mintha bilincs fogna le védtelenül,
míg gyökeret ver a lábad, az ő szeme fénye sugárzón
gyúl ki s az arcától ujja hegyéig ömöl.
Üdv, ó, drága fiúk! Így ifjan kell a tökélyig
jutni, s ezüstös haj fedje utóbb fejetek!

Franyó Zoltán fordítása

ANAXILÁSZ

A HETAIRÁKRÓL

NEOTTISZ

Ember, hogyha életedben volt hetaira-kedvesed,
tudsz-e nála elfajultabb, bűnösebb lényt mondani?
Mert a vad sárkány, s a tűzokádó bösz Khimaira sem,
vagy Kharübdisz s csalfa Szkülla, háromtorku vízi eb,
hidra, kígyó, szfinx, oroszlán, Hárpüák szárnyas faja
mind nem ér fel undorító fajzatával, higgyed el:
túlszárnyalják őket a rosszban földünk minden állatát.
Elsőnek nézzük tehát az egyiket, Plangón nevűt:
ő, akár Khimaira, barbár férfiakra vet tüzet,
s meg nem fosztja életétől, legföljebb egy hős lovas,
s távozóban otthonából minden kincsét elviszi.
S kik Szinópéval mulatnak, nem hidrával vannak-é?
Vén csoroszlya, ám Gnathaina, szomszédnője sem különb,
sőt, ki őket fölcseréli, kétszerannyi bajt szerez.
S Nannionról nem tudod, hogy csalfa Szküllával rokon?
Megfojtott már két barátot, mégis harmadikra les,
tört vet néki, meg ne szökjön jó fenyőfa-csónakán.
Vagy ha Phrúnét nézzük, ő Kharübdisztől tán messze van?
Elfogván a kormányost, hajóját nem süllyeszti el?
Hát Theánó nem szirén-e, megkopasztott, póre lény?
Arca s hangja asszonyé, de mint rigóé, combjai.
S Thébai szfinxének nevezném mind az összes kékjeánt,
kik nem egyszerűn dalolják, ám mindig talányosan,
hogy kívánnak és szeretnek, s együtt lenni jó velünk.
Lennél bár négylábu, mondják, s lenne pompás trónusod,
vagy tán háromlábu, mondják, - csak kétlábu lányt akarsz!
S csak ha mindezt tudva, tüstént elmennél, mint Oidipusz,
s látni őt nem vágyakoznál, akkor szökhetsz épen el.
Ám akik szerelmet várnak, csapdájukba hullanak,
s fölragadják égbe őket. Összefogván hát szavam,
nincs kegyetlenebb vadállat, mint hetairák fajzata.

Kerényi Grácia fordítása

ERATOSZTHENÉSZ

A BORISSZA XENOPHÓN AJÁNDÉKA

Ὁ ἵοπότας Ξενοφῶς ν...

Ezt az üres hordót Xenophón, a borissza ajálja.
Bakkhosz, vedd kegyesen! Kívüle semmije sincs.

Horváth I. Károly fordítása

MINT A DÜHÖNGŐ TŰZ...

Ὁ ἄός τοι πυρρῶτον χει...

Mint a dühöngő tűz, úgy tombol a bor, ha a férfi
issza; kavarja a vért, mint Notosz és Boreász
Líbüa tengeri habját, s minden titkot a mélyből
fényre derít, szanaszét rázza az emberi észet.

Kerényi Grácia fordítása

MEGLÁTVÁN MELITÉT...

Ἦς εἶδον Μελίτην...

Meglátván Melitét, elsápadtam, hogy a férj is
ott van véle, s imígy szóltam, ijedt-remegőn:
”Ajtódról a reteszt levehetném-é ma, szabaddá
téve a két szárnyát, s két meredek fala közt
léphetnék-e előre az udvar harmatos alján,
kulcsomat illesztvén legközepébe tövig?”
S ő könnyed nevetéssel urára kacsintva felelte:
„Udvaromat kikerüld, mert harapós a kutyam.”

Somlyó György fordítása

ATHÉNIÓN

A SZAKÁCSMŰVÉSZET DICSÉRETE

ΣΑΜΟΘΡΑΙΚΕΣ

SZAKÁCS

Hát nem tudod, hogy minden művészet közül
a szakácsművészetnek van legtöbb érdeme
a jámborságban?

SZOLGA

Hogy lehet az?

SZAKÁCS

Bizony lehet,
te barbár. Mert megváltva minket állati,
hitetlen életünktől és a bajt hozó,
vad emberevéstől, elrendezte napjaink
rendjét, és mostani életünk alapja lett.

SZOLGA

Miképpen?

SZÁKÁCS

Csak figyelj, elmondom sorra én.
Az emberevés és még temérdek bűn között
akadt egy ember, egy csöppet sem ostoba,
ki áldozatnak egyszer állati húst sütött.
S mivelhogy jobb ízű volt, mint az emberi,
nem egymást falták, hanem inkább a barmokat,
megsütve áldozatul. S mikor már egyszer így
megkóstolták az élvezetet, lassan tovább
fejlesztették a szakácsművészet kezdetét.
Azóta máig is, emlékezve őseink
szokásaira, az isteneknek sótlanul
sütik meg tűzön a belső részeket, mivel
nem ismerték még akkor a só használatát.
Később, mikor megismerték, ízlett a só,
s használjuk is, csak áldozatnál nem szabad,
így óvjuk őseink szokását, mert csakis
bennük van üdvünk, boldogságunk kezdete, -
sőt, ízesítünk pompás fűszerekkel is,
így fejlesztjük tovább a szakácsművészetet.

SZOLGA

Mint látom, új Palaiphatosz jött el közénk.

SZAKÁCS

S idők multával mindehhez még új remek
járult: a gyomrot megtanultuk tölteni.
Ősünk puhára főzte a kecskegidát előbb,
majd édes borban párolt vagdalt húst rakott
belé, s közéje észrevétlenül hal is
került, zöldség, polip, halikra, árpa, méz.
E sok gyönyörűség, melyet elbeszéltem itt,
a hullaevésről mindenkit leszoktatott,
már érdemes volt együtt élni, összegyűlt
a nép és városok születtek, melyeket
a szakácsművészet kormányoz, mint láthatod.

SZOLGA

Köszöntlek, ember; épp ilyet kívánt uram.

SZAKÁCS

Mi szakácsok kezdtük el, s azóta áldozunk
ételt s italt annak, kiért az istenek
hallgatnak ránk, ki feltalálta általunk,
hogyan kell szép életre vezetni másokat.

SZOLGA

Tiszteld tehát a jámborságot s fogd be szád,
mindezt belátom; jöjj be inkább és kövess
engem, s mutasd be ott bent mesterségedet.

Kerényi Grácia fordítása

HÉGÉSZIPPOSZ

HERMIONÉBA VALÓ...

Ἑρμιονεὺς δ' ἄλλος...

Hermionéba való volt Zóilosz, és idegenben
kellett halnia, ám itt is az argoszi föld
leple takarja, amellyel mélyölü, bús felesége
szórta be sírván és nyírtfejű gyermekei.

Somlyó György fordítása

A HALOTT MEG A HALAI

Ἐξ ἑλὺς μίβζωτον...

Bevonták a nehéz hálót és ím a halak közt
egy félig megevett, szomoru hulla feküdt.
De a halásznép nemcsak a földi haszonra tekintett,
s így az egész zsákmányt földi a parton e sír.
Ami neked jár, Föld, megkaptad mind: e hiányzó
húsért kárpótol, aki megette, a hal.

Szabó Lőrinc fordítása

HÉGÉMÓN

LÁTVA E SÍRT...

Ἐπὶ τοὶ τις παρὰ τύμβον...

Látva e sírt, komolyan szóljon, s e szavakkal, a vándor:

„Ezren spártaiak álltak a perzsa hadak
nyolcszázezre elé e helyen s egy szálig elestek,
hátra se fordulván. Íme, ez a dór fegyelem.”

Somlyó György fordítása

DIOSZKORIDÉSZ

DÓRISSZAL AZ ÁGYBAN

Αωζίδα τᾶ βοδόπυγον...

Széttárult rózsásülepű kicsi Dórisz az ágyon
s istenné avatott zsenge virágai közt.
Karcsu, sudár-egyenes lábát átvette közéfont,
küzdve szünet nélkül Küpria harcmezején.
Körbeficánkolt szép öle, s elködösült szeme, mint halk
szélben az őszi levél, bíborosan remegett,
míg a fehér izzású kedv lelohadt a szivünkben,
s Dóriszom elbágyadt testtel az ágyra terült.

Horváth I. Károly fordítása

SZELEUKOSZ

DRÁGÁBB, JOBB SZERETŐK...

ΛΑΠΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

Drágább, jobb szeretők ám a fiúk, mintsem az asszonyok;
bezzeg, hogyha fiú van velem, az hasznos a harcban is.

Franyó Zoltán fordítása

ISMERETLEN KÖLTŐ

AZ ELHAGYOTT LEÁNY PANASZA

ΑΠΟΚΕΚΑΕΙΜΕΝΗ

Kettőnkben lobogott fel a vágy
s édes igába kötözte szívünket;
Küpris rá a tanú; s most fájdalom éget,
mikor az jut eszembe,
hogymíg csókol, tán épp a szökést
forgatja fejében,
a csélsapságnak mestere, új-s-új
szerelemnek koholója.

Megragadott Erosz engem:
nem gyűlölködtem őt, mert benn él minden gondolatomban

Velem éreztek a kedves csillagok, Éjszaka úrnő,
s elkísértek hozzám, akinek Küpris
karjába dob és
kihez úgy csábít az erős Erosz is;
s utitársam volt a hatalmas tűz, mely
itt, a szívemben lángol.

S most az kínoz, most az gyötör egyre,
hogymíg a csalfa-szívű,
ez a büszke legény, aki nem hiszi el, hogymíg
Küpris ígék a szívünkbe szerelmet,
el nem veszi tőlem
méltatlan-ölő, nagy bánatomat.

S mégis, kell ez az örült érzés, kell, hogymíg vágyjak utána
s elhagyatottan elégjek egészen!

Ez a bánat tépte le szép koszorúim;
de ha ellők, a halott lány kap koszorút majd.
Édes uram, ne rekessz kívül küszöbödőtől!
Fogadj el: a szolgáló vágyom lenni, a rabnőd,
szörnyű gyötrelmem ekkora esztelen vágy,
de az özvegyi ágyban esztét elveszti az ember,
s a magányos Erosz fölszítja a tébolyt!
Tudd meg, nem győzhetsz szívem indulatán,
mikor Erisz megszállja: megőrül majd,
ha magamban hálok,
te pedig máshoz méssz felcicomázva.

Itt az idő: ha haragszunk, most kell
válni. Siessünk!

Még várnak a régi barátok, akik
eldöntik majd, ki a bűnös.

Ámde ha mégsem küldsz el, örökre
szeretlek, uram,
s nem tudlak most se gyűlölni.
A mosónőd és a cseléded
jó szívvel leszek én.
Fektesd ágyadra a lányt, akinek teste s a lelke tiéd
s ő megfizet érte karodban!

Édes uram, hogy küldhetnéd el szeretődöt?
Hisz az első férfi te vagy, ki ölelte.
S ha csalódnál, uram, én az utadba nem állok.

Légy hát a hitestársam s panaszos szavaimból
érezd meg a vágyat, mely sarkal utánad;
meglásd, én mindent megteszek érted,
leszek a rabnőd, - nosza dönts hát! Vagy olyan vagy,
ki az embereket csak bámulod és ítélni sosem tudsz?
Hívj be magadhoz s érd el, amit te is óhajtsz!

Csoda, hogy nem látta a sápadt arcot a kedves
s a sápadt arcon a vágyat,
a lányt, a bolondot, a szegény beteget. Jaj, édes uram,
vond hát a karodba a megperzseltet, az elhagyatottat!

Ládd, csacsckán kibeszéltem mindent, ami nyomta a lelkem.

Horváth I. Károly fordítása

ALKAIOSZ

GYŰLÖLÖM ÉN...

Ἐχθαίρω τὸν Ἔρωτα...

Gyűlölöm én Eroszt, ki nyilát nem vadra feszíti,
csak szívem veri át vashegyü vesszejivel.
Gyöngé madárka szívem, rejtőzni se, szállni se képes,
nem méltó isten fegyveréhez kicsi cél.

Móra Ferenc fordítása

HÉLIODÓROSZ

HIMNUSZ THETISZHEZ

Τᾶν Θετὶν ἐεῖδω...

Zengje a dal ma Thetiszt, zengje a szőkehajút,
Néereusz ős vizein szült örök-életű lányt,
kit Péleuszhoz Zeusz isteni terve kötött,
tenger drágakövét, szívnek arany gyönyörét!
Harcban hősi Arészt, vadszívű dárdavetőt,
Hellász villámát méhe foganta nekünk,
Akhilleuszt, a dicsőt, kit hire égbe emelt.
Pürrha Akhilleusztól szülte Neoptolemoszt,
trójaiaknak a sírt, hős danaoknak az írt.
Hősi Neoptolemosz, védj az utódokat is,
boldog, kit betakart Püthia földje, kegyes
szívvel vedd tőlünk most is az áldozatot!

Zengje a dal ma Thetiszt, zengje a szőkehajút!

Horváth I. Károly fordítása

MELINNÓ

ÓDA RÓMÁHOZ

ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ

Üdvözlég, Árész üde lánya, Róma,
harcra termett, dús aranyékes úrnő!
Büszke trónod sziklaszilárdan áll, mint
földi Olümposz!

Mert a Moira nagy kegye csak neked szánt
győzhetetlen és ragyogó hatalmat,
hadd uralkodj érces, erős jogarral
itt e világon.

S míg a jármod hámja a nagy kerek föld
mellkasát átfogja s a szürke tengert,
népeid sok városa közt keményen
tartod a kormányt.

Bármit is szétzúz az idő hatalma,
s mindig átformálja a lét alakját:
tőled el nem téríti szent uralmad
jó szeleit már.

Mind a népek közt te szülöd leginkább
harcok izmos, dárdavető vitézét;
mint Démétér dús rügye, hajt ki hősök
sarja öledből!

Franyó Zoltán fordítása

ANTIPATROSZ

SZAPPHÓ ÉS MNÉMOSZÜNÉ

Μναμοσύναν Βε...

Mnémoszüné, meghallva a mézédés-dalu Szapphót,
megrettent: „Múzsák! Tízre növekszik a kar?”

Horváth I. Károly fordítása

BÁRHOL TENGER...

Πρσα θάλασσα...

Bárholtenger a tenger. Mért vádolni a Hellész-
pontoszt, Oxeiait s vésteli Küklaszokat?
Rágalom ez csak; mindezeket kikerülve, különben
hogyszhettem el én lokriszi öblök előtt?
Partravivő szelekért könyörögj, mert tenger a tenger:
fekve e sírban, jól tudja Ariszttagorasz.

Somlyó György fordítása

MELEAGROSZ

TAVASZ

Χείματος ήνεμόεντος...

Már elhagyja egünket a fergeteges, viharos tél,
jő a tavasz bíbor mosolyában hozva virágot.
Zöld pázsit-koszorút ölt kék hegyek orma magára,
bomlik az ágon a rügy, minden fa ma új levelet hajt.
Jó harmattal a fűnövelő Nap itatja a rétet,
rét iszik és kacag is, míg felpattannak a rózsák.
Boldog a pásztor, amíg nádsípját zengeti vígan,
kecskék pásztora kis gödölyéit nézi örömmel.
Már a habok hátára bocsátja hajós a hajóját,
langy Zephürosz biztos fűvása feszíti a vásznat.
Hangos szóval már evoét kurjant a borággal
járó Bakkhosz népe: fejük repkény koszorúzza.
Már a tehén-testben született méhek nekiesnek
mesteri munkájuknak, rakni a szépmivű lépet
gyöngé viaszból, hósín sejtekből a kasokba.
Mindenféle madár harsányan zengi dalát már,
tenger színén jégmadarak, fecskék eresz alján,
és a folyó partján hattyú, a pacsirta ligetben.
Föld ha virul, ha a fák lombjuknak örülnek, a pásztor
sípján játszik már, hogy a nyáj hallgatja gyönyörrel,
tengert jár a hajós bátran, táncol Dionüszosz,
s mindenféle madár dala mellé dongnak a méhek:
hogyne dalolna a költő is szép dalt kikeletkor.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

NYÍL A FEHÉR SZEKFŰ

Ήδη λευκόιον θάλλει...

Nyíl a fehér szekfű, nyíl már az esőbe szerelmes
nárcisz, nyílnak már a hegyi liliomok.
Nyílik már a leány, rózsák rózsája, s a szívben
a fiatal vágyak drága virága kihajt.
...Óh ragyogó, zöldfürtű mezők, be hiába nevettek!
Szebb csokor ő, mint méz-illatu bokraitok.

Babits Mihály fordítása

SAJÁT SÍRFELIRATA

Ἀτξέμας, Ἐξένε...

Halkan lépj, vándor, mert alszik a jámbor apák közt
már az örök pihenő karjaiban szeliden
vén Meleagrosz. Az édesbús Szerelem meg a Múzsák
kedvelték, amíg élt, és a kegyes Khariszok.
Hú dajkája Türosz volt, és felnőtt Gadarában,
kedves Kósz szigetén érte az aggkor utól.
Szír vagy? Mondd: „Szelom” és aki jöttél Phoinikiából:
„Audonisz” - egy „Khairét” mondjatok itt, görögök.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

TÖLTS...

Ἐγγχει καὶ πάλιν ἐφίε...

Tölts s mondd újra meg újra, hogy „éljen Héliodórám”!
Mondd, s te e drága nevet tiszta borunkba merítsd!
S vedd e füzért, bár tegnapi, jószagu, tarka virága
- rá emlékezvén - hadd koszorúzza fejem.
Nézd, hogy sír ez a rózsza, a hú szerelem szeretője,
hogy más karjai közt látja, nem énvelem, Őt.

Somlyó György fordítása

HERVAD HÉLIODÓRA...

Ἡ στέφανος περικυατί...

Hervad Héliodóra fején koszorúja; csak ő nem
hervad: szép koszorúk szebb koszorúja soha.

Somlyó György fordítása

EGYBE FEHÉR VIOLÁT...

Πλέξω λευκόιον...

Egybe fehér violát kötök én s mirtusszal az édes
narciszt és nevető liljomokat kötök én
friss sáfránnyal s bíborszín jácinttal is egybe,
s végül a rózsával: kedveli azt, ki szeret.
Hadd zúdítson esőt szirmokból illatozó-szép
Héliodórám lágy fűrtje közé koszorúm.

Somlyó György fordítása

ASZKLEPIÁSZ...

Ἄ φίλεζω χαζοποις...

Aszklepiász, ha szerelmes, tengerkék szemefénye
mindenkit vele hív ringni a vágy vizein.

Somlyó György fordítása

EGY CSAK A KÉRÉSEM...

Ἐν τόδε, ηαμμήτεια...

Egy csak a kérésem, szeretett Éj, Éjszaka úrnő,
vigadozók társa, istenek anyja, nagy Éj,
bárki, ha Héliodóra ruhája alá lopakodva
testén érzi csodás, áhitozott melegét,
oltsd ki a fényt körülötte; feküdjék édes ölében
kínos-nyugtalanul: második Endümiön.

Somlyó György fordítása

GYŰLÖLT HAJNALI CSILLAG

Ὡςθζε, τί μοι...

Gyűlölt hajnali csillag, az ágyamhoz be korán jössz,
mért zavarod Démót simogató gyönyöröm?
Fordítsd vissza futásod, légy est csillaga újra,
édes fény, ma te vagy nékem a legkeserűbb.
Alkménével Zeusz amikor hált, visszaröpültél
akkor is; érted hát, vissza miként lopakodj.

Somlyó György fordítása

UGYANAHHOZ

Ὡςθζε, τί μοι...

Gyűlölt hajnali csillag, mért ily lassu a lépted,
most, hogy Démóm mást rejt takarója alatt?
Bezzeg nem késtél, mikor én simogattam a karcsút,
kárörvendve korán szórni reám sugarad.

Somlyó György fordítása

ESKÜSZÖM ÉN...

Να<μ& τὸν ἐπλοκάμον...

Esküszöm én szépfürtü Timó göndör fonatára,
esküszöm én Démó jószagu, álmüző,
szép testére s Héliasz édes ölére s az éber
mécstre, mely oly sokszor volt gyönyöröm tanuja:
oly kicsi már, mit a számon meghagytál, a lehellet,
ám egy szódra, Erósz, ezt is örömmel adom.

Somlyó György fordítása

MINDNYÁJUNK ANYAFÖLDJE...

Παμμ τος γ ...

Mindnyájunk anyaföldje, köszöntelek. Aiszigenész, míg
élt, rád nem nehezült; légy neki könnyü te is.

Somlyó György fordítása

A TÜCSÖKHÖZ

Ἀκρίς, Σι< ν ἐπάτημα πόθων...

Kis tücsök, álmot-idéző, vágys csillapítója,
zengő-szárnyu tücsök, rétek ölen lakozó,
önmaga húrján pengő lant, harsogj megigézve,
cirpelted csevegő lábbal a szárnyaidat,
fáradt lelkem meg sose nyugvó kinja aludjék,
kis tücsök, ó csittítsd vágyaimat, ciripelj!
Friss zöld hagymát kapsz tőlem, ha felébred a hajnal,
s szádban szétszorgó reggeli harmatokat.

Horváth I. Károly fordítása

UGYANAHHOZ

Ἀχήμες τέττιζ...

Széphangú tücsök, ó te, ki édes harmatot ittál,
s zenged az elhagyatott rétnék örök dalait,
s csipkés-szélű karcsu levélkén megtelepülve
cirpeled éjszínű bőrödön énekedet,
most harsogj - kedves - szép, új nótát, a fa-odvban
búvó nimfáknak s Pannák idézve szavát,
hadd szabaduljak Erósztól, s elheveredve, a déli
álmom hulljon rám fák remegő hüvösén!

Horváth I. Károly fordítása

SZEMED ÉS CSÓKOD...

Ἰξὺν ῥεῖς τὸ φίλημα...

Tűz a szemed, Tímáron, ajkad méze madárlép:
attól ég a szívem, ettől örökre rabod.

Horváth I. Károly fordítása

AZ ÖSSZETÖRT SZERETŐ ERÓSZHOZ

Κεχαῖ. Ἀᾶζ Σήβαινε...

Földre terültem. Lépj a nyakamra, te vadszivü isten!
Esküszöm, ismerlek, súlyodat ismerem én,
ismerem én a tüzes nyilakat! Hajigáld csak a fáklyát,
fel nem gyújthatsz, hisz pusztá hamú a szívem.

Horváth I. Károly fordítása

SZÍNBORT, HOGYHA CSALÓDTÁL...

Ζωσποτέι δόσεως...

Színbort, hogyha csalódtál! Lángját majd lecsitítja
ifju-szerelmednek s ad feledést Bromiosz.
Színbort...! És ha színültig telt már borral a serleg,
szívedből tovaszáll barna bubánatod is.

Horváth I. Károly fordítása

A SZÉP THÉRONHOZ

Θῖν Σρίδω Θήσωνα...

Míg nézlek, gyönyörűm, mindent látok: de ha mindent
látok s téged nem, semmibe vész a világ.

Horváth I. Károly fordítása

KÜLÖNÖS ESET

Ἰὸ τρυφερός, Διόδωρος...

Ifjak szívét gyujtogató, kéjenc Diodóroszt
megvadította pimasz-szép szemü Tímarion,
mert keser-édes Erósz nyila érte. Valódi csodának
lettünk szemtanui: most kap a lángba a láng!

Horváth I. Károly fordítása

AZ ELHAGYOTT NŐ

Νύξ ἔξοκα λύχνη...

Nem volt senki tanúnk más, csak ti: az éj meg a lámpa.
Nem választottunk csak titeket tanunak.
Ő esküt tett, hogy szeret, én, hogy nem hagyom el majd.
Ketten láttátok eskütevő kezeink.
S most azt mondja, az eskü akár a vizekre rovott szó,
s láthatod, ó lámpás, mással ölelkezik ő!
Orbán Ottó fordítása

A KEGYETLEN ERÓSZHOZ

Δεινὺς Ἔρως, δεινός...

Ó, a kegyetlen Erósz, a kegyetlen! Ámde mi célja
mondanom ismét és újra: kegyetlen Erósz?
Mert a gyerek bizonyára nevet csak, hogyha kesergek,
míg ha szidom, növelem isteni ős-erejét.
Nagy csoda! Fényszínű hullámokból kelve, a vízből,
hogyan tudtál, Küpris, szülni ilyen parazsat?
Orbán Ottó fordítása

AZ ESKÜSZEGŐHÖZ

Ἐγνων, οἶ μ' ἤλαθες...

Rájöttem! Most hívd csak az isteneket, nem etetsz meg
maszlaggal, ha nekem sírva is esküdözöl!
Esküszegő! Még hogy te magad töltötted az éjjelt!
Még most is pimaszul mondd: egész egyedül?
Hát a Kleón téged nem... s hogy ha... De mit kiabálok,
pusztulj el te, gonosz férge az ágynak! Eredj! -
Majd mit nem, még jót teszek itt veled, ó, ugye futnál
hozzá! Foglyomként töltöd el itt az időd!
Orbán Ottó fordítása

A GONOSZ ERÓSZRÓL

Κηρύσσω τὸν Ἔρωτα...

Elpletykálom Erósz, a gonoszt, hiszen útnak eredve
épp az imént, az imént hagyta el ágyamat ő:
édes könnyeket ejt, gyermek, csevegőszavu, bátor,
puzdrát hord, szárnyal s szállva pizsén kinevet.

Azt se tudom, ki az apja, hiszen nem vallja fiának
sem föld, sem tenger és nem a kékszinü ég.
Gyűlöli mindenhol mindenki. Vigyázatok órá,
mert ravaszul hálót fonhat lelketeken.
Ó, de hisz itt van az ágyamnál! Látom, Nyilazó, már,
hogyan hova bújtál el: Zénophilám szeme rejt.

Orbán Ottó fordítása

ISMERETLEN KÖLTŐ

HELENÉ GYÁSZDALA

ΕΛΕΝΗΣ ΘΡΗΝΟΣ

Én kegyes hitvesem,
legdrágább nekem, ki szerettél,
ki földúltad a phrügek
városát
halálos dárdával, hogy engem,
asszonyodat,
visszavigyél hazánkba,
s most itthagysz egyedül,
szerelemtelen, özvegyül,
s a Danaosz-ivadékok
csele elvisz,
engem, kiért a szúzi leányt
Artemisz elragadta,
Agamemnón áldozatát.

Kerényi Grácia fordítása

ETRUSZKOSZ

KETTŐS TISZTE SZERINT...

Ἡ μία καὶ βιώτοιο...

Kettős tiszte szerint egy bárka ragadta ez élet
és a halál útján jó Hierokleidészt.

Éltében táplálta, a holta után elemészté:

Hádészhoz viszi, mint vitte a préda után.

Boldog, lám, a halász: a saját gályája ragadta
fönt, és az viszi most hádeszi vizeken is.

Somlyó György fordítása

KAPITÓN

SZÉPSÉG BÁJ NÉLKÜL...

Καλλος ἐνευ χαζίτων...

Szépség báj nélkül tetszhet, de megejteni nem tud;
mint ki horog nélkül vetne a vízbe csalit.

Somlyó György fordítása

PHILODÉMOSZ

ÉJÜNK TITKAINAK...

Τὴν σιγῇ ντα, Φιλαινί...

Éjünk titkainak meghitt őrére, Philainisz,
önts mécsünkre színig jó olajat s azután
tűnj el! Erősz nem tűr eleven tanukat maga mellett,
zárd hát jól a kaput kulcsra, Philainisz, eredj.
S jöjj, Xanthó, csókolj! te meg, ó szerelemszerető ágy,
már tudod azt, ami még illeti Aphroditét.

Somlyó György fordítása

ÓH LÁB, ÓH LÁBSZÁR...

ὦ ποδὺς, Ἐκνήμης...

Óh láb, óh lábszár, s amikért elzülleni nem kár,
óh comb, óh lágyék, tompora s gömbölyű far!
Óh váll, óh emlők, s te megejtő karcsú nyak íve,
óh gyönyörű két kéz, óh szemek, örüitem!
Óh buja mozdulatok, s száj szájra fűző buja nyelvek
csókjai, óh ideget fölkaravó buja hang!
Nem görög asszony szült, Flórám, és nem dalolod bár
Sapphót - Perseus is hindu leányt szeretett!

Babits Mihály fordítása

JÓ REGGELT

Χαῖρε σὺ...

- Jó reggelt.

- Neked is.

- Hogy hívnak?

- S téged? - Előbb még:

várjunk egy kicsikét.

- Hát te se kérdd.

- Van-e, mondd,

kedvesed?

- Az mindig, ki szeret.

- Vacsorázz ma velem hát,

kérlek.

- Jó, szívesen.
 - S mit fizetek kegyedért?
 - Semmit előre.
 - Hogyan?
 - Ha az éjnek vége, csak akkor
 adj, amennyit akarsz.
 - Jó, ez a leghelyesebb.
 S hol lakol? Érted küldök majd.
 - Csak amott.
 - S mikorára
 jössz?
 - Amikor tetszik.
 - Hát gyere most.
 - No vezess.

Somlyó György fordítása

XANTHIPPE DALA...

Ψαλμός καλολιή...

Xanthippé dala, lantszava, jaj, ez a hang, ez a nézés
 és e felizzó tűz lángbaborít s elemészt,
 ó lelkem! Mikor és hogy kezdődött, tudom én azt?
 Ám te szegény, meglásd, lángjai közt porig égsz.

Somlyó György fordítása

ONESZTÉSZ

NEM KELL

Οἶτε με παρθενικὸς...

Nem kell szűzen a lány, őregen sem kell feleségül,
így sajnálom, amúgy tisztelem én nagyon is.
Nem jó zölden a fűrt, töpörödve se, csak ha megérett:
érett szépséget vár szerelemre az ágy.

Radnóti Miklós fordítása

ANTIPATROSZ

ARISZTOPHANÉSZ DICSÉRETE

Βίβλοι Ἀριστοφανεύς...

Könyvek, Arisztophanészünk isteni műve! Akharnai
földjén sűrű babér zöld haja hull tereád.
Mily miriád Dionüszosz tombol s szózata hogy zeng!
Minden egyes lapján szíven-ütő Khariszok.
Ó Hellász erkölcsének festője! Merész, nagy
kómikus! Eggyé-vált gúnyözőn és kacagás!

Horváth I. Károly fordítása

ALPHEIOSZ

A HÓBA-TEMETETT JÉRCÉRE

Χειμερίοις νιφάδεσσι...

Vad tél hóviharától elborítottan a jérce
fészkén szárnyaival óvta kicsiny fiait,
míg megdermesztette az ég fagya, mert a szabadban
állta a szél mérgét s fellegek égi dühét.
Prokné és Médeia! Anyák, Hádésznek ölen, lent!
Ennek láttán pír éghet az arcotokon!

Horváth I. Károly fordítása

DÉLOSZ SZIGETÉNEK DICSÉRETE

Δηλοῦς ὠδίνων...

Létó-sarjak szent dajkája, te, kit Kronidésznek
horgonya láncra-fűzött égei mély-vizeken,
nem mondlak sohasem nyomorultnak, az ég a tanúm rá
s isteneid, - soha úgy, mint ahogy Antipatrosz!
Boldog vagy: Phoiboszt te neveltet s fényes Olümposz
bércén is tudják, Artemisz otthona vagy.

Horváth I. Károly fordítása

PHILIPPOSZ

BESZÉLGETÉS EGY HERMÉSZ-SZOBORRAL

Τίς τὴν ἔχουσι ἄνθρωποι...

„Pelyhesképű Hermész, szobrod e rácsra ki tette?”

Hermogenész.

„Apja?”

Dáimenész.

„A hona?”

Antiokheia.

„Miért ez a tisztelet?”

Én segitettem

két stadionban.

„Hol?”

Iszthmoszon és Nemeán.

„Célbafutott?”

Sőt, győzött!

„Hánnyal szembe?”

Kilencce.

Úgy röppent tova, mint én saru-szárnyaimon.

Horváth I. Károly fordítása

LEÓNÍDÁSZ ÉS XERXÉSZ

Ποὺς Ἀλεωνίδεω...

Látva Leónídászt, áld önként ment a halálba,

Xerxész bíborral fedte be holttetemét.

Ám a tömegsírbeli így harsog a spártai bajnok:

„Kapja e bért az olyan gaz, ki eladta honát!

Nékem elég dísz pajzsom a síron: e perzsa kölönc sért!

Én Hádészhez mint spártai férfi megyek.”

Horváth I. Károly fordítása

NIKOLÁOSZ

AZ INGYENÉLŐ

ΑΔΗΑΟΝ ΔΡΑΜΑ

Az ingyenélők fajzatát, ó emberek,
azt mondják, Zeusz-fi: Tantalosz találta fel.
De nem tudván e mesterséget ésszerűn
folytatni, féktelen nyelvéeft bajba hullt:
éhség-csináló széket dobtak rá, s a szent
asztaltól elkergette őt Zeusz hirtelen;
érezve gyomrán ezt a váratlan csapást,
nem tudta Tantalosz, hogy fönn, vagy lenn van-e,
s Szipülosznak bérce megfordulva rászakadt.
És méltán szenvedett, mert fríg létére nem
fogadta illőképp gazdája élceit.
E kényelmetlen helyzetért - bár életét
irígyelték előbb - most hadd tegyek neki
keserves szemrehányást: én bizony, ha még
Zeusz mellé ültetnétek is, munkátlanul
más asztalánál lakmározni nem fogok.
Mi szenvedés ért, élösködni mért akarsz,
az istenekre, ember? életed milyen
haszonnal járt? hadd kérdjem, illő tudnom ezt.
Kinek neveltje vagy? milyen gondolkodást
követsz? milyen tanokra támaszkodsz, hogy így
nem átallsz élösködni? míg mi terhesen
cipeljük végig életünket, s nem tudunk
egy ajtót nyitva látni most sem, általuk:
ők ülnek fenn és lakmározva falnak ott.
S nem minden férfi hajója ér asztalhoz ám;
mert elsősorban mindehhez jó borda kell,
meg szemtelen homlok, s kitartó állkapocs,
ütéseket kibíró, - s változékony arc:
e művészet legfőbb alapja, hidd el, ez.
Aztán tanuld meg, hogy ha gúnyolnak, ne vess:
úgy vélem, rút dolog, ha gúnynak rabja vagy.
Mert van, ki évek óta lop, sőt fürdik is,
hogy szép legyen, mégis betegség sújtja le, -
istenné vált Ganümedész tán a példakép,
ki gazdájának - bár vesztére - hízeleg;
ha ingerelnek, s gyilkolnál is szívesen,
lakmározáskor csendben túrd a csipkedést,
az asztalnál tedd félre inkább mérgedet.
E mesterségre rátermettem, azt hiszem,
ó gyermekek; mert megvan bennem mind, ami
másoknál ingyen élők fő tulajdona:

éhes gyomor, rest ész, pimaszság, lustaság.
Így hát a lídek dúsaranyú királya is
mint jóbarátot, asztalához engem int.

Kerényi Grácia fordítása

MARKOSZ ARGENTÁRIOSZ

KEBLEM AZ Ő KEBELÉN...

Στέγνω πες στέγνωις...

Keblem az ő kebelén, szívem szívére dobogva:
csókosan itták föl ajkaim Antigonét;
égő testét testemhez szoritottam... a többbit
födje titok, csak a mécs látta, mi jött ezután!

Babits Mihály fordítása

LÁTOD-E, HOLD...

Μήνη χρυσόκεως...

Látod-e, Hold, te aranyszarvú, látjátok-e, izzó
csillagok, Ókeanosz keble alá merülők?
Szó nélkül vált tőlem a balzsamos ajku Ariszté,
s egy hosszú hete már nem lelem ezt a csodást.
Nem baj, elcsipem én még őt, a nyomába uszítván
Küprisz nyomravivő, fényes ezüst ebeit.

Somlyó György fordítása

GAITULIKOSZ

HABVERT SZIRTFOKOT...

Ἀρχιάλου ἑπηγμνος...

Habvert szirtfokot őrző istennő, szívesen vedd
kis süteményekből egyszerű áldozatom.
Holnap tán az Ión-tenger hulláma sodor már
arra, ahol kikötöm, Eidotheád öle vár.
Fényre vezesd vágyam s gályám, Küpris, ki uralkodsz
hű szeretők ágya s tengerek öble fölött.

Somlyó György fordítása

SZEKUNDOSZ

AZ ÖREGEDŐ LÁISZ PANASZA

Ἰὼ τ' Ὑπάλαι Λαίς...

Nem Láisz többé rég-minden-vágy-nyila Láisz,
s már csak Balsorsnak nézik a férfiak is.
Küprisz rá a tanúm - s Küprisz már esküre jó csak -
Láisznak Láisz pusztá-merő idegen!

Horváth I. Károly fordítása

LUKILLIOSZ

NIKÜLLA FEKETESÉGE

Τὰς τσίχας, Ἐ Νίκυλλα...

Azt suttogja, Nikülla, a nép, hogy fested a fürtöd,
bár te koromfeketén - vetted a nagy-piacon.

Horváth I. Károly fordítása

ARCKÉPFESTŐ ÉS APA

Ἐ ἄοσι γεννήσας...

Arcképfestő Eutükhosznak húsz fia is van:
s arcban az apjára húsz közül egy se ütött.

Horváth I. Károly fordítása

A FUKAR HERMÓNRÓL

Ποίησας δαπάνην...

Álmában sok pénzt pazarolt szőrös-szívü Hermón,
s szörnyű bújában szögre kötötte magát.

Horváth I. Károly fordítása

ASSZONYTEST ÉS SÖTÉTSÉG

Ἦ τᾶ γυναικα...

Az, kit rosszalakú asszonnyal vert meg a sorsa,
gyujthat száz lámpást, éjjele síri sötét.

Horváth I. Károly fordítása

AZ ENYVESKEZŰ ANTIOKHOSZRA

Ἐ ἔιδεν Ἀντίοχος...

Antiokhosz szép párnát látott Lűszimakhosznál.
Lűszimakhosz párnát otthon azóta se lát.

Horváth I. Károly fordítása

NÍKARKHOSZ

CSÓK ÉS GYŰLÖLET

Εἴ με φιλεῖς...

Míg csókolsz, gyűlölsz, s míg gyűlölsz, csókol az ajkad.

Nem gyűlölsz? - Úgy hagyd csókjaidat, kicsikém!

Horváth I. Károly fordítása

LEÓNÍDÁSZ

SZÜLETÉSNAPI AJÁNDÉK

Ἄλλος μὲν κρύσταλλον...

Küldjön csak kristályt vagy ezüstöt s drága topázt más,
kincses ajándékként, új születésnapodon!
Ám amit én adok, annak irígy féltés sosem árthat,
Agrippeiné! Ím disztichonokból e pár.

Horváth I. Károly fordítása

BABRIOSZ

A SZÉL ÉS A NAP

Βορρῆ ἔλεγονσιν...

Boreász a nappal - azt beszélük - egykor rég
versenybe szállt, hogy egy gyalog járó gazda
meleg subáját válláról ki húzná le.

Boreász keményen fűjt a thrákok partjáról,
erőszakkal ragadja majd el, úgy vélte;
nem engedett a vándor, s mert nagyon fázott,
subája szélét fölhajtotta körben, majd
leült, hátát egy sziklafoknak támasztva.

A nap pedig előbb egy édes pillantást
vetett reá, a fagytól így feloldozta,
nagyobb hévvel csak aztán kezdett rá sütni;
míg hirtelen megizzadt jól a vándorló,
s levetkőzött, subáját önként eldobva.

Boreász kárára dőlt el így a versengés;
tanulság: mindig finomabb eszközt válassz,
mert többet érsz el ésszel, mint erőszakkal.

Kerényi Grácia fordítása

A RÓKA ÉS A SZŐLŐ

Βότρυς μελαίνης...

Sötétlő szőlő fűrtje csüngött egy falról,
magasra felfuttatva. Csillogó, nedvdús
gyümölcsét látva, megpróbált felugrálni
a róka, hogy bíbor fűrtjéből markoljon,
mert épp szüretre várt: megérett s édes volt.

Mikor nem érte el, hiába próbálta,
így enyhítette távozóban fájdalmát:
„Éretlen, satnya még a szőlő, úgy látom.”

Kerényi Grácia fordítása

A KÉTSZÍNŰ FÉRFI

Βίον τις διέτρεψεν...

Egy férfiú az élet-út felén járt már
(nem volt ifjú, de nem mondhatjuk vénnek sem),
mégis csavarta őszülő holló-fűrtjét,
s szerelmek és mulatságok közt élt vígan.

Két nőt szeretett: az egyik ifjú, másik vén.
Az ifjú nő a kedvesét is ifjúnak
akarta látni, - vént kívánt a vénasszony.
Ezért az ifjú nő megnézte mindennap
a férfi hajzatát, s kitepte ősz szálát,
a vén pedig kitepett minden hollószínt,
míg teljesen kopasz lett, - ifju s vén kedves
együtt kopasztá meg, kitepve ezt és azt;
mindig csak egyet - míg kopasz lett végtére.
E példa azt tanítja minden embernek:
ki nők kezére jut, siralmas lesz sorsa,
mindig csak egyet, - míg csupasz lesz végtére.

Kerényi Grácia fordítása

A SZERELMES MENYÉT

Γαλ^a ποτ' ἐνδύς...

A menyét szerelmes lett egy délceg ifjúba;
megszánta őt a vágyak anyja, szent Küpris,
s szép női testre változtatta formáját,
kit minden férfi megkíván, mihelyt ránéz.
Meglátva őt lángot fogott az ifjú is,
és nőül kérte. Ám a lagzin egyszer csak
egér futott elő; fölkelte a szép mátka
lágy párnájáról, és utána száguldott.
Így füstbe ment a lagzi, s elszaladt vígan
Erósz, mert ím, legyőzte őt a természet.

Kerényi Grácia fordítása

A VESSZÓNYALÁB PÉLDÁZATA

Ἐν τοῖς παλαιοῖς ν ἐνής...

Volt egyszer, hol nem volt egy éltes aggastyán,
kinek sok gyermeke volt. Mikor már úgy látta,
hogy nemsokára meghal, megparancsolta,
hogy kössenek csomóba vékony vesszőket,
s vigyék elébe. Egyikük meg is tette.
„S most megfeszült erővel próbáljátok meg
az összefűzött gally-csomót széttördelni.”
Azok nem tudták. „Próbáljátok szálanként.”
Midőn így mindet könnyedén széttördelték,
„Ó, gyermekek - szólt - tartsatok majd így össze,
mert akkor nem tud senki néktek kárt tenni,
nagyobb erő az egyetértés mindennél;
de hogyha mindegyiktek másfelé hajlik,

úgy jár, miként e gyenge vesszők szálanként.”
Testvériség az emberek közt legfőbb jó:
a lent levőket is magasba lendíti.

Kerényi Grácia fordítása

HERMÉSZ ÉS A KUTYA

Ἐν ἰδ' τις ἄλκυς...

Négyarcu Hermész szobra állt az út mentén,
egy kőhalom hegyén. Egy eb járt épp arra,
s így szólt: „Először is köszöntlek, Hermészem,
aztán megkenlek; nem mennék el szó nélkül
melletted, tornacsarnok-védő istenség.”
Hermész pedig szólt: „Csak ne nyald le szobromról
a szent olajat, s ha nem locsolsz meg útközben,
hálás leszek; mást nem kívánok én tőled.”

Kerényi Grácia fordítása

ÁLLAT-SZÉPSÉGVERSENY

Ἐτεκνίης Παύλα...

Zeusz versenyt hirdetett ki minden állatnak:
a legszebb gyermekűé lessz a versenydíj.
És megjelent, mint jó szülő, egy majmocska,
csupasz, lapított orru kis majmot tartott
keblén. Kacajban tört ki minden istenség.
S ő szólt: „A verseny eldöntése Zeusz dolga,
de nékem szebb e gyermek minden állatnál.”
E történetke azt jelenti, úgy vélem,
hogyan gyermekét csinosnak látja mindenki.

Kerényi Grácia fordítása

ZEUSZ, POSZEIDÓN ÉS ATHÉNA VETÉLKEDÉSE

Ζεὺς καὶ Ποσειδὼν v...

Versenybe szállt Zeusz és Poszeidón egykor rég,
s Athéna is: melyik tud szebbet alkotni.
Zeusz embert alkotott, a legpompásabb lényt,
Athéna házat épített az embernek,
bikát formált Poszeidón. Bírálul Mómoszt
kérték fel, - akkor még az istenek közt élt.
Az mindig csak gáncsoskodik, mert mást sem tud,

ezért hibát talált mindenben; elkezdte
a bikával: mért nem hordja szarva végében
szemét, hogy lássa, merre döf; mért van zárva
az ember keble, mért nincs rajta tárt ajtó,
hogy messziről meglássák csalfa szándékát;
a házon azt gáncsolta, mért nincs négy vasból
való kerék az alján, hogy helyét váltsa,
ha más vidékre látogatna gazdája,
vagy meg szeretne szökni rossz szomszédjától.
Milyen tanítást nyújt nekünk e történet?
Dolgozz, teremts, s írigy beszéd ne hasson rád.
Gáncsokodástól semmi nem lesz szebb, sem jobb.

Kerényi Grácia fordítása

IDEGEN TOLLAKKAL NE ÉKESKEDJ!

Ἰζὶς ποτ' οἴξανοιο...

Az égi hírnök, bíbor Írisz egykor rég
az istenek házába szépségversenyre
hivott minden madarat; mikor meghallották,
a pályadíjért vágy lopódzott szívükbe.
Egy zergeláb-sem-érintette sziklából
forrás fakadt, áttetsző és kristálytisza;
a sok madár rajokban mind vizéhez gyűlt,
s lemosta arcát s combjait friss habjában,
megrázta szárnyát, üstökét megfésülte.
És megjelent a forrásnál egy vén csóka,
a varju egyik sarja is, s az elhullott
sok tarka tollat tűzve nedves vállára,
a többieknek pompáját, a sasnál is
szebb tollazatban szállt az istenekhez fel.
Elámult Zeus, és már a díjat nyújtotta,
de a fecske - mint athéni nő, oly fortélyos -
fölfedte őt, kitépve tollát melléből.
„Ne árulkodj, besúgó!” - szólt a megvádolt.
De rátámadt a vadgalamb s a szajkó is,
az énekes rigó, s a sírok őrzője,
a kis pacsirta, meg fióka-rabló ölyv,
s tépték, míg föl nem ismerték a vén csókát.
Ó, gyermekem, saját ékessel ékeskedj;
lefosztják rólad lopva szerzett szépséged.

Kerényi Grácia fordítása

HERMÉSZ ÉS A MESTEREMBER

Ξίλινόν τις ἄνθρωπος ἦν...

Fa Hermész-szobra volt egy mesterembernek.
Mindennap áldozott itallal, tömjénnel,
de rosszul ment a dolga. Végül mérgében
megfogta szobra lábát és földhöz vágta,
s széttört fejéből ím, aranypénz hullott ki.
Míg összeszedte, szólt az ember: „Hermészem,
kétkelkezes vagy, s híveidhez hálátlan,
mert nem segítesz meg, ha hódolunk néked,
s a megvetésre ennyi jóval adsz választ.
A tiszteletnek új módjára oktatsz most.”

Az istenekről is mesét mond Aiszóposz,
hogyan megtanítsa, egymással miként bánjunk:
a balgatagnál tisztelettel nem sokra
még; biztosabban megnyered, ha ócsárlod.

Kerényi Grácia fordítása

A TŰCSÖK ÉS A HANGYA

Χειμῶνος ἔστιν...

A hangya nyáron gyűjtött búzát hordott ki
rejtekhelyéről, s télidőn szárítgatta.
Az éhező tücsök könyörgött szép szóval
egy-két falásért, mert különben elpusztul.
„Hát mit csináltál - szólt a hangya - most nyáron?”
„Egész nap énekeltem, nem lustálkodtam.”
A hangya felkacag s bezárja élelmét:
„Ha nyáron énekeltél, télen táncolj hát.”
A rossz időkre felkészülni bölcsebb, mint
csak élvezetre, dáridókra gondolni.

Kerényi Grácia fordítása

AMMIÁNOSZ

NEARKHOSZ TEMETÉSÉRE

Εἴ σοι κατὰ γῆς...

Könnyű legyen, bús-sorsu Nearkhosz, a föld pora rajtad!
Így könnyen hozzádférnek a kóbor ebek.

Horváth I. Károly fordítása

MESZOMÉDÉS

A MÚZSÁHOZ

ΕΙΣ ΜΟΥΣΑΝ

Dalolj, te drága Múza, kezd
áldással ezt a táncdalt,
és lelkemet kavargatja fel
szent berkeid fuvalma!
Kalliopeia, te bölcs
úrnő üde Múza-kar élén,
s bölcs titok-ihletű szent:
Létó fia, Déloszi Paián,
jószívűn segítsetek!

Franyó Zoltán fordítása

OLVADT ÜVEG

Τῶν ἱερῶν Σόμιζε...

Munkás jött, ki egy kitört
roncs üvegkristályt hozott;
majd a tömböt tűzbe tette,
mint erős vasat szokás.
Ámde a tört üveg viaszként
szertefolyt, mihelyt az izzó
láng mohón belékapott.
Minden ember mint csodát
nézte, míg kifolyt a tűzből;
félt a munkás, reszketett, hogy
földre hull és széttörik:
duplacsőrű vasfogóval
tette rá tehát a tömböt...

Franyó Zoltán fordítása

KILLAKTÓR

TERMÉSZET ÉS TUDOMÁNY

Παշθενικὰ κούζα...

Ifjú lány mindig több pénzt kap a vén szeretőknél:
benne a természet, s nem tudomány kamatoz.

Horváth I. Károly fordítása

ÉDES ÉS KESERŰ

Ἀδᾶτὺβινεῖν...

Édes a lány ölelése: ugyan ki tagadja? De jaj, ha
pénzt kér, úgy keserűbb, mint a bürök levele.

Horváth I. Károly fordítása

DIONÜSZIOSZ

A RÓZSAÁRUS LÁNYHOZ

Μὴ τὰ ῥόδα, ῥοδόεσσιν...

Rózsa vagy, ó szép áruslány, magad is. No, mit árulsz?

Rózsát? Csókot? Vagy csókot a rózsák között?

Horváth I. Károly fordítása

LUKIÁNOSZ

A BOLOND ÉS A BOLHÁK

Ἐσβεσε τὸν λόχον μ' ἄσος...

Csípte a bolha-sereg, - s a bolond elfújta a mécsest,
mondván: „Nem láttok csípni tovább, pimaszok!”

Horváth I. Károly fordítása

A TANÍTÁS MEGSZÁLLOTTJA

Ἐντί μοι ἐτῆομένῃ ...

Adj választ nekem, ó Hermész, hogy Lollianosznak
lelke hogyan szállott Perszephoneia elé?
Nagy csoda lenne, ha nem tanított még téged is ott lent;
holtában sem öröm szembekerülni vele!

Szepessy Tibor fordítása

PRIAPOSZ PANASZA

ΕΙΣ ΠΙΠΗΤΙΟΝ

Eutükhidész idehoz, hogy aszott földjére ügyeljek,
s védjem, a puszta határt - mert a szokást követi.
Őrzöm a telkét hát. Jöjjön csak a tolvaj, a rabló:
semmit sem vihet el, épp csak az őrt - magamat.

Szepessy Tibor fordítása

SZEMREHÁNYÓ HÁLÁLKODÁS

ΑΠΟ ΝΑΥΗΓΩΝ

Hálából, Glaukosz, Néreusz, Ínó, Melikertész,
ősi Kabeiroszok, és tengerek égi ura,
épen partrajutott hivetek most nektek ajánlja
barna haját. Nem elég? Mindene vízbe veszett!

Szepessy Tibor fordítása

SZERENCSE ÉS BARÁTSÁG

ΕΙΣ ΕΥΤΥΧΕΙΣ

Míg a szerencse kegyel, hű társad az isten, az ember,
s bármit kér ajakad, tárt sziveket lel a szó;
ám ha elejt, már senki se pártol, ezer baj elérhet:
minden gáncsol, amint fordul a sors kereke.

Szepessy Tibor fordítása

A BÜDÖS TELESZILLA

ΕΙΣ ΔΥΣΩΛΕΙΣ

Nem lehel oly iszonyún a homéroszi szörny, a Khimaira,
sem mesebéli bikák lángtüdejű csapata,
mind az egész Lémnosz, meg a Harpüiák valahányan,
és a Philoktétész genny-iszamos sebei -
egyhangú szavazat, Teleszilla: Khimaira se győz le,
seb-bűz sem, se bikák, lémnoszi nők, madarak.

Szepessy Tibor fordítása

A JÓZAN, AKI RÉSZEG

Ἐν πρσιν μεθύουσιν...

Részeg társai közt csak Akindünosz ült kupa nélkül,
s részegnek látszott éppen ezért egyedül.

Szepessy Tibor fordítása

RÖVID ÉS HOSSZÚ ÉLET

ΕΙΣ ΜΙΚΡΟΝ ΒΙΟΝ

Jól és boldogan élsz? - nyúlfarknyi az életed akkor.
Vagy nyomorogsz? - rövid éj máris időtlen idő.

Szepessy Tibor fordítása

EGY ORVOSRÓL

ΕΙΣ ΙΑΤΡΟΝ

Orvos küldte el énhozzám szeretett fiúsarját,
hogy fia éntőlem kapja a nyelvtudományt.
Ámde mikor „*Haragot zengj*” és „*szerzett sokezer kint*”,
ezt ismerte meg és sorban a harmadikat,
hogy „*sok hősnek erős lelkét Hadészra leküldte*”,
nem küldötte tovább leckebevételre fiát.
És hogy meglátott, „Köszönöm”, szólott, „drága barátom,
tőlem is ezt éppígy tudja tanulni fiam;
Hádészhoz magam is sok lelket küldök el, ehhez
nékem ugyan nem kell nyelvtudománytanító.”

Devecseri Gábor fordítása

ZERGELÁB

ΩΚΥΠΙΟΥΣ

PODAGRA (*egyedül Zergeláb háza előtt*)

Halandó lény számára baljós, rettegett
nevem, Podagra, iszonyu szenvedést takar,
mert láthatatlan gúzzsal lábuk megkötöm,
a forgóikba jutva észrevétlenül.
S nevetve nézem mind, kit eltalált nyilam,
ha balsorsáról mégsem őszintén beszél,
hanem csak hímez-hámoz és köntörfalaz,
mert mindhiába nyugtatgatja önmagát,
hogy „köbe botlott”, vagy hogy „rándulása van”,
való okát bajának mélyen rejtve el:
csak rejtse jól, csak higgye el, hogy rejtheti,
a múltó évek titkát mégis felfedik,
s akkor legyőzve súgja majd az *én* nevem,
és káröröme gyűjtja bús sorstársait.
Munkámban mindig hű csatlós a Fájdalom.
Én, egymagamban, célt nem érhetek soha.
Csak az mardos, csak az kínozza lelkemet,
hogy őt, ki összes szenvedésük fő oka,
sosem gyalázza, szídjá köztük senki sem,
csak rám ontják a baljós átkok tengerét,
mert így remélnék kínjaikban enyhülést.

De lám, beszélek, s éppen azt nem mondom el.
hogy mért is jöttem, haragom nem viselve már?
Azért, mert Zergeláb, a bátor és derék
fitymálva mondta: mit sem ér az én erőm!
Szaván szívembe mardosó harag nyilallt,
s most visszamartam úgy, hogy gyógyírt nem talál
- mint máskor is szokásom volt: - a lábain.

Parányi helyre már betört a Fájdalom,
és lent, bokái táján szúrja-fúrja őt,
s bár még ámitja ősz, törődött mesterét,
hogy „birkózásban vagy futásban” érte baj,
bicegve, mintha sánta lenne, semmi más,
de végzetét már sejtve lép ki ajtaján.

(Podagra eltávozik. A házból Zergeláb lép ki, teljes testsúlyával a Nevelőre támaszkodva)

ZERGELÁB

Jaj, lábaimba hogy került e szörnyű kín,
bár seb sem ért? Hisz állnom, járom szenvedés!
A fájdalom mint íjász ajzza fegyverét,
elér nyilával, s jajgatásra kényszerít.
Jövöm embernemlátta szenvedést takar.

NEVELŐ

Ne támaszkodj rám, egyenesedj ki, gyermekem,
mert földre döntesz engem is, ha összerogysz!

ZERGELÁB

Hajlok szavadra, s ím könnyítek terheden,
beteg lábamra lépek, s tűröm emberül,
mert joggal nyelvel ifjuról a szolganép,
ha vén, mihaszna zsémbelő a támasza!

NEVELŐ

Csak ezt ne mondd, csak így ne szídj, te ostoba,
ifjúi gögöd csillapítsd, hisz jól tudod,
hogy minden agg, ha kényszer űzi, ifju lesz.
És jól vigyázz, mert egyet lépek hátra csak,
s én - vénen - állok, míg te - ifjan - földre rogysz!

ZERGELÁB

Ha földre rogysz te, nem betegség súlya nyom,
csak aggkorod. Mert lelkes szíved megmaradt,
de megtört már a tette hívó lendület.

NEVELŐ

Ne csürd-csavard a szókat! Azt mondd, hogy s mikép
hatolt a fájdalom lábadnak mélyire?

ZERGELÁB

Szökellve, könnyedén futottam, s hirtelen
megrándítottam balbokám. Azóta fáj.

NEVELŐ *(hitetlenkedve)*

Ám erre az, kinek szakálla mélyre leng,
s övénel túlra nőtt, azt mondja: újra fuss!

ZERGELÁB *(erősködik)*

S a birkózásban éppen így. Gáncsot vetek,
s ütés ér közben. Most már végre elhiszed?

NEVELŐ

Hát harcos vagy, ha gáncsot vetve épp te kapsz
ütést? Hazugság ködfelhője vesz körül!
És ámbár egykor nem volt egyikünk se jobb,
becsaptuk még a leghűbb jóbarátot is,
de végül, tudd meg, mit sem ér az áltatás,
ha át-meg-átfon, s ég bennünk a fájdalom.
(A Nevelő Zergelábbal együtt visszatér a házba)

(Zergeláb szobájában fekszik. Ágya mellett a Nevelő és néhány szolga. Belép az Orvos)

ORVOS

Gyors Zergelábat hol lelem meg, férfiak?
A lába fáj, s mint hallom, már csak vánszorog!
Orvos vagyok. Egy jóbarátja mondta el,
hogy szörnyen szenved, s már alig tud járni is.
(Közelebb lép az ágyhoz)
De itt van ő, saját szememmel láthatom,
hanyattfeküdve nyomja kínos fekhelyét.
(Az ágy mellé lép)
Az istenekkel szóljon üdvözlő szavam!
Mi baj? Beszéld el, tárd fel gyorsan, Zergeláb,
s ha így teszel, talán majd gyógyírt adhatok,
végzettől rádmért kínjaidra enyhülést.

ZERGELÁB

Nézz rám hát, üdvöm, üdvözítőm, orvosom
- neved zengése üdvrikoltó harsona -,
elmondhatatlan kín mardossa lábamat,
s csak félve lépek, nem mint régen, férfimód.

ORVOS

Miért? Mi történt? Mondd el, mint eredt a baj!
Ha pontosan tud mindenről az orvosod,
segít rajtad, s ha titkolózol, bajba dönt!

ZERGELÁB

Talán futás vagy más gyakorlatok között
velem versenyző társaimtól ért ütés.

ORVOS

De mért nincs akkor égő, fájó gyulladás
ütésüknek helyén? S mért nem kötötted át?

ZERGELÁB

Gyapjúkötést sosem viseltem, bár tudom,
díszként is hordják - s alkalmatlan dísznek is!

ORVOS

Mit gondolsz, mit tegyünk? Felvágjam lábadat?
Ha ezt kívánod, ismerned kell helyzeted:
késem nyomán majd dús patakban dől a vér!

ZERGELÁB

Alkalmazd, bármi gyógyítási módra lelsz,
csak szűnjék már a lábam gyötrő fájdalom!

ORVOS

Hát jól figyelj. Vágással lábad megnyitom,
félkörben, éles késsel, vérrel csordulón.

ZERGELÁB

Ó jaj!

NEVELŐ

Így gyógyítsz, üdvünk? Bár ne lelnél üdvre te!
Hát van szived? Hát megkínoznád késsel is?
Baját nem tudva, régi kínhoz újat adsz?
Merő hazugság volt, mit ő mondott neked!
Mert nem futás és nem birkózás volt az ok,
mint ő állítja. Jól figyeld az én szavam!
Megjött, de kórnak nem volt híre-hamva sem,
s evett-ivott is jó étvággal, gondtalan,
majd fekhelyére dőlt és jóízűn aludt,
de éjfélkor már felriadt és jajgatott,
mint az, kit isten sujt, s úr lett a rettenet
mindünk szívéen: „Jaj, honnan ért e szörnyű sors?
Haragvó isten vett erőt a lábamon!”
S aztán felülve ágyán, éjjel, társtalan
a puszta légbe szórta síró jajsavát.
Később, hogy reggelt trombitált a hars kakas,
kijött, majd meggyötörten tette rám kezét,
és lázban égve, könnyesen panaszkodott.
Merő hazugság volt, mit ő mondott neked,
kórjának elrejtette baljós titkait!

ZERGELÁB

Szavakkal mindig készenlétben áll a vén,
beszélni hős, de meglapul, ha tenni kell.
Hát van beteg, ki megtéveszti társait?
Vagy van, ki éhét gyantával csitítaná?

ORVOS

Mért áltatsz minket folyton? Mért ötölsz-hatolsz?
Csak kínjaidról szólsz, s okáról nem beszélsz!

ZERGELÁB

Én tudjam, én, hogy honnan ért a sorscsapás?
Sujtását érzem. Minden mást homály takar.

ORVOS (*gúnyosan*)

Ha bárki lábán végzetes baj árad el,
üres beszéddel, csalfa szókkal rejtené,
bár tudja jól, hogy szörnyű kórnak rabja lett.
Most még csak egy lábadban vert tanyát a kín,
de jó a perc, s a másik éppúgy fájni fog,
hogy nyögsz belé. Most halld, kimondom végszavam:
hiába áltatsz, Ő jelent meg, Ő van itt!

ZERGELÁB

De hát ki és mi Ő? Ne titkold el nevét!

NEVELŐ

Az Ő nevében két baljós szó rejtezik.

ZERGELÁB

Ó jaj nekem! Mi az? Ne rejtsd előlem, agg!

NEVELŐ

Testednek fájó részét jelzi kezdete.

ZERGELÁB

„Pod” hát a név első szótagja. Értelek?

NEVELŐ

És fűzd utána még a szörnyű „ágra” szót!

ZERGELÁB

Hogy sujt a sors! Bajomból nincsen gyógyulás?

NEVELŐ

Nincs. Szörnyűmód kegyetlen, senkit sem kimél.

ZERGELÁB

Beszélj te, üdvöm! Mondd, mi vár még énreám?

ORVOS

Ne kérdj, ne faggass. Hallgatásom jobb neked!

ZERGELÁB

Hát nincs menekvés? Jaj, mi történt? Jaj mi lesz?

ORVOS

Lábadnak már örök lakója lett a kín.

ZERGELÁB

És sánta lábbal kell leélnem életem?

ORVOS

Ha sánta lennél csak, nem volna semmi baj!

ZERGELÁB

Van ennél iszonyúbb?

ORVOS

Mozdulni sem fog béna lábad. Sorsod ez.

ZERGELÁB *(megkísérel felkelni)*

Ó jaj nekem! Most gyötrő fájdalom nyilallt
a jobb bokámba! Kétszeresre nőtt a kín!
Kövéltén állok, megmozdulni sem merek,
a lábam megkötözte ólmos félelem,
s olyan vagyok, mint holtra rémült kisgyerek.
Az istenek nevére kérlek, gyógyítóm,
egész tudásod latba vetve orvosold
bajom, mert végórámat érzem már közel,
oly sűrűn érnek láthatatlan kín-nyilak.

ORVOS

Ne várj éntőlem semmi ámitó vigaszt,
sok orvos egyetlen, de csalfa gyógyszerét,
akik tetteikkel senkin sem segítenek:
kórodról mindent elmondok világosan.
Gyógyíthatatlan szenvedés örvénye zár,
mert nem bilincsek kínozzák a lábadat,
gonosztevőkre büntetésül vert vasak,
de rejtve kúszó, bűsz, emésztő, szörnyű kór.
Halandó embert kétrét görnyeszt ily teher.

ZERGELÁB

Ó jaj, ó jaj, ó jaj nekem!
Miért emészti lábam gyötrő fájdalom?
A földre sújt, ha nem fogjátok meg kezem,
mint szatüroszok, ha tántorogni kezd uruk.

NEVELŐ

Ősz fejjel, íme lásd, szavadnak engedek,
s vezetek, úgy, mint ifju sarját jó atya.
(Lassan az ágyához támogatja Zergelábot)

Szepessy Tibor fordítása

RHÚPHINOSZ

ILLATOZÓ KOSZORÚT...

Πέμπω σοι, Ροδόκλεια...

Illatozó koszorút küldök ma, Rhodokleia, néked,
tarka virágokból fontam a balkezemen.
Kéken pillantó ibolyák és sárga kökörcsin
közt nárcisz buvik és harmatozó liliom.
Tedd a hajadra, virulj, de ne légy oly büszke, ha szép vagy,
elhervadsz s hervad homlokodon koszorúd.

Radnóti Miklós fordítása

KÜLÖNÖS ÍTÉLET

Πηγὰς ἀἴτλῃς ἤκτινα...

Három dombocskáról ítéltam, hogy a szép nők
megkértek, s ragyogó meztelenük kifeselt.
Gömbölyded-kacagásu gödörke hasadt az egyiknél,
partján tiszta fehér s gyenge virágfakadás.
Másikuk is szétvált, s kipirult szép hószinü húsa,
égő rózsáknál bíborosabb tüze volt.
Úgy nyílt szét az utolsó, mint a nyugodt-habu tenger,
önremegés vibrált lágyan a bőre színén.
Nézett volna *alul* e kicsikre az isteni bíró:
isteni bájra *felül* rá se tekintene már!

Horváth I. Károly fordítása

A TELJESÜLÉS ÓRÁJÁN

Πολλάκις ἐξασάμην...

Sokszor vágytam, ölelve a tested, egy éjre, Thaleia,
vad gyönyör-örületünk közt lecsitítani szívem.
S most, hogy meztelen-édesen itt reszketsz a karomban,
elfáradt testem bágyatag és kimerült.
Ó, te szegény szív! Erre jutottál? Gyúlj ki, ne lankadj!
Ezt a beteljesülést kérte naponta imád!

Horváth I. Károly fordítása

VETÉLKEDŐK

Θῆσισαν ἐλλήλαις...

Versengtek hárman: Rhodopé, Melité s Rhodokleia,
kértek, ítéljem meg, hogy melyikük remekebb.
Hárman, amint az a három nagynevű isteni asszony
illatosan, frissen, meztelen álltak elém.
Első volt Rhodopé, kedves hasadéka kivillant:
szélben kétfele hullt tűzszinű rózsacsokor.
Majd Rhodokleiaé csupa fény, csupa láng, csupa kristály,
mint templomban ülő isteni-fényű szobor.
Harmadikak keze sem fedhette viharteli, duzzadt
partu folyómedrét, hisz kicsi volt az a kéz.
Mit tegyek? Emlékeztem a szörnyű sorsu Pariszra
s mindhármójukat ott megkoszorúztam ezért.

Orbán Ottó fordítása

AZ ÉLET GYÖNYÖRE

Λουσάμενοι, Προδίκη...

Fürdeni jer, Prodiké, s a halántékunkra virágot
fonva, vizetlen igyuk nagy poharakkal a bort!
Hej, rövid ám vigadóknak a lét; hisz' utóbb az öregkor
meggátolja a kéjt s végül a cél: a halál.

Franyó Zoltán fordítása

ISTENI MELITÉ

Ποῦν' Ἐν Πραξιτέλῃς;...

Hol van Praxitelész? s a csodás polükleitoszi kéz, mely
hajdan a kőnek örök ihletet adni tudott?
Nos, ki faragja ki hát Melité puha fürteit, izzó
büszketüzű szemeit, vagy ragyogó kebelét?
Hol van a képfaragó? hol a szobrász? Mert ez a termet
istennőnek emelt templomot érdemel ám!

Franyó Zoltán fordítása

KÉSŐ!

Νἔν μοι ἤλασε' λέγεις...

Most ugye újra köszöntesz már, hogy az arcod enyészik,
mely, bizony, oly sima volt, mint ama pároszi kő;
most ugye hívsz enyelegni? mióta kihullt a hajad már,
mely puha fürteivel büszke nyakadra omolt.
Jobb, ha nem is közeledsz, te kevély; ne kerülj az utamba!
Nem nyílt rózsza nekem: rút tövisét se kináld!

Franyó Zoltán fordítása

RÉSZVÉT

Τίς γυνήν...

Mondd, ki püfölt így el, s ki rugott ki mezítlen az útra?
Kő van-e szíve helyén? És a szemére se lát?
Rosszkor tért haza tán és rajtakapott szeretőddel?
Így volt? Ej, sose bánd! Mindegyik asszony ilyen.
Máskor, amíg urad útra megy és szeretőddel enyelgesz,
zárd be az ajtót, hogy rajta ne kapjon a férj!

Franyó Zoltán fordítása

FURCSA MEGHATOTTSÁG

Εἰκαίως μονάσασαν...

Multkor, ahogy Prodiké egyedül volt, esdve ölelte
friss, ambrózia-dús térdeit át a karom.
„Szánd meg - ekép könyörögtem - imádód, csak leheletnyi
Élete van neki már, hagyd meg e csöpp kicsi részt!”
Könnye ömölt szavaimra; de szép szemeit letörölte,
kis keze megragadott és kecsesen kidobott!

Franyó Zoltán fordítása

GYŰLÖLÖM...

Μισ« τὸ ἐφελ ...

Gyűlölöm azt, ki ledér és gyűlölöm azt, aki álszent,
ez túl lassan, amaz túl hamar adja magát.

Somlyó György fordítása

HÉRA-SZEMŰ MELITÉ...

Θυματ' ἦεις Ὑψης...

Héra-szemű Melité, kezéd athénéi, a kebled
Aphroditéé és szép Thetiszé a bokád.
Boldog mind, aki lát, félisten mind, aki csókol,
és örökéletű, kit végül öledbe fogadsz.

Somlyó György fordítása

ANAKREÓNI DALOK

ERÓSZ

ΕΙΣ ΕΡΩΤΑ

Az idő éjféli körül járt,
mikor rúdja fordul éppen
fenn a nagy Göncölszekérnek,
már ilyenkor alszik minden,
az igát ki húzta estig.
Akkor tért Erósz be hozzám,
ajtóm zárját megzörgetve.
Szóltam: „Ajtómon ki zörget,
álmom selymét szétszakítva?”
De felelt Erósz: „Csak nyisd ki,
kis kölyök vagyok, ne félj hát,
holdvilágtalan sötétben
ázva-fázva eltévedtem.”
Bizony erre megsajnáltam,
ajtóm, mécset gyújtva tüstént,
kinyitottam, hát előttem
szárnyas gyermek, íj kezében,
tele tegze is nyilakkal.
Tűzhelyem mellé fogadtam,
tenyerembe fogva dermedt
kis kezét, fürtös haját is
gondosan megszárogattam.
Megmelegszik s szól a gyermek:
„Nosza, lássuk még az íjat,
kipróbáljuk, ép maradt-e
az idegje, hogy megázott.”
Kifeszíti, - mint a fullánk,
épp a májamat találja.
Már felugrik s szól kacagva:
„Velem örvendj hát, barátom,
íjamat mi baj sem érte,
- csak a szíved vallja kárát.”

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

SZÜRETI ÉNEK

Τὴν μελανόχρωτα βότρυν...

A sötétkék szőlőfürtöt
a szüzekkel a legényhad
kosarakban hordja vállon,
de ha már a présbe öntik,
csak a férfiak tapossák,
hogy a nedv kiszabaduljon,
s a bor istenét dicsérik
a szüret zajos dalával,
amikor pezsdül a hordók
mélyén már az édes új bor.
Ha vén iszik belőle,
remegő bokával indul
táncba, rázva ősz szakállát,
a legény meg lesbe állva
veti hálóját a szüzre,
az nyugosztja gyöngé testét
lombos fák alatt heverve,
lenyűgözte már az álom,
de szerelmes szóra ébred,
a legény csábítja nászra,
s ha a szép szónak nem enged,
viszi, szinte fojtogatja,
mert az ifjak közt a részeg
Dionüszosz szilajon jár.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

PIHENŐ

Παζὰ τῶ σκιῶ Βαθύλλου...

Leülök Bathüllosz árnyas
ligetén; a szép fa zsenge
haja leng a legpuhábban
susogó galyak hegyéig.
Közelében ér morajlik,
csobogón, csacsogva csábít.
Ha te látod ezt a bájos
pihenőt, tovább mehetsz-e?

Franyó Zoltán fordítása

EGY FECSKÉHEZ

ΕΙΣ ΧΕΛΙΔΟΝΑ

Te költözöl, te kedves
kis fecske évről-évre,
fészked fonod nyaranta,
de télen messze tűnsz s a
Nílushoz, s Memphiszig szállsz.
Erósz viszont szivemben
örökkön fonja fészket.
Egy vágyam tollasul már,
egy másik friss tojás, és
amaz héjat tör éppen.
Szünetlenül csivognak
a tátogó fiókák.
S a csöpp Erósz-fiaknak
nagyobbak adnak étket.
S amint megnőnek, ismét
születnek tőlük újak.
Most hát mit is tegyek már?
Erőm sincs ennyi Vágyat
szivemből messzeűznöm.

Devecseri Gábor fordítása

ERÓSZ A RÓZSASZIRMON

Ἐζως ποτ' ἔνδοιοι...

Erósz a rózsaszirmon
szendergő méhet egyszer
nem látta - rosszul is járt:
a méh megmarta ujját,
s ő jajgatott-visongott.
S futott hamar, röptült-szállt
föllelni szép Küthérét.
„Elvesztem, - szólt - anyám, el,
elvesztem, meghalok már:
egy szárnyas, csöppnyi kígyó,
melyet a földmivesnép
méhnek nevez, belémmart.”
Szólt anyja: „Lásd, a méhnek
ha így gyötör fulánkja:
mondd, mit szenvednek ők el,
Erósz, kiket te sebzelsz?”

Devecseri Gábor fordítása

GYERE, BOLDOGAN BOROZZUNK

ἄλσος πίνωμεν οἶνον...

Gyere, boldogan borozzunk,
derüsen dalolva Bakkhoszt,
ki a táncot kitalálta,
ki az éneket kívánja,
ki Erósz valódi társa,
s akit úgy szeret Küthéré;
ki a Dózsölés szülője,
ki a Bájt világrahozta,
ki a Bánat elfuvója,
ki a Bú lenyugtatója.
A kevert italt behozzák
közibénk kecses fiúcskák.
Tovaszállt a bú, elillant,
keverülve szélviharral.
Gyere, kelyheket ragadjunk,
gyere, gondokat feledjünk.
Mi a hasznod, én barátom,
ha a gondjaid panaszlod?
A jövőt ugyan ki tudja?
A jövő nekünk homályos.
Beborozva táncra vágyom,
kenetek között mulatni
csinos asszonyok körében.
Ki a gondokat kívánja,
keseregve megtalálja.
De mi boldogan borozzunk,
derüsen dalolva Bakkhoszt.

Devecseri Gábor fordítása

EGY FECSKÉHEZ

ΕΙΣ ΧΕΛΙΔΟΝΑ

Mit is tegyek tévéled,
mit is te locska fecske?
Fogjam meg könnyű szárnyad
s elnyírjam, ezt kívánod?
Vagy inkább nyelvedet, mint
hajdan megtette Téreusz,
kihúzzam és kivágjam?
Hajnalban álmaimból
- fülembe zengve - mondd, mért
raboltad el Bathülloszt?

Devecseri Gábor fordítása

A KÖLTŐ AZ ÁLMÁRÓL

ΕΙΣ ΤΟ ΕΑΥΤΟΥ ΟΝΕΙΡΟΝ

Ilyen álmom ért: futottam
tova, szárnyakat viseltem:
de Erósz, kinek pedig szép
kicsi lába ólmot is vitt,
nyomomon futott s utólért.
Mit akar tehát ez álmom?
Hiszem ezt: a sok szerelmet
tovaszökve elhagyom már,
s ez az egy lenyűgöz, itt tart.

Devecseri Gábor fordítása

ERÓSZRÓL

ΕΙΣ ΕΡΩΤΑ

Ma Erósz, a zsenge szépet,
meg az ő virággal ékes
szalagát fonom dalomba:
ura ő az égieknek,
s leigázza mind az embert.

Devecseri Gábor fordítása

TÜCSÖK, Ó BE BOLDOG IS VAGY...

Μακαρίζομέν σε, τέτιζ...

Tücsök, ó be boldog is vagy,
mikor ott a lomb hegyében,
pici harmatot beszíva,
valamint király dalolgatsz.
A tiéd egészen az mind,
amit ott a réteken látsz,
s valamit csak ád az erdő;
a paraszt nagyon szeret, mert
neki semmiben nem ártasz;
te az emberek kegyeltje,
nyaruk édesen jelented;
de a Múza is szeret mind,
maga Phoibosz is, ki csengő
dalod ösvényét megadta;
sose kínozz aggkor, ó bölcs,
dal-adója, föld-szülötte,
sem a hús, a vér, a bánat,
te tücsök, te csaknem isten.

Devecseri Gábor fordítása

A NŐK AZT MONDOGATJÁK...

Λέγονσιν αἰθυνακες...

A nők azt mondogatják,
Anakreón, öreg vagy:
tekints tükörbe, nézd csak:
hajadnak fürtje hol van,
a homlokod kopasz már.
S én nem tudom, van-é még
hajam, vagy messzepártolt,
csak ezt: a vénnek annál
inkább való gyönyörben
mulatni, mentül inkább
közel van már a végzet.

Devecseri Gábor fordítása

ERÓSZRÓL

ΕΙΣ ΕΡΩΤΑ

Be keserves is szeretni,
de anélkül is keserves,
de a legkeservesebb, ha
viszonozni nem kívánják.
Ha nemes vagy, az se számít;
ha igaz, ha bölcs, lenézik;
csak a pénz ezüstje számít.
Minek élt, ki azt a rút pénzt
legelőször úgy szerette!
A fivér miatta semmi;
a szülő miatta senki:
az ölés, a harc ezért dúl;
s ami búsitóbb: kihúnyunk,
szerető szívek, miatta.

Devecseri Gábor fordítása

A VÍG ÖREG...

Φιλᾶ γέροντα τεχνόν...

A víg öreg be kedves!
Az ifju táncos éppúgy!
Az agg a tánc körében
öreg fehér haját hord,
de fürge ifju szívet.

Devecseri Gábor fordítása

ÖNMAGÁHOZ

EΙΣ EAYTON

Ha hozzám Bakkhosz eljő,
elalszik mind a gondom:
hiszem, Kroiszosz se dúsabb
mint én, s dalolni vágyom;
repkénykörítve fekszem,
mindent lenéz a lelkem.
Te küzdj - én iddogálok:
fiu, hozz kupát azonnal,
kiterülnöm édesebb így
beborozva, mint halottan.

Devecseri Gábor fordítása

EGY LEÁNYHOZ

EΙΣ KOPHN

Leánya Tantalosznak
phrüg parton szikla lett s állt;
fisarja Pandiónnak
hajdan kislecske lett s szállt.
S én bár lennék tükörré,
hogymindig rám tekints csak;
vagy válnék könnyü inggő,
hogymengem hordj örökké;
vagy vízzé válni vágyom,
hogymtestedet locsoljam;
kenetté, kedvesem, hogym
olajként rád omoljam;
amelleden szalaggá,
nyakad fölötti gyönggyé,
vagy hadd legyek saruddá,
hogymcsak reám tapossál.

Devecseri Gábor fordítása

GÜGÉSSZEL MIT TÖRÖDÖM...

Οἱ μοι, μέλει Γύγας...

Gügésszel mit törődöm,
ki Szardiszbán király volt;
arany meg nem ragadhat,
s irigység zsarnokokra.
Szakállammal törődöm,
hogymázhasson kenetben;

a rózsákkal törődöm,
hogy felfűzzem fejemre.
A mával gondolok csak;
a holnapot ki tudja?
Nohát, míg ép a tested,
igyál, dobáld a kockát,
s Bakkhosznak borral áldozz,
hogy visszatartsen oly kórt,
mely tiltaná ivásod.

Devecseri Gábor fordítása

AKARTAM ÁTRIDÁKRÓL...

Θέλω λέγειν Ἀτρείδας...

Akartam Átridákról
s Kadmoszról is dalolni,
de lantomnak csak újra
Erószról szólt a húrja.
A multkor húrt cseréltem
és lantot is egészben,
s Héraklész harci-útját
zengtem: de lám, a lantom
Erószokkal felelt rá.
Hát minden jót ezentúl,
ti hősök, mert e lant csak
Erósz nevére pendül.

Devecseri Gábor fordítása

TE CSAK DALOLD KI THÉBÁT...

Σᾶμ' ἔχεις τᾶ Θήβης...

Te csak dalold ki Thébát,
ő meg phrügek csatáját:
magam megvételet én.
Mert engem nem lovasság,
gyalogság, vagy hajóhad
veszített el, de új s más
sereg: szemek nyilával.

Devecseri Gábor fordítása

ÍME, ITT A KATALÓGUS

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΑΥΤΟΥ ΕΡΩΤΑΣ

Minden falevelet ha
néven tudnál sorolni,
s a tengeren ha minden
hullámot számbavennél,
az én szerelmeimnek
csak úgy lehetsz tudója.
Először itt Athénban
végy számba húsz szerelmet
s hozzá tizet s ötöt még.
S Korinthoszban tekints szét,
ott láthatsz egy füzérnyit:
akhájai vidék ez,
hol mindig szép az asszony.
S Lesboszból tégy ezekhez,
Ióniából is még,
s Kariából, Rhodoszból
még kétezer szerelmet.
Mi az? Csodálkozol tán?
Hisz még nem említettem
a szír nőket s Kanóbosz
leányait, se Krétát,
hol dús nagy városokban
Erósz sok ünnepet tart.
S hogy tudnám felsorolni
Gadeirából neked még
s Baktrából, Indiából
szivem számos szerelmét?

Devecseri Gábor fordítása

A BARNA FÖLD ISZIK...

Ἦ Γ' μέλαινα πίνει...

A barna föld iszik, majd
nedvét a fák megisszák;
leget megissza tenger,
tengert a nap megissza,
napot a hold. - Barátom,
mért cívódtok ti vélem,
ha én is inni vágyom?

Devecseri Gábor fordítása

A TERMÉSZET BIKÁKNAK...

Φύσις κέζατα ταύροις...

A természet bikáknak
szarvat, lónak patákat,
futást adott a nyúlnek;
oroszlánnak fogas nagy
száját, halaknak úszást,
madárnak szárnyalást és
a férfiaknak elmét.
Nőknek mi sem maradt már.
Mi hát, mit ad? A szépség:
minden paizs helyében,
minden gerely helyében.
A tűz, a vas hatalmát
a nő, ha szép, legyőzi.

Devecseri Gábor fordítása

BORDAL

Ὅταν πίνω τὴν οἶνον...

Ha bort iszom, barátom,
elalszik mind a gondom.
Se munka, sem vesződés,
nem érdekel kesergés;
hisz meg kell halnom úgyis.
Siralomba mért keringjek?
Igyunk hát bort, barátom,
mit ad a szép Lüaiosz:
hiszen ha véle tartunk;
elalszik mind a gondunk.

Devecseri Gábor fordítása

EGY EZÜST IVÓEDÉNYRE

ΕΙΣ ΠΙΟΤΗΡΙΟΝ ΑΓΥΡΟΥΝ

Ezüstmíves kezeddél,
Héphaisztosz, énnekem csak
ne készíts harcifegyvert:
ugyan minek csatázzam?
De készíts egy kupát és
mélyítsd ki jól az öblét.
S ne rajzolj énnekem rá
kocsit se, csillagot se,
a gyülölt Óriónt se:

Fiastyúkkal mi gondom,
s a Csordás csillagával?
Véss nékem arra szőlőt,
amelynek fürtje fenn függ,
s szüretkor mámoros nőt...
S Megoldó istenemmel
Erószt meg Aphrodítét.

Devecseri Gábor fordítása

MONDJÁK, A SZÉP KÜBÉBÉ...

Οἱ μὲν καλὸν Κυβήβην...

Mondják, a szép Kübébé
a félig-asszony Attiszt,
a bérceken sikoltót
igen megörjítette;
mások Klarosz vidékén
babérövezte Phoibosz
vizéből isznak, aztán
rikoltoznak bolondul.
Megoldó istenemmel
és eltelvén kenettel
s az én szép kedvesemmel,
örjöngenék örömmel.

Devecseri Gábor fordítása

A PÁSZTORHOZ, AKI MÜRÓN SZOBRÁNÁL LEGELTET

Βούκολε, τᾶν ἐγέλαν...

Pásztor, el innen a barmokkal, mert még elevenként
eltelel csordád közt a Mürón tehenét.

Horváth I. Károly fordítása

ORPHIKUS HIMNUSZOK

A NAPHOZ

ΗΑΙΟΥ, θυμίαμα λιβανομόνναν

Hallgass meg, boldog, te ki mindent látsz a szemeddel,
égi titán, aranyos tűzben mindig ragyogó fény!
Létre magad hoztad magadat, s mi csak él, neked örvend,
jobbra a hajnal, balra az éjszaka, és te vagy apjuk.
Négy évszakkal körtáncot jársz négyes ütemben,
zúgva robog szekered szép pályádon, tüzel arcod,
jársz körödnön véget sosem érő fordulatokkal,
jóknak a jóra mutatsz utat, ámde a bűnre haragszol,
lantod aranyból van s a világ összhangja a hangja,
jelt adsz jó munkára, az évszakok ifja, erőse.
Pásztorsíp s a világrend kormányrúdja kezében,
Fényhordó, mindig más arcú, életet osztó,
Paian, zöldkoszorús, az időnek is apja te vagy, Zeusz!
Mindent fénybe te vonsz, a világ ragyogó szeme vagy te,
szép sugarad gyujt újra világot, a fény ha kialszik.
Tiszta vízű forrást kedvelsz s a valót kideríted,
őrzi uralmad a hűséget s te segítsz a magasból,
élet fénye, igazságnak szeme, ó, lovat üző,
ostort csördítő, négyesfogaton tovahajtó,
hallgass meg, s adj boldogságot jámboraidnak!

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

A HOLDHOZ

ΣΕΛΗΝΗΣ, θυμίαμα έζώματα

Hallgass rám, úrnő, ragyogó, te királyi Szeléné,
Éjifutó, Telehold, bikaszarvú, légbenelúszó,
Fáklyavivő, Telehold, te az ég szépcsillagu szüze,
újranövő és újrafogyó és férfi te és nő,
lószerető, sugaras, növelő, az időnek az anyja,
fénylő, gyászoskedvű, sugárzó, éjbevilágló,
virrasztásszerető, szép csillagok ezreit őrző,
boldogságotadó éjnek, nyugalomnak örülő,
kellemesarcú, szarvhordó, éj éke, világló,
csillagpásztor, uszályhúzó, fénylőutu bölcs szűz,
jőjj, boldog, jószívű, csillagos, és sugaraddal
fénylőn ifju imádóid seregére te örködj!

Ritoók Zsigmond fordítása

A TERMÉSZETHEZ

ΦΥΣΕΩΣ, θυμίαμα ἐς ὤματα

Természet, mindennek az anyja te, sok leleményű,
mennyei, felséges, soktermő, isteni úrnő,
mindenen úr, kin semmisem úr, sugarazva vezérlő,
mindenigázó, fő isten, tisztelve örökké,
férfidicsőítő, első-született, örök, ősi,
éji, sokat-próbált, átfogni-nehéz, aki fényt hintsz,
könnyü bokával halk nyomokon kanyarogva ki surransz,
istenek ékesítője, dicső, végnélküli vég, te,
társa te mindennek, s egyedül társnélküli mégis,
önmagad apja, apátlan, víg, ragyogó, legerősebb,
kedves szembejövő, sokrétű, bölcs, szövevényes,
teljesítő, fenséges, tápláló, vezető szűz,
jog te, magadnak-elég, meggyőző, soknevű kellem,
fenn az egen, meg a földön alatt, meg a tengeren úrnő,
hitványnak keserű, ám édes a szótfogadónak,
értő, mindenadó, tápláló, mindenen úrnő,
nagyanövesztő, dús, buja érettségre kibontó,
apja te, anyja te mindennek, nevelő dajkája,
könnyü-szülésre-vivő, évszakkezdő, magot ontó,
sokművészetű, formáló, termő, csoda szellem,
jóeszű, mozdító, sokban jártas, nemenyésző,
elrohanó folyamárt kavarázó örök örvényekben,
mindenenátömölő, kerek, egyre csak átalakuló,
szépszékű, minden döntést maga teljesítő, nagy,
úr jogaras fejedelmeken is, dörgő, legerősebb,
nemremegő, és mindenen úr, végzet, tüzetontó,
nemmúló élet s nemmúló gondviselés is,
egybe te vagy minden, mert egymagád alkotod ezt mind.
Kérlek azért, úrnő, hozd, ó, boldog virulásban,
hozd az egészséget meg a békét, minden ujultát.

Ritoók Zsigmond fordítása

A FELHŐKHÖZ

ΝΕΦΩΝ, θυμίαμα σμύζαν

Légbenuszó Felhők, égenhányt sarjnevelők ti,
záporosöszülők, szélből bolygók a világban,
mennydörgők, ropogók, vizek útjai, tűzbeborultak,
kikben a légnak ölén rettentőt dörren az égbolt,
összecibáltan a szél rohamán dördülve iramlók,
kérlek most, harmatköpenyű, szélfújta bolyongók,
küldjétek életadó záport az aszú anyaföldre.

Ritoók Zsigmond fordítása

A FÖLDHÖZ

ΓΗΣ, θυμίαμα

Földanya, boldogok anyja, halandó embereké is,
mindenadó, mindentápláló, mindenemésztő,
rügynevelő, terméshordó, szépévszaku, gazdag,
tarka leány, a világnak, a nemmúlónak a széke,
könnyű szülésekkel szülő sokféle gyümölcsöt,
boldogsorsu, örök, mélykeblű, áldva magasztalt,
jószerű-fű-szerető, istennő, tarkavirágú,
záporosó-váró, ki körül csillagzatok ezre
úszik örök természettel, csodaszép folyamárban.
Nőttess hát minekünk jókedvű, drága gyümölcsöt
jószívűen, kegyes istennő, boldog virulásban.

Ritoók Zsigmond fordítása

ERÓSZHOZ

ΕΡΩΤΟΣ, θυμίαμα σμύρναν

Hívom az édes Erósz, a nagyot, kedvest, makulátlant,
íjjal-erőst, szárnyast, rohanót, tűzlángba-viharzót,
égilakók és földilakók játékravivőjét,
kétfalakút, nagy-ügyest, minden zárnak kinyitóját
fönn az egen meg a tengereken meg az emberi nemnél
- bár a rügyes, sarjasztó úrnő élteti őket,
bár a Halál országa takarja be, bár vizek árja -,
mert egyedül te fogod mindennek a kormányrúdját.
Tisztaszívű, boldog, jőjj hát avatott seregedhez,
és a silány, rút indulatot küldd messzire innen.

Ritoók Zsigmond fordítása

HÜGIEIÁHOZ

ΥΓΙΕΙΑΣ, θυμίαμα μάνναν

Büvöletes, bájos, tápláló, mindenenuőrnő,
hallj meg, boldogító Hügieia te, mindenek anyja!
Mert ha te jössz, eltűnik az ember ezer nyavalyája,
minden ház kivirágzik örömben, hogyha te ott vagy,
s duzzad a művészet; rád vágyik, rád a világ mind,
nincs más, csak Hádész, aki gyűlöl, a lélekemésztő,
ó esdett, viruló, nyugodalma az emberi nemnek;

mert a halandóknak nélkülöd semmi se hasznos,
nem jóízű a kincsetadó Plútosz lakomákon,
s férfi tenélküled itt nera lesz soha sokbaju vénné,
mert egyedül te vagy úr mindenben, csak te királynő.
Jőjj hát, istennő, segitőn avatott seregedhez,
elhárítva nehéz nyavalyák balsorsu csapását.

Ritoók Zsigmond fordítása

APHRODITÉHEZ

ΕΙΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ

Mennyei Aphrodité, kacajos-szívű, dallal-imádott,
tengeri-szűz, buja-éjre-mohó, viruló-ölü, fenség,
esteli, cselt-koholó, leigázó, Sors kegyes anyja,
tőled van minden, hisz igádba fogod be a Kozmoszt,
úr három birodalmon, mindent létre segítesz,
bármi is éljen a sűrű-kalászu földön, az égen
s mély tengernek ölen, - Bakkhosz szent társa a trónon,
nászba-vivő, lakomát-szerető, Eroszok kegyes anyja,
ágy-gyönyörére-hívó, cinkos, s úrnője a bájnak,
megjelenő s tovatűnő, szép-fürtű, nemes asszony,
kedv-ajzó, övet-oldó, szent gím, égi királynő,
élet-adó, férfit-szerető, nemző, gyönyörűszép,
egybefűzője örök kötelékkel a földi sziveknek
s annyi sok állatfajnak az észvesztő szerelemmel, -
jőjj el, Küprosz mennyei sarja, akár ha Olümposz
bércén bájolsz, isteni úrnő, szép mosolyoddal,
vagy ha a tömjén-dús Sziriának temploma tart fel,
vagy ha arany-veretű kocsidon járod be Egyiptom
szent partján az iszaptól bő-termésű mezőket,
s úgy is, hogyha a tengernél, a sötétszinű marton
ifjak körben-pergő kar-táncába gyönyörködsz,
s úgy is, hogyha bogár-szemű nimfák közt mulatozva
lépted az isteni part fövényén tánccal szaporázod,
vagy ha, királynőnk, dajkád, Küprosz ölen vagy: a nimfák
szép hajadon-kara dallal imád évente mezőin,
ó boldogságos, s az örök-szeplőtlen Adóniszt.
Légy itt, istennő, boldog, szép-arcu, ígésző,
égi imával idéz a szívem: nem szennyezi szeplő.

Horváth I. Károly fordítása

AZ ÁLOMHOZ

ΥΠΝΟΥ, θυμίαμα

Álom, uralnak a boldogok és a halandó népek
s mindamaz élők még, akiket táplál a kerek föld:
mert ura vagy mindnek s mindhez közelítség, egyedül te,
és testük lekötöd, noha láncod nem kikovácsolt.
Gondokat-oldogató: édes pihenés megadója;
minden bánatokat ki csitítgatsz szent vigaszoddal,
és a halál gondját tovaűzöd, mented a lelket,
mert a Felejtésnek s a Halálnak vagy te fivére:
boldog urunk, kérlek, jőjj hozzánk édes erőddel,
s isteni dolgunkhoz tartsd fönn avatott csapatunkat.

Devecseri Gábor fordítása

QUINTUS SMYRNAEUS

AINEIÁSZ

AINEIAS

S akkor a gáncstalan Ankhíszésznek hős ivadéka,
ő, aki annyit küzdött isten-sarj Priamosznak
váráért bátran lándzsával, s sűrű halált szórt, -
látva, hogyan vet az ellenség gyászos keze gyújtó
lángot a városra s pusztítja magostul a népet
dús vagyonával, s elhurcolja az asszonyokat mind
gyermekeikkel házukból, - a reményt kivetette
lelkéből, hogy megláthatja hazája falát még,
és rávette szívét, hogy fusson a szörnyű bajokból.
S mint az a férfi, ki kormányozza tudósan a tenger
mélye fölött a hajót, kikerülve a szél meg a hullám
minden-irányú ostromait, bús téli időben,
nem kímélve kezét-lelkét, de ha süllyed a bárka
s biztos a vég, őrzött kormányát messzire hagyja,
s csöpp csónakba ereszkedvén, nincs gondja azontúl
arra, mi pusztul: a bölcs Ankhíszész hős ivadéka
akkép hagyta el ellenséges lángban a várost.
Fölkapván apját s a fiát is vitte magával;
míg a sokattúrt vénségtől nehezült öreget fel-
ülteti izmos karjával vállára, a gyilkos
harc vad tetteitől remegő gyermek maga lépked,
gyöngé kezével fogva az apja kezét, ki a dúló
háboruból kivezérli; de néha a sűrű tömegben
rája akaszkodik - oly kicsi még! - és bársonyos arcán
végigcsordul a könnye. A hős meg szökdel a holtak
testein át gyors lábaival, s a sötétvízü éjben
sokra tapos rá, bár nem akarja; Küpris megy előtte,
hogy kegyesen megmentse fiát, férjét s unokáját
szörnyű bajukból; lába alól törnek fel a lángok,
elkerülik mégis, s a heves Héphasztosz füstje
kettéoszlik a férfi előtt, s a nyilak meg a dárdák
céltalan esnek a földre, ahányszor a harcos akhájok
ellene fordulnak támadva a könnyteli harcban.
S akkor Kalkhász megfékezte kiáltva a népet:
„Álljatok, Aineiásznak hősi fejére ne dobjon
senki gonosz dárdát, s fájó nyilakat sem, elég volt;
mert jóslat szól róla, dicső szent isteni döntés:
eljut a Xanthosztól szélesmedrű Tiberishez,
s szent várost alapít, mit bámul a majd születendő
emberi nemzetség; maga is sok nép ura lessz ott,
s kései sarjai kormányozzák majd a világot
napnyugtától addig, ahol frissen kel a hajnal;

mert a haláltalan égilakók közt van helye készen,
minthogy gyermeke ő szépfürtű Aphroditének.
S másért sem szabad erre a férfira vetni kezünket:
mert az aranyból s kincseinél, bár volt neki bőven,
hogy megmentse magát idegenben, száműzetésben,
többre becsülte az apját, többre becsülte szülöttét:
s ím, ez az egy éjjel láttatja velünk öreg atyja
végtelenül jólelkű fiát, s fia büntelen atyját.”

Így szólott; hallgattak rá, s mint isteni lényre,
mind úgy néztek a hősre, ki ment igyekezve, amerre
csak gyors lábai vitték; s közben Trója csodásan
épült városa elpusztult az akháj kezek által.

Kerényi Grácia fordítása

GRÉGORIOSZ

SZASZÍMA

Σταθμός τίς ἔστιν...

Lenn Kappadókiában, az országút során,
hol három út fut össze, régi őrhely áll:
egy műveletlen fészek, puszta és sivár,
kis eldugott falucska, átkozott vidék;
csak por van ott meg láрма, zörgő társzekér,
siralmak, átkok, kínok, örök, rabbilincs,
s a népe: kósza vándor, jöttment csöcselék...
Ím ez Szaszíma, s ez lett volna székhelyem.

Hát ezt ruházta rám - a „bátorságomért”,
ki nem talált elégnek ötven püspököt,
hogy míg a versenytársa küzdelemben áll,
e trónra engem küldve ő lehessen úr;
mert annyi harcban edzett jóbarátja közt
a legkülönbnek ítelt, s egykor - szentigaz -
még harcra készen álltam, nem nézvén sebet;
ám most a többi mellett más is várt reám:
nem ülhetett e trónra senki vértelen...
mert úgy feküdt e székhely két püspök között,
mint senki-földje, s érte dúlt is ám a harc,
mit egyre szít e földnek osztott helyzete,
mely két anyára bízta sok kis városunk;
ürügy: „a lelkek”, - értsd: a nagyhatalmi vágy,
hogy azt ne mondjam (undor!): sarc és dús adók,
hisz ekörül forog ma mind a nagy világ!

Mit is tehettem volna jobbat, Istenem?
Tán túrnöm illett volna, bármi rossz is ér?
Vagy sárba füljak én is, veszve oly korán,
még ott se éljek nyugton éltem alkonyán,
s kiűzve-számkivetve tengjek védtelen?
Hol vándor éhét üzni nékem sincs kenyér,
a nincstelent zsaroljam - én is nincstelen?
nem látva semmi hasznót, semmi jó reményt,
csak hordjam egyre békén népeink baját?
a szirmok éke nélkül szedjek rút tövist,
s csak bajt arassak egyre, szépséget sosem?
Kivánj, ha tetszik, tőlem, bármi más erényt,
de erre az való, ki bölcsebb, mintsem én!
Ó, szép Athén, s ti régi társas éveink,
míg egy kenyéren éltük ifju életünk...
mi ketten - ámult Hellasz - egy szív s értelem;
még ott fogadtuk: nem kell semmi földi jó,

s az Úrnak adva híven teljes életünk
csak őt imádjuk majd, az egy és bölcs Igét;
s lám, szertefoszlott mindez, föld porába hullt,
s a szél sodorja már a régi szép reményt;
jaj, merre menjek? szánjatok meg, állatok!
én azt hiszem, hogy több a hűség köztetek...

Marticskó József fordítása

SZÜNESZIOSZ

HIMNUSZ KRISZTUS POKOLBASZÁLLÁSÁRÓL ÉS MENNYBEMENETELÉRŐL

Πολύσατε κώδιμε...

Te szerelmes, hírneves,
jeruzsálemi szűzanya
boldog fia, áldalak,
ki a csellel acsargót
kiűzted, a pokol-kígyót,
atyád nagy kertjeiből,
mely a tiltott gyümölcsöt
adá, a balsors-érlelőt,
az ősszülőknek ételül;
koszorúsfejű, nagyhirű
atyánk, a jeruzsálemi
szűz gyermeke, áldalak.

Ki leszálltál a földre is,
egynap-éltűek társaként,
halandó testet hordozón;
ki leszálltál a Tartarosz
mélyére, ahol lelkeket
őrzött a halál, ezreket;
megijedt tőled a vén
Hádész is, a rég született,
s az emberfaló kutya,
a nehézszivű népfaló,
kikerült a küszöbnél.
S feloldva a bajoktól
a lelkek szent karait,
makulátlan seregükkel
himnuszt zengtél az atyának.
Koszorúsfejű, nagyhirű
atyánk, a jeruzsálemi
szűz gyermeke, áldalak.

Felmenél azután, uram,
s a levegőben számtalan
daimoni nép rettegve félt,
s a makulátlan csillagok
örök kara téged csodált,
Aithér pedig kacagott,
harmónia atyja, a bölcs,
muzsikára vonva a lantját,
a héthurút, hogy vallja
diadalmadat az ének.
Mosolygott Eószphorosz,

a jövő nappal hírnöke,
s az aranyos Heszperosz,
Küthereia csillaga;
ragyogó szarvát a tűz
árjával töltötte be
az éji istenek
hív pásztora, a hold,
s szélessugarú haját
teritette a Titán
szentséges lábaid elé,
fölismervén az isten
fiát, a mester-szellemet,
akiből tüze pattant.
Te pedig szövedékét
a kékboltozatu égnek
elhagytad hátad alatt,
s az értelem makulátlan
szféráiba hatoltál,
hol a jó kútja fakad,
s nincs, csak a hallgatag ég;
nincs ott a mélyfolyamú,
sose fáradt lábu idő,
mely húzza a föld fiát,
sem a mélyhullámu anyag
halál-zord szellemei,
csupán a sose vén
Aión, a rég született,
ki egyszerre ifjú s öreg,
és örök életet oszt,
sáfára az isteneknek.

Kerényi Grácia fordítása

PALLADÁSZ

LEPEDŐ ÉS TEMETŐ

Πρσα γυνΟχόλος Σπίν...

Kész epebaj minden nő; két jó percet okoz csak:
egyet a nászlepedőn, egyet a köztemetőn.

Horváth I. Károly fordítása

NONNOSZ

DIONŰSZIAKA

(Részlet)

ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ

Szólalj, istennő, Kronidész fényes gyerekéről,
villámfény mellett nehezen született leheletről,
és Szemelé nász-villámáról: mondd fogadását
kétszer-szült Bakkhosznak, akit kiemelve a lángból,
átvett Zeus, bábát sose-látott anyja hasából,
és a saját combjába helyezte, megóva kezével,
s férfiu-hasból megszülvén, volt apja meg anyja,
emlékezve: hiszen szült már, termő koponyában
hordta ki nemzetlen sarját, ama fegyveresen vad
villamos sugarút, a világra lövelte Athénét.

Ládát adjatok, ó, Múzsák, rázzatok a csengőt,
thürszoszt téve kezembe, mikor dalolom Dionűszoszt.

Devecseri Gábor fordítása

AZ EPOSZBA ÁTÜLTETETT JÁNOS-EVANGÉLIUM

(Részlet)

METABOAH

Mondta; s utána a tengeren át, tiberéjszi áron,
sokpadu gályával szeldesve a szembeszökő árt,
szomszédos tájakra került; özönltek a népek,
hogy lássák a csodákat, amint ő szólva szelíden,
embereket szabadít meg az ostromzó nyavalyáktól;
elhagyatott tájon, dombos talajon haladott föl
s egy magasormú hegyre kerülve, leült a középre,
s ült a tanítványok köre, mint koszorú, körülötte.
S már a zsidók jeles ünnepe nem volt messze, amelyet
husvétnak hívnak; s ama szép ligeten fölemelte
ő a szemét, s meglátta: igen sűrű nagy sokaság jön,
egyik a másik után, közelébe sietve az úton.
És a közelben-ülő Fülöpöt kérdezte szelíden:
„Szólj, honnan vehetünk mi elég kenyeret, hogy ilyen sok
férfiu jóllakhasson?” - Ekép rejtette a tervét,
hogy Fülöpöt, ki tudatlan volt, próbára tehesse;
ő maga tudta amúgyis jól, mit akar cselekedni.
Mondta Fülöp szomorúan, igen bámulva a népet:
„Mint a fővenynek száma, e nép; s ha veszünk kenyeret, bár
kétszáz dénárért, még az sem volna elég itt,
hogy kaphasson, akár kicsi részt egy-egy.” Erre az egyik

isteni társ szólt hozzá, s jó hírt szólt a szavával,
András, étekről hangos hírt adva azonnal,
jó testvére Simonnak, a tengeri fürge halásznak:
„Itt egy gyermeknél van ugyan még árpacipó, őt,
és van két hala is, két tengerből kifogott hal,
sütnivaló két hal; nodehát mit is ér ez, ilyen nagy
összefutott, soknyelvű tömegnek hogyha kiosztjuk?”
Jézus azonban a készséges társakhoz ekép szólt:
„Ültessétek a földre tehát, lakomához, a népet.”
Sok-sok fű nőtt ott. S az igen nagy s összeverődött
emberraj rádőlt lakomázni, fűvön heverészett:
száma szerint ötezer volt és sokféle a vendég;
s mint falnak nekidőlt mind szomszédjának, a hosszú
és lombbal-diszitett asztalnál sorra leülvén.
Ekkor az öt jó árpacipót Krisztus fölemelte,
és örök apjának hálát mondván, tenyerében
hajlottkőrmű kezével széjjeltörte s adott is
minden vendégnek, s mindjüknek adott eleséget,
s annyit a két halból, mennyit csak akartak. Utána,
sokzaju asztalnál miután jóllaktak a népek,
Jézus szólt a tanítványokhoz, a hű követőkhöz:
„Rajta, söpörjétek hát össze sietve az összes
szertegurult morzsát, a rakott asztal maradékát,
semmi ne vesszen kárba.” Szaladt mind erre meg arra,
és a föl és le bolyongó társak fürge csapatja
már gyűjtötte is ott a kenyér fölemelt maradékát
öblösített tenyerekkel: a zöld fűvön itt is, amott is
sok morzsát gyűjtöttek, az étek sok maradékát,
mind ami csak széthullt: s amaz öt jó árpakenyérből,
körbe keresgélvén s gyűjtvén kebelébe a morzsát,
kétszer hat kosarat töltött tele véle egészen.
S itt is, amott is felharsantak, látva csodáját,
ezt a csodát, mit Krisztus tett: tengernyi tömegnek
adva kenyérlakomát a növény, dagadó kenyerekből:
„Ez bizonyára a megzengett, a valódi proféta,
ő, aki elrendezni jön el, mondják, a világot.”

Devecseri Gábor fordítása

KLAUDIÁNOSZ

A MEGVÁLTÓHOZ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ

Ó, aki őrzöd az égi örök tűz bölcs vajudását,
és a világ szigorú rendjét visszára kavartad,
isteni életnek sarjasztó kútfeje, Krisztus,
szent, első-született Ígéje Atyádnak, az Úrnak!
Kedves szűz-anyaméh-hordott, áldott teher egykor,
férjetlen nászok magatermő, drága gyümölcse,
gátat vetve a tébolyodott asszír dühödésnek,
sok hamis oltárát hiu bálványoknak eloltva
hétövü zárai közt mostan magas égnek időző,
angyalszárnysuhogás közepett trónszékedén ülő,
irgalom! Édesatyád méltóságos szemefénye,
Üdvöztönk, te idő ura, életnek fejedelme!

Ritoók Zsigmond fordítása

ISMERETLEN KERESZTÉNY KÖLTŐK

KRISZTUS SZÜLETÉSÉRE

ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΙΝ

Itt ez a jászol az ég, és több is még az egeknél,
mert hisz e kis csecsemő műve az ég maga is.

Ritoók Zsigmond fordítása

A NAPKELETI BÖLCSEKRE

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΑΓΟΥΣ

Áldozatot nem visznek a bölcsek a tűznek, a napnak,
mert hisz e kis csecsemő alkotta a lángot, a napfényt.

Ritoók Zsigmond fordítása

ANGYALI ÜDVÖZLET

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ

Üdvözlég, kegyelemmel teljes, szűzi menyasszony,
méhedben van, imé, apa nélkül az isteni magzat.

Ritoók Zsigmond fordítása

A MEGFESZÍTÉSRE

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΤΑΥΡΩΣΙΝ

Kínok kínja, kereszt, minden kínunk lemosó vér,
mossad a lelkemből mind ki a bűneimet!

Ritoók Zsigmond fordítása

ISTEN BÁRÁNYÁRA

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΜΝΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Itt a szemöldökfán van a bárány vére, a lelkem
megváltója: Gonosz, fuss, közelembe ne jöjj!

Ritoók Zsigmond fordítása

PROKLOSZ

KÖZÖS HIMNUSZ AZ ISTENEKHEZ

ΥΜΝΟΣ ΚΟΙΝΟΣ ΕΙΣ ΘΕΟΥΣ

Halljatok, istenek, égi tudás kormányait őrzők,
emberi lelket akik röpitő, szent lángba borítva
istenekig visztek, hogy az éj zugolyát odahagyja,
s himnuszok árjának tisztuljon szent avatásán,
halljatok, üdvözítők, és adjatok isteni könyvek
lapjairól szent fényt, a ködöt szétszórva körültem,
hadd ismerjem az istent jól, s ismerjem az embert.
És Léthé folyamárja alatt megrontva ne tartson
engem az égilakók seregétől távol a szellem,
és keserű születés vad hullámába lehulló
lelkem, amely nem akar nagy időn át szertebolyongni,
életemért könnyes lakolás ne kötözze bilincsbe.
Fennragyogó tudomány vezetői, ti istenek, így hát
halljatok, és ki a fennlebegő ösvényre igyekszem,
tárjátok fel a szent szavak áldozatát, avatását.

Ritoók Zsigmond fordítása

ISMERETLEN KÖLTŐK

IFJAK SZIVÉT...

Νέοις ἐνάπτων...

Ifjak szivét bölcs szenvedélyre költeni,
Erósz nevével kezdem ezt a gyűjteményt,
mert lánggraszítani verset ő tud egymaga.

Somlyó György fordítása

VÁROST LÁNGBABORÍTÓ...

Τὸ καταφλεξίπολιν...

Várost lángbaborító, méregdrága szerelmű
Szténelaiszt, aki sok fényes aranyt leszakít,
meztelenül mellém fektette egy éjre az álom
s mindenféle kegyet hajnalig ingyen adott.
Nem kell már egyedül sírnom s kérlelnem a barbárt,
hisz meghozta nekem álmom ez élvezetet.

Somlyó György fordítása

ÉGTEM, CSÓKOLTAM...

Ἔγασθην, Σρίλουν...

Égtem, csókoltam, megkaptam, volt, szeretett is.
Ám csak az istennő tudja, ki volt s hogy esett.

Somlyó György fordítása

BÁRHA LEHETNÉK...

Εἴθε ἦσαν γερόμην...

Bárha lehetnék bíbor rózsá; kezedbe vehetnél
s kínálnád kegyesen hőszinű kebleidet.

Somlyó György fordítása

MELLETTED, CITERÁSLÁNY...

Ὁ ὅθεν, ἀκίθαυς δέ...

Melletted, citeráslány, tennék én is, ahogy te:
fognám fönt lágyan s penditeném középütt.

Somlyó György fordítása

TÖRJÖN RÁM...

Καὶ πρὸς καὶ νίφετ " ...

Törjön rám tüzeső, fagy, vagy ha kívánod, a villám!
Tenger mélyire vess, mély szakadékba taszíts!
Kit kimerített sokszor a vágy, kit Erósz keze megtört,
el nem vesztheti azt Zeusz sűrű mennyköve sem.

Somlyó György fordítása

AZ ÖNTUDATOS ATHÉNI POLGÁR

Γὰρ μὲν ἡς κόσμος...

Földnek a dísze szirombontó tavasz, égnek a csillag,
Hellásznak meg e táj, ennek a rajta-lakók.

Horváth I. Károly fordítása

SZÉLTÖRTE FENYŐ A HAJÓÁCSOKHOZ

Ἐκλάσθη ἐνέμοισι...

Szél-ki teperte fenyőt mért ácsoltok ki hajóvá?
Bárkatörő szeleket értem a szárazon is.

Horváth I. Károly fordítása

A MÁSODIK HÁZASSÁGRÓL

Ἐπεὶ ἔπαυ γήμας...

Az, ki nejétől megszabadult s új nászra törekszik,
gályatörött, ki megint vésteli vízre evez.

Horváth I. Károly fordítása

HÉRODOTOSZ ÉS A MÚZSÁK

Ἡρόδοτος Μούσας...

Hérodotosz vendégül látta az égi muzsákat,
s hálából egy-egy könyvet adott neki mind.

Horváth I. Károly fordítása

MENANDROSZ DICSÉRETE

Ἀεταί σοι στομάτεσσιν...

Múzsák tarka virágoskertjén jártak a méhek
s onnét gyűjtötték szádra a méznek ízét.
Drága ajándékként Khariszok kara adta, Menandrosz,
színművekhez a jól válogatott szavakat.
S most örök életet élsz. A tiéd ama tett, mely Athénnek
dicsfényét a magas fellegekig növeli!

Horváth I. Károly fordítása

SZAPPHÓ DICSÉRETE

Ἐλθετε πρὸς τέμενος...

Gyertek a kékszemű Héré tündöklő ligetébe,
leszboszi széplányok, lejtve puhán, kecsesen:
szép kartánc perdüljön az istennőnek! A tánchoz
Szapphó zeng aranyos lanton arany-szavu dalt.
S azt hiszitek majd, míg ujjongtok a tánc gyönyörétől,
hogyan szent Kalliopé méz-izű éneke szól.

Horváth I. Károly fordítása

A SZÉP EGYIPTOMI LÁNYRA

Ἡ Κύπρις πρῶαν...

Küpris meztelenül látott a minap s belesápadt:
„Jaj, lehet ez? Bár most Ég-atya vére se hullt,
arcátlan Nílus, versengve a tenger ölével,
másik Küpriszt szült édes-izű vizein?”

Horváth I. Károly fordítása

A PARÁZNA ALKAIOSZ SÍRJÁRA

Ἀλκαίου τάφος οἷτος...

Itt pihen Alkaios: végzett vele Föld-anya lánya,
elhálást-boszuló, nagy-buja-lombu - retek.

Horváth I. Károly fordítása

EGY VÁZAFESTMÉNYRE

Τέσσαρες εἶνιν Ἔρωτες...

Négy kis Erósz van a képen: az egyik szép koszorút fon
anyja hajára, a melle patakját szívnja a másik,
kettő lábainál ül s játszadozik; maga Küpris
meztelen, ám keskeny fátyol leng combja tövében.

Horváth I. Károly fordítása

EGY FÜRDŐ CÉGÉRE

Ἀγκάριτες λούσαντο...

Itt, e medencében Khariszok fürdőztek; a vízben
díjul testüknek szép ragyogása maradt.

Horváth I. Károly fordítása

EGY MÁSIK FÜRDŐ CÉGÉRE

Ἐνθάδε λουσαμένη...

Itt fürdött Küpris: megmosván isteni testét,
hívta Alexandroszt, s tüstént elnyerte az almát.

Horváth I. Károly fordítása

RÓZSA ÉS TÖVIS

Τὴν ῥόδον ἐκμάζει...

Pár napig ékes a rózsavirág: ha napja elillan,
míg báját kutatod, csak tövisekre találsz.

Horváth I. Károly fordítása

KÉTRŐFÖS FÉRJ - NÉGYRŐFÖS FELESÉG

Κόνων δίπηχυς...

Konón, a férj, két-rőfnyi; négy az asszonya;
ha ágy ölén a lábuk éppen összeér,
Konónnak ajka - sejtéd-é - hová kerül?

Horváth I. Károly fordítása

PRAXITELÉSZ NIOBÉ-SZOBRÁRA

Ἐκ ζω σ με θεοί...

Élőből kővé a nagy istenek átka varázsolt.
Kőből élővé Praxitelész faragott.

Horváth I. Károly fordítása

HOMÉROSZ ÉS A HÉT VÁROS

Ἑπτὰ Σιδμαίνουσι...

Hét város perel egyre, melyiknek a sarja Homérosz:
Kúmé, Szmürna, Khiosz, Kolophón, Pülosz, Argosz, Athéna.

Horváth I. Károly fordítása

ANAKREÓN KÉPMÁSÁRA

Πρέσβυν Ἀνακρείοντα...

Itt látsz engem, a mindkét nemre örökre sovárgó
téioszi vént, ki ölelt ifjakat és szüzeket.
Pillámon Bakkhosz sulyos ólma s a pirkadatig-nyúlt
éji mulatságok kedvderítő jegyei.

Horváth I. Károly fordítása

A SZÉP HETAIRA HALÁLÁRA

Ἀκμαίη πρὸς Ἑρώτα...

Patrophilánk, Küprisz kertjének drága virága,
hűn szolgálva Erósz, íme, lehúnyta szemét,
elnémult édes csevegése, s hallgat az ajkán
csengő énekszó, földre gurult a pohár.
Ó, rémes Hádész! Mért kellett néked e szép lány?
Vagy tán tégedet is Küprisz igézete csalt?

Horváth I. Károly fordítása

FÜSTBEMENT ÜZLET

Χαχα, κόση...

- Üdvözlégy, te leány!

- Te is!

- Ott az a nő ki?

- Minek kell

tudnod?

- Okom van rá.

- Asszonyom az.

- Lehet-e

bíznom?

- Mit kérsz?

- Nem kell több, csak egy éjszaka!

- Mid van?

- Pénzem.

- Bízz!

- Ez mind!

- Ez?! Lehetetlen

az ügy!

Orbán Ottó fordítása

MÚSZAIOSZ

HÉRÓ ÉS LEANDROSZ

HPΩ KAI AEANAΠOΣ

Szólj titkos szerelem tanujáról, isteni Múza,
kis mécsről, meg az ifjúról, ki a tengeren éjjel
átúszott, mert kedvese várt rá hű szerelemben,
nászról éji homályban, mely hajnalt sose látott,
Szésztoszról meg Abüdoszról, hol - szép rege mondja -
Héró várta Leandroszt s ez, mint mécsese, égett,
zengd te a mécset, hű szerelemnek hű vezetőjét,
mécset, Erósz örömét, mely méltó volna, hogy égre,
csillagnáj közepébe az ég ura, Zeusz maga tűzze,
s hívnák, új csillag-néven, Szerelem-vezetőnek,
mert hű társuk volt híven szeretőknek a bajban,
szüntelenül lobogó vágynak hű hírnöke, mígcsak
el nem aludt en-lángja a gyűlöletes vihar éjén.
Istenő, te segíts, hadd zengje dalom, hogy e mécses
végsőt hogy lobogott, s hogy halt meg az ifju Leandrosz.
Szésztosz Abüdoszal szomszédos volt, csak a tenger
választotta el őket; Erósz ijját kifeszíti
s egy nyila két várost járhat be ez egy repüléssel.
Egy ifjat s egy szűz lánykát sziven ért a tüzes nyíl,
egyik drága Leandrosz volt s a leány neve: Héró.
Otthona Szésztosz volt a leánynak, amannak Abüdosz,
két szomszéd város gyönyörű két csillaga, méltó
egymáshoz. Te, ki hallgatod énekemet, ha talán majd
arra visz egyszer utad, ne feledd megnézni a tornyot,
melyben várta, kezében a mécs, a leányka Leandroszt,
és ne feledd hallgatni a tengert: zúgva morajló
hajjai mindmáig gyászolnak a hű szeretőkért.
Ám hogy esett szerelemben a széztoszi lánnyal Abüdosz
gyermek és egymást hogy láthatták meg először?
Héró, kedves gyermek, Zeusz ivadéka, királylány,
Küpriszt mint papnő szolgálta, de férfi szerelmét
ő maga még nem is ismerhette, a parti toronyban
lakva: miként új Küpriszt, okos, szép, büszke, szemérmes.
Nem járt össze se szomszédolni az asszonyi néppel,
s bár viruló fiatalság hívta, a táncba sosem ment,
féltékeny társak gáncsát kikerülni akarva
- mert féltékenységet kelt asszonyban a szépség -
s engesztelte imája Athénét Aphroditével
nap mint nap, kis Erósz se feledve, megállva az oltár
mellett, mert a szivét féltette tüzes szerelemtől,
- mégse került tüzet lihegő nyilait ki Erósznak.
Mert megjött a nagy ünnepnap, melyet Aphroditének

szentelnek meg Adónisznak Szésztoszbán a népek.
Tódultak sietősen, a szent napot el ne mulasszák,
ünneplő sokaság, hullám-koszorús szigetekről,
volt, aki Haimoniából, más Küprosz szigetéről
jött, otthon nem várta be senki az ünnepi órát,
sem ki Küthérát lakta, vagy illatozó Libanonnak
ormait, egy se maradt otthon nagymessze vidéken
Phrúgia népeiből s szomszédos abúdoszi népből,
asszony sem, de leányok után járó siheder sem,
mert hova ünnepi nép gyűl, az ifjak jönnek örömmel,
nem, hogy az isteneket tiszteljék áldozatokkal:
hogy szemüket meghordozzák szűzek koszorúján.
Itten, az istennő szentélyében maga Héró
járt-kelt, szűz papnő, kedves fényben ragyog arca,
mint amikor hősínnel a Hold felbukkan az égen,
arca akár a bibor, de fehérén csillog a széle,
így, két színnel, feslik a rózsakehelyben a bimbó
- Héró keble felett igazán kicsi rózsaliget nyílt,
bőrén gyöngéd pír s mint páros rózsa, ha lépett,
úgy csillant ki fehér khítónja alól a bokája.
Minden tagjában Khariszok rejtőztek; a régi
szófia hármát tud, de szemét ha mosolyra nyitotta
Héró, egy szeme mélyén mindjárt száz Kharisz ugrált.
Aphrodité csakugyan méltó papnőre talált hát.
Asszony, lány nem vette fel egy sem véle a versenyt,
Aphrodité papnője, de szinte új Aphrodité volt.
Ifjak gyöngé szívébe bevette magát az alakja,
s egy sem volt, akit édes vágy ne epesztene érte.
Gyakran járta be körbe a szentély dús kövezetjét
s minden férfiszem és szív őt követelte, követte,
s volt, aki elnyílt szemmel szólt, mint az, ki csodát lát:
„Megjártam Lakedaimont is, szép csillaga Spárta,
mondják, küzdőtér, amelyen versengnek a szépek,
s ily nemesen nőtt szép fiatal lányt még sose láttam,
kis Kharisz állt be talán Küpris házába cselédnek.
Bár nyakam is belefáradt, őt nézném csak örökké,
meghalnék örömet, Hérót egyszer megölelve,
fényes Olümposzon isteni sors sem kellene nékem,
hogyha kicsiny házamban Héró lenne az úrnő.
Vagy ha tilos papnőd érintenem, ó Küthereia,
adj mellém asszonyt, aki hozzá lenne hasonló.”
Volt, aki így szólt, más a sebét titkolva a lányka
szépségén úgy csügg, hogy esztét beleveszti szemébe.
Ámde te, árva Leandrosz, amint megláttad a lánykát,
apránként nem akartad titkos tűzzel a lelked
vesztetni; hogy váratlan a szíveden ért a tüzes nyíl,
élni a szép Héró nélkül percig sem akartál.
Szemből jó a sugár, hogy Erósz gyújtson vele lángot,
s nincs, ki eloltsa, tüzes kínban vergődik a lélek,
mert makulátlan szépségben ha sugárzik az asszony,

szórja az arca a fényt szárnyas nyílnál sebesebben,
 útja a szem, szemtől szemig elveti, mint a parittyá,
 szépségét, suhan az s belopózik a férfi szívébe.
 Ámulat és szégyen hálózta be erre Leandroszt,
 megremegett a szívében, el is szégyelte magát, mily
 törbe esett, de csodálta a lány szépséges alakját,
 s győzött vágya szemérmén, már vállalja a szégyent.
 Halk léptekkel lép a leányhoz s áll vele szembe,
 kezdik az ostromot is már pillantásai titkon,
 néma jelekkel hatva a gyöngé leányka szívére.
 Ez meg még örül is, hogy a néma jelekre megérti,
 mily vágy rabja Leandrosz, s még maga is viszonozza
 titkosan intve s az édes vágyban előre hajolva,
 értsen hírt a legény is e néma szerelmi jelekből,
 aztán felveti újra fejét büszkén, de az ifjú
 tud mindent: a leány meg nem veti már a szerelmét.
 Leste Leandrosz a titkos percet, szólni a lánnyal,
 míg lehanyatlak a nap, fényét szétszórva utószor,
 s feljő mély árnyékkal a várt Esthajnali csillag.
 Akkor mert csak Héró mellé lépni egészen,
 hogy kék leple borul le reájuk az esti homálynak,
 és szeliden rózsás ujját érinti kezével,
 mélyről jött sóhajjal, hogy felrezzen a leányka.
 S rózsá-kezét elhúzza hamar, mint az, ki haragszik.
 Mégis, látta Leandrosz, a lány szíve hajlik a szóra,
 s hímeikkel televarrt köpenyét megrántja merészen,
 így viszi, húzva, vezetve a szentély mélyire Hérót.
 Ez habozik, de követte Leandroszt tétova lába,
 bár vonakodva, s ilyen szavakat hoz fel szíve szűzi
 mélyéről, a merész ifjút fenyegetve erősen:
 „Örjöngsz-é, idegen, mért vonsz ide engem, a szűzet?
 Mást szólíts te magadhoz, elengedd hát a ruhámat!
 Nem félsz, hogy gazdag szüleim bosszúja elér majd?
 Bűn illetned szent papnőjét Aphroditének,
 nem közelítheti meg szerelem soha szűz nyoszolyámat.”
 Így szólt, szűzlányhoz méltón, hallgatta Leandrosz:
 asszonyi szó bárhogy fenyegethet, olaj csak a tűzre.
 Látta az ifjú, hogy már enged a szűzi szemérem,
 mert mikor ifjakat így fenyegetnek az asszonyi ajkak,
 minden szó akaratlanul is kibeszéli szerelmük.
 Héró szűzi nyakán hamvas bőr, illata édes,
 megcsókolja merészen s mondja, szívében a vággyal:
 „Küpris után Küpris, vagy második isteni Pallasz
 - mert egyhez sem vagy te hasonló földi leányhoz,
 istennőnek, Zeusz lányának mondalak inkább -,
 boldog a férfi, ki ily fát ültet, boldog anyád is,
 százszor boldog a méh, mely hordott, íme, könyörgő
 szómat hallgasd meg, hisz a végzet hajt szerelembe.
 Aphrodité papnője vagy, Aphroditét ne tagadd meg.
 Jőjj bemutatni az istennőnek az áldozatunkat!

Szüzlány hogy szolgálhat méltón Aphroditének?
Szűzi szemérem nem melegítheti fel; ha kívánod,
megmondom, milyen áldozatot kedvel Küthereia:
nászágyon szerelem... Ha te őt szereted csakugyan, hát
lásd jó szívvel csábító fia drága kötését
s el ne zavarj, hadd leljek már nálad menedéket.
Engemet, íme, Erósz tett foglyoddá a nyilával,
Héraklész erejét Hermész így törte meg egykor,
hogy szolgáljon Lúdia földjén asszonyi kénynek.
- Őt az okos Hermész vezeté, engem Szerelem hajt.
Hallottad hírét bizonyára: a szűz Atalanté
váltig hogy menekült a szerelmes Meilainióntól,
szüzességét féltve, amíg haragos Küthereia
nem hajtotta dacos lelkét a kemény szerelembe.
Kedves, hallgass rám, ne kívánd ismerni haragját.”
Így szólt és megtörte a szüzlány tiltakozását,
vágyat sarjasztó szóval lelkére beszélve.
Az nem szól, de, tekintete földre szögezve, csak áll ott,
szégyentől pirosult arcát titkolni akarva,
sarkával karcol zavarában a földön, a vállán
összebb fogja az ingét újra meg újra kezével.
Mindez már szerelemmel biztat. Hallgat a lányka?
Szüzlány hallgatag arca a legszebb, biztos ígéret.
Édes a méreg; Erósz fullánkja nyomán befogadja
már szívébe a lányka, hogy átmelegíti finom tűz,
s megrendülve csodálja Leandrosz kedves alakját.
Míg lesütött szemmel meghajtja fejét a leányka,
vágytól, hő szerelemtől égő szemmel az ifjú
el nem fárad nézni fehér, gyöngéd nyaka pelyhét.
Szóhoz alig jut Héró s nagy későre felel csak,
vérpírosan ragyog át a szemérem könnyteli arcán:
„Ő idegen, hisz a kőszirt is lágyul szavaidra,
útvesztő szókkal csábítani, mondd, ki tanított?
Jaj, ki hozott vesztet hazámba? Hiába a szép szó,
mert jöttment vagy e városban, s ki hisz itt idegennek?
Minket hogy köthetne a szép szerelem köteléke
össze? A szent házasság nyílt örömére ne várjunk,
mert szüleimnek nem kellesz, hiszen itt idegen vagy,
s mint jövevény ha akarnál hosszan időzni hazámban,
el sem tudnánk rejteni ezt a szerelmet örökké:
hajlik a gúnyra az ember; amit tettél ma titokban,
holnap már uton-útfelen azt hallod kibeszélni.
Mondd meg hát a neved legalább, felfedve hazádat,
engem Hérónak hívnak, nem titkolom el, lásd,
és ez a felhőkig meredő torony itt a lakásom,
itt lakom én egyedül, velem egy hű női cselédem,
parti komor kőszirten, Szésztoz város szélén,
egy szomszédom a tenger: zord szüleim fogadalma
így rendelte; leánypajtás egy sincs a közelben,
ifjak kartáncát nem is ismerem, árva fülemben

éjjel-nappal a tenger vad hullámai zúgnak.”
 Így szólt s fátyla mögé rejtette fehér-piros arcát,
 szégyen fogta megint el, bánta saját szavait már.
 Érti Leandrosz a vágy sarkantyúját a szívében;
 hogy fog megbirkózni szegény e kemény szerelemmel?
 Ily ravasz isten Erósz: férfit leterít a nyilával,
 ám maga meggyógyítja sebét, s akiket leigázott,
 tud szolgálának ő, a világ ura, adni tanácsot;
 ő maga adta Leandrosznak szájára a szókat,
 s lassan, megfontoltan imígy folytatta beszédét:
 „Érted, szép hajadon, szívesen megjárom a tengert,
 átúszom, bár oly viharos, hogy rajta hajó sincs.
 Nincs szélvész, amitől, ha te vársz túlhan szerelemmel,
 nincs zúgó hullám, amitől én visszariadnék.
 Így valahányszor megjön az éjszaka, megjövök én is
 hozzád, úszva a Helléspontoszon át, a hazádtól
 nincs is messze, hol én lakom átellenben, Abúdosz.
 Egyet kérek csak, hogy e mécset a sziklatoronyban
 gyűjtsd meg, fénye utamra ragyogjon az éjben, a partig
 az vezet el, biztos fényű csillagragyogással.
 Azt nézzem, ne Boótészt, mely lehanyatlik az éjben,
 égi Szekér pályáját, Óriónt sem, a csalfát,
 úgy jutok én célhoz, szerelem révébe igyekvő.
 Egyre vigyázz, kedves, ha vihar támadna, a széltől
 védj a kezddel a lángot, e fényt szemem el ne veszítse,
 mert ha elalszik a mécs, elvesz lelkem vezetője.
 Most halljad nevemet, ha valóban tudni kívánod,
 íme: a szépkoszorús Héró hű férje, Leandrosz.”
 Így tűzték ki maguknak a titkos nászt a sötétben,
 éjszaka nyílt ki szerelmük, titkon jött Hümenaiosz,
 s szent esküt mondtak - csak a mécses volt a tanú rá -,
 ez, hogy tartja a mécset, amaz, hogy a tengeren átkél.
 Ünnepi éjszaka szentségét rendelve szerelmi
 virrasztásra, bucsúztak s fájt szívüknek a búcsú:
 Héró visszavonult a toronyba, Leandrosz elindult,
 s míg a sötétség oszlani kezd, csak a szépszoszi tornyot
 lesve, irányt ne veszítsen, Abúdosz partja felé tart.
 Ünnepi éjszaka, titkos nász: most várja napestig
 két szerető, hogy megjön az éj, meghozva a párját.
 És már megjön az éj, kék leple borul le a földre,
 álmod hozva az emberi nemre, de vágya Leandroszt
 csak nem hagyja pihenni, amerre morajlik a tenger,
 váltig a parton jár-kél: villan-e túlhan a mécses,
 hogy hirdesse türelmetlen szívének a boldog,
 titkos perc jöttét, szerelem ragyogó vezetője.
 Hogy már látta a kéklő éjszaka tompa homályát
 Héró, meggyújtotta a mécset, villan a lángja
 s szívében vele együtt lobban lángra Leandrosz,
 Héró mécsese ég, vele ég tüzesen szeretője.
 Lábainál örült zajjal hullámoz a tenger,

visszariadt előbb, azután megvetve a lábát
 ily elszánt szavakat mond, en-lelkére beszélve:
 „Nincs kegyelem sem Erósnál, sem tenger viharánál,
 mégis a tenger habja hűvös, de Erósz tüze éget -
 bírod-e még a tüzet, szívem? Vár hűsen a tenger,
 jöjj boldog szerelemre, ne félj, ne törődj a habokkal,
 nem tudod-e, hogy tengerben született Küthereia?
 - Ő urnője a tenger habjainak s szerelemnek.”
 Így szólt s kedves tagjairól a ruhát levetette,
 megmarkolta erősen, kötve hurokra fejénél,
 és a kiugró partról dobta magát a habokba.
 Szemben a mécs ragyog, azt lesi két szeme egyre, kezével
 vágva a vízben utat: maga volt a hajó s a hajósa.
 Fenn, meredek tornyában Héró tartja a mécset.
 Szél fenyeget, gyakran jár kis szellő, a magasban
 gyöngén pislog a láng: fátylával védte, fedezte
 Héró, mígcsak elérte Leandrosz a szésztoszi öblöt.
 Akkor mátkáját a toronyba vezette be Héró;
 még lihegett: ajtóban a lány némán megölelte,
 bár csapzott haja fürtjein is sós víz csöpögött még.
 Aztán - mint a menyasszonyt felkészítik a nászra -
 meghitt lányszoba mélyén megkeni rózsaojjal,
 végig egész testén, hogy a tenger rossz szaga szűnjék,
 úgy veti meg puha ágyát, arra lefekteti fáradt
 mátkáját s e szerelmes szókkal megsimogatja:
 „Mátkám, mennyit szenvedsz értem, mint soha senki
 mátkájáért nem szenvedne. Felejtse a lelked
 tengervíz izamos halait, már jöjj ide hozzám,
 várja verejtékes szép homlokodat puha keblem!”
 Így most ő biztatja szavával, s enged az ifjú,
 oldott övvel vállalják szerelem kötelékét.
 Néma menyegző volt ez, a szűzek himnusza nélkül,
 nem volt ott dalnok sem, zengeni isteni Hérát,
 nem ragyogott fénylő fáklyák sora végig az úton,
 fel nem verte vidám lakodalmas tánc sem a házat,
 nászdalt nem mondtak az új párért a szülők sem.
 Hogy megjött a nagy óra, a nászágyat leterítve
 elkészíti a sátrat a Csend, jön az éji Sötétség
 nászsátorba vezetni menyasszonyt, mily komor ünnep
 nászmenetet csak az éjszaka nyújt, s mire megjön a Hajnal,
 nem láthatja Leandroszt Héró szép kerevetjén:
 az már úszik a tengeren át az abúdoszi partnak,
 bár szomjas lelkének az éj boldog, de rövid volt.
 Boldogságát anyja előtt is leplezi Héró,
 nappal szüzlány, éjszaka asszony s várja napestig
 ő is, akár mátkája, mikor száll már le az alkony.
 Kénytelen így titkolta a két szerető a szerelmet,
 egymásnak s Küthereiának csak lopva örültek.
 Ám még így sem hagyta a végzet örülni sokáig
 őket ez álmodó megrabló szomorú szerelemnek.

Mert amikor megjő a deres tél évszaka, zordul
örvénylő forgószeleket támasztva, fagyasztó
durva kezével a tenger legmélyére hatolva,
s felszaggatja a víz tükrét viharokkal örökké
és az egészet végigkorbácsolja süvöltve:
barna hajóját akkor már biztos kikötőbe
húzza ki és nem bízik a hullámokban a matróz.
Téged mégsem tartott vissza, Leandrosz, a téli
tenger rémségétől félelem és óvatosság.
Szemben a tornyon meghitt fénnel gyúl ki a mécses,
ám ma kegyetlen s álnok hívogató ragyogása,
mégsem félsz te követni, akár a viharba, Leandrosz.
Látásod nélkül a telet Héró ha kibírná,
ily könnyen kihunyó csillag nem lobban az éjben,
ámde a vágy letéperte s a végzet: bódulatában
megcsóválta Erósz fáklyája helyett a halálét.
Éjszaka volt: vak dühhel ilyenkor tombol a szélvész
legjobban, viharok támadnak vad csatazajjal
s együtt száguldják be a tenger szikla-szegélyét,
akkor már mátkája felé igyekezve Leandrosz
sodródott zajgó tenger hullámai hátán,
hullám hullámot gördít, kavargatva a sósvíz
szinte az égre csapott fel: a küzdők hangja a partról
visszaverődik, a szél birkózik a széllal, az Eurosz
most leteríti Zephürt, Boreászt a Notosz fenyegette,
s rettenetes dörgéssel a tenger habjai zúgnak.
Nincsen szó, mi az örvényt kötné bűvöletébe,
bár gyakran kérlelte Poszeidónt árva Leandrosz,
tenger urát, meg a tengerből született Küthereiát,
lányka szerelméért epedő Boreászt se feledve,
mégse segített senki: Erósz sem győzhet a Moirán.
Minden irányból szörnyű hullámfal meredez rá,
verte, sodorta az ár, lábát már görcs merevíti,
jó karjában az izmok duzzadnak, de hiába.
Torkát hirtelen és váratlan, előnti a hullám,
nyelte szegény akaratlan a sósvíz kortyait egyre.
Ekkor lobban a mécses utolsót, és a kegyetlen
szél elfújja Leandrosz lelkét és a szerelmét.
Áll tornyában s átkot mond a kegyetlen elemre,
mert már sejti Leandrosz sorsát, késlekedése
gyászos okát Héró, még áll ott, lesve a Hajnalt,
álmatlan szemmel, s gondban hullámszik a keble.
Megjön a Hajnal s férjét Héró mégse találja,
bár szeme tenger széles hátát járja kutatva,
hátha a távolban felbukkan kedves alakja,
mert csak irányt vesztett, hogy a mécses a szélbe kilobbant.
S megpillantja alant éles sziklához ütődve;
ekkor keblén megszagatva szegény a ruháját,
szép khitonát, levetette magát a torony magasából.

Így pusztult, nyomorultan pusztult kedvese mellett
s így lett egymásé két hű szerető a halálban.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

JULIÁNOSZ

A RÓZSALUGASBAN LETT ERÓSZ

Στέφος πλέκων...

Füzért kötözve leltem
rózsák között Erószra,
s elcsípve röpke szárnyát
boroskupámba dobtam,
majd fogtam és kiittam -
s azóta, jaj, a torkom
csiklandja egyre szárnya!

Horváth I. Károly fordítása

RHÓMANOSZ

AZ UTOLSÓ ÍTÉLETRŐL

Ὡταν ᾤθῃς, ἰ θεός...

Mikor eljössz, ó Isten, dicsőségben a földre,
és megremegnek mindenek,
a tűz, mint folyó árja, trónusod elé árad,
s feltáruhnak minden könyvek, s a titkok mind napfényre kerülnek,
oltalmaz majd akkor olthatatlan tüzeidtől,
és méltass engem jobbkezed felől állatni,
egyetlen igaz bíró!

Rettenetes bírói széked ha eszembe jut, fölöttébb jóságos Uram,
és az ítéletnek a napja,
borzadok és félek, mert lelkiismeretem bűneimet rámolvassa;
mikor majd kegyeskedsz a trónusodra ülni, s a vizsgálatot megkezded,
tagadni akkor elkövetett bűnt egyetlen vétke sem mer:
az igazság maga vádol, és a félelem leláncol.

Felmorajlik zúgva a gyehenna lángja, s lesz fogak csikorgatása;
Uram, irgalmazz nékem, és kímélj a vég napján, egyetlen igaz bíró!

Kerényi Grácia fordítása

MENANDROSZ

EGY PERZSA MÁGUSRA, AKI KERESZTÉNY LETT ÉS MÁRTÍRHALÁLT HALT

ΕΙΣ ΠΕΡΣΗΝ ΜΑΓΟΝ

γενόμενον χριστιανὸν κακομαζευθήσαντα

Íszobozétész voltam, a perzsák mágusa egykor,
cselbe, csalásba csupán vetve reményeimet.
Aztán - városomat tűz falta, segítni siettem,
ám odaküldte nekünk Krisztus is egy követét.
Jött, s az a tűz elaludt, de legyőzött engem is, és így
tettem győzelmét istenivé igazán.

Ritoók Zsigmond fordítása

PAULOSZ SZILENTÁRIOSZ

AZ ARANY HATALMÁRÓL

Χρῦσεος ἑψαύστοιο...

Mint aranyeső Zeusz széttépte a szűz kötelékét,
hogyan bejutott Danaé bronzfalu termeibe.
Jól értsétek a mítoszt, mert ez is arra tanít, hogy
törvényen, falakon, mindenén úr az arany.
Megcsúfol minden zabolát, felnyitja a zárat,
meglágyítja hamar szépszemű nők erejét.
Szép Danaét ez tántorította meg. Egy szerető se
hívja le Aphroditét, míg teli zsebbe kotor.

Orbán Ottó fordítása

VETKÖZZÜNK HAMAR...

Ῥίψωμεν, χαρίεσσα...

Vetközzünk hamar, egybefonódjék, édes, a testünk,
míg a tiéd s az enyém meztelen összetapad.
Köztünk semmi se álljon, mert nékem Szemirámisz
vastag várfala még lenge kis inged is ám.
Mellem a melleden, ajkam az ajkadon, édes, a többi
csendbe merüljön, mert gyűlölöm azt, ki fecseg.

Somlyó György fordítása

LÁTTAM HŐ SZERETŐKET...

Εἶν ὅ ποθέοντας...

Láttam hő szeretőket; forró szenvedelemmel
egymáson csüggött összetapadt ajkuk,
s meg nem elégték a szerelmet, mélyre akartak
nyúlani le egymásban, mélyre, egész szívükig.
S minthogy nem lehetett sehogyan, legalább kicserélték
finom lepleiket, kínjukat enyhíteni.
És a fiú így éppen olyan volt, mint Akhiléusz,
míg Lükomédesznél álruha fedte be őt.
És a leány Phoibére hasonlított: köpenyéből
hogyan kifehérlettek hószerű térdei is.
S újból összeragadtak az ajkak, mert szakadatlan
vágy vad tébolya mart folyton a bőrük alatt.
Könnyebben szétválaszthatok két görbe kacsokkal
régtegyéforrt, összenövő venyigét,

mint e szerelmeseket, kik hajladozó ölelésben
egybecsavarták lágy tagjaik ágbogait.
Háromszor boldog, gyönyörűm, akit ily ölelés köt!
Háromszor! s minket távol a vágy elemészt.

Somlyó György fordítása

RÁNCAID ÉKESEBBEK...

Πρόκσιτος Στι...

Ráncaid ékesebbek, drága Philinna, akármely
ifju leány viruló, telthusu bájainál,
s inkább fognám két csüngő almád a kezembe,
mint fiatal lánykák még feszülő kebelét.
Késő őszöd tündöklőbb mások tavaszánál,
és a nyaruknál is, lám, melegebb a teled.

Somlyó György fordítása

KEBLE KEZEMBEN...

Μαζοῦς χεῖσιν Ἥω...

Keble kezemben, az ajkam az ajkán és eszevesztett
mámorban harapom hóragyogásu nyakát.
Mégsem enyém még Aphroditém s csak kergetem egyre
ágyától makacsul messzeüző szüzemet.
Mert félig Paphosz istennőjét, félig Athénét
tiszteli ő; s engem köztük epeszt el a vágy.

Somlyó György fordítása

KÉPZELD EL...

Φυάζεό μοι, Κλεόφαντις...

Képzeld el, Kleophantisz, mily öröm az, ha egyenlő
vágy s szerelem heve fűt két szeretőt lobogón.
Nincs oly háboru, oly végső iszonyat, se szemérem,
mely szétbontja az ő két ölelő karukat.
Csapnák csak lábamra a béklyót, lémnoszi üllőn
mit Héphaisztosz vert, s ejtene fogva csele,
hogyha karomban tarthatnám csoda testedet, édes,
elbűvölt-remegőn állva varázslatodat.
S akkor, hogy szomszéd, idegen, pap vagy feleségem
járkál arra, szivem csillaga, bánom is én!

Somlyó György fordítása

AGATHIÁSZ

SZENT MIHÁLY ARKANGYAL SZOBRÁRA

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

Testtelen arkangyal, teneked, noha szem sose láthat,
testet adott a viasz, s bármi merész is a tett,
jó csíráz ki nyomán, hisz a képmást nézve az ember
lelke madárként száll mennyei tájakig el,
nincs, ami áhítatát elvonja, bevési szívébe,
s mint élő magadat, féli a holt anyagot,
mert szeme felserkenti a lelkét: érti a művész
kormányozni a szív ájtatos indulatát.

Szepessy Tibor fordítása

HOZZÁBÚJVA EGÉSZEN...

Μὴ γὰρ ἔς φθορῆς...

Hozzábújva egészen a lányhoz, rézsut az ágyon
háton fekve hevert végig a vén banya, mint
bástya, melyet sose mászhatsz meg; de a lányka alakját
csak leheletnyi lepel fedte e langyos időn.
Gőgös szolgáló horkolt, beszeszelve, az ajtót
már miután gonddal elrekeszelte előbb.
Mégsem ijedtem meg tőlük. Csendben felemeltem
lassan az ajtózárt, majd köpenyem szele az
égő lángot eloltván, óvatosan befurakszom
részegen elnyúló őrszemem orra előtt
oldalvást a szobába; lehajlok zajtalanúl és
ágya alatt hasmánt csúszva lopakszom oda,
hol már megmászhatsz a bástyát, ott fel is állva,
csendben a lánykához mind közelebb hajolok,
mellem a melléhez szorítom, kiveszem kicsi keblét
és teli szájjal iszom bársonyos ajka hűsét.
Foglyul eként ejtettem száját s csókja ez éji
párviadalnak szép, dicsteli záloga lett.
Szüzessége erődjét mégsem vette be vágyam,
döntés nélkül állt most be a harci szünet.
Ámde ha legközelebb újból felvesszük a harcot,
drága szemérme falán könnyeden áthatolok,
nincs oly bástya, mi megtorpant; s akkor diadalmas
födre, nagy istennő, új koszorút fonok én.

Somlyó György fordítása

MERRE KERESD?

Ποῖν τις πρὸς ἡρώτας...

Merre keresd szerelemhez a legjobb útat? Az utcán
pénzre leső szajhák luxusa undorító.
Szűzlány ágyához közeledsz? Veheted feleségül,
vagy csábításért csap le fejedre a vád.
Törvényes feleség unott gyönyörén ki tud élni,
hogya nem ad már, ám jussa gyanánt követel?
Más feleségével lefeküdni nem is szerelem, rút,
undorító vétek, mint a fiú-szeretés.
Özvegygel? Mind fajtalan az, jöttment szeretőt vár;
s mint a legocsmányabb szajha, olyan kitanult.
Tisztességes nő? Alig adta magát oda vágyón,
máris a bűnbánat gyötri könnyörtelenül,
tettétől borzad s őrizve szemérme utolját,
mindjárt visszavonul s küld szakító levelet.
Szolgálólányoddal van viszonyod? No hisz, akkor
készülj, rabszolgád rabja leszél magad is.
Más rablányával? Megbélyegez úgy meg a törvény,
mint ki a máséba túr bele jogtalanul.
Diógenész mindezt kikerülte, hisz önkeze zengett
nászdalt s nem kellett vágynia Láisz után.

Somlyó György fordítása

ZÁRÓ VERS

Στ' λαίκα γκαφίδες...

Oszlop, kép, szobor, emléktábla örökre deríti
(mégpedig őszintén) azt, akinek kijutott -
addig, amíg él. Mert a dicsőség sok hiu dísze
egy embert se kísér túl a halál küszöbén.
Elkíséri viszont a tehetség bája-erénye,
emléket keltőn ott is övezve virul.
Lám, se Platónt, se Homéroszt nem kép s cifra faragvány
őrzi, tehetségük szülte a hírnevüket.
Boldog örökre, kinek hírét bölcs könyvei védik -
önnön művei -, nem kép keretébe szorul.

Falus Róbert fordítása